Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Liber apum

https://hdl.handle.net/1874/325104

Maart 1960 band gerepareerd door Binderij Oellers, Valkenburg (L.)

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 56

Hs.
2 C 5

2 299 *(Eccl. 56, antea 286u.) Membr. fol. 127 ff. 2 col. 1461.*

Thomas Cantimpratensis, Liber de apibus.

Fol. 1a. Incipit tabula pro inueniendis exemplis quae continentur in hoc libro. Fol. 5b, 6 vacant. Fol. 7a. Reuerendo in cristo patri fratri humberto, cet. Fol. 127a. Explicit liber apum editus per fratrem thomam brabantinum quondam suppriorem louaniensem ordinis predicatorum.

Essent M. C. quater anni dum vigesies ter
Ac semel adicias. finis fuit ante Kalendas
Codicis istius decimo sextoque decembris.

„Liber Canonicorum Regularium in Traiecto." — Oude band met looden knoppen.

299

Tegumento tam anteriori quam posteriori glutine erant affixa bina fragmenta instrumenti quo Johannes Passert, prior, Nicolaus Dalingh et Nicolaus Gerardi, fratres monasterii B. Mariae et S. Apostolorum Traiectensis, concordiam ante paucos annos cum Capitulo Windesemensi initam revocant, promittentes ut sibi, dum vivent, fideliter assistent. — S. d., c. 1433. Orig., capite rescisso. In dorso legitur: „Colligatio mei et confratrum meorum;" et haec annotatio, alia manu scripta: „W. Hamer notarius 37." Instrumenti superficies a membrano avulsa partim adhuc tegumento ligneo adhaeret, neque nisi ope speculi explicari potuit.

HS 399 (2.C.5)

Collatieformule:

I^{-1}(1 schutblad), III(6; Tabula, fol.6r-v blank), 14 IV(cxii; 7-118), V(cxxii; 128: fol.128r-v blank).

Prussia
1297

Iste liber ptinet regularibz in Flecto:

Liber canoiꝝ rglaiu͞ in tiecto:

n°. 246. u.

N°. 206. u.

Incipit tabula pro inveniendis exemplis que continentur in hoc libro

De abbate sancti mathie treverensis qui primo multum vacabat spiritualibus et contemplacioni postea totus deditus est exterioribus xi

Abbas — De abbate heymrico qui impetitis litteris domini pape compulit fratres suos regulariter vivere et ideo infectus est xiii

Abbatissa — Vita cuiusdam devote abbatisse vallis floride ordinis cisterciensis ix

De amicitia cuiusdam inimicis christianorum diruentis et cuiusdam gentilis quorum unus moriturus alius voluit pro eo mori Et ibi multa de amicitia xlviii

De magistro iohanne in mbella qui noluit curari a podagra infra quatuor menses ne tamen diu impediretur a predicatione et salute animarum Et lege sequens miraculum de ipso lxxiii

Amicitia

De phillippo milite qui lustrabat regiones videre et audire devota

De muliere ex devotione lxxix mortua infra predicationem xc

Angelus — Quomodo angelus reduxit duas devotas mulieres errantes in via C vii

De phillippo cancellario parisiensi dampnato cuius dampnationis causa una fuit retentio sine defensio plurium beneficiorum qui etiam post mortem apparens episcopo asseruit si mundus adhuc

Beneficium — staret xvi

De clerico qui moriens admonitus de pluralitate beneficiorum respondit orate dominum ut inspiret quod unum resignem et postea ob hoc dampnatus quia non resignavit Et vide ibi multa de pluralitate beneficiorum xvi

De quodam bono viro qui coactus venit ad bellum et moriebatur devote donans suo occisori xxvi — Bellum

De uno simplici decepto a dyabolo quia non utebatur consilio lxxxiii

De rege iuvene qui emit sapientiam a quodam philosopho lxxxiii — Consilium

De saltatrice mortifecta baculo cuiusdam ludentis cuius corpus cum nigrum scilicet dyabolus eiecit de feretro Et lege sequens miraculum xcii — Corea

De tubicina saltante percussa fulmine

De chorea demonum in C x habitu alborum monachorum C xvi

De abbate sancti iacobi apud leodium qui citavit prepositum xl die ad christi tribunal sibi responsurum qua die ambo sunt defuncti Et in exemplo sequenti lxxvi — Citatio

Quidam fratres cantantes matutinas audierunt angelos suavissima melodia cantantes Require felix namque lxxxi — Cantus

De turpi et impudico cantu quia erat ibi rea et in demon

De fratre volumdo porre qui fratri expressit signum crucis pectori in cuius pectore post mortem inventa crux artificiosa Et lege sequens exemplum xxiii — Crux

De muliere continue cogitante de passione christi habente colnus unde sanguis effluxit xxiii

De quodam nobili qui dimisit occisori fratris sui cum postea orans inclinavit ymago crucifixi Et ibi habetur de iniuria dimittenda xlvi

De gravi purgatorio hugonis de sancto victore qui non consuevit accipere disciplinam cum ceteris in capitulo xlv

De monacho bono sed sine rigore qui electus in abbatem et depositus male tulit et postea male mortuus est xlvi — Disciplina

De richardo archidyacono iā electo in epm̄ pcusso siue disciplinato tamē assūpto lxxx

Dapnacō

Qualiter marie de oegynes apparuit mater sua dāpnata C viii

Quō in tabna stultiloqntib⁹ quibus dā laycis q̄ deciperent᷑ a cleicis fu turā vitam pmittentib⁹ affuit int eos et sathan et emit aīaz vni⁹ eoꝝ quā recedens tamē tulit secū cū cor pore C x

Dyabol⁹ petit sibi seruientib⁹ exin clamauit demō in q̄dā tēpestate ca ue caue vineā petri richardi q̄ erat vsurari⁹ pessim⁹ C x

Qualiter demon incub⁹ opp̄ssit mulierem vel illexit ad libidinē exēpla aliq̄ C xii

Quō mulieres rapiūt᷑ a demōib⁹ et de filia comitis de suanēborch

Iuuenis q̄dā īuenit puellā C xiii in via raptā a demone q̄ putabat᷑ a parentib⁹ mortua et in sequenti in ca[pi]tulo habet᷑ silē C xiii

Demon

Qualiter hēticus dixit dixit q̄dā fra trē habentē secū sacrm̄tū euchais tie ad q̄dam locū subtraneū vbi dyabolus in spē regis residebat C xiii

Qualiter demon apparitoēs ꝛ fig mēta format in aere duo exempla ibi C xv

De ceco pastore vaccaꝝ q̄ distincte no uit qualibꝫ vaccaꝝ ex dyabolo sed p⁹ receptoēm sacm̄ēti confirmatō nis nichil sciuit C xv

De dyabol⁹ īpedit studiū C xv

Quō demon precessit q̄dā frēm in silitudine socii sui retrocedentis

Quō demon venit ad C xv quemdā in lecto in specie pulchrie mulieris C xvi

Qualiter frat iordan⁹ deceptus a demone pmisit absolui obsessum et in postea ap̄tidiatus ē C xvii

Qualiter dyabol⁹ eidē frī iordano infirmāti apparuit suadens ne i lecto dormiret Et inl'ta alia habē tur ibi de eodē sc̄o viro C xviii

Quō q̄dā fuit deceptus in specie in gre monialis cātātis q̄ et putauit se nō moituꝝ nisi ihrlm̄ C xx

Demō

Dyabol⁹ ex supbia nō pt̄ dicē dnē de⁹ me⁹ peccaui ignosce m̄ C xxi

Qualiter hēticus fingens se obses sum ne inq̄situs ōburet᷑ ab alio ob sesso in eccā ē cōbustus Et in isto vlti mo caplō libri habet᷑ multa de dis tictioē nequicia et de deceptōne demonū C xxi

De electioē archidiaconi demon in epm̄ quē btā v̄go ad hoc elegit sicut cuidā in visione fuit osten sum ii

De electoē vni⁹ in epm̄ q̄ tpe elcō nis sedebat in tabna ꝫ tn̄ postea se bn̄ rexit in epātu iii

De subita morte et dapnacōe epi q̄ putabat᷑ corā iudice et aplis sic᷑ alteri epō fuit ostensum iiii

Epō

Item qualiter aīa vni⁹ archiepi ex trahebat᷑ de corpore q̄ a demone accepit poculū vnde erupit flāma per os eius aures ꝛ nares iiii

De subita et turpi morte epi q̄ ipe dixit ne liber ofectus a iudeis ōtra xpm̄ ōburet᷑ iiii

Qualiter apes pixidem fecerunt et cāta ipm̄ septies in die cantabat

Item de hostia lapsa lxxx ad terrā in pascha postea omnib⁹ apparuit in spē pueri lxxxi

Eucharistia

De sacdote indigne ōficiēte cor p⁹ xpi cui⁹ os cū nasum et men tū corputruit lxxxii

Elemosina — Elemosina quere in inuidia
De fratribus minoribus et predicatoribus habentur multa exempla in prologo secundi libri xxiiii
Fratres minores et predicatores — Ex sancta dei genitrix cuidam fratri cisterciensi apparens dixit quod suos fratres predicatores diliget quos et ostendit sub pallio xxv
Et consimiliter reuelatum est cuidam recluse deuote et de eodem ordine ibidem
Papa quidam dans litteras contra fratres predicatores paralisi graui percussus est xxvi
Item visio ostensa cuidam de fratre alberto theologo quod cella plena erat serpentibus etc. xxviii
Item visio qua quidam vidit vniuersalem ecclesiam collectam et tenebras super eam sed tandem lux reddita est ei per fratres predicatores et multa alia xxxvii
De preposito qui cessit domum predicatorum et ideo turpi morte punitus est et alia exempla consimilia habentur ibi xxxviii
Funus — De iuuenibus qui ludebant de nocte apud funus et quid de hoc audiuit quidam frater predicatorum xiii
Fiducia — De muliere que de nocte veniens ad ecclesiam inuenit funus quod dyabolus mouens venit ad ipsam sed ipsa spiritu ita percussit cadauer C xi
Festum — De quodam qui noluit metere cum aliis in vigilia vel post pulsum vesperarum sed audiuit vesperas aliis sociis suis metentibus vnde postea metens inuenit fructum auri C i
Gula — De tribus monachis dissolutis gulosis quorum vnus comedens strangulatus est xl
Item simile de duobus fratribus qui dissoluti iuuenes plures sibi copulabant in inuidia quorum vnus strangulatus etc. xli
Gaudium spirituale — Mulier quedam fuit semper leta cum deuotis xxiiii

De fine regis gentilis qui vidit thronum decorum et regem mire pulchritudinis in eo residentem C viii
Gloria celorum — De gloria celesti habentur multa in capitulo lii secundi libri xxix
Habitus ordinis non est deponendus vi
Habitus — De monacho qui exuit habitum vnde dyabolus fecit sonitum magnum et ibidem quidam contra propositum habitu vii
De humilitate mauricii cenomanensis episcopi in habitu siue vestitu viii
De quodam preposito qui infirmatus accepit habitum ordinis predicatorum et statim postea mortuus est et saluatus sicut cuidam reuelatum est xviii
Hore canonice — De monacho dormiente infra horas cui dyabolus in os misit coclear plenum pice ligata xxxiii
Apes circa sacramentum septies contremebat in die quere eucharistia lxx
Hereticus — De wilhelmo cornelio heretico cuius sepulchrum post mortem apertum inuentum est lxxviii
De quodam heretico qui finxit se obsessum quere vbi demon C xxi
Iniusta bona — De cliente nato ex rusticis qui postea diues effectus est sub abbate paterno primus sed post mortem patris omnia amisit et factus est pauper xv
Inobediencia — De iacobo de vitriaco cuius precepto quidam magister predicauit inobediens et ob hoc febricitauit usque ad mortem xx
De fratre qui fecit tunicam lauari sine licentia et ideo accusatus a demonibus ad paradisum non est intromissus C xii
Iudei — Qualiter occiderunt ancillam christianam et multa alia vide ibi de iudeis quere sub vitatur christiano etc. lxi
De iudea qui tetabatur audire nomen marie et quedam alia quere vbi maria lix
Iusticia — De milite qui propriam filium occidit zelo

iusticie lxxvii

¶ Revelacio facta de incontinencia cuiusdam fratris de qua primo erat dubium lv

¶ De muliere assiue facta in invidia que audivit demonem clamantem fi fi lxv

¶ De alia eiusdem vicii que audivit dyabolum dicentem Age quod agis bene solvet tibi lxv

¶ De quadam vetula que vendidit viris iuvenculam pro virgine et pro hoc gravius est punita lxix

¶ De clerico qui solebat seipsum polluere nomine ad pollucionem qui semel id faciens apprehendit serpentem inter crura lxv

¶ De quodam in iuventute casto sed seductum ad luxuriam qui postea maledicens sedicioni suo subito et inde sponte mortuus est Et plura ibi sequuntur de hac materia

¶ De quodam presbitero luxurioso lxv quod mortuus auditus est ab alio presbitero clamare ve ve quod clausit super me puteus os suum Et tamen hec audiens nichil se emendavit lxvi

¶ Presbiter peccans cum moniali post cum ipsa eadem nocte mortuus inventus est lxvii

¶ Guido presbiter beghinarum intrante semel aspexit mulierem unde per tres annos gravius temptatus est lxviii

¶ Devota et speciosa quedam mulier oratione impetravit ut leprosa fieret ne viris esset ex pulchritudine occasio lapsus lxviii

¶ De puella nimium affectata ad presbiterum et insequens eum mortua est in sinu suo lxvii

¶ De iuvencula que graviter de luxuria temptata et semel pene superata audivit Christum dicentem me diligas quod formosus sum C xiii

¶ Qualiter beatus bernardus dixit cuidam converso Eya frater age quod agis quod aliud purgatorium post hanc vitam non habebis xxix

¶ Frater quidam ociosus vivebat de labore aliorum fratrum cum tibi in mensa vitebantur in angulis xxxv

¶ De illustri virgine mechtelde filia regis scocie que fratrem suum morte fecit innul forte vacavit Nobile exemplum Et ibi habentur auctoritates de isto xxxv

¶ De episcopo walterio de marnis qui laborabat manibus xii

¶ De casto episcopo refutante reginam cuius osculum post mortem non potuit caligari in terra lxviii

¶ De quadam vetula mediatrice inter virum et mulierem lxix

¶ De viro deformato propter adulterium ita ut omnes eum fugerent lxx

¶ De iohanne bosnensi qui percussit concubinam in patoribus impetente eum lxx

¶ De fratre dominico qui fecit lectum ex carbonibus et ibi se ponens invitavit mulierem que libenter traxisset eum ad peccandum secum lxx

¶ De quodam casto et literato curato qui tamen postea cecidit cum virgine quadam nec surrexit Et vide multa exempla ibi et notabilia de ista materia capitulo 29 Et quere etiam de ista materia ubi incontinentia et invidia lxxi

¶ De muliere que nullis ferris potuit claudi lxxv

¶ De virgine quadam quam beata virgo docuit psalterium Et similiter de vita ipsius dura ibidem xx

¶ De iuvene vago qui legit beate virgini tres quinquagenas qui rediit post mortem et confitebatur peccata sua lviii

¶ Miles quidam devote solum legens ave maria de cuius ore post mortem crevit arbor in cuius foliis erat scriptum ave maria lviii

¶ Beata virgo ostendit se cuidam sibi devoto cum filio suo et luce magna Et vi

Incontinencia

Labor manuum

Labor

Luxuria

Ebrietas

Maria

de ibi multa lix
¶ Item de iudea que letabatur audire nomen
marie lix
¶ De agna oppressa et cum puero filium submergente ac per beatam virginem miraculose
liberata lx
¶ Qualiter quidam occisi caput post eius
decollacionem clamavit maria da con
fessionem ¶ Adductus igitur presbiter au
divit confessionem interfecti lxi
¶ Item dum frater quidam cisterciensis ordinis in
magna tempestate cantabat salve re
gina et dum flecteret genua et can
Maria taret ¶ Et benedictum fructum etc. flexit
se ymago crucifixi lxii
¶ Item de fratre waltero ordinis predicatorum
qui in sompno clamavit benedictus ihesus
etc. ¶ Et quidam filie eius immediate se
quitur de quodam alio lxiii
¶ Item de fratre lapso pro quo mater fili
i rogavit et dum licet remittere ta
dem placavit lxiiii
¶ Quedam fratrem infirmum mater christi p
munivit et docuit benedictiones contra
demonem C
¶ Wilhelmum de aska mater christi visit
it et sanavit Ci
¶ Frater quidam dormiens ter audivit
surge frater tuus moritur et tercio inve
nit eum mortuum ¶ Et ibi ante vide
de eius vita et eciam post in sequenti
Mors capitulo xl
¶ Canonicus quidam regularis deceptus
a demone manifeste presumptuose ex
ultavit in morte xcv
¶ Puer quidam moriens fortiter risit
et plura vide ibi de timore et gau
dio conscientie xcv
¶ Comes quidam peregre profectus tandiu
[illegible]hia bonis habuit quam diu subsistebatur
pauper ab eius dispensatoribus sed postea
frequenter tribulatus x

¶ De devota abbatissa que pedes predi
catorum abluit et vinum et pisces eis
dedit xxiii
¶ De quodam qui propter hospitalitatem factus
est pauper cui dominus revelavit thesaurum xlviii
¶ Qualiter abbas wilhelmus occasione
bovis occisi et postea vivi factus est
misericors li
¶ Quedam matrona tempore famis large
tribuit et omnibus expositis cista ple
na reperta est et ibi multa habetur de
elemosina li Misericordia
¶ Quod autor istius libri in adventu
fratrum minorum comprehendit multitudinem
piscium cum eius tota die frustra labo
raverat lii Purgatorium
¶ Mulier quedam absente viro recepit
virum leprosum ad lectum viri sui veni
ente autem viro ad lectum invenit op
timas rosas liii
¶ Comes quidam dedit christo in specie lepro
si pallium et tunicam sed non pilleum ¶ Et
aliud miraculum vide ibi de eodem
comite et leproso liiii
¶ Quidam recedentibus contra fratres sanctos fontis
suis sine missa et ipse noluit ideo
eadem die per longa spacia transpositus
est ad patriam ¶ Item sequitur ibi quod que
dam subito transpositus est iherusalem ab Missa
angelo propter eius desiderium vel de
isto que re eucharistia lxi
¶ Conversi quidam intermiserunt magnum Monachus
operis qui maius fecerat dormitorium
pro monachis quam pro ipsis xxix
¶ De dura penitencia comitis spoli
atoris postea conversi xcvi Pena
¶ Vir quidam oppressit filiam que postea ex ve
hemencia contricionis mortuus est xcvii
¶ Quidam militi venatori dedito appa
ruit miles mortuus traditus duobus Purgatorium
demonibus usque in diem iudicii cruciandus
unde miles conversus est vide in sequenti miraculo xcvi

¶ Quidam infirmus elegit tribus diebus esse in purgatorio quam per annum in pe ni infirmari xxviii

¶ Presbiter quidam semper celebrauit pro existentibus in purgatorio et ideo accusatus coram episcopo etc. C ij

¶ De retardato in purgatorio propter inutiles et superfluas lacrimas matris C ij

¶ Otto imperator peciit pro se orari a religiosis et per multa psalteria fuit liberatus a purgatorio C iij

¶ Cristina mirabilis sustinuit medium purgatorii pro quodam comite C iij

Purgatorium ¶ De duce defenso ab exercitu albatorum hominum quos ipse elemosinis a purgatorio liberauerat C iiij

¶ Quidam gaudebat in purgatorio de nato iam sibi filio quia in eius prima missa liberandus C v

¶ Pater autoris huius libri apparuit sibi quia distulit pro eo celebrare C v

¶ Presbiter in missa raptus in extasi vidit multitudinem animarum exire purgatorium C v

¶ Quidam militis auunculi sui neglexit de equo testamenti quam pro eodem milite ductus est ad purgatorium C iiij

¶ Visio de triplici statu animarum post hanc vitam et multa habentur ibi de purgatorio C iij

¶ Curatus bonus multum valde zelans animas mortuus est cum magna luce xij

¶ Bruno curatus dimisit curam alteri et ille non accepit eam et ideo ipse posuit in purgatorio xv

Platus ¶ Prelatus quidam exfodiens monstrum semper ante orabat xv

¶ Prelatus quidam infirmus compulsus est a sancto petro legem mortificabas animas etc. xvij

¶ Canonicus quidam pertinaciter se defendit contra superiores ne fieret episcopus nec habuit purgatorium de hoc xvij

¶ Clericus a demone edoctus est ut in quadam synodo prelatis predicauit principes tenebrarum etc. xviij Platus

¶ Thomas de aquino refugit episcopatum et ideo raptus multa sustinuit xviij

¶ Priorissa quedam tamen diligebatur a sororibus ut nollet eam deponi quamuis propter infirmitatem non posset se mouere xxi

¶ De puero mortem misso in ordine beati benedicti qui primo non sentiit ignem sed postlapsum sentiebat lxxviij

¶ De mirabili puero quinque annorum habente habitum fratrum minorum lv

¶ Item de alio filio comitis intrante ordinem predicatorum

¶ De puero qui vult euitat deonerare a quadam chorizantrice lxxviij Puer

¶ De puero trito quem hasta incidit tincta sanguine sine vulnere aut lesura Et de visione illius pueri C ix

¶ De duobus pueris scolaribus rebellibus magistro interfectis a dyabolo in specie magistri virga ferrea Et ibidem vide de correptione xlv

¶ Quidam renuentes pacificari cum aduersariis oratione magistri iacobi de vitriaco inseparabiliter est pacificatus De pace vide multa capitulo xiij secundi libri xlvi Pax

¶ Quidam deuotus loca visitans vbi xpistus ambulauit in caluaria ex nimia compassione xpisti mortuus est xxiij

¶ Prophetia heremite de peregrinatione cruce signatorum et quorundam aliorum Et ibi habetur etiam de indulgenciis xxviij Peregrinatio

¶ De tribus militibus captis in terra sancta quorum duo redierunt et peiores effecti tertius vero feliciter obiit xxx

¶ Henricus de colonia frater ordinis predicatorum fratrum lxxxv Progressus

¶ Item quidam phisicus ex auditu cantus cho

riz a ctis intulerit eam mortuam lxxv
Progressee ¶ Visio in sompnis de talitre superfluente
quod fuit signum mortis lxxv
¶ De quodam qui abscondit aurum propter
premium suum et postea volens afferre eam
Divites adhesit buffo pectori ante xxxi
¶ Cuidam divicius presbiter clamavit in morte
afferte arma ... me quod prez et sic
terribiliter obiit xliij
Desperatio ¶ Quidam homo valde bonus et humilis
et postea cecidit in multa mala lxxiiij
¶ Parentibus malus tradidit dominum suum inimi
Proditio co et inter illum inimicicius voluisset tra
didisse sed prevent fuit xxij
¶ De abbate coram quo magistri tenue
runt manutergium et fratrem ... pannos
Superbia ante pannos suos vij
¶ De comitissa ... in mor
te et etiam lectum ablatum est vij
Senilitas ¶ De episcopo qui transivit ad purgatorium propter
rigiditatem suam licet alias sit v
¶ Quidam frater predicator nimis diligens
in studio incepit discutere quae secta utior
an scilicet iudeorum philosophorum vel xpianorum xxxv
¶ De regulari ebete sed studioso qui consue
vit obdormire cum studio et surgenti
occurrebat illi unum statim sibi ad ma
Studium tutinas solebat apparere tota sacra scriptu
scripture ra et simile exemplum de abbissa lxxxvij
¶ De magistro symone de tornaco valde
literato sed incontinenti et elato postea omni
scientia et literatura privato et ibi animal
in hinc de doctrina xx
¶ Beatus augustinus volens componere librum de trini
tate vidit puerum sedentem ad mare lxxxix
¶ Monachus per xv annos nichil lo
quens postea in paupertatem ... et ibi an
Silentium et postea de silencio xlij
¶ De presbitero loquace et mendace qui insani
endo moriebatur lxxix
Sollicitudo ¶ Qualiter dominus apparuit duobus fratri
temporalium bus sollicitatis Cvij

¶ De iudeo taxillante cum xpiano qui blas
phemans mortuus est xpianus autem am Taxillatio
amens factus tercio die obiit et duo mira
cula sequuntur de eodem xvij
¶ De multis interfectis in quodam torneamen
to et in sequentibus miraculis xx Torneamentum
¶ De subdito qui non potuit mitigare
prelatos suos quos orans audivit angelos
cantantes gaudete in celis etc. x
¶ De duce facto predicatore qui interfectus
coram altari apparuit ... cum diceret
sermone oportuit etc. lxxxvj
¶ Quidam tepescens in virtutibus langwo Tribulatio
res etiam incidit corporales sed per con
fessionem liberatus est xiiij
¶ Quedam beghine puniebatur membris
quibus peccaverunt xviij
¶ De milite temptato cui xpus dedit ore
de arcu panem intinctum sanguine
suo Cxiiij
¶ De isabella sorore comitis apulie
qui in habitu vili clam aufugit per mare
et ibi sequitur de constantissima filia comitis
viennensis et de filia regis ludowi Virginitas
ci lxiiij
¶ De elizabeth de waers qui per annum
integrum dormivit cum viro virgo per
manens xiiij
¶ Ymago usurarii picta in carcere ce
cidit et ... usurarium interfecit et quoddam
exemplum sequitur xlix
¶ Frater quidam vidit dyabolum sedentem Usura
super pecuniam usurarii deportatam
ad monasterium et immediate sequitur
aliud exemplum liiij
¶ Quidam frater invenit in hyeme xpm
in specie infantis vagientis in nemo Xpus
re et conquerentis quod nemo vellet eum
hospitare xxv

Sequitur tabula primi libri

Rex apū mellei coloris ē ex
electo flore et ex copia sibē i
Reges plures ī vno alueario se
pius inchoāt ii
Cum eā adulti cē ceperit cōcordi
suffragio omīs deteriores necāt iii
Rex apium nllm habz aculeū ma
iestate tm̄ armatꝯ ē iiii
In vno alueario vnꝰ tm̄ princeps ē v
In frōte maculā q̄si pro dyademate
habz vi
Notabili signo cultꝯ alteriꝰ rex p
ceteris ornatꝯ ē nō ē vii
Forma egregior et duplo ceteris
maior ē viii
Ale eiꝰ breuiores sūt viii
Dū procedūt apes rex in medio ca
minis ē ix
In officio illiꝰ cōspicua se gaudet xi
Cū procedit rex vniū ē totū agmē
et circa eū globat xii
Si qua ala regis tūsiens iux destru
erit nō effugiet agmē xiii
Migraturo agmine nllē exire au
dent nisi rex pmo egressus fuit xiiii
Reliquo tpe circa apibꝰ in labore esi
ꝛ operantes circuit xv
Circa eū sūt satellites assidui custo
des auctoritatis eiꝰ xvi
Sūt et circa eū seu lictores q̄ puniūt
delinquentes xvii
Ipse ē semp sollicitꝰ et facile sine
carcerem non patit xviii
Non foras egredit nisi agmine
migraturo xix
Si qua lassata aberrauerit circa
odore suo pseqt xx
Regis benignitas et sollicitudo
maxia ē circa pplos xxi
Circa regē mira ppli obediētia ob
seruat xxii
Rex in expedicōe a plebe sustollit xxiii
Fessum regem humeris sustollunt
validiores ꝛ ex toto portātes xxiiii
Regē si mori cōtigerit tristis pplis circa
eiꝰ funera glomerat xxv

Incipiunt capla scdi libri

Secunda ps illaꝝ apū ē q̄ iuuē
tutis vigore opera multa
prestant i
Disciplina minibꝰ subdite sūt nec
q̄cq̄ agūt sine maioꝝ ipio ii
Tercia ps apū q̄ fuce dicūt hee sūt
sine aculeo vel ꝰ inpfce apes iii
Iste q̄si clientes sūt ꝛ q̄si serui pmaꝝ
et veteranū apū iiii
Has pmas expellūt in ope ꝛ tarda
tes sine clementia necant v
Apes iuniores fuce non ī ope tm̄ s
in fetu adiuuāt mtēs vi
Coīs ē omībꝰ labor vii
Apes indifferēt ad opa expelli viii
Nullꝰ cū p celū licuerit ocio perit
dies ix
Apes incolūt vnā mānsionē x
Coīs ē omībꝰ cibꝰ xi
Simil' silent · aduesperāte aūt die
in alueario strepūt xii
Pax int eas precipua ē xiii
Pro colligēdis floribꝰ cura inter
apes fit xiiii
Veteranū apū singule aculeum ha
bent xv
Que aculeū pdūt mella de cetero fa
cere non possūt xvi
Sunt et apes rustice a spētu horri
de aliis multo iracundiores xvii
Apes eādem sobolem habēt et eis
coīs ē fructꝰ xviii
Mutua amicicia fouēt īuicē xix
Sūt ꝛ hospitalitati dedite xx
Genꝰ apū nullis auaricie spurci
ciis scatet xxi

In apibus quasi spiritualis totius virtutis insigne reperies xxii
Inter apes diuisa sunt officia xxiii
Quedam (?) stant de munere xxiiii
Alie vigilant circa victualia xxv
Alie de castris sollicite sunt et diligentem custodiam adhibent xxvi
Quibus adolescentia ad opera exeunt seniores intus operantur xxvii
Integritas est cunctis apibus corporis virginalis xxviii
Apes inter se nullo concubitu miscentur xxix
Et licet non commisceantur tamen maximum examen emittunt xxx
Nocte in expeditione deprehense excubant supine xxxi
Iuxta posite sunt sub lege libere tamen sunt xxxii
Sicut regem ordinant sic et populos creant xxxiii
Prerogatiuam examine iudicii tenent incorrigibiles necant xxxiiii
Miro modo honorate sunt xxxv
Fructibus nullis nocent xxxvi
Non solum ab odoriferis sed etiam a fetidis herbis alimonia trahunt mellis xxxvii
Mira munditia circa eos xxxviii
Pari aggregate suauitate cantant xxxix
Habent grata mirasque vocis suauitate xl
Habent priuata consilia xli
Tempora prenoscunt xlii
Predivinant imbres ventosque et tunc se continent tectis xliii
Si dies futurus est mitis prouolant vniuerse xliiii
Procedentes per rura redolentia intrant floribus xlv
Omnis parte claudunt limine xlvi
Non tamen sed fodiunt trios constitutos xlvii
Gaudent plausu et tinnitu eris xlviii
Hilaritate et nitore apium sanitas estimatur xlix
Apes mortue si infra tectum hyeme fuerint et viuiscunt estiuo tempore l
Vita apium longissima septem li
Hyeme latent et tunc vescuntur melle quod estiuo tempore congregauerunt lii
Estate pereunt et quasi longo hyemis tedio etc. liii
Hyrundines et alie aues depopulantur easdem liiii
Insidiantur et eis ad aquam bibentibus et rane lv
Vespe quoque persequuntur easdem lvi

Reuerendo
in xpo patri fra
tri humberto
magistro ordinis
predicatorum:
frater humilis
cuius nomen non
exiget neces-
sitas nominari.
Rogatus instantissime a quibusdam famili-
aribus meis: de prelatis et sub-
ditis multa sollicitudine et labo-
re conscripsi. Reuolui autem librum
illum de natura rerum quem ipse multo la-
bore per annos xiiii de diuersis autoribus
vtilissime compilaui. In quo ca-
pitulum de apibus secundum philosophos aris-
totilem solinum plinium magnum ba-
silium ambrosium episcopum et iacobum
acconensem cum magna consideracione
complexi: et cuius serie totius
status hominum maxime in prelatis
et subditis: necnon specialissime modus
viuendi claustralium poterit compre-
hendi. Hoc ergo capitulum exponere
simpliciter et moralizare presumens: pri-
mum librum de prelatis, secundum de sub-
ditis et sub diuersis et intitulatis ca-
pitulis consummaui: quibus eciam secundum
materiam exempla aptata et approba-
ta adiunxi, que nostris temporibus uel paulo ante nostra tem-
pora contigerunt. Et ego quidem in plu-
ribus hoc vitaui ut terras ciuitates
uel oppida nominatim non ponerem
in quibus rerum gesta patrata sunt:
eo quod temporis adhuc viuentibus et fugi-
entibus huius glorie fauorem vere-
cundiam facere formidarem. Et utrumque
hoc nichil imitari volenti deperit
uel legenti. Interdum eciam et dicta
philosophorum diuersis locis inserui. Ite-

igitur pater sancte laboris mei stu-
dium corrigatur: et correctum diuersis do-
mibus filiis et fratribus rescribendum
citius ordinetur: ut in nepotes fili-
orum semen sanctum uberius transfundatur.
Hoc autem in fine libri lectores singu-
los humiliter deprecor: ut in missa una
michi misero subueniant uel subuenire
faciant decedenti. Ego vero nullam a vobis
pro tanto labore pro summa remune-
racione requiro: Neque enim spem mendicum operis
legentibus credo ut michi hanc vi-
cem impendere negent: cum uniuersitatis
racionis capax lucide videat omnium statu-
um condicionem hominum per diuersificatas ip-
sius textus sentencias. et diuersa rerum nar-
rata gestarum iocunde nimis et gratissi-
me conuenire. Et vix forte in multis
tractatibus generaliter aliquid inuenitur. Unde et
nomen ipsius libri: bonum uniuersale
de apibus prenotaui. Valeat ves-
tra paternitas: et in eternum longum ad
decus ordinis incolumem vos xpi
pietas tueatur. Amen.

Quod xpus est summus prelatus ecclesie: cui omnes prelati tenentur obedire.

Unum caput xpum in unitate ecclesie
fideles habent: et huic obe-
dire satagunt tamquam regi. Sub hoc rege
omnes particulares ecclesie prelatos habent
tamquam reges: quod utique in celesti ministerio
fidei donantur. Qualis autem prelatus
esse debeat in primo omnium textus ostendit.

Quod prelatus debet esse bone vite et fame

Rex namque apum melleus coloris est

Rex electo flore et ex omni copi-
a factus. Ergo in melle: id est in sinceri-
tate. Et quid flore: nisi fame re-
dolenciam designatur. Qualiter autem
ad se bona conscienciam necesse est habere
prelatum: quantum vero ad proximum bo-
nam famam. Unde veracissimus

pater augustinus. Conscientia tibi, fa
ma autem proximo tuo necessaria est. Sed
ut seneca dicit: plerique famam, con
scientiam pauci verentur. Et tales uti
que metu peccare cessant; non innocen
tia. Quanta dementia est vereri
ne infameris ab infamibus. Quid
nostra refert an sursum isti an deorsum
sonent. Sapiens semper agitat qua
lis vita non quanta sit. Non enim vi
vere bonum est sed bene vivere. Non
ut placeas vivas; sed qualis sis
studeas. Magnum est nolle laudari;
et esse laudabilem. Gaudium verum
nisi sapienti contingit; quod est animi sui
bonis verisque fidentis. Cogita er
go hunc esse sapientie effectum; gaudii
qualitatem. Et hoc est conscientie bone.
Vnum tamen necesse est ad alienam virtutem
exercendam; exerceri quelibet et propriam.
Et talem suam instruat ut provocet
alienam. Ipse salutis nostre princeps ihe
sus precepit dicens. Sic luceant
opera vestra coram hominibus; ut glori
ficent patrem vestrum qui in celis est.
Et hoc quidem intus promonitum est; ut
resultantia lucis secundo foras ad
proximos deferatur. Hoc etiam pau
lus apostolus ad romanos scribit dicens. Pro
videntes bona non tantum coram deo
in conscientia; sed verum etiam coram omni
bus hominibus. Notandum autem quod
textus dicit ex electo flore. Ex re
dolentia enim bone fame prelatus
eligi debet non seipsum intrudere.
Quia nemo assumit sibi honorem;
sed qui vocatur a deo tamquam aaron.
Ex omni enim copia fructus simplex esse
debet. Qui enim offendit in uno;
factus est omnium reus. De tali er
go prelato osee propheta gratula
bundus exclamat. Vitis frondo

sa israel; fructus adequatus est ei.
Bonus enim prelatus subditos bo
nos facit. Unde seneca dicit. Nulla
res magis animos in malo declinabiles
revocat ad rectum et provocat ad ho
nesta; quam maiorum virorum conversacio
bona. paulatim enim descendit in pec
tora; et vim preceptorum optinet.
frequenter aspici, frequenter audiri. occur
sus quoque ipse sapientum iuvat; et vir
aliquid in eorum actibus transit; unde
non est te proficias. Et seneca si nob
is boni viri liceret inspicere; o quam pul
chram faciem o quam sanctam; quam ex mag
nifico placidoque fulgentem videremus.
Quicumque ergo institutus aliquo culmi
ne et non proficit; hic omni amente
deterior.

De electione mauricii quem beata virgo elegit ad episcopatum

De modo electionis et electo nostri
temporis quoddam memorabile
referam; quod nobili et sancto viro
phillippo milite de monte mirabili
narrante cognovi. Cenomanensis
civitas inclita et nota est; que dudum
sub rege anglie, nunc autem regis fran
cie subiacet potestati. Hec autem mul
tis annis sine vere vite pastore lan
gueat; et mortuo episcopo dies electionis
instabat. Ut quoniam vix est congregatio
aliqua in personis adeo desolata;
quin unum saltem habeat qui filiali pie
tate de minimo defectu ecclesie doleat;
et gaudeat de profectu. Quidam
ipsius ecclesie vere canonicus ad quandam fa
mosissime sanctitatis reclusam; pro
digno episcopo eligendo orationes petiturus
accessit. Cuius precibus illa commota; ab
oratione reversa dixit. Carissime ego qui
dem rapta in celum vidi quod beata maria
virgo patrona ecclesie; pro dilato ne
gocio ad pedes filii rogatura pressit

n

Cuius filius dignanter assurgens: tua
michi erit mater et domina statuere quemcumque
volueris. Sedens ergo mater christi
cum angelis sanctis quasi de nego-
cio tractatura: tandem in versa dixit.
Placet michi fili de consilio bonorum
mauricium quondam archidyaconum tre-
censem: in episcopum prefici cenomanis.
Et filius: digne mater elegisti. Sic fiat.
Et mox reclusa canonico. Vide ergo
carissime ut secretum habeas quousque
factum sit: quod audisti. Effusus ergo
pius vir in lacrimas: pre gaudio
et stupore dominum benedixit. Quo autem
ordine fieret: propter eligencium pusil-
litatem nec suspicari quidem poterat:
licet propter hoc fieri non dubitaret.
Quis autem hic mauricius fuerit bre-
viter referamus. In trecensi ecclesia
archidiaconus constitutus circuibat dyo-
cesim pedes: et eam in solo baculo
in predicacionis officio visitabat.
Archidyaconatu vero postmodum
derelicto. monasterium monialium
quarum elemosinis nutritus fuerat
adhuc puer expetiit: ut eas ad e-
mendaciorem vitam corrigeret. et
eidem fratres populum in predicacionibus eru-
diret. Nec eum fefellit effectus. Quid
plura et cetera. Ad electionem ventum est ce-
nomanis. Electi sunt duo: prepositus et decanus: quorum primus vir
sensatus et nobilis: alter vero littera-
tus et dives erat. Neutro igitur
alteri volenti cedere: dixit decano pre-
positus. Michi quidem episcopatum expe-
dire non video: sed nec tibi. Michi
sufficit honor: tibi divicie. Cedere
tibi nolo: sed nec tu michi. Nichil
ergo restat nisi in parte dilapidatam
ecclesiam: per nostrum litigium funditus eruina-
ri. Vellem igitur si velletis et vos

inter nos virum vite probatum et humi-
lem postulemus: qui confusionis nos-
tre velit et valeat reparare ruinas
vel restaurare. Erat ille venerabi-
lis mauricius vir in omni norma
iusticie singulariter decoratus:
qui etiam totum mundum posset divina
providencia gubernare. Presto
sum cum meis omnibus: tantum hominem
postulare. Et credo certius quod
deo et saluti sue adversabitur contra
dicens. Mox decanus subridens
sic fiat inquit sed illa condicione: si
idem acceptare episcopatum noluerit:
michi cedat. Cum mox prepositus
exultabundus inclamat. Rati-
ficetur inquit et fiat. Et mox facta
est postulacio cum consensu omnium et
firmata. Decanus autem presume-
bat mauricium numquam acceptare pre-
sulatum. Prepositus vero dignius
presumebat. christi amore coactum
sanctum virum: propter salutem multo-
rum non audere iam oblatum res-
puere. Missi ergo duo canonici in-
venerunt eum secundum quod solebat in vi-
a pedite: ad predicandum euntem.
Litteris igitur sue vocacionis ostensis:
respondit ille. Ibitis ad hospicium
nostrum. Vespere autem facta predicacio-
ne redibo: et mane quod dominus dede-
rit respondebo. Et factum est sic.
Redeuntibus illis ad hospicium pro-
cessit ille et predicavit: audivit
impransus confessiones usque ad
vesperam. Redit domum. salutat
hospites: incenatus oratorium intrat.
pernoctat celebs in precibus. Respon-
dit mane canonicis. Consilium dei
et matris eius est: negare non conve-
nit quod offertis. Quid plura et cetera. Eo
digno honore recepto. cathedratur

consecratur: et tanto regimine claruit: ut infra quingentos annos filiis ei fuisse non credatur. Quid mirum? Valde congruum fuit ut taliter electum tale regimen sit secutum.

Qualis prelatus esse debeat oculis cordis preesse desiderans: hoc videat et relegat

Qualis autem prelatus esse debeat: beatus augustinus ostendit in regula sua dicens. Ipse quod vobis preest non se existimet potestate dominantem sed caritate servientem felicem. Honore coram vobis prelatus sit vobis: timore coram deo subiectus sit pedibus vestris. Circa omnes seipsum bonorum operum prebeat exemplum: corripiat inquietos, consoletur pusillanimes: suscipiat infirmos, paciens sit ad omnes. Disciplinam libens habeat: metuendus imponat. Et quamvis utrumque sit necessarium, tamen plus a vobis amari appetat quam timeri: semper cogitans se deo pro vobis redditurum esse racionem. Unde vos magis obediendo non solum vestri, sed ipsius miseremini: quia inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur. Ecce discretissimus homo quam bene et quam perfecte statum debitum prelatorum: et nichilominus compendiose descripsit. Sed sanctus et venerabilis benedictus in regula sua, qua post augustini tempora annis multis dedit: prelati statum plane diffinivit. Abbas inquit qui preesse dignus est monasterio semper meminisse debet quod dicitur: et nomen maioris factis implere. Christi enim agere vices in monasterio creditur. Et infra. Memor sit semper quia doctrine sue vel discipulorum obediencie: utrarumque rerum in tremendo iudicio dei facienda erit discussio. Sciatque culpe pastoris incumbere: quicquid in ovibus paterfamilias minus utilitatis poterit invenire. Et infra. Cum aliquis suscipit nomen pastoris: discat dei doctrina preesse discipulis: id est omnia bona et sancta factis amplius quam dictis ostendere. Ut capacibus discipulis mandata domini verbis proponat: duris vero corde et simplicioribus: factis suis divina precepta demonstret. Omnia vero que docuerit discipulis esse contraria, in suis actibus vel factis indicet esse non agenda: ne aliis predicans ipse reprobus efficiatur. Qualiter preesse gessit: loco ignominie est apud indignum dignitas. Prelato enim qui subiecto non proficit: nec sibi prodest. Magna vero pars iusticie in se redit: qui prodest alteri. Opus est enim aliquo ad quem mores nostri se exigant: ubi ad regulam prava corrigas. Aliquis vir bonus eligendus est ac semper ante oculos habendus: quo tanquam spectante vivamus et omnia tanquam illo vidente faciamus. Hic est verus prelatus apum fidelium: qui mellei coloris existens ex electo flore et omni copia factus sit.

Capitulum secundum

Reges plures in uno alveario sepius inchoantur. Et quidem sit tempore apostolorum in primitiva ecclesia secundum quod paulus ad chorinthios scribit: non multi sapientes secundum carnem non multi potentes: postea tamen et maxime nunc ut in presenti videri potest multi sapientes sed heu propter carnem: multi nobiles

sed in carne non in mente: multi
potentes non ad protegendum sed
ad opprimendum pauperes clericos per
ecclesiam procreant. Tales mori-
geratis et spiritualibus viris per suos
complices preferunt. De talibus ecclesias-
tes dicit: Vidi servos in equis: et
principes quasi servos ambulantes
in terra. Si ergo culpabiles sunt
qui litteratos potentes nobiles sine
moribus et carnales morigeratis
et viris spiritualibus preferunt, qua-
liter illi dampnandi sunt qui stolidos
et ydeotas et sine ullo ingenio na-
turali eligunt in prelatos etc. Nam
ingenio callentes et profundi sunt
habiliores sunt ad omnem actum bonum:
dummodo non ducantur malignitatis vo-
luntati. Tales enim etiam sine mul-
ta scientia litterarum omnis capaces sunt: et
ideo facilius a levioris vite dispen-
dio ad viam stabilem gratie convertuntur.
Qui vero ydeote et sine litteris sunt
rudes intellectu et mentis stoli-
ditate mutabiles. vix unquam flectuntur
in bonum: sed malo in peius facillime
devolvuntur. Unde Seneca: Huiusmodi
res stulticia abiecta sordida
servilis: multis affectibus et sevissi-
mis subiecta eventibus. Horum
plures heu in maioribus dignitatibus
constitutos et vidimus et videmus.
De illis vero qui callebant naturali
ingenio et in statu vite levioris
electos in regimine probatissimos
vidimus et tanto ferventiores in
cura pastorali susceptis officiis
extiterunt quanto tepidiores a cura
spirituali ante regimen in vanitatibus de-
fluxerunt. De quodam qui tempo-
re electionis sue sedebat in taber-
na.

Hinc accidit quod quidam canonici
in electione pontificis convenire
concorditer non valentes et a condi-
cione in prepositum et decanum vota sua
singuli transtulerunt: ut nullum extra
gremium ecclesie postularent. Illis autem
in partem secedentibus ut de pontifi-
cis electione liberius ordinarent. u-
nus canonicorum prandii horam differ-
re recusans exiit capitulum in tabernam
proximam decucurrit: pransus que ad
tesseras ludere consedit. Erat autem
iuvenis vite levissime sed mirabiliter
supra modum callebat ingenio: affa-
bilis omnibus bonis naturalibus insig-
nitus. Facta ergo collatione inter se
prepositus et decanus viderunt quod
in suis omnibus spiritualem vel ydoneum
neminem invenirent: convenerunt
in hoc quod canonicum illum iuvenem
qui tam mirabili callebat ingenio
in pontificem eligerent. Facta er-
go denunciatione in capitulo ordinatur
processio. pergunt processionaliter in
tabernam: inveniunt iuvenem ludo occu-
patum et renitentem cum clamoribus in altum
rapiunt: portant in ecclesiam in cathe-
dra collocant. et sic ad ecclesiam oppor-
tuno tempore consecratur. Qui statim
ut se vidit episcopum mutatus in virum
alterum. omnia que erant digna offi-
cio adeo in se perfectissime ordinavit:
ut nullum antique vite vestigium
remaneret: sed ut credi posset omni
tempore prefuisse. Negocia autem episcopa-
tus tali modo gubernabat exterius:
ut nichil horum cum exercicio spiritua-
li impediret. Quid mirum etc. Donum
superveniens virtutis gratuite: na-
turalis boni convenienciam informa-
vit. Unde Seneca dicit: Si vis ti-
bi omnia subicere: subice te rationi. Mul-

tos regere poteris: si iteratos rex
erit. Quemadmodum flamma que
in altum surgit. iacet et deprimitur
non magis quam quiescere: ita in re animus
in motu. Eo mobilior et actuosior
quo vehemencior fuit. Sed felix
qui ad meliora hunc impetum de
dit. Licet autem in iuvene isto prius
dedito vanitati. eligentibus eum tam
bene et fortunate successerit: nullo
modo tamen in consuetudinem est tra
hendum: ubi via certior poterit in
veniri. Proinde quod sanato opus sit.
ubi in congregacione aliqua plures
sapientes nobiles sive potentes.
sine vita et moribus preminere volue
rint: textus eleganter ostendit.

Quod insolentes reprimendi sunt et ar
tandi

Capitulum 3m

Sed cum multi esse reperiuntur
supple hijs quos dixerim in
solentes. omnes concordi suffragio
deteriores necant: ne distrahant
agmina et excitent sediciones. Ita
tamen cenobi tales cornua ceperint
erigere libertatis: ab illis qui sanc
tiores sunt et in virtutibus provecti
ores reprimendi sunt et artandi.
et ab omnibus officiis subtrahen
di: ne ulla detur eis occasio malig
nandi. Contra tales clamat eze
chiel. Tolle cydarim tolle coronam.
Quid ergo. Numquid contra literatos in
vehimur. Numquid nobiles abhomi
nabiles dicimus aut potentes.
Minime. Immo si tales aliqui congru
is ceperint moribus comprobari: secundum a
postolum duplici honore digni sunt.
Sed heu maxime nunc. sine caritate
te sciencia inflat: nobilitas carnis
plerumque in moribus degenerat: po
tencia fere omnes turpiter abutuntur.

Paulus quondam mundum circuiens
et in lege doctissimus: stulticia tamen
predicacionis salvos fecit credentes.
Petrus. proiecto rethi et navicula
derelicta: romanum imperium subiugavit.
Et nunc nostri summi apicis pontifices
credunt: nobili sed tepido sanguine
infantulum. ecclesiam que fuit funda
ta sanguine robustorum martirum sta
bilire. Absit. Ille qui ab utero sancti
ficatus fuit Ieremias: cum a domino
ut preesset populis vocaretur: clamavit
dicens. A. a. a. domine deus nescio lo
qui: quia puer ego sum. Nec immeri
to Ioseph in figura Christi et omnium pre
latorum: contestans fratribus pastori
bus dixit. Non videbitis faciem
meam: nisi fratrem vestrum minimum adduxe
ritis michi vobiscum. Minimum intel
ligens subditorum: quem illi non traxe
rint quamdiu in eis est exhortacionibus
et exemplo. Et heu quam multi nunc
carebunt beatissima visione dei facie ad fa
ciem. Unde precepit moyses ut hu
ius emissarius platum signans. porta
ret iniquitatem filiorum israel subditorum:
scilicet in terram solitariam infernum que deser
ta est omni bono. Et ut lucidius figure
misterium videatur: infra iussit dominus
ut tolleret omnes principes populi:
et suspenderet in patibulis contra
solem. Et hoc quia permiserunt popu
lum madianitis fornicari. Quod quam du
rum iudicium de hijs qui presunt

De subita morte et dampna
cione cuiusdam episcopi

De uno talium suppresso nomine
quod actum sit, referente quodam
spirituali viro theutonico atque proba
to referam. Iuvenis quidam in theu
tonie partibus. ex sanguine principum
plenissime generosus: sed moribus et vita

degener, episcopatum male functus accepit, quem rapinis et luxuriis vendidit primo, sed lucidissime postmodum operam dedit. Castigavit autem eum dominus flagello multiplici, sed cum abuteretur eo in superbiam, dedit eundem dominus in reprobam mortem. Qua in hora venerabilis Conradus, Deo dignus Hildesemensis episcopus, ad matutinas intempeste noctis silentio surrexerat, illisque dictis resedit ad studium, facturus in die sermonem. Nec mora raptus in spiritu, videt se visus episcopum quendam velata facie sed infulis insignitum ad tribunal iudicis rapi. Mox assunt truci vultu satellites, accusant episcopum: unus in rapina, alius in cede hominum, atque alii in luxuriis lubricitatem. Tunc iudex assessoribus suis: Accusata discutite, liberate vobiscum, ferte sententiam. Nec mora assessores parent iudici, ferunt in eum sententiam; iudex approbat latam. Accedunt ministri super fuliginem nigriores, et ablata mitra de capite, amictu, casula, dalmatica ac reliquis episcopalibus vestimentis detracta ante pedes iudicis posuerunt; nudumque relictum cum clamore rapiunt, eiulantem a facie iudicis trahunt ad tartara, nichil secum preter peccatorum portantem. Mox assessores iudicis surgunt, et cum sonoro cantu subiungunt: Dum tempus habetis, operamini bonum ad omnes. His visis in spiritu dictus Hildesemensis episcopus reversus in se cogitare cepit, quisnam fuisset ille miserabilis presul. Et ecce quidam ad ostium pulsans intromissus est, clamans cum lacrimis talem episcopum in proxima villa venisse, et sub eadem noctis hora repentina morte subtractum.

Quo audito sanctus presul miserrimo illi defuncto condoluit. Et licet sanctitatem quantum ad subiectos, pro pietate tamen amarissimas lacrimas fudit.

De anima cuiusdam archiepiscopi que extracta a corpore a demone potabatur.

Consimilis in malicia, ut michi frater alterius ordinis et vite retulit, quidam archiepiscopus Theutonie fuit. Qui infelicissima morte defunctus, cuidam sanctissimo in vita viro in visione ostensus est tali modo. Videbat enim quod anima illa cum miro cruciatu a corpore trahebatur, et in infernum principi demoniorum in cathedra residenti presentabatur. Qui eam officiose salutans valde, poculum ante se positum optulit venienti dicens: Bene veniat, bene veniat archipresul; bibas ergo de poculo meo, quia michi longo tempore fideliter et infatigabiliter deservisti. Quod quidem archiepiscopus temptare recusans, conscius enim erat nichil boni esse in poculo, tandem a ministris violenter compulsus est accipere poculum de manu principis, et bibere quod horrebat. Nec mora per aures, oculos, os et nares sulphurea flamma surrexit. Et sic eternis incendiis est addictus. Ecce qualis finis indigne suscipientes pastoralem curam accepit, et nichilominus indigne regentes quam terribilis vindicta dampnavit. Vide ergo lector quam utile est non solum ecclesie, sed et ipsis eorum suffragio promoveri talium impedire.

De subita morte episcopi qui impedivit ne liber inde orti qui talia multa dicit conscriberetur.

Ubi et ipse archiepiscopum in Gallie partibus virum litteratum et nobilem,

circa quē talis vindicta contigit
nutu dei. Devotissim⁹ in princi
bus rex francie ludowic⁹. āno circi
ter ab incarnacōe dn̄i . m°. cc°. xxxix°.
instigāte frē henrico dicto de co
lonia ordinis p̄dicatoꝝ. p̄dicatoꝛ
poptimo ; ip̄e rex sub pena mor
tis congregari fecit p̄fidus nephā
dissimū librū iudeorū. qui
talmuth dicitur : in quo inaudite
hereses ꝛ blasphemie contra cris
tū et matrē eius in plurimis locis
scripte erant. Huius libri diūsa
exemplaria : ad cōburendū p̄i
sius allata sūt. Flentes ergo iudei
adierūt archipresulē . q̄ regis con
siliari⁹ sūm⁹ erat : et pecuniam pro cō
servacōne librorū inmābilē optule
rūt. Qua corrupt⁹ regē adiit : et
ad voluntatē suam iuuenilē aīm re
invertit. Redditis ergo libris iu
deis solemnē diem constituit omni
āno. sed in vanū : aliud spū dei or
dinatē. Revoluto enī āno die cto
et ip̄o loco quo libri execrabiles
redditi sunt iudeis . hoc ēm vin
dicans ppe p̄isius ; dictus archiep̄s
ad consultacōez regis veniens .
diro dolore viscerū correpto⁹ est :
et eadē die cū eiulatu magno vite
finē accepit. Fugit autē rex cū to
ta familia : nimis verens ne cū
archiep̄o dimit⁹ ferviret. Nec mul
to post vt prius instigante dicto
fratre henrico iudeorū libri con
gregati sūt sub mortis pena : et
in maxima multitudine sūt cōbus
ti. Nota aūt lector q̄ omēs orīe
tales iudei. h̄eticos et excōicatos
reputāt hos iudeos : qui contra le
gem moysi ꝛ p̄phetas . huc librū
qui thalmuth dicit. recepit et

conscribit. Et tamē archip̄sul le
gis xp̄i defendit talem. Quot mo
dis peccat et reus ē . q̄ tales prela
tos s. creat et eligit : duob⁹ v̄sib⁹
dicit p̄t. Peccat in auctorē p̄ūtit
ius. tribulat pax stat⁹ eccē : pro
quo reus hic feriat. Peccat in auc
torē deus. vnde p ezechielē dicit.
Sufficiebāt vobis scelera vrā dom⁹
isrl' : eo q̄ induxeritis alienos et in
circūcisos corde. Pūtit ius. Eccis
tes. Vidi servos in eq̄s : et p̄ncipes
quasi servos ambulantes in terra.
Tribulat pax stat⁹ eccē. Vnde sa
lomō in proūbijs. Qui mittit la
pidē in acūū mercurij : ita q̄ dat insi
pienti honorē. Pro quo reus hic
feriat id est q̄ indignos eligit. Vn
per ezechielē dn̄s clamat. Tolle
cydarim tolle coronā. Talib⁹ enī
auferēdus est omīs honor : et
plectendi sūt ira dei

Caplm̄ .x.m

Q platus debz ēē sine crudelit̄e

Constat inter auctores q̄ rex
apū nullū aculeū habz : ma
iestate tm̄ armat⁹. Aculeus prose
ueritate uel crudelitate pomt in
scripturis. Isto aculeo carebat
princeps pastorū xp̄us : q̄ discipu
los suos instruens dicit. Discite a
me q̄ mitis sum et humilis corde :
et invenietis requiem aīabus vris.
Vbi enī humilitas ibi et pax : et ar
ma in via supbi. Maiestate tm̄ ar
mat⁹ est prelatus : dū sola facies
eius in oculis bonorū subditorū
timori pariter ē et amori. Vbi vero
tales subditi non sūt : cōtra naturā
tandem in corde prelati severitatis
debz aculeus generari. Dicit quo
dā adūsus saulū recalcitrātem :
stimul⁹ in ip̄o fonte bonitatis exor

tus est: dum eum maiestatis sue lu
ce celesti potenti virtute prostravit.
Sed numquam occidit eum vulnere super vulnus.
Nunc audi qualiter aculeus mitigatus
est. Surge et ingredere civitatem.
Et statim infra. Et ceciderunt ab o
culis eius tamquam squame. et visum rece
pit. Non hostiliter sed misericorditer
pupugit aculeus. Clementius est: ut
graciori lumine potiretur. Prostratus est:
ut stabili caritatis gradu fulciretur.
Huius exempli gratia malle debet quisque pre
latus. de nimia pietate quam remissio
nem dicunt: quam de severitate nimia iu
dicari. Medium autem tenere optimum iu
dicamus. De clementia principis ad
neronem seneca scribens dicit. Nec
promiscuam nec vulgarem oportet ha
bere clementiam: quia tam omnibus ig
noscere crudelitas est quam nulli. Me
dium autem tenere debemus. Sed quia diffici
le est temperamentum: quicquid eius plus futurum
est in partem humaniorem preponderet. Cle
mentia in quamcumque domum pervenerit:
eam felicem tranquillamque prestabit.
Sed in regia: quo rarior eo mirabi
lior. Non decet itaque prelatum se
va nec inexorabilis ira. Optimum ex
emplum prelato constitutum ad quod
informetur: ut se talem cuilibet exhi
beat: qualem sibi deum velit. Cleme
cia non tantum honestiores. sed pote
ciores prestat: ornamentumque impe
riorum est. simul et certissima salus. Plac
do tranquilloque regi. fida sunt auxilia
subditorum: nec potest quisquam habere
bone ac fide voluntatis ministros:
quibus iniuriose tempore pacis utitur. Habere
clementiam principem decet: ut quo
cumque venerit mansuetiora omnia faciat.
Nullum animal morosius. nullum maiori
humanitate tractandum est quam homo:

nulli magis parcendum. Iracundissi
me ac pro corporis capacitate pug
nacissime apes sunt: et aculeos in
vulnere relinquunt: rex tamen ipse
sine aculeo est: sicut audistis. No
luit enim natura sevum esse. sed virtute
constantem: exemplum hoc magnum re
gibus ingerens. Errat si quis existi
mat tutum ibi esse regem: ubi nichil
a rege tutum. Sed securitas. securitate
paciscenda est. Tantum necesse est timeat:
quantum timeri voluit. Unum est inexpugnabile
munimentum: amor civium. Cum civibus
et ignotis atque humilibus eo moderatius
agendum est: quo minoris est afflixisse
eos. ¶ Exemplum de episcopo qui propter nimi
am severitatem et zelum: transivit ad
purgatorium

Venerabilis et deo dignus guiar
dus cameracensis episcopus. sicut a
fratribus ordinis predicatorum audivi:
cum in via contra albigenses hereti
cos. apud affligemense monasterium bra
bancie. in regulari observancia stric
tissimum: vitam suam beatissimo fine transis
set: in ipso tempore migrationis cuidam fratri in
predicatorum per sompnium apparuit in
gandavo. Cui frater. Quomodo
inquit pater tibi est? Et ille. Mortuus
inquit sum: debitum communis solvens condicionis
humane. Quomodo inquit? Extra ad sa
tis graves transeo penas: priusquam
ad gloriam transferar expurgandus.
Et mox frater. Et que inquit pene causa?
Cui ille. Nimia severitas inquit me cul
pabilem reddit et purgandum. Sed
via contra hereticos ista qua pro expur
ganda ecclesia avidius inhiabam: penam
meam minuet. et accelerabit gloriam
iam dilatam. Discant ergo prelati nisi
cogat necessitas: nimie severitatis acu
leum non habere: maiestatem tamen armari

ut bonis subditis timori sint pariter
et amori. ¶ Quod unus tantum prelatus sit
in ecclesia: cui omnes subditi obediant
tanquam filii patri. Capitulum quintum

In uno alueario princeps unus
est: qui tamen regis insignibus
ornatur. Et hoc secundum leges et ra-
tiones antiquissimis temporibus or-
dinatas: unus dominatur imperio unus
regno: unus gentis princeps. unus
provincie iudex. unus civitatis pre-
sul exigitur. Et hoc propter concordiam
unitatis et pacis omnimode firmita-
tem: secundum verbum dei. Nemo
potest duobus dominis servire: omne enim
regnum in se divisum desolabitur.
Non igitur in uno corpore caput
biforme constituas: et irrisionem
chimere sustineas et ruinam. Recor-
deris etiam nostra tempora: quante confusionis
horror: quam tam ruinosa iactura dissi-
dii convolaverunt etiam secundum illud
factum: cum Fredericus imperator ex-
pulso Alexandro papa: alium contra
eum pontificem in Roma constituit. Di-
visis enim trans alpes et intra Ro-
mam cessantibus: non solum aliarum
mundi partium exteras nationes: ve-
rum etiam proximam et nobilissimam Lum-
bardie provinciam hereticorum feditas
quasi irreparabiliter maculavit.
De quibus nuper anno ab incarnatione
domini M° CC° LII° beatus Petrus prior
fratrum predicatorum in Verona fe-
lici morte multatus est et percussus.
Si ergo Roma mundi verticem tam va-
lide pertulit biforme caput: quid
in membris futurum sit quod inferiori re-
gimine subicitur. Huius biformi-
tatis occasione pestifera non solum
multas et magnas ecclesias destruc-
tas vidimus: verum imo maximos prin-
cipatus. Non ergo in uno alue-
ario esse plures sint reges: sed
unus qui regis insignibus ornetur.

Capitulum sextum

Rex apum in fronte macula:
quasi quodam dyademate can-
didatur. Et hoc quidem est quod Zacha-
rie prophete precipitur. Sume argen-
tum et aurum: et facias coronam in ca-
pite Ihesu. Quid in argento: nisi elo-
quia domini eloquia casta. Et quid in
auro: nisi conscientie puritas et pre-
ciositas designatur. De hiis bonus
prelatus coronas in capite portat:
dum verba vitalis que aliis predicat ipse
intus in mente gerit: et in opere
foris proximo ostendit. Vel coronas
ad litteram dicere possumus secundum statu-
ta ecclesie infulas prelatorum: quibus
non omnibus sed fere solis episcopis uti
licet. Abusive tamen quidam abbates
de novo in magna mole pecunie hiis
utuntur. Abusive inquam: nisi usum pauco- forte
rum dierum dixerim: contra universalia
quod usum temporis non dicit: nisi quantum etas
legittima hominis in octoginta annis
plenius approbasset. Certum sit autem
quod istud nisi in paucissimis et specialis-
simis quibusdam Gallie monasteriis:
ut in monasterio sancti Dyonisii et
Cluniacensi: antiquis temporibus non fie-
bat. Quibus tamen hoc tunc propter
vite eminentiam specialibus privilegi-
is est concessum. Utuntur et hiis dig-
ne satis Romane curie cardinales:
qui gemina scientia prediti novi et
veteris testamenti videntur regere
totum orbem. Et propter hec bina
cornua in infulis pretendere compro-
bantur. Et hec quidem in hiis plerique
qui de novo utuntur illis: locum ne-
quaquam habent. ¶ De abbate qui

pro episcopali infula. quem tamen plusquam in
x. milibus librarum argentearum obli-
Quid venerit dia ferā gavit
hoc quod vidi. Aquiscinctum mo-
nasterium est maximum atque ditissi-
mum: in atrabatensi dyocesi con-
stitutum. Huius monasterii abbas.
qui vix prima spiritualis regule ele-
menta cognovit et tantam summam pecu-
nie cornutum istorum apicem attigit: quam
eciam summam plusquam in decem librarum
milibus obligavit. Res fedam
nimis et plena ridiculis. Capitulum vii.

Notabili signo cultus altius
rex pre ceteris non ornatur.

Hic cultus superfluus in prelato
dampnatur. Unde magnus ille pre-
latus pontifex augustinus. purpu-
ram inquit forte decet episcopum: sed nul-
latenus augustinum. In ycoma
beatissimi patris augustini scriptura
hiis versibus legitur. Ordo gemina-
rum designat septuaginta. Ipse
quibus preerant septuaginta po-
los. Soli pro meritis: est tradi-
ta tanta potestas. Nec successit ei
pastor honore pari. Si ergo au-
gustinum mitem non decebat or-
natus et claustralem qualemcumque
magnum quomodo decebit. Heu nimis
omni erubescencia gravius quod vidi

De abbate qui quasi more ducis:
per viam ambulabat

Occurrit michi in via quidam al-
terius ordinis abbas. cum mul-
torum equorum robore atque familia:
ut potius ducem aut comitem credidis-
sem: nisi eum in facie cognovisse.
Spreuerat in sacerdotibus rotundam
quis habitus cappam: et taberdum
quem gallici tanne dicunt induerat.
Vestes eius ex scarleta morata
vario duplices: vix genua contin-
gentes. Ocreas habebat in cru-
ribus quasi eis innate essent. sine
plica porrectas et nec aliud defu-
it nisi sertum in capite: quod non nomi
tyrocinii milites loquuntur. Proch do-
lor. ubi zona principis christi in iherusalem
venientis. Ubi nobilissimi io-
hannis baptiste ex pilis hirsutis
camelorum zona. Ubi melota
vel alterum beati benedicti vel hyla-
rionis. Dicto quidem de prefa-
to abbate qui indutus tabardo habi-
tum spreuerat monachalem: inde eius
exemplum quante enormitatis sit atque
peccatum cuique religioso habitum depo-
nere vel ad horam.

De tribus mo-
nachis religiosis. quorum unus
strangulatus est. alter submersus:
tercius quersus est

Erant in quodam monasterio ni-
gri ordinis tres monachi: et
omnium lascivia dissoluti. Cumque
una dierum seorsum in thalamo con-
sedissent ad epulas: unus buccella
panis immissa subito strangulatur.
Cuius mortem nec verecundia saltem pas-
si duo residui et derelicto loco et
eminus iuxta prandium perfecerunt:
et sic in claustro sociis eventum mor-
tis nunciaverunt. Nec diu postea
dum dicti duo socii non recogita-
to quod actum sit. ad balneum iuxta
cenobium in fluvium divinitati ves-
tibus descendissent: unus ad pro-
fundiora digressus submersus est
extractus et sepultus. Relictus
post hec tercius. cum vespere dor-
mitum pergens dispaliciasset se:
monachus submersus nudus appa-
ruit ei dicens. Ecce quanta pena
dampnatus sum. Tu autem qui facias

nunc saltem recogita. Ego quidem in
mundus et lubricus: digne punitus
excrucior. Sed illud multum ad ve
recundiam dampnacionis mee accumulat:
quod sine habitu nudus a demonibus ir
rideor. Tu autem da michi aliquid in quo
tibi signum mee dampnacionis ostendam.
Hec autem audiens turbatus mona
chus. et cito detrahens togam tibie
femoralem roganti dedit: et sic de
functus repente disparuit. Mira res.
Vix dies illuxerat. cum tantus fetor
claustri ambitum occuparet: ut se
omnes extingui horrore fetoris pre
angustia conclamarent: narrante
monacho quod sibi vespere contigisset.
quesita est undique dicta toga: et tandem
inventa est fetidior omni cadavere: et
super fuligine denigrata. Qua hu
mo celerius cooperta: in admiracionem
versi monachi ploraverunt. Dictus
vero socius defuncti ad ordinem
fratrum minorum repente transiit: et
usque nunc tante rei certus testis et felix
vivit. De fragore magno facto
cum quidam monachus deponeret habitum

Simili modo quidam monachus cister
ciensis ordinis in theutonia.
sicut certissima fratris ordinis predi
catorum relacione didicimus: in acu
ta febre laborans. intollerabili
labore estuans. cum cucullam habi
tus exuisset: fragor tantus auditus est:
ut domus infirmorum corruisse ab
hiis qui iacebant in dormitorio
putaretur. Et cum quidam vir sanctus
iuxta positus oraret. et supra mo
dum territus extitisset: apparuit
ei demon dicens. Pre indigna
cione nimia fragorem istum excita
vi maximum. quod impedivisti me
oracione tua: ne monachum illum eruerem
tem habitum ordinis in corpore ra
perem cruciandum. Nec mora mo
nachus ille sanctus et devotus hec
audiens. statim ad egrotantes in
grediens: invenit monachum habitum
ordinis exuisse: quem leniter correp
tum et habitu reindutum: ammonu
it confiteri. Nec diu post ut con
fessus est et absolutus. creticavit op
time: sed passus postea recidivum
in magna devocione defunctus est.
Qualis autem servorum dei in reli
gione habitus esse debeat: beatus
augustinus in regula sua describit
dicens. Non sit notabilis habi
tus vester: nec affectetis vesti
bus placere sed moribus. Et infra.
Vestes vestras in unum habeatis sub
uno custode vel duobus vel quot
sufficere poterunt ad eas excuciendas:
ne a tinea ledantur. Et sicut pas
cimini ab uno cellario: sic induami
ni ab uno vestiario. Si fieri pot
est non ad vos pertineat quod vobis
indumentum pro temporis congruencia
proferatur: utrum hoc recipiat unus
quisque quod deposuerat. an aliud quod
alter habuerat: dum tamen unicuique
prout cuique opus est non negetur.
Si autem hinc inter vos contenciones
et murmura oriuntur: cum queritur
aliquis deterius se accepisse quam prius
habuerat. et indignum se esse qui non
ita vestiatur sicut alius frater eius
vestiebatur: hinc vos probate quan
tum vobis desit in illo sancto interi
ore habitu cordis. qui pro habitu
corporis litigatis. Et beatus benedic
tus in regula sua. de vestibus pre
cepit dicens. Vestimenta fratribus
secundum locorum qualitatem ubi habi
tant vel aerum temperiem dentur.

In frigidis regionibus amplius in digetur: in calidis minus. Hec er go consideracio penes abbatem est. Et infra. De colore autem et precio monachi non causentur: sed quales inveniri possunt in provincia ubi habitant aut quod vilius comparari potest. Et rursus qua les vestes quanta precii forma: de terminatur a sancto patre. Quod vilius inquit comparari potest. Fuit autem isto tempore miles pannis et monachus: miles pro pallio monachus pro cuculla et tunica pertinuit. Hinc seneca de moderamine vestis insinuat. Sit omnis inquit intra frontes populo conveniat: non splendeat toga nec sordeat quidem. Emas ergo non quod placet: sed quod necesse est. Que virtus est in paupertate contempnere. Immo tunc animis cum necessaria contempseris. Nec hec sola est districtis pauperum vitam contempnere: et nemo illam bene vixerit nisi qui contempserit. Cuius est pauper qui sibi videtur dives. Que sunt maxime divicie. Non desiderare divicias. Omnes minimum habet. Qui minime cupit. Miror in illis ambire superflua: qui se iactant omnia dereliquisse. Paupertatis nomen habere gestiunt: non virtutem. Videri volunt mundum fugere: sed rebus herent. Ve ve et si usitacior vel nobilium pompa: sed ve ve iterum atque tercio. ve pompe insolentissime monachorum. Et hec quam perniciosa sit atque dampnabilis religiosis atque claustralibus: exemplo manifestissimo declarabo.

De abbate audiente vocem: quare pannus ante pannosum: coram quo magnates tenebant manutergium.

Vidi abbatem cisterciensis ordinis virum eruditum scientia atque probatum. Hic cum die quadam aquam manibus sumeret. et manutergium coram eo magnates quidam ex utraque parte tenerent: facta est ad eum huiusmodi vox latine. Quare pannus ante pannosum. Quod ut venerabilis ille abbas audivit: cum timore et horrore manutergium dimisit repente. Profecto enim vestibus coloratis et mollibus pannus posset ante positus tolerari: sed quid faciat in vilibus non discerno. Et digne quidem bono et perfecto viro ad reprobandum honorem exhibitum vocem factam considero: quia soli deo honor et gloria utpote qui olim per ysaiam prophetam clamavit. Gloriam meam alteri non dabo. Scio enim et certus sum quia in secularibus et nobilibus personis: pompa glorie secularis notabiliter reprehensa sit et dampnata.

De comitissa pomposa cuius morte post omnia: eciam lectus ablatus est

Prope autem nostra tempora fuit nobilissima matrona comitissa campanie. Hec nupta nobilissimo h. campanie comiti. filia fuit ludowici regis. soror eque regis francorum: quatuor fratres reges in anglia habuit. filium regem in transmarinis. Hec multis annis mortuo marito cum pomposissima ambicione vivens: et moriens talem finem sortita est. Laboravit hec in extremis: abbatem prefatum sanctissimum ac eloquentissimum virum migratura mandavit. Qui ut venit intromissus non est: et pre foribus expectavit. Iam comitissa decesserat: et distrahebantur a militibus et ministris et suis omnibus utensilia. vasa aurea et argentea. vestes preciose culcitre purpuree: et tandem lintheamina ipsa cum peplis.

Extremo quodam ex garsionibus mora inscia retardatus lectum per tormina comprehendit: et resupinum corpus emortuum eminus in stramenta devolvit. Choras abbate cum tedio sustinente, et quidam nobilis ex circumstantibus indignatus infregit violenter: et virum venerabilem intromisit. Quem cum introisset et nobile illud corpus nudum in stramentis reperisset, volente quodam ex familia illud stramentis operire: abbas exempli providus non sinebat, sed libera voce clamabat. O vos omnes venite: cernite popam nobilissime comitisse marie. Videte illud delicatissimum corpus: quanto dedecore pudoris obvoluitur. Videte quod et mundus pro multiplici gloria et honore mundus exsolvit. Ecce quam stulta illi mundus computatione conclusit. Si ergo honor secularis in tam nobili persona dampnatus est: quid fiet de monacho, quid fiet et de clerico qui tam vecordia mundi etiam ambit glorias seculares. Nullus autem prelatorum nisi tantum hii quibus iura concedunt, aliquo corporali ornatu pompe vel glorie: sed virtutis exemplaris dyademate candidetur.

Quod prelatus dignitate semper erit egregior: et in ceteris virtutibus semper maior duplo.

cap. viij

Hic forma egregior est: et duplo ceteris maior. cap. viij.

Antiquam notam lector quam maticam et hoc idem quod de Saule in libro regum primo legitur: qui ab humero et sursum super omnem populum eminebat. In humeris onera portare solemus. In humeris bonus pastor Christus peccata nostra pertulit super lignum. ut iustitie vivamus: ut qui prius erravimus quasi oves errantes ad ovile aliarum ovium angelorum scilicet rediremus. Quod ergo nos quorum capitibus prelati homines imposuit. Invicem alter alterius onera secundum apostolum portare debemus et sic adimplebimus legem Christi. Quanto amplius facturus est qui personam plurium gerit. Tot habet portare onera quot habet regere capita, et totiens sufferre singulorum importunitates: quotiens variaverit voluntates. Dignitate ergo que forma virtutum est, semper erit egregior: et duplo in virtutibus semper maior. Plus quidem ut vulgo dicitur pupa decent: et magnis magna. Et licet omnibus magna quam magni vocantur, magnis tamen maiora decent. Maiorum enim facta: ad exempla ponuntur. Et licet tutela tutissima sit et proximo et sibi omissus quis sit: tamen prope maior est instituere et provocare minores.

De humilitate episcopi cenomanensis.

Hinc de illo venerabili Mauricio de quo supra retulimus cenomanensi episcopo postea archiepiscopo rothomagensi: domino roberto quodam abbate blesensi narrante cognovi. Instante hyeme ipsi roberto tunc dicti archiepiscopi capellano pellicium emptum est et oblatum. Cuius ipse robertus vir senex et debilis aliud pellicium levius a dispensatore domus et ex subtilioribus pellibus postularet: archiepiscopus sine inquit sine videre pellicium. Quod respuit nimis grossum. Quod mox ut manibus contrectavit, vade inquit et domino roberto aliud emas: istud michi loco penne sub scorteo meo ponas. Hoc dominus

robertus audiens multum erubu-
it, quod ipse capellanus pro pellicio
portare noluit: quod archiepiscopo domino
suo pro supertunicali foderatura suffe-
cit. Et mirum valde in ipso archiepiscopo
videri potuit: quod sibi tam parcus et
pauperibus tam largus fuit. Vix enim ali-
quantiam potuit videre quod in una diem
tota familia sua tres libras cum quatu-
or procuratores expenderent: et tamen
eius elemosinarius omni die libras de-
cem aut duodecim in pauperes expendebat.
Sed et mirabilius visum est: quod tria
paria corrigiarum in unum par calka-
rium et in ferro unius fratrem quatuor lora
vel quinque consumebat. Dicebat autem
yconomus cum annuos redditus sue dy-
ocesis ad xii librarum milia computa-
rent. Duo milia aut tria ad strictissi-
mum nostre familie victum consuetis. In
reliquis enim omnibus nichil habeo. Pau-
perum enim sunt: in pauperes dispensa-
te. Illa autem que michi manent dis-
pensatoris utar loco non domini: ne in
die iudicii suggillent me. Et quod unum
pro mille respondere non possum, quasi
servus inutilis obmutescam: dum a
me sub iusto iudice Christo computacio
strictissima requiratur. Eya nunc prelati
vos presules nos cornuti, qui testi-
bus gemmatis anulis in fide despon-
sastis ecclesiam: utinam non peius quam pro-
dige dissipetis. Ditatis divites
indignos extollitis, et familiam
sponse quam potius membra non cura-
tis: immo certe deprimitis. Certus
sum et verus quod sponsa vestra libenter
interpellaret sub celo iudice si ha-
beret, et libenter a nobis separetur
divorcio: quia vos ab eius contubernio
facitis alienos. Veniet certe dies
cum iustum iudicem Christum non tam leto sed

audaci vultu adversum nos interpella-
bit etiam, et secundum ysaiam incurvabi-
tur omnis altitudo virorum, subaudi
prelatorum: et exaltabitur dominus solus.
Tunc veram pompam veramque superbiam
in confusione pessumdabit. Et quantum
glorificastis vos in deliciis: tantum
vobis dabitur in tormentum et luctus.
Que si velis evadere tu prelate et
tamen mauricio sponsus ecclesie recognos-
ci: esto fidelis servus et prudens.
Et non tantum sicut unus ex bonis sub-
ditis: sed forma semper egregior sis
et duplo ceteris maior. Capitulum viii

Ale eius breviores sunt. Quid
mirum. Martha satagebat circa
frequens ministerium. et ideo querulo-
sa extitit, nec potest cum maria domini se-
dere et observare pedes ihesu: ad va-
candum et videndum quoniam suavis est dominus.
Ideo david pluribus intentus optat pen-
nas sicut columbe: ut evolans a tre-
mis in contemplatione videre possit deum de-
orum in syon. Non causetur autem pre-
latus non conqueratur: si alas habuerit
breviores. Sequitur enim in textu
quod perfectorum formam suscepit. Nam
qui bene presunt secundum apostolum duplici
honore digni habentur: ut in bonis
devotis gloriantes pinguedine terre
per presentem gratiam, rore celi in refri-
geriis eternorum fratres domini recipiant
constituti. De quodam qui a scola-
ribus ad contemplacionem libere transibat:
cuius digiti ad inspectionem librorum
instar candele lucebant

Vidimus venerabilem conradum virum
nobilissimum primo abbatem villa-
riensem, postea cisterciensem, demum
romane curie episcopum cardinalem:
qui in administracione prelacionis sue
mirabili sagacitate vigebat: tum

inchiloninus deditus contemplo i
dine quotienscumque vacare potuit
sibi soli. In tanto enim modo anime
rerum anim spiritui seruire coegerat:
ut intus ad libitum curiosis sclaribus
intus spiritualibus omnino deditus ex hoc
in hoc libere transiens inclinaret.
De hoc viro excellentissimo dictu
mirabile ab abbate uilariensi guil
helmo probatissima veritate cog
noui: quod quod digiti manuum eius
quos in consecratione corporis xpi
extendebat: ad studium et inspec
tionem litterarum uel librorum nocte instar
candelarum lucebant. Hic cum le
gatus in alemanniam vnde nobilissime
natus erat a sede apostolica mitteretur:
venit pisinus et videns fratres ordinis
predicatorum qui de nouo illuc adue
nerant uisitauit eos. Dubium autem
quid gerens in corde de eis ora
uit dominum: ut sibi ad quod ordo iste ve
nisset ostendere dignaretur. Nec mora
allato et apto libro ad quid ordo
predicatorum uenisset: responsum est
cogitationi eius dicens. Laudare bene
dicere et predicare. Cui statim effu
sus in laudem xpi: coram omnibus dixit:
Licet alterius professionis sim habi
tu: frater tamen vester ero quamdiu subsis
tam in vita: nec ulla vmquam a vobis
ad uisitate diuellar. Et hinc quidem
nactus occasione uidendum est: qua
re ordo predicatorum tali nomine sit vo
catus. Cum enim ordo confirmari ab
apostolico debuisset: precepit nota
rio ut in scriptione ordinis fratres predi
cantes poneret. Cum ordinarentur littere
confirmationis: fratres predicatores
posuit recto modo. Et littera inspec
ta: apostolicus dixit notario. Ut quid
secundum quod dixeram tibi non posuisti fra

tres predicantes: et fratres predi
catores ponere uoluisti. At ille con
stanti uultu respondit. Predicantes
inquit nomen adiectiuum est. licet a prin
cipio substantiuari posse concedatur:
et tamen nomen in actu. Predicato
res vero quasi nomen substantiuum est:
et nomen uerbale similiter et personale:
in quo nomine officium manifestissime
declaratur. Vide ergo lector quod veri
dice notarius respondit ad obiecta.
Predicans enim non significat rem: nisi
per modum actus. Predicator sig
nificat rem suam per modum habitus:
licet non sit semper in actu: et ideo
congrue poni debet predicator. Con
sentiente ergo domino apostolico eiusdem
tissime redi: ordo intitulatus est no
mine predicatorum. et inter cardina
les solempniter confirmatus. Preme
dictus cardinalis. postea uerbum memo
rabile respondisse fertur in colonia
cuidam sacerdoti. Illo enim in synodo
presidenti: quidam sacerdos conquestus
est dicens. Ecce fratres ordinis pre
dicatorum qui in dampnum nostrum coloni
am intrauerunt: falcem mittunt in mes
sem alienam. Audiunt confessiones
subditorum nostrorum: et per hoc attra
hunt sibi homines in fauorem. Cui con
radus legatus respondit. Quot sunt milia
hominum tibi in parochia subditorum.
Et ille. Nouem milia inquit. Et con
signans se cruce legatus dixit.
Quis es tu miserrime: qui tot mi
libus solus sufficies debitam gub
nationis impendere. Nescis homi
perditissime: quod in illo debes tre
mendo iudicio ante tribunal xpi de
hiis omnibus respondere. Et tu si ta
les habes vicarios qui regulares quos o
mnes tuos gratis releuant sub cuius

onere nescius conquassaris. Ergo ex
hac querela indignum te cura omnimoda
iudicasti: et ideo privo te omni benefi
cio pastorali. Hoc facto publicavit
auctoritatem qua a sede apostolica
fratribus ordinis predicatorum specia
libus privilegiis predicare populis et con
fessiones audire: per sanctissimos
patres. dominum innocencium tercium. dominum ho
norium quartum. dominum gregorium nonum.
commissum sit et iniunctum. Sane tamen
in hac auctoritate collata subaudi
endum est. quod pastores debent vul
tum sui pecoris agnoscere. et nullus
ad confessionem talem recipiat: qui
se subtrahere nititur ne eum pastor agnoscat.
De isto venerabili conrado indubi
tabili fide suscepimus. quod cum exis
tens in partibus brabancie tumulum
beate marie de oegines sedulus visi
taret: in tempeste noctis silencio
cum oraret. vidit in spiritu quandam dei fa
mulam flexis genibus pro se dominum ex
orantem: et post orationem eius labores
et sollicitudinem dulciter consolantem.
Huius igitur alte contemplacionis. et inter
negocia diversa curarum extentus fu
erit ad dominum: et formam perfectorum
ex adiecto suscepit. Capitulum x.m

Dum procedunt apes. in medio
eorum rex est. Acephalum hoc
est sine capite conventum esse non de
cet. Stetit ihesus in medio discipu
lorum suorum: et ait eis. Pax vobis.
Idem si prelatus faciat: pax vera
sequitur et in subiectis. Ideo in textu
sequitur. Et se unaqueque regi proximam
esse cupit. Non vere oves sunt: que
fugiunt pastores. Christus enim dicit.
Oves mee vocem meam audiunt: et
sequuntur me. Si ergo vere religiosus
es: agnosce pastorem. prelatum sequere
non fuge quasi lupum. Si fugis signum
est ingratitudinis. et signum est alie
nacionis: signum diffidencie atque dis
cordie. In libro regum primo nabal
et si stultus: pro malo tamen ha
buit quod increverunt servi qui fuge
runt dominos suos. Sed et ve maiori
bus: si subditis occasionem prebu
erint fugiendi. Hinc seneca dicit.
quales exhibere se debent domini servis
suis. subditis vel prelati. Sic inquit
cum inferiori vivas: quemadmodum tecum
superiorem velis vivere. Quociens ti
bi in mentem venerit. quantum tibi in ser
vum liceat: veniat in mentem. tantundem
in te domino tuo licere. Quosdam te
nens tecum quia digni sunt: quosdam ut
sint. Si quid enim in illis ex sordida
conversacione servile est: honestate
convictus excuciet. Non est quod amicum
tantum in foro et in curia queras: si di
ligenter attendas et domi invenies.
Vive cum subdito clementer: comitem
quoque et in sermonem illum admitte et
consilio et in convictu. Sepe enim bo
na materia cessat sine artifice: tempta
et experire. Servis tuis hylarem te pres
tes: et subditis non superbe. Superi
orem te potius colant quam timeant.
Non potest quisquam bene degere qui se tan
tum intuetur: qui omnia ad utilitates convertit suas.
Alteri ut vivas oportet: si te vivere
vis. Si paci et tranquillitati studere
vis: socium te exhibeas. nec osten
tes ut dominum. De vita gente abba
tisse ordinis cisterciensis

Vidi abbatissam cistriensis or
dinis. in partibus brabantie
in monasterio quod vallis florida
nuncupatur. Hec mulier genta
nomine. primo monialis nigri ordinis.
Hec nobilis genere. sed nobilior

vtute: pulchra facie sed decen
tior mente. De hac femina vita
te testatissima referebat quia
cum annis fere xxx in monasterio
prefuisset: nunquam pro cibo uel po
tu extra conventum quinque solidos
expendisset. Lectus ei in dor
mitorio communis est: refectorium in con
uentu. Si hora prandii fessa
itinere a foris aduenisset conventum
intrabat et socias moniales
ad infirmariam mittebat. Si mo
niales suas ad solacium educebat.
in medio omnium consedebat: et
aliquid de deo uel de scripturis uel
etiam de moribus proponebat.
Affectio vero monialium talis erat
circa eam: ut vix possent eius vi
sione et colloquio saciari. Hec ante
mortem per longum tempus elanguit:
ut breui compendio in hoc corpore
tolle purgaretur. Cum autem ego ipsam languen
dam visitarem: eam super statu suo se
cretius requisiui. Que humiliter res
pondens dixit. Nouis karissime intima
cordis mei in pace locata per gra
tiam dei: et animam meam in omni tran
quillitate spiritus venientem dominum pre
stolari. Nec frustrabor ut spero
de eius misericordissima pietate.
et desideratissima facie eius. so
lutis carnis vinculis saciari: qua
me viuentem in terris dignatus est
consolari. Hec dicens prout
potuit exsurrexit de lectulo:
et videntibus monialibus que ei sedu
le ministrabant locum ante fenestram
tunc in celi ubi habebat digito demonstra
uit et ait. Hic coram nobis omni
bus qui astamus. tribus noctibus
lucidissimi splendoris apparu
it: et per maximum noctis spacium

globus inmobilis perdurauit
Cui ego nescio quid respondens: pre
sagium futurum minime dubitaui. Nec
mora cum valedictis omnibus recessis
sem. audiui beatam mulierem de se
culo ad dominum non multo post ab
hoc seculo migrasse et globumque luci
dissimum ignis eius transitum pre
cessisse: quo foret claritate sydera
illico migratura. Sit ergo prela
tus apium fidelium. semper in medi
o patus omnibus: et tunc vnusquisque
sibi proximum esse cupit. Et unde
quod apte textus prosequitur cap. xi.

Et in officio illius omnes conspici se
congaudent. Quod mirum. Bo
nus subditus et fidelis christo domino
omnium non seruit ad oculum sed
tanto libentius et gratius quod bonum
est operatur: quo prelatum semper pre
sentem respicit et meminit con
gaudentem. In libro iudith sy
ri et libii dixerunt olofernii. Veni
nobis pacificus dominus: et vtere ser
uicio nostro sicut placuit tibi. Mich
il enim grauius quam seruire ingratis:
et importunum super dominum insistere ser
uienti. Olim nemroth robustus
venator extitit tyrannidem inchoa
uit. et in perditis sine lege hominibus
perseuerauit infamia. Nunc autem
in lege christi legem nunquam gerere et clemen
tie crudelitatis finem accepisse
debeat et ecce contumacior
pullulat quam ante: eoque periculo
losius quo magis grassatur in
terius. Leuius enim vulnus in scapu
pulis: sed intollerabiliter vul
nera viscera dolent. nec sine
vite periculo vulnera patiuntur.
Sic in secularibus quidem per
secucio dura perpetitur: sed in clau

stralibus sine vite dispendio et
graui iactura virtutu non excercet
tyrannidis vllo modo. Et inde
quare sclaris qui patitur a maiore:
cum voluerit locum mutat. Claustra-
lis vero per prelatum passus iniuri-
am fugere neque potest: sed
quasi obiecem oportet in ostio
semper emulum habere presentem:
nec aliud restat nisi solum deum
inuocare precibus adiutorem.
Sed heu non omnium posse non omnium
virtutis hec: et ideo non mirum si multi
le grauaminum suffocantur. Con-
tinentur tamen necesse est: non deerit
qui manum porrigat pius xpus.
Succurret angeli: protegent et
sancti eius. ¶ De subdito despro
a prelatis qui audiuit angelos can-
tantes in orationibus suis

Nouiciis secretius cenobium in or-
dine regulari qui assidue
orationibus et meditationibus de-
ditus: et ordinis sui scrupulosis-
simus obseruator: vix poterat pre-
latos suos erga se aliquatenus miti-
gare. Econtra obsequiosus in omni-
bus et deuotus temptabat in bo-
no vincere malicia: sed non poterat.
Vespere ergo quodam sicut id quod fre-
non poterat tribulatus lacrimas a-
marissimas fudit ad exorandum
sanctos martires: quorum dies solemp-
nis instabat mauricij scilicet et soci-
orum eius: ut eorum meretur consolari
precibus et iuuari. Nec mora ubi
post longas vigilias intrauit cu-
biculum et vix sompno leuissimo
releuatus: audiuit choros angelo-
rum cantancium in sublimi. Gaudet
in celis anime sanctorum: qui xpi ves-
tigia sunt secuti. Et quia pro eius

amore sanguinem suum fuderunt:
ideo cum xpo regnabunt in eternum.
Dixit autem michi quod descensus no-
tularum in ipso cantu quod gallice
analaes dicimus tante melodie et
tante dulcedinis existebat: quod ni-
si deus aliter ordinasset fere eius
animam extra corpus sine reditu ra-
puissent. Et qui in illo tempore grauis-
sima infirmitate detentus erat: in
sola delectatione ipsius cantus et cor-
pore et spiritu ita integre sospitatus
est: ut vix eum postea ulla perturba-
cio corporalis magna ledere po-
tuisset. Sis ergo sedulus erga
clemenciam prelatum et maxime si bo-
nus est ut in officio suo conspici-
te gaudeas: si tamen recto animo sen-
seris congaudentem. capitulum xij. ca^m xij^m

Cum autem rex procedit una est
toti agmen: et circa eum globa-
tur cingitque eum et protegit. In hijs
notatur quod sollicitos esse oporteat
subditos esse erga prelatos: ut
foris ad negocia procedentem cum
compassione et motu cordis et si non
corporis comitentur: et in omni necessita-
te deuotis eum precibus tueantur.
Sic dauid et iudam ceterosque reges ac
duces ac iudices israel bella populi pre-
liantes: sacerdotes domini lacrimis et
orationibus adiuuabant. Sic moyses
sacerdotum personam gerens principes
populi dei pugnantes contra amelech:
in eleuatione manuum protegebat.
Sic machabeus principatum suscepit
pit populi: et adiuuabant eum fratres
sui. ¶ De comite tribulato in pe-
regrinacione: quia pauper orans pro
eo neglectus fuit

Refertur de nobilissimo quo-
dam comite campanie qui in re

motis orbis partibus recessurus? vi
rum quendam pauperem et languidum at
que devotum, quem donis elemosinis pa
verat suppliciter exoravit: ut pro
se cotidie rogaret dominum, ut eum sanum
et sine periculo euntem duceret et re
duceret redeuntem. Cui pauper:
Sine diligenti inquit sustentacione cor
poris orare non possum: cum sim exi
anitus cerebro, corde debilis, et
viribus penitus destitutus. Hoc
comes duobus dispensatoribus quos
in domus sue custodia relinquebat:
precepit dicens. Languidum istum
cibis et omnibus necessariis corporis
diligentissime procurate. Quod
illi promiserunt se facturos: et sic
comes profectus est. Et primum qui
dem dispensatores illius pauperis
per dies quindecim recordati, et ne
cessaria ministraverunt: deinde minus
ac minus, ad ultimum eius pene ob
liti sunt. Quid plura? Neglectus
pauper orare cessavit. Comes autem
in via non modice tribulatus: post
moram multam ad propriam est reversus.
Nec mora pauperis recordatus: querit
an vivus sit an defunctus. Quem
adhuc vivum intelligens: visitavit
dicens. Mortuum te putabam karissime:
secundum solitum oracionum tuarum suffragia
non expertus. Exceptis enim quindecim
diebus, quam non multo plus postquam
iter arripui: usque in diem qua ad
propria sum reversus, numquam michi tribu
laciones et angustie defuerunt.
Hoc pauper obortis lacrimis dixit.
Dum tua beneficia cessaverunt a me:
adiutorium divinum cessavit a te. Et
comes: post quorum oblitus? qualia
inquit in te mea beneficia defecerunt?
Cui pauper. Recedens autem hinc

duobus domus tue dispensatoribus
precepisti, ut me debilem in omnibus
necessariis procurarent: quod parum plus
quam diebus quindecim impleverunt.
Ego autem viribus destitutus, ad mor
tem fere deductus sum: pro te
orare non potui. Stupefactus er
go comes dictos dispensatores
precepit advocari: et eis coram
omnibus dixit. O cunctis servienti
bus nequiores, qui contra precep
tum meum nequissime bonis meis pe
percistis? hunc quem patronum salutis
et pacis mee frequenter expertus fu
eram non pavistis. Et nunc frustra
tus oracionum eius suffragiis, pericu
la et tribulaciones inveni: quales
numquam ante in vita mea sustinui.
Quas quidem ut certo scio evitassem:
si pauperis suffragium habuissem.
Vos ergo reos omnium periculorum
meorum bonis omnibus privo: et
exules a Francia constituo. De
pulsi igitur a terra Campanie, exules
per triennium extiterunt. Inde per
intervenientium nobilium, in conspectu
comitis sunt admissi: quibus ille
dixit. Nullam prorsus vobis graciam
exhibeo: nisi quod dominus papa veritate
te narrata dare censerit. Mox iter
mox illi cum insperato gaudio rapien
tes: cum litteris secretum comitis con
tinentibus, quod eos non exheredare, sed
pro culpis vexare volebat, ad sum
mum pontificem pervenerunt. Cui
narrata causa adventus sui, litteras
suas pape in hanc sentenciam comi
ti retulerunt? quod quilibet nummum au
reum solvet comiti: et sic adepti
graciam facultatibus redderentur.
Tunc comes inquit. Latitudinem nu
mi a summo pontifice volo scire:

et sic ad gram q mādauit admit
tā· Deniq nāq reuersi satellites:
dnō pape responsionē comitis
ostenderīt· Hor papa consius
quid respondet· rescrpsit comiti
mimū aurēū debere habē latitu
dinē scdm latitudinē terre · et
spissitudinē scdm altitudinē celi
extendi: eo q orō iusti qua comi
tem frustrauerīt celos penetret
et virtus eius corroboret vmi
sa· Ad hoc mādatū comes satel
litibus ait· Videte miserrimi q
michi dns papa rescpsit· Hunc
mimū exsoluē quis sufficiet· Vi
dete qūta pena dignos vos existi
met · q vos debitores tāte solu
cōnis addixit; quā nec totus mū
dus soluere preualet· Hinc ergo
tercio redeatis ad papā· et lrās ab
solucōnis vrē qua in me enormit
peccastis apportate; et sic penis
sufficienter exactis· liberi ad pa
redeatis· Sic inclit comes ille et
miserius qd deliqre pīmiuit: et
alijs post futuris dignā orois fi
duciam dereliqt· Discant ergo
apes fideliū subditi: prelatum
suū foris ad negocia procedētē
tueri precib et cordis cōpassiōe
iuuare Capl̄m xiij·

Si q alam regis trāsiens iur
destruxit; non effugiet ag
mē supple qui vindicet· Ala con
templacōēz uel vitā spūalem itel
ligo· Hanc si quis subditorū in
prelato nō debita uel indiscre
ta fatigacōē turbauit: aliorū
debz indignacōz grauissimā ex
perm· Vnde non incongrue sps
sanctus in canticis amonet dicens·
Adiuro vos filie ihlm per capre

as ceruos q capporū · ne suscitetis
neq euigilare faciatis dilectā;
quoadusq ipā velit· Et dns ipē
xpus pmitiue eccliē prelatis: ad
consolacōz dixit· In mūdo pressurā
habebitis: in me aūt pacē· Hanc
in prelato foueas · hanc exoptes:
q in pace eius erit pax tua· Cuius
caput infirmū: cetā mēbra dolēt

De abbate q pmo totus spūalib
fuit deditus: sed postea totus ex
terioribus·

Vnū de pre
latis vidimus: quē malo suo a
vita contemplatiā a suis sb
ditis nouim suscitatū· Ab
bas sancti mathie mōsterij
treuerensis· vir nobilis et stirpis
regie: patrem et fratrem duces illus
tres habuit· Hic ab adolescen
cia sua: in oī puritate inocencis
et contēplatiue vite fuerat educa
tus· Electus ergo a suis omnibus
in abbatem· annis pluimis adeo
deditus fuit actib spūalib et mo
nasticis ordinis disciplinis: ut cū
difficultate nō modica· nisi maioi
bus vrgentib causis ab ambitu
claustri poterat euocari· Qd vti
q vidit et inuidit dyabolus· et su
os officiatos hostilit instiguit:
ut quasi iportunis pulsibus ab
batē ab ipō secreto vite celebris
deturbarent· Qd ille qdem in
primis grauiter ptulit · sed pau
latī exterioris vite delectamentis
illectus: totus tandē exterius acti
bus manus dedit· Ipse tamē ad
huc honestate seruata· et spūa
les diligit: et vtutis decus in
alijs bn̄dicit· Qd vtiq et si bo
nū in alijs est· melius tamē et
optimū sibi et suis· tā in tpalib

q in spualib⁹ extitisset : si gra
uioris vite primordia tenuisset·
Et hoc quidem q sedebat in thro
no contra ephesiorum epm habuit :
q primam fidem irritam fecit et prima
opera dereliquit· Quo obrem prima o
pera facere hortatur : alioquin se cito
venturum et candelabrum eius amo
uere minatur· Porro si vnum est nam
et optimam partem quis contemplatiu⁹
elegerit : nunquam tamen procurante
deo vacantibus sibi et suos obs
uantibus pedes reiuncitas fa
liaris auferetur· Quinymo per
sepe pspeximus sub spe vena
tium pro spea· q hij in curri
bus et hij in equis curias principum
frequentantes : infinitas copias
laune dissipauerunt : et nichil fecit
preter peccatum et amarissimarum remor
sionum stimulos reportauerunt· In
prelato ergo animam contemplationis
non desideras : ne et si hic fugi
as agmen apium : angelorum
agmina ad vindictam pro iniuria
suum principis e non euadas

cam xiiij

Migratiuo agmine cam xiiij·

nulle e domib⁹ exire audet :
nisi rex primo fuit egressus et
volatus sui dedicauit principa
tum· Unde in libro iosue· Sac
dotes q portabant archam fede
ris dni precedebat· Thobias
etiam familiam precedebat· Et
dns de scribis et phariseis di
cit· Imponunt humeris hominum
onera grauia et importabilia :
digito autem suo nolunt ea mouere
Cum sint limites domus apum :
nisi termini monastice regule
quam vnusquisque in sua vocatione
professus est· quos prees nri
singuli statuerunt· Hos exire is
tos pretergredi null⁹ audeat sub
ditorum : ut sibi per se super eroga
tionis regulas ordinare presu
mat : nisi primo prelatum viderit ar
coris et alcoris vie incedere vo
latus· Non est enim discipulus
super magistrum : nec seruus ma
ior dno suo· Maioris est ponere
regulas· ordinare statuta·
Minorum vero ac subditorum est se
cundum regulam viuere et statuta
seruare· Nulli tamen maiorum
licet graue aliquid atque difficile
per se· quod stabilimentum optineat
ordinare· nisi per consensum
subditorum : quia ad aliena non te
nentur nec obligari possunt in ali
quo : nisi ad illa que professionis tempore
statuta per regulas hauerunt·
Maiorum tamen est· si quid minus fit
et statutum est in obseruantia re
gularum super erogationis opera facere
in se prius implere quod parum est :
et sic ad melius subditos prouoca
re· Horum quosdam etiam claustrales
vidimus : et in hoc studio excepti sunt

De bono curato in cuius obitu
magna lux per totam regionem
visa est·

Dilectum valde socium
in scolis habui : coeuum fere et
tempore parilium studiorum· Hic a pu
ero usque ad finem vite a mulieribus
incontaminatus permansit· In ado
lescencia sacerdos factus in bra
bancie partibus suscepit regimen
curarum : quibus tam diligenti tam
sincera cura prefuit : ut quos
in bonum vincere amonicione non po
tuit· multimodis studebat pro
uocare exemplis· Aliis dormien
tibus manebat insompnis : atque

alijs intentis alijs · ipse orationibus
incumbebat · Quidquid in vsus suos
deputatum erat : commune pauperibus
faciebat · Si quem ex omnibus ober
rare videbat importune opportu
ne ad reuocandum instabat · Hec
foris · preter illa que intrinsecus maiora
latebant · Talibus actibus fere xx
annis cunctis communitatis complacuit ·
Cum autem altissimo placuit : tali
fine defunctus est · Febre acutissima
per dies aliquot laborauit · Et
ecce ubi sacramentis salutaribus premu
nitus et attenuato spiritu animam feliciter
emisit : mox sine vllo mortis indicio
chorusicatio tanti luminis resplenduit : ut
per vniuersum conventum et eo amplius
quasi dies esset clarissima in luce se
dula noctis tenebre verterentur · Mo
niti · Illum recedentem sine luce non de
cuit : qui multis illustratis exem
plo alcioris vite uolatus feliciter
vendicauit · Facta est in morte beati
viri dicta chorusicatio lucis diffu
sa per priam primam horam noctis :
adhuc vigilantibus plurimis · Et
ipsum lumen emissum multa milia ho
minum viderunt : quod ad maioris et
gratioris agnicionis et virtutis lucem
in tanti visione miraculi profecerit ·
Beatus ergo ille prelatus · qui subditis
suis viam vite exemplaris ostendit : et
volatus alcioris exercitij vendicauerit
principatum Capitulum xv ·

Reliquo tempore cum apibus in labo
re est : ipse autem operantes circu
it · et solus immunis est ab opere · Pau
lus tamen supplebat ea que sibi dee
rant et hijs qui secum erant proprijs ma
nibus laborando : hoc tamen non
ex necessitate sed ex gratia faciebat · Suf
fecisset enim labor eius quem habebat

in studio predicationis : et sollicitudi
ne omnium ecclesiarum · Non enim secundum dis
cretissimum augustinum · putandus
est ociosus : qui ubique dei studet
Ita nec ille : qui preest sollicitudine
Istis autem quos oportet esse subiec
tos ex ocij periculo · corporis la
bor incumbit : ut in labore manu
um : cordis autem ut psallendo uel legendo ·
uel utrumque temporibus constitutis ·
Hijs ergo ut actus instet sollicitu
dine : adhibenda est exhortatio pre
latorum · Et quamquam silocus est · manus
corporis adhibenda ne onera gra
uia et importabilia subditis videan
tur imponere : digito autem suo noluit
ea mouere · Unde modernus ille nostri
temporis poeta in persona alexandri dix
isse legitur · Si quando dixero forti idest
priori in arma venire precedam in
sus · Eundem misocios suos dignius
habere sequentes · Legimus in libro
contra achademicos · beatum augusti
num manibus proprijs laborando quamque
discipulos ad opera prouocasse :
et exemplum tantum posteris reliquis
se De waltero tornacensi episcopo
qui numquam ociosus erat

Audiui et vidi de isto venabili
et deo digno magistro waltero
de marvis tornacensi episcopo : qui
vix vnquam ociosus diu dum in sedes
viueret apparebat · Aut enim medi
tabatur aut legebat : aut confessi
onibus audiendis aut causis dis
cuciendis intentus lites deprime
bat hominum dirimebat · Horum si ali
quid extaret cederet : proprijs mani
bus laborabat · Tunc ergo est
prelate diligenter inspicere subdi
tos : in dei opera singulos exhor
tari Capitulum xvi

Capitulum xvi

Circa eum satellites quidam sunt
assidui: custodes auctorita
tis eius. Solum autem ubicumque sit non
debet esse prelatum, nec sine tes
timonio quicquam agere: ne cum ioseph
et si innocens scandalum infamie
patiatur. Habeat quoque secum non
sicut roboam iuniores per quos
perdidit israel. nec segnes ut mulieres
ut ysboseth et ideo occisus est: sed
seniores et probatiores sicut da
uid. et robustiores sicut salomon.
qui lectum suum ambiant propter timo
res nocturnos. Et timores et
tremores nocturni: ubique tene
bre ubique insidie latent. Tene
bre sunt et ideo laqueus spargitur:
vir secum pacis amicus ab inimico. Cu
mis. David dicit in persona christi
Qui edebat panem meum magni
ficavit super me supplantacionem. Si
in viridi hoc factum est: in arido
quid fiet. De abbate henri
co qui per apostolicum compulit monachos
regulariter vivere: et ideo ab eis inter
Venerabilis henricus fectus est
sub nostro tempore canonicus regularis.
in urbe blesensi in monasterio sancte
marie de burgo medio. cum diu
parisius studuisset: in abbatem
licet invitus ab omnibus est electus
Et erant in eodem monasterio ut a
quibusdam audivi xxx viri. secundum
seculum quidem sapientes et providi:
sed minus quam decebat religiosi et
casti. Aggressus igitur primum eos
blandis et racionabilibus verbis hor
tabatur eos ad regulam servandam.
ad honestatem vite: et ut tenerent
in moribus disciplinam. Sed cum
per hec nichil prorsus se proficere
cerneret. nec litibus vellet eorum

dissipare, romanam curiam adiit:
cui vir sanctus optime notus erat.
Cum inde summi pontificis munitus
auctoritate rediisset: et cum eos aliter
flectere non posset. de facili rigore
usus est pastorali. Quod ut vide
runt sui. et nullatenus se posse contra
stimulum calcitrare: nequiter humili
antes se colla regule subdiderunt
Vestitum autem et cibum potius largius
quam ante ministrabat omnibus: sed in
claustro eos sedere quiete. et secundum
ordinem vivere compellebat. Hic sicut
legitur de augusto quondam cesaris [illegible]
erant, et nullum de hiis qui reli
giosi non erant ministrare in aliquo
officio obediencie permittebat: sed
quos esse bone consciencie confidebat
illis officia committebat. Hoc ut vi
derunt alii. finxerunt se per tempus
religiosos et simplices, et in ypo
crisi nequiter ambulantes: abbati se
quasi familiarissimos gesserunt. Et
ut vir pius et bonus omnia tolerans omni
a credens: eis liberioris vite fre
na relaxabat. Quibus illi tantum
dampnabiliter sunt abusi. ut xx ex
eis pari malicia convenirent, ut
tres viros sceleratissimos ribaldos
conducerent: et eos in mortem sancti
viri armarent. Cum quodam ves
pere abbati extra opidum et ad
negocia properanti sicut ordinave
runt obviaverunt: et salutantem
et predicantem eis salutis viam.
extractis capulis vel ensibus eum
crudeliter occiderunt. Roberto fratre
socio eius cuius supra mencionem
fecimus evadente: corpus occi
si ad monasterium delatum est et in
ecclesia collocatum. Et unde lector quam
actum sit et probatum. Statim enim

ut sequenti die ad sepulturam occisi
de locis ubi extra manebant vel
cimiteriis ecclesie intrauerunt: ecce
uox sanguinis fratris sui abel de terra
quasi vindictam clamans per volumina
que a loco occisionis sicut vix manserat
habundantissimo sanguinis impetu
manauerunt. Et hoc alias audi
uimus frequenter factum esse. Quod ubi
viri fratres et filii cum pluribus astantibus
inspexerunt: cum ululatu cum lacri
mis leuauerunt. Quid plura? Se
pulto martire ut audacter dicam glori
oso. ubi ad electionem ventum est.
rei quidem ut maliciam suam pallia
rent? boni autem ut imitatorem sancti
tatis haberent: dictum robertum vna
nimiter elegerunt. Qui statim eadem
die profectus ad papam acceptis
litteris ad philippum regem et ad
blesensem comitem ludouicum.
capi omnes qui suspecti erant: manu
layca procurauit. Quorum nonnulli
veritatem confitentes salubriter:
in carcere cum perpetuo penitenciam acce
perunt. Alii vero degradati mor
te puniti sunt. Sedecim vero ex eis qui
in scelere potissimum credebantur ma
nus homicidas sibimet inponen
tes: seipsos in carceribus suspendiis
uel aliis mortis generibus occiderunt.
Ipse vero venerabilis robertus abbas
officio dilecto accessit et etiam pre
dictum episcopum rothomagensem ar
chiepiscopum mauricium videlicet post
mortem eius ipse fratribus predi
catoribus sepissime per tempus ad
uixit: et inter eos felici fine quieuit.
Bonos ergo et fideles custodes
auctoritatis et innocencie sue prela
tus habeat: per quos digne et in
uari possit et defendi. Capitulum xvij.

Sunt et etiam regem lictores seu
qui morte puniunt delinquentes.
Certum est quod mortis penam etiam non
infligit. Quid autem in lictoribus qui
etiam regem sunt a prelatum? nisi offici
ales et prelatorum vices agentes
accipimus. Hii utique detractores et
susurrones deo odibiles increpa
tione corripiunt. Nam secundum apostolum utilius
est huiusmodi tradere sathane in interitum
carnis. ut spiritus saluus fiat: supple
quam eternis cruciatibus cruciari. Mo
derate tamen est vicia corrigi seneca
docet dicens. Esto viciorum fugator
primitus ipse tuorum: aliorum vero neque
curiosus scrutator neque actibus re
prehensor. Ex vicio alterius sapiens
corrigit suum. Optimum est modera
te corrigere: tamquam si ipse cotidie pec
ces. Obiurgationi semper aliquid be
nignitatis admisce. Quoniam oportet
peccandi non metum facias: et in hoc
optimum est sequi maiorum vestigia si
recte precesserit. Itaque quod necessarium sit
in monasteriis ut priores seniores
quique quorum tamen interest. et a
superioribus iunctum prelatorum et adoles
centium dorso emineat: ne per dis
solutiones varias inualescant. Sanctus
augustinus in libro confessionum de
seipso conqueritur dicens. Relaxa
bantur michi puero habene ultra
temperamentum dissolutionum variarum:
et prodibat quasi ex adipe iniqui
tas mea. De quodam puero qui
post mortem gratias egit priori qui
eum correxerat. Huius exemplo
in anglie partibus quibusdam etiam
dixisse narratur. In monasterio nigri
ordinis puer quidam nobilis: a
parentibus traditus est disciplinis
regularibus educandus. Et cum esset

decorus forma nature donis · et
supra talem etatem morum honori
ficencia graciosus : senioribus maxi
me et qui officiis preerant · pueri
vltra quam nature erat habenas libe
ras relaxabant · Prior autem qui con
uentum sub abbate regebat discre
tiori regimine : nec ipsi pro optime na
ture in tali etate credendum puta
bat · Quia ut dicit philosophus · pueri
non tantum monendi sunt : sed etiam
verbis artandi · Aggressus quoque iam
aliquantulum : insolentem puerum ver
bis interdum et uerbere ab illici
tis refrenare · Qui puer ad omnem
informacionem boni quasi mollis ce
ra prioris correpcionem accipiens ·
in adolescentem sanctum et perfectum
creuit : et circa xx · annos etatis sue
mortuus priori apparuit dicens ·
Tue correpcioni gracias ago prior ·
quod mecum tua prouidencia id egis
ti : ne insolencia puerili paulatim
defluerem · et tandem prolabe
rer in dampnandam · Hec ut dixit ani
ma beata tanto splendore resplen
duit ! ut vix in loco angulus re
maneret : qui ab illo lumine expers
fuit · ¶ De canonico occiso adhuc
in disciplina posito ¶ Similiter pre
modo ut audiui a fratre ordinis pre
dicatorum · cum in theutonie partibus
circa annum domini millesimum ducentesimum
xlii · adolescens quidam nobilis cum
in lubricitate corporis excessisset !
a senioribus canonicis et decano ab in
gressu ecclesie artatus est : et infra sep
ta monasterii quasi pro agenda peni
tencia in loco ad hoc deputato re
clusus · Qui humiliter valde penam
suscipiens : flagellabatur interim
a decano et grauibus iniciis culpa

batur · Eo autem adhuc in prima ex
istente contigit eum a concanonico suo
innocenter et latenter de nocte occi
di · Vno ergo eadem nocte ex canonici
nicis sancto viro · post matutinas
orante suppliciter in secreto · vidit
subito totam ecclesiam illustrari ! et ap
parente multo comitatu sanctorum ·
gloriosam virginem matrem christi in me
dio omnium velut dominam et in gradu
consedere : et de diuersis negociis
vel causis tractatum habere · Quibus
finem datis : promissis exire ipsius ecclesie exorsus
est dicens · Et quis ex uobis misere
bitur mei canonici ! ut pro ante dominum
matrem pariter rogitemus : ut super
piaculo solita pietate flectatur ·
Et mox supplicantibus sanctis alla
ta est anima : et omnibus dicitur · Quia
locus iste specialiter disciplinam vi
get ! et adolescens iste iam mor
tuus disciplinam libens accepit
et ex corde penituit : pro purga
torio cedat ei mors innocens quam
ipse sustinuit · Tu autem anima pete
quod vis : et fiet tibi · Et anima · Pro
occisore inquit meo peto ! quia me
occiso statim valde penituit : et
ad dominum apostolicum iter arripuit · ut
ipse misericordiam consequatur · Et mox responsum
accepit · Sicut digne petisti anima
fiet tibi · Hec ut audiuit orans
canonicus miratur occisum iuuenem ·
et mane a canonicis quod vidisset
exposuit · Intrantes quoque locum occi
sum inuenerunt et deplanxerunt · oc
cisorem vero mox post factum de
nocte iter arripuisse ad apostolicum
repperiunt · Seduli ergo priores
in cenobiis et decani in canoniis
in corrigendis et extirpandis
vitiis semper sint : ne etiam si grauatis

xviii non habuerint. subditorum neglige-
nciis obruantur. Capitulum xviii.

Intus semper rex est sollicitus: et non
de facili conturbatur. subaudi si
ne causa. Et hoc contra prelatos.
qui impacientes quietis. circuitu ultra
infra sine utilitate negocii: cum
magnis dispendiis et expensis crebri
us evagantur. Sed forte videns
propheta david pusillanimitatem vis: quod optat
pennam et avolare. Male tu in verbis
providentissimis distinxisti: quod va
nam et frivolam motibus evagacionem
exclusit dicens. Quis dabit michi
pennas. Quales. Audi. Quis
dabit michi pennas sicut columbe?
que utique gregaria est. et amat con-
bonum et volabo et requiescam. O
rex o propheta david quo optas fugere?
quo optas avolare. Dixisti enim
in consequenti. Ecce elongavi fugi
ens et mansi in solitudine. Si fugi
ens elongasti? ergo populum cui rex
preeras dimisisti. Absit absit. Et
si certa penultima psalmi inimicis omni
disti. Ego in quantum ad dominum clamavi: et
dominus exaudivit me. Quo fructu.
Audi. Redemit in pace animam meam: quo-
niam inter multos erant mecum. Et hoc
quo. Meditatum in corde meo inquiete:
a pusillanimitate spiritus et tempestate.
Et hoc erat fugere a tumultu. et
fugiendo avolare? in pace animas
redimi et inter multos sine tumul
tu esse cum xpo. et ibi inter humos
eius amantissimum dominum requiescere: ut
in quocumque eo leve pondus conferat
quem habuit in illo sistime. Sed nunc
quid talis evolatus tuo prelate? quod va
garis instabilis et fugiens eva
nescis. Non pennis columbe uteris
ut quiescas a tumultu antecedentium

et subsequentium. et concomitancium famu
lorum dictarum sociorum? et non potius
dominorum. Vulgo dicitur. Miles in ob
sequio famulus. clericus socius: mona
chus dominum habet. Si vis crede ex
perto. Frequentissime vidi dominos pau
cis esse contentos: et famulos super
fluis inhyare. Feda res et detes
tabilis in prelatis. Quid eo vere
cundius. quid eo dampnabilius? et maxi
me in claustralibus. Secus enim est
in secularibus clericis licet et in ipsis
hoc malum sit pestilens. ubi res tamen
sit in dominium. quam in religiosis hoc est
in claustralibus fieri non potest? ni
si forte quis in episcopum assumatur: cum
tamen dispensacio exigitur non dissi
pacio. Absit tamen ut dignus merce
dibus obloquar famulorum: cum dictum
sit. Voca operarios: et redde il
lis mercedem suam. Sed non tantum
impium. immo sacrilegium iudico: ut
quod abbas spiritalibus filiis quibus
summe tenetur distrahat necessaria: et quod
famulis superflua largiatur. Pannis
vilibus isti: illi comitivum pro mollibus
vestiantur. Isti vaccinis calceis sor
deant: illi ocreis hircinis niteant
Et utinam saltem ista sufficerent. qui
potius et si non iubentibus propter
verecundiam vel timorem tamen consencien
tibus tamen vel dissimulantibus do
minis congregant innefas pecunias:
quibus possessionibus emptis
natales suos transcendunt in nubendo:
et viles rustici nobilibus coequantur.
Hii si fratres aut consobrini aut con
sanguinei sint dominorum: tanto liberius
et audacius faciunt quod predixi. Non
recordaris o monache visionis sen
oris illius in vitis patrum quod dixit. O
pera monachorum ignis sunt. Et vi

de quare. Si enim aliarum substantiarum re
rum ignem mixtus consumet. Sic et
ecclesiasticis bonis si bona tua pri
mordialia contra iura mixtus fuerint
illis ad nichilum redigentur. Horum
tot exempla vidimus: quod nimium
esset tedium pertractare. Unum de plu
ribus explicabo. **De rustico per
abbatem sublimato: et post mortem
illius depauperato**

Erat cliens natus et rusticus. qui
cum monasterio prium habuit:
assumptum a monachis abbatem. Vo
catus autem a priore eques didicit
ire: qui prius ire pedes consueverat.
Ad mensas servire prorsus ineptus
ponitur? et qui solum aratrum cum torto
collo regere et tenere didicerat: in
erecta cervice cibos inferre prin
cipibus cogebat. Quid plura.
Ex rustico paupere: factus est dives
inclitus. Domum domui coniunxit. red
ditus auxit redditibus: agro agrum
distentus copulavit. Hinc villas
emit et predia? et qui olim fuit v
nus ex rusticis: factus est dominus rus
ticorum. Tandem eum ad hoc fortu
na levavit? ut spreto omni bio
militum simplicium: factus miles
uxorem sibi nobilem copularet.
Sed diu postea in hac eo gloria
constituto pes ei succisus est. cu
nutans innixus stabat? et tercio
miser tanto deiectius: quanto subli
mius fuerat elevatus. Statim enim mor
tuo abbate priore eius supradicto
eicitur fugatur ab omnibus: et ab ab
bate successore defuncti nimium
velut depredator monasterii impeti
tur? quietus autem in pluribus: mi
noratus est. Sed tamen dives in mul
tis copiis remansisset: nisi eum fortius
infortunium ad paupertatem impulisset.
Uxor enim contagia pecorum. sterilitas
agrorum. ruina edificiorum. infestatio
dominorum subsecuta sunt: ut nulli du
bium esset iusto dei iudicio tantam in
felicitatem ex iniusto congregatis di
citiis successisse. Extremo ad tantam
calamitatem devenit miser ille: ut
nullus eius misereretur. nullus ei in
paruo succurreret. Et digne. Quia
ex nimio fere indigne extulerat
super magnos. In se ergo et si tar
de reversus homo: iustum in se dei
iudicium benedixit. Misit uxorem
cum parvulis ad parentes. labora
re cum propriis manibus ipse cepit: et
in sudore comedere panem suum. Quod
ut viderunt sui. viderunt et mona
chi. vel quibus abbas prius suus
bonus extitit: humiliato in plu
ribus beneficii extiterunt. Paulatim er
go tam per laborem quam per elemosin
am cepit resurgere: et in paruo
tempore satis habuit pro statu suo.
Intus itaque prelatus bonus sit et
sollicitus circa suos: et extra in cu
riam tum terminum sine causa facile non
patiatur. Et si egredi necesse est non
pompose sicut principes sicut com
item? sed sicut religiosum et christi fa
mulum decet: familiam paucam ha
beat utilem et honestam. Capitulum xix.

Necesse enim foras egreditur: nisi
in agmine infestiro. Ad idem
hoc pertinet quod expositum iam preces
sit. Migraturum autem dicitur? cum
omnis necessitas congregationis expos
tulat: ut pro negotiis prelatus
exeat. etiam cum instantia multa con
pulsus. **De quodam prelato qui
ante egressionem ad exteriora sem
per dominum invocabat**

Vidi quendam ex prelatis maioribus qui quocienscumque ad exteriora negotia vocabatur, ante egressionem secretum petebat et suppliciter provolvebatur in precibus, et a domino lacrimis expetebat ut sibi in omnibus egredienti et regredienti sua clementia tueretur, et in manibus suis negocia tota posita prosperaret. Et vide lector quam securum sit huic processum. Secura et indubitabili relatione didici etiam de eodem quod vix in omni tempore prelationis sine iniuria passus sit vel offensa. Quantum autem periculi sit et mali nisi ex causa valde necessaria curam susceptam deserere animarum: patet in eo quod subiungam.

Brunno quidam senior iuniori commisit quam negligenter accessit, pro quo senior punitus est.

Bruno in partibus Theutonie in opido magno quod mons martis dicitur bonus presbiter et castus fuit. Hic referente michi memorabili Henrico de Colonia fratre ordinis predicatorum consobrinum habuit ~~pseb~~ presbiterum eque Brunonem: virum sciencia et moribus approbatum. Huic avunculus presbiter Bruno sepius devote rogabat ut ipse eius parochie curam susciperet: et ipse iam senex religionem intraret. Annuit ille post multas preces invitus tamen: eo quod regimen tante parochie formidaret. Hoc ut optinuit Bruno presbiter religionem intravit: et cito post hoc ab hac vita migravit. Differente Brunone iuniore animarum regimen acceptare, eo quod aliud beneficium cappellanie viginti marcarum simplicius in castro teneret: vicarium pro se presbiterum in parochia collocavit.

Brunoni ergo iuniori una nocte in lectulo quiescenti apparuit ei in cappa nigra Bruno senior iam defunctus: et dixit ei in eisdem verbis. In grege commisso male te geris: et pede scisso claudus es. Inspicito quam futura pena redito. Hec dicens elevavit cappam suam qua videbatur indutus: et se graviter incendi demonstrabat. Ad hec Bruno iunior expergefactus revolvit visionem et visus: et mox iterum resolvitur in soporem. Cui eodem schemate defunctus apparens dixit. Tu pene causa, requies per te michi clausa. Aspice sic vicibus ignis et esca futurum. Et hec dicens iterum illi tormentum ignis ostendit. Cui iterum soporato apparens dixit. Mundi deliciis medium seria misce. Ex his premiis cape partes aut resipisce. Ad cuius verba Bruno surrexit: et flexis genibus se impleturum quod avunculo vivente promiserat deo vovit. Nec mora cum splendore nimio manifeste defunctus apparens: et nepoti congaudens dixit. Letatus sum in hiis que dicta sunt michi: in domum domini ibimus. Et hec dicens in sublime conscendit. Vide ergo quanti periculi sit curam animarum recipere: et in manu beat relinquere negligentis. Quod in Brunone seniore potes advertere qui curam negligenter deseruit: et in Brunone iuniore qui susceptam alteri incurate commisit. Sed etiam in ista narracione diligenter advertere: quod in primis visibus dicitur. In grege commisso male te geris: et pede scisso claudus es: inspicito quam pena futura redito. Ubi quidem manifeste significavit scissum eum pedem habere: quod integrum ergo commissum

gregem habere debens debueat
Clamidiumque eum esse monstrabat: cum
uno beneficio capellanie seruiret in
castro. et curam parochie negligenter
deserebat. Nota de pluralitate
beneficiorum. Volo ut quicumque hoc
legerit. sciat me anno ab incarna
tione domini. M°. cc°. xxxviii°. fuisse pa
risius. ubi venerabilis gwilhelmus
parisiensis episcopus qui in theologia iam
rexerat. quociens fecerat in fratrum pre
dicatorum capitulo omnium magistrorum: proposi
ta ergo questione de pluralitate benefi
ciorum. sollerti et valde longa dis
putatione probatum est duo beneficia
dummodo unum valeret quindecim libras
parisienses: teneri cum salute non
posse. Hoc determinauit predictus epis
copus: hoc hugo frater ordinis pre
dicatorum postmodum cardinalis
curie romane. Hoc frater gwerri
cus. et frater gaufridus eiusdem ordinis.
frater iohannes de rupella ordinis
fratrum minorum: et alii quamplures in
magistri theologie determinauerunt in
scolis successiue. Fuit autem habi
ta disputacio longa valde. et mul
to sollempnior ante annos tres. in qua
etiam omnes magistri theologie excep
tis duobus determinasse probantur idem
per omnia quod et supra. Quorum unus
fuit magister phillippus cancellarius pa
risiensis: et magister arnoldus post
modum episcopus ambianensis.

De cancellario dampnato: qui de
fendit pluralitatem beneficiorum

Quid autem de isto phillippo con
tigit audiamus. Agonizante in
morte dictus gwilhelmus parisiensis
episcopus. pia sollicitudine visita
uit. rogauitque eum. ut singulari
opinioni cederet de pluralitate
beneficiorum: et omnia sua beneficia ex
cepto uno in manus eius resignaret.
et hac conditione media ut si uales
ceret: et si placeret uellet de suo propo
quod dimisit. Renuit ille. experiri
dicens se velle: utrum dampnabile
esset beneficia tenere. Mortuus est er pla
go sic. Post paucos dies cum dictus
parisiensis episcopus finitis matutinis
orare uellet: vidit inter se et lumen
quasi umbram hominis teterrimi. Ele
uata ergo manu consignat se: et
si ex parte dei sit precipit ut loquatur.
Cui respondit apparens. Alienus a
deo sum: sed tamen miserabilis fac
tura eius. Et presul. Tu quis
es inquit. Cui ille. Ego sum can
cellarius ille dictus: sed miser mi
serrimus. Rursum episcopus elato al
tius gemitu. et quomodo inquit ti
bi est sic dolenti. Male ait pro
mo quam pessime: sicut qui dampnatus
sum eterna morte. Et episcopus. Heu
inquit karissime. que causa tue dampna
tionis. Tres sunt inquit cause: quare
re morte perpetua sum dampnatus. Una
est quia retresidentes fructus annos con
tra pauperes tum deseruaui.
Secunda est quia contra sinaxim plurimorum de
pluralitate beneficiorum quasi licite
tenendorum opinionem propria defensa
ui: et in hoc me periculo mortalis [illegible]
pe commisi. Tercia et illa grauissima
omnium: quia abhominabili carnis vicio
in scandalum multorum multo tempore
laboraui. Ad quem mox adiunxit.
Est ne inquit finitus mundus. Et episcopus
miror ait litteratissimum virum te quon
dam. hoc querere. cum me adhuc viuum
cernas. et omnes nos viuentes ad
huc mori necesse sit: antequam mundus in
statu iudicio finiatur. Et ille. Non

in reddendis maneat: quia nec scientia nec opus nec ratio apud inferos venienti. Et hec dicens: umbra ab oculis mirantis evanuit. Ipse autem episcopus non tamen sub persona sua quasi si hoc vidisset: in predicatione sua clericis omnibus recitavit.

nota

De clerico dampnato qui resignavit unum beneficiorum.

Simili modo cum quidam clericus magister in melrātiure agonizans in extremis laboraret in morte: et quereret consilium quasi in proximo migraturus: recordatus est ad memoriam disputationis illam solempnem et doctam de pluralitate beneficiorum Parisius: cui ille interfuit doctor magnus. Consilium petiit cum magna lacrimarum instantia ut unam prebendarum dimitteret, quia duas contra animam suam tenuerat: quarum una ad omnem vite copiam omni honorato clerico sufficere potuisset. Tunc ille facie divisa dissilans hoc tantum respondit. Orate dominum ut inspiret. Nec diu postea cum recessissem et tenuem spiritum vix haberet, hoc idem quod consulueram ei quidam consobrinus suus invectus cum maximis lacrimis inclamaret: cum vocem non posset manu renuens exspiravit. Post cuius obitum cum quidam ex nostris stupefactus nimium cogitaret cur tantus homo et tantus clericus si mortale peccatum esset plura beneficia retinere in tali statu mortuus extitisset: mox quasi semivigilanti defunctus apparens dixit: Hec sola prebendarum causa est: pro qua infelix ego eternaliter sum dampnatus. Super hac eadem questione cum bone memorie Iacobus de Vitriaco tunc quidem Athenensis episcopus postea vero Romane curie cardinalis magistrum quondam theologie probatissimum Robertum de Corthen Romam apud cardinalem morientem in anno prima Damiate urbis obsidione interrogaret: respondit. Dico iam migraturus a vita: quod mortale et dampnabile est: dummodo unum competens sit plura beneficia retinere. Hoc idem magister Petrus Comestor sancte memorie cantor Parisiensis: et dixit et scripsit. Hoc idem magister Guiardus Cameracensis episcopus verbo huiusmodi confirmavit. Nollem inquit pro toto auro Arabie una tantum nocte duo beneficia retinere: et certus tamen esse quod de mane unum illorum homini ydoneo conferret: et hoc propter vite mee discrimen. Super hoc etiam narrante fratre Bernardo penitenciario domini pape et fratre ordinis predicatorum. cum beatissimus papa Gregorius nonus interrogaretur si posset de plenitudine potestatis cum plurium beneficiorum detentoribus dispensare: respondit. Non possum inquit nisi super veracõe detinentium dispensare. Quis erit ergo sapiens qui fallat se et super dispensatione aliqua sibi blandiatur. Esto quod multi magistrorum dicant hoc. et quod multi alii opinantur in contrarium. Hoc solum mortale ab Augustino omnium doctorum maximo iudicatur: quod quis in tanto dubio periculo anime mortalis peccati discrimini se committit. Noli ergo fieri sub tua invocatione divini nominis usurpator. et sicut sub tribus personis invocatur et colitur unus deus: ita tu clerice tu sacerdos duorum tantum aut quatuor beneficiorum vel plurium possessor non existas. Lucifer ille sapientissimus et pulcherrimus creaturis. lucifer inquam angelus deo assimilari voluit: et contemptibilius cecidit universis. Cavendo ergo

iniq̄sior extitis in prebendis? tanto
te non solū superbius contra deū: sed eti
am supra deū extollis. ¶ De lxii. ca
nonicis. q̄ quasi omnes subita et repro
ba morte defuncti sūt. Ego in civitate
quadā ep̄ali annis vndecim adole
vi. ubi lxii. canonici sub prebendis
pinguissimis ducentarū fere librarū
parisiensium in matrici ecclesia serviebant:
quorū plures erant pluriū bn̄ficio
rū detentores. Vide igitur qualem
vindictā dei in ipsos vidi turpissimos
detentores. Michi testis sit et iudex
sancta trinitas vnus deus. q̄ pau
cos eorū vidi cōi morte defungi.
sed subito omnes et improbe mori: ita
q̄ quidā eorū audito q̄ vnus sociorū
in nocte sanus mane mortuus inven
tus esset. complosis manibus dixit.
Quid vultis. Secundū usū et consue
tudinē ecclesie mortuus est ut videtis.
Vidi ego ipse in ecclesia eadē infra pau
cos annos: quatuor archidiaconos sic
defungi. Vide lector mirabile mira
culū. Primus eorū de equo falerato
et grandi cecidit: et fractis cer
vicibus expiravit. Secundus mane
in cathedra sedens. mortuus est in
ꝑtus. Tercius in choro stans. cū ad
missā elevacio corporis xp̄i fieret:
cecidit resupinus. Et subtracta lo
quela cū sensu. quasi brutū animal die tercia
sine sacramentis ecclesiasticis est defunctus
Quartus confessione peccatorū et sa
cramenta recusans mortuus est: et ex
tra cymiteriū sepultus. ca.m xx.m

m'''' xx'''

Si qua lassata est aut forte ab
erravit: eā rex ex odore pro
sequitur. Subaudi ut relevet et re
ducat: relevet lassam reducat
errantē. Lassus dicitur prelatus: q̄ a cur
renda via mandatorū dei vel pe
nitus destitit: vel animo tepuit. Aber
rare vero apis dicitur: cū claustralis
quis a subditis a rectitudine institu
tis a regule per devia viciorū re
cedens non veretur. Tales minime bo
nus prelatus odore fame ad inves
tigandū vel corrigendū. vel odo
re devote oracionis vel spiritu lenitatis
ad cōpaciendū infirmo ne pereat
si iuste agit prosequitur pie. Unde de
principe pastorū xp̄o. per prophetā
dictū est. Calamū quassatū nō con
teret: et linū fumigans nō extinguet.
Ve ergo illis. qui severitate nimia sub
ditos conterunt: et illis maxime ve qui
eos vite male exemplis extinguunt
¶ De prelato infirmo. q̄ a sancto
petro compulsus est legere. mortifica
bas animas &c. Unde ego sicut a
magistro iohanne de leodio narrante cog
novi. princeps apostolorū petrus. cuidā
prelato multis annis male regenti.
in infirmitate vultu severus appar
uit: librūq̄ tenens apertū legere cōpu
lit recusantē. Erat autem hec sententia
in textu libri. Mortificabas animas
que non moriuntur: et vivificabas ani
mas que non vivunt. Cūq̄ ille horreret
nimiū legere apostolus. vultuq̄ refugeret:
apostolus petrus severus institit. ut quasi
glosam textus legeret q̄ in mar
gine videbatur. Legit ergo coactus.
Quando reduces animas de inferno?
quas per tuū destitutis exemplum
eterno supplicio tradidisti. Et cū
ille pre horrore et confusione respon
dere non posset. de visione ad se
rediens: se sudantem et trementem
invenit. Sed mora de consilio dicti
venerabilis viri. seculum dereliquit: et
xp̄i dedit se servituti: in monasterio
ha nomine cystiensis ordinis quod

Camberonum dicitur beatissimo fine quievit. Quantum autem periculum prelatis immineat non autem ex officio verum etiam ex surreptione multimoda demonum ubique expositis insidiis: exempla et scripta multimoda ostendunt. Severus sulpicius scribit beatum martinum dixisse maiorem sibi virtutem ante episcopatum fuisse quam postea. cum duos ante suscitavit mortuos postea vero unum.

De quodam qui pertinaciter renuit episcopatum: pro quo punitus non est.

Apud sanctum victorem parisius referentibus canonicis audivi quod quidam erat canonicus vita ingenue et litteris pollens. Electus ergo in episcopum renuit: et pertinaci constantia contra plurimorum et maiorum consilio se subtraxit. Mortuus autem post multos annos socius quidam eius qui eum multum dilexerat adiuravit eum: quatenus ad se si deus permitteret resolutus morte rediret. Et annuit ille: statimque defunctus est. Nec dies multi post mortem eius effluxerant, cum ecce secundum quod promiserat rediens: eminus in pariete signum crucis impressit dicens. Ne dubites nec vacilles in visu, sed quere quod vis: et me sinas ad potiora transire. Tunc socius ad visionem exultans. sollicitus inquit valde fui ne gravissimam ad minus penam in purgatorio sustineres: quod refutasti contra maiorum consilium tam pertinaciter presulatum in quo ad salutem animarum tot et tanta bona facere potuisses. Cui ille. Immo ordinavit autem hoc clementissima bonitas salvatoris: quod ex tunc timui et modo scio: quod si episcopatus cathedram ascendissem perpetue dampnationis periculum incidissem. Et hec dicens quasi cum ingenti choruscationis luce pertransiit.

De hugone decano cameracensi qui episcopatum fugiens ordinem cisterciensem intravit.

Sed et venerabilis hugo cameracensis ecclesie decanus vir omni honestate et generis nobilitate clarissimus. cum in diversis ecclesiarum episcopatibus se principari formidaret et nec posset subterfugere sedis apostolice iussionem: derelictis omnibus ordinis cisterciensis monasterium in vaucellis ingredi cogitavit. Cumque proposito declarato accipitrem decem mutationum propter optimum quem habebat multi nobiles peterent et mira curiositate dissilavit: et veniens ad portam cenobii monachus mox futurus accipitrem pedum vinculis solvit et ad auras liberas evolare permisit huiusmodi verbis usus. Hic te dimitto: larium placidusque remitto libertate frui: pro bonitate tua. Nec mora multi dimissum accipitrem capere vel revocare conantes frustrati sunt: quod postea numquam comparuit. Et hoc quidem in omnibus permittitur aliquando dispensative ut et in avibus celi ludat et servicio ecclesie non relicto horis et temporibus congruis: ne temptationum diversarum fluctibus subruatur.

De ipso etiam beatissimo viro

et illud in monasterio ut ipsemet audivi a monachis qui viderunt memoriter ferebatur. In mensa novicius sedens passeres advolantes de manibus eius panis primicias recipiebat. super quo a magistro noviciorum leniter redargutus: hiis versibus passeres secundum consuetudinem venientes alloquitur dicens. Passer abi nec habe mirum quod abire cogaris. Etas ordo iubet me michi

nō tibi me· Sicut dignū erat sb
habitu maluit monachali latē
sub regula: q̄ pontificali infula
decorari· In huiꝰ morte btissima
ex inuiabiliū angelorū p̄ncia· tā
ta dulcedo credit᷑ resultasse: ut
omnibus q̄ p̄ntes erāt singularis
grā infundi videt᷑· Discant ergo
fideles culmina reuerī· et neq̄ q̄
cathedras ī pudent᷑ ascendant:
q̄ q̄to status altior tāto casꝰ gra
uior. ¶ De quodā clerico q̄ predi
cauit in synodo: q̄ salutauit p̄nci
pes ecc̄e ex p̄te principū infern
Sed et illud solēpne miracu
lū ad terrorē oīm prelatorū enar
rabo· Clericus q̄dā in synodo ep̄o
rū predicar̄e conpulsus· āgustia
bat᷑ nō modicū: q̄ nā posset dig
ne corā tot p̄latis ecc̄e predicar̄e
At ubi accessurꝰ in orōne iacet᷑:
venit ad eū dyabolus et dixit ei·
Quid āgustiaīs istis clericis pre
dicare· Dicas eis istud et non
aliud· Principes inferni principes
ecc̄e salutāt· Leti nos oms gra
cias referimꝰ eisdē· q̄ cū ipsis
prelatis nobis eorū subditi de
uoluūt᷑ uel offerunt᷑: et per eorū
negligenciā ad nos fere pariter
deuoluit᷑ totus mūdus· Inuitꝰ
quidē tibi dico qd dico: sed altis
simi iussione coactꝰ· Audit cleri
cus· michi q̄dem si narrauero nō
credent· Ubi dyabꝰ tangēs maxillā
eius: eccē aut signū nigredo in
solita faciei· Hanc ante q̄ p̄di
ces non contingas· q̄ frustra: pꝰ
p̄dicacōē vō aq̄ bn̄dicta delebis
Processit ergo clericꝰ p̄dicaturꝰ ī
synodo· et admirātibus cūctis
in signo inaudito faciei· tm̄ q̄ iussa

sūt recitauit: et horrore maximo
cūctorū corda p̄mouit· Hec eodē
āno ab incarnacōē dn̄i· mº ccº xlviii
fuerūt palāsius corā oī p̄plo et clero
solēpniter recitata· Quā uera ista sit
status procul dubio demrāt eccle
sie: q̄ nullā sup̄bie· auaricie· luxu
rie cōparacōē recipit in clericis et p̄
latis· Vidi moderatores orbis:
reges magnos· uidi duces comi
tes et barones: nichil uidi in eorū
cultu uestiū tā singularit᷑ exq̄situ
Eorū auariciā si attendas· nulla
mercatorū· nulla ciuiū talis ē·
q̄ tamē hēdes legittimo si habe
rent: tolerabilior insania videt᷑·
De luxuria uō eorū nichil diffini
re presumo: nisi q̄ illā solus no
uit· q̄ renū et cordiū scrutator ē
deus· Si q̄s clericorū culpabilis
de uicia uborū dictorū cōqueit᷑:
corrigat se: et cōtra se prolata nō
audiet· Si quis vō legenciū se
a reprehensis mordacit᷑ viciis
īueneit īnocentē· nō irascat᷑ nō
indignet᷑ michi: sed gaudeat
vicia de q̄bus conscius nō est· in
consciis obiurgari· Si q̄s vō in
digne tulerit hec ūba: notabilē
se reddet in dictis et vitatis de
tractorē ¶ De btō thoma de aq̄
no et q̄lia a parentibꝰ sustinuit
Hec et hiis silia cū q̄dā nobilis
adolescens de rōnorū p̄tibꝰ tho
mas de aq̄no noīe vereīt᷑: intra
uit ordinē frm p̄dicatorū bononie
Cumq̄ cū dnō ibidem in magno f
uore ac alacritate spūs deseruiret·
Audit dyabolus et instigauit pa
rentes eius et maxīe duos fr̄es
eius potentissimos ac feroces:
q̄ optinuerūt a papa ut ad curiā

per litteras apostolicas citaret.
Tandem comparuit iussus est habitum
deponere: et dignitatibus ecclesias-
ticis insigniri. Quod cum spueret
mira constancia furtim a fratribus
suis quos prediximus raptus est: et
clam in carcere detrusus. Ubi cum
grauiter inedia frigore et penu-
ria affligeretur: nunquam tamen torto-
res eius efficere potuerant. ut saltem
habitum ordinis suscepti uel ci-
bos mutare uellet. Et hiis omnibus
nequius cogitantes. per quod possent
auertere animum iuuenilem: secum mu-
lieres per tempus aliquod concluserunt.
Qui fortius quam prius spretis illece-
bris: sic annis duobus uel tribus in
carcere perdurauit. Romam igitur
adiens magister ordinis predicatorum pie
et beate memorie iohannes: super raptu et
incarceracione fratris imperatori conquestus
est. Qui re examinata et uicta ut dic-
tum est. prefatos nobiles quasi iam ad
penam. nec ullo modo mortis sententiam
euasissent: si dictus magister in querimo-
nia perstitisset. Sed ueritus est iudi-
cium sanguinis: et imperatoris animum mi-
tigauit. Grauiter enim audita tanta
inhumanitate fratrum in fratrem: imperator
commotus erat. Deterriti ergo fratres
soluerunt fratrem: qui missus est a ma-
gistro parisius. Nec diu distulit
sathan: insidias spergere adolescen-
ti. Instinctu enim fratrum suorum carna-
lium et amicorum quos habebat in
curia: per litteras apostolicas iterum
mandatus est. Uehementi igitur a
papa precipitur: ut regimen abba-
cie montis cassini susciperet: que
utique maxima erat in toto apulie
et campanie prelatura. Septem enim
episcopatus subiacent abbati illi: qui

et ipse pontificale officium in omnibus
ministrat. Renuit ergo preclarissimus
adolescens: nec ordinem uel habitum
suum deserere ulla condicione consensit.
Cum tamen papa concederet ut in habitu
et ordine suo preesset officio. noluit
ille: et clam prolapsus a curia fu-
git: et in coloniam agrippinam uenit.
Studuitque in loco illo quousque pre-
clarus lector fratrum ibidem frater albertus
parisius est translatus: et pro incompara-
bili sciencia theologie cathedram sorti-
tus est. Post quem et idem frater tho-
mas consiliis solempnitatis regimen
et cathedram adeptus est: et digno re-
minencia omnis honore ad decus ordi-
nis incolumis perseuerat. Hiis nar-
ratis non ambigo quod bonum opus de-
siderat qui episcopatum desiderat: sed tamen
qui non tantum preesse desiderat sed prodesse.
Et utinam multi tales. Si ergo con-
fusionem et obprobrium eterne pe-
ne effugere uolumus: cum prelatis
prouidis et perfectis. lassos et ob-
errantes prosequere: ne per tuam du-
riciam aut negligenciam depereant
aut exemplum. capitulum xxi.

Hec regis benignitas et sollici-
tudo maxima circa populos. et circa
regem obediencia populi adeo perseuerat:
ut nunquam odio aut discordia adinuicem mo-
ueatur. Hec quoque culpandum est uicium cor-
rupte nature: ut illud incontaminatum
seruat breuis in uolatilibus
apis: et homo omnis capax tam fera-
li mente transgreditur. Ut enim glo-
riosissimus augustinus in libro de ciuitate dei
dicit: nichil est homini genere tam discor-
diosum uicio tam sociale natura: ne-
que commodius contra uicium discordie uel
cauendum ne existeret. uel sanandum cum
extitisset. natura sanaret humana:

q̄ꝗ propterea deus creare voluit vnū
de quo multitudo ꝓpagaret᷑ · ut in hac
amoicōe et in multis ꝯcors vnitas
seruaret᷑ · Nuq̄ pliq̄ȝ insociabiles
et soliuage bestie sunt · ut leones
wlpes et aq̄la tigresq̄ȝ uel vrsi : q̄
filijs suis mites īmurmurant · et pa
cata fedēcitate blādiūt᷑ · Quis mil
uus q̄ tulib; solitari⁹ rapinis cēuo
let ? nuq̄ insignū pacis ꝯiugiū co
pulat · nidū congerit · oua fouet pul
los alit · et q̄si cū matrefamilias socie
tatē domesticā q̄ tā p̄t ofer pacē cō
seruat · Quāto mag̃ homo q̄ dā
mō infestus nature sue legib⁹ ad
secundā societatē pacemq̄ȝ cū oīb⁹
q̄ tū in ipō ē in oībus optinēdam
elaborarē debet : ut qd' in bestiis
irrōnalib⁹ esse probat᷑ · ipse homo
rōnalis seruarē cōtendet · De
pace phūs elegātissime dicit · Pa
cē cum omnibus habebis : bellū cū
vicijs · Semꝑ igit᷑ dissensio ab alijs
incipiat : a te reconsiliacō · Non ē
extrinsec⁹ malū nrm̄ · ut ad distor
diā moneam᷑ : intra nos ē in visce
ribus nostris sedet · Et ideo diffi
cilter ad sanitatē venim⁹ : q̄a nos
egrotare nescim⁹ · Medicina ergo
non regio q̄renda ē · Tecū sunt q̄
fugis : te igit᷑ emēda · Si vis habē
locū das pegrinacōes : comitē tuū
sana · Si vis vicijs exui : lōge a vi
ciorū exemplo recede · Magna res
nature nos prodūxit · et ut q̄busdā
stolidū · q̄busdā pauidū : ita nob'
glolosissimū spm dedit · Quare h'
insi ut honestissime et mitissīe vi
uat᷑ · Multa nō q̄ difficilia sūt nō
audem⁹ : sed q̄ nō audem⁹ diffici
lia sūt · Absolutū hūane nature
bonū : corpis rāie pace ꝯtētū est

Cuicis quare · Te fuge ut curas
minuas : nō ut adiuuat te cū fugis
Onus aū deponēdū est : nō alit'
tibi ull⁹ placebit locus · Illo qd' q̄ris
in pace uiuē : ī oī loco positū est ·
Non multū prodest vicia tua proie
cisse : si cū aliems rixandū ē · Mag
ni aīm est placidū esse trāquillū
quoq̄ȝ : et offensiones et iniurias
supine despicere · In omnibus que
aduersa et dura vident᷑ sic formari⁹
sis ut nuq̄ȝ te a forma certa diuel
lant · Valentior oī fortuna ē aīm⁹
et in utrāq̄ȝ ꝑtem res ipsas dedu
cit : beateq̄ȝ ac misere uite ipse
sibi causa est · Praua et dura atq;
aspera : ferendi sciā atq̄ȝ assuefac
tio emollit · Non p̄t gratis cōstare
vtus · Hanc si magno estimas :
omnia p̄ua estimāda sūt · Optimū
est pati qd' emēdare nō potes ·
et dm in quo autore fiūt sine mur
muracōē comitarē · Malus miles qui
impatorē seq̄tur gemens · Pacē
ille mūdo intulit nat⁹ · pacem vi
uens et mortuus : et sui illi omnia
ꝯtraria reddiderūt · Quid ergo
retribuā illi ? pro oībus q̄ retri
buit michi · Pacē retribuā pr
imis : et si persequāt᷑ · quādā vitē
reddim⁹ creatori · Si aūt oīter
cū omnibus hoibus semitas pacis
habenda ē · q̄ illis altis agendū
est · q̄ altioris vite regulis insti
tuti sūt · ut pote successorib⁹ aplō
rū ? q̄bus xpūs pacem suā pro
testamēto reliquit · Pacē meā
inq̄t do uobis : pacē meā relinquo
vobis · Sed heu in sclārib⁹ perso
nis propter cessauit persecucōis
insania : ꝛ nūc tm̄ cleicos q̄ tamē
sors dm̄ nūcupāt᷑ · vm̄ etiā ēnim⁹

et claustrales qui toti esse deo debe-
rent nunc per fas nunc per nefas con-
tra prelatum subditos et prelatum contra
subditos elevari. Et in hiis omnibus
iura spernunt ecclesie: spernunt et iura
civilia. Asserentes iusticiam gladiis vo-
lunt: et armis bellicis adiuvante exer-
centur. De monachis qui abba-
tem interfecerunt et ideo depulsi et
regulares pro eis locati sunt

Aput papiam longobardie nobi-
lem civitatem in monasterio beati petri
extra muros. ubi gloriosissimi augustini
corpus cum boecio nobili philosopho et mar-
tire xpiano conditum iacet. quod celum
aureum nominatur: sub innocencio huius
nominis papa tercio. monachi abbatem suum
crudelissime peremerunt. Et ob tantum
digne expulsi: regulares ibidem pro
eis canonici sunt locati. De episcopo
privato episcopatu qui successorem suum bonum
interfecit: et ideo ipse a fratre suo proprio mor-
te punitus est. In confinio lo-
giname civitate micellensi. episcopus
luxurie deditus et rapinis. episcopatu
privatus est et deiectus. cuius loco cum vir
nobilis et devotus fuisset electus
et consecratus et episcopatum regeret dig-
ne deo: a predecessore suo deposi-
to nequiter raptus est et occisus. Qua
xxij de causa a fratre proprio deprehen-
sus. iusticiaria morte punitus est. Capitulum xxij

Contra regem mira populi obedienciam
conservatur. Hinc de obediencia
parum latius dissendum est. que utique
conservata tanto est gratior subiec-
tis: quanto per necessitatem imposita ti-
moratior in prelatis. Hanc adam
cum uxore positus in paradiso transgre-
ditur: et eiectus est. Hanc moyses
et aaron ad aquas contradictionis
positi non servaverunt: et terram promis-
sionis terram ideo non intraverunt. Hanc
saul electus in occisione agag et eius
populi non servavit: et ideo regno pri-
vatus est. Sed forte dicis. Debeo
deo obedienciam non prelato. Audi quod domi-
nus dicit in ewangelio deuteronomio.
Qui superbierit nolens obedire sacer-
dotis imperio: morte morietur. Et pa-
rum post. Si genuerit homo filium con-
tumacem. qui non audierit patris ac matris
imperium. et coherticius obedire contempse-
rit: lapidibus obruet eum populus.
Non ergo convenit ut talem sustineat et
defendat. ne sicut quondam per unius
hominis inobedienciam peccatores constituti sunt
multi: sicut scribit beatus paulus ad
romanos. Ad thessalonicenses. in-
obedientem vitare iubet quasi excommunicatum.
Si quis inquit non obedierit verbo meo
per epistolam hunc notate: et ne com-
misceamini cum illo. Prius deus et homo
ut ewangelista refert: subditus matri obe-
divit. Sed et si hoc parum: ymo pri-
pariter putativo. Cuius ergo o ho-
mo es. qui te tibi credere presumis. et
regi spernis non obediens regimini
alieno. In mensis dromonibus mul-
ta milia populi modico gubernaculo
se committunt. Qualiter autem obedi-
endum sit: dominus in exodo moysi et aa-
ron figualiter compromittit dicens. Absque
tuo imperio non movebit quisquam pedem aut
manum in omni terra egipti. Moyses et
aaron figuram continent prelatorum: ad
quorum imperium omnis subditus tenetur in
omni bono opere simpliciter obedire. Hec
obediencia in quibusdam religionibus ut in
ordine predicatorum et minorum exten-
ditur usque ad mortem. In aliis vero reli-
gionibus nequaquam ita est. Et unde vero quare
ab homine obediendum est homini. Sicut
dicitur in libro iudicum. obediente domino

voci hominis sol et luna a progressi bus suis tardauerint. Quale autem malum quidam nostra etate per inobedientiam male cautus incurrit referamus.

De canonico inobediente iacobo de vitriaco: et ideo febricitauit usque ad mortem.

Venerabilis fulco de flandria natus canonicus apud insulas erat. Hic ergo nobis ut ipse enarrauit a magistro iacobo de vitriaco legato et predicatore crucis contra albigenses rogatus ut secum crucem per flandriam predicaret: renuit. Cum cum insisteret per amicos ut eum adiuuaret in negotio tam necessario et deuoto: renuit ille secundo: et nullo modo se facturum asseruit. Tunc magister iacobus illum magis preceptiue confidens ait: et ego inquit precipio uobis auctoritate qua fungor: ut in nomine ihesu christi in remissionem omnium peccatorum uestrorum istud negocium assumatis. Cui dictus fulco: Nullo modo inquit assumam: et ego rogo uos: ut nequaquam me de hoc ulterius fatigetis. Ad hoc magister iacobus grauiter commotus in corde: et fere usque ad lacrimas fatigatus ait illi. Cum utique digne possem auctoritate commissa uos excommunicare et omni beneficio priuare iam pro inobediencia contumaci: nolo tamen ne seueritatem ingerere videar tanti tanto viro. Rogo tamen deum qui omnium cordium est inspector: quatenus reddat uos non solum ad istud quod spernitis sed prorsus inutilem ad omne opus. Mira res. Mox ad uerba quartana febris eum cum fluxu ventris inuasit: et usque ad finem vite sue per xxx. annos irremediabiliter fatigauit. Et audi lector mirum dei iudicium de hoc viro cum talis ac tantus esset et ut credimus ihesus christus sicut per fratrem egidium ordinis predicatorum in gandauo percepimus: ante mortem quasi recenter extentus in cruce visibiliter appareret: nullo modo tamen dominus illi in hac vita parcere voluit: qui eum pro inobedientia tanto temporis spatio flagellaret. Quid ergo de nobis miseris futurum est. qui parentibus inobedientes frequenter sumus et prelatis: et deo omnium maxime qui nos creauit et pascit: qui tam perfecto viro de sola inobedientia non pepercit. Discant ergo apes fidelium cum prelato suo humiliter et sinceriter concordare: et etiam cum spiritu obiam conseruare. Seruet et pacem prelati cum subditis. et pacem teneant subditi cum prelatis. ut in subditis honoris et gratie fructus excrescat: et per hoc in prelato gloria cumuletur etiam in presenti: et eternaliter prelatus cum subditis omnimoda pace perfruatur. capitulum xxiij.

Rex in expeditione a plebe sua tollitur. Ecce nunc subditis forma datur quemadmodum se habere debent ad prelatum. Et hoc idem est: quod ille magnus prelatus apostolus paulus subditis suis ait. Obedite prepositis uestris: et subiacete eis. Ipsi enim peruigilant: rationem reddituri pro animabus uestris. Quid est autem regem prelatum in expeditione poni: nisi contra sathanam in orationibus bellum parantibus. si temptatio subditis irrepserit contra mundum. si persecutionis horror ingruerit contra pacem. si mentem ad luxum inclinare voluerit contra carnem. Et hoc est cum moyse eleuare manus cum dauid

eleuare oculos · cum anima mentem sus
tollere ut expugnet precibus hostes :
quos armis secularibus eciam si nouit
nullus debet · Hec sunt brachia ro
bustorum dauid · brachia militum
xpi : preces et lacrime · Audiui inquit
dominus oro ad ezechiam oracionem tuam :
et uidi lacrimam tuam · Euidencior in
sus auditu · Lacrime enim sunt testes
doloris · Hec sunt arma et inuicta de
monibus · et inuincibilia mundo : et no
bis tutela contra carnis domesticum
hostem · Hec arma hec brachia ·
qui spreuerunt et intumuerunt per su
perbiam contra fluctus elisi sunt et de
iecti · Unde dauid in planctu super
saul et ionathan imprecatus est dicens
Montes gelboe nec ros nec plu
uia ueniant super uos · ubi ceciderunt
fortes israel : quia in te abiectus est clipeus saul
Ionathas in excelsis tuis interfec
tus est · Saul et ionathas prelatos
significant · qui ideo in gelboe perire
dicuntur : quia in ea id est propter eam et
notat superbiam · abiectus est clipeus
fortium paciencia · qua vincere in bo
num nesciam debuerunt · Unde satis
egregie quidam uersificans dixit · No
bile vincendi genus est paciencia : vin
cit qui patitur : si vis vincere disce pa
ti · Et nondum quod non ab re gelboe
superbiam signat · Dicitur enim coaciuas ·
Ubi subaudis iram dei secundum apostolum
in die iudicii · In qua attestante propheta
omnes impii quasi stipula consumentur
Nichil enim deo indignius superbia :
et illa maxime que nunc scelestissima
regnat : prelatorum dicam : an non
pocius clericorum · Tu ergo vere
saul prelatus mitis et humilis · et
ionathas columbe donum in expe
dicione positus non extollas cor

nua sicut taurus : sed imitaris tuo
rum precibus subditorum · qui te secum sus
tollant ad celum : et fine bono illa
que te artant negocia concludentur
Et quante autem virtutis oraciones fidelium
existant apud dominum maxime perfectorum :
in euidenti miraculo videatur : cum
ipse iacobus dicat multum ualet
deprecacio iusti assidua · Exemplum
de puella · que petiit a beata virgine
psalterium · Noui vite sanctissime
mulierem in brabancie partibus : de
qua ut melius credas sequencia com
pendiose vite modum describam
In breui tugurio lapideo reclu
sa erat : loricam ferream portabat
ad carnem · et super loricam ex se
tis pilorum cilicium : quo per medi
um lorice acrius pungebatur · Super
durissimos cornutos lapides in dis
cretis temporibus nudis pedibus incum
bebat : ter tantum in ebdomada pa
ne in dimidia parte mixto cineribus
et pisto lixiuia : in mensura et ponde
re uescebatur · Hec plures sibi in oraci
onibus commendatos domino cotidie suppli
citer offerebat : ut eos sua clemen
cia ab omnibus aduersitatibus tueretur
Et audi supreme admiracionis mira
culum : ut ipsamet dixit · In momen
to quociens de omnibus in oracione memor
erat : defectum uirtutis ac gracie ita no
tabiliter senciebat : ac si lesionem cor
poralem in aliquo corporis membro
uel articulo suo sentiret · Quia apert
issima comprobacione cognoui : mul
tos valde a diutinis temptacionibus
periculis et aduersitatibus eius oracionibus
fuisse liberatos · De hac indubi
tabile miraculum ab omnibus fere
batur · Filia fuit viri pauperrimi :
et cum puella non dum septennis miro

incius feruore spiritus traheretur: rogauit
patrem cum lacrimis ut sibi psalterium com
pararet. Cui pater. Unde inquit filia
psalterium comparabo? qui vix tibi co
tidie panem lucrari sufficio. Ad hoc
illa confusa supplicat ad matrem xpi:
orauit et dixit. O beata mater xpi da m
psalterium michi quod pater dare non
potest: et ero perpetuo ancilla tua. In
hac igitur simplicitatis prece per
seuerauit illa per annum: et ecce in somp
nis apparuit ei beata virgo maria ferens
ut ei videbatur in manu duo psal
teria dicens. Accipe nunc filia mea:
quodcumque ex duobus elegeris. Nec
mora ubi cum maximo tripudio v
num elegit, disparente beata virgine
puella de sompnis euigilans. nich
il inuenit in manibus suis: et illu
sam se conquerens a matre xpi flere cepit
uberrime. Quod cum audiuit pater
irrisit filie et consolans eam uade
inquit tantum dominicis et festiuis diebus
ad magistram que filias diuitum psalte
rium docet. et primo discas legere:
postea beata maria psalterium tibi for
sitan procurabit. Mira res. Quod
ubi puella simpliciter accepit. et
ad magistram que filias diuitum docebat
venit: psalterium inspexit et legit.
Et sic beata maria multo miraculo
suis: promissum sue dignacionis im
pleuit. Quod ubi viderunt hones
te et diuites matrone parochie: eme
runt puelle psalterium. Et subsequenti
tempore cum eam in xpi seruicio cernerent
alacrem et deuotam: eidem iuxta ec
clesiam cellulam pro reclusorio loca
uerunt. Sustollas ergo prelatum
amicum uel proximum commissum tibi:
ordinum iniuriam. Et scias pro certo
quod quod illi impendis tibi xpus rependet.

Et sis dignior in propriis exaudiri: in
eo quod dignatus es aliis misereri.

Capitulum xxiiii

Fessum regem humeris suis
attollunt ualidiores: et ex toto
portant. Impossibile est quemquam i
fortissimum: neque quemquam sub magnis o
neribus fatigari. Fatigatorum autem
personam. gigas gemine substancie
xpus omnium in se suscepit dicens. O
generacio praua atque peruersa. quamdiu apud
uos ero? quamdiu uos patiar. Et
vnde o piissime benignissime atque
prestolantissime ihesu. tam insolite cla
mare exclamacionis fatigacionis
suarum. Utique ad generacionem prauam
incorrigibilitate. peruersam incredu
litate. tanto tempore detinetur. Corri
gas ergo mores quibus subditus es. dis
ciplinis salutaribus erudire. quasi
vnus fortis supponas mandatis de
i humeros ad portandum: et prela
tum fatigacionibus fessum in humeris
subleuabis. Validiores autem di
cuntur hii. qui carismata meliora sec
tantes: non solum subesse sed etiam
preesse nouerunt. Et hii sunt offi
ciati qui vices prelatorum gerunt et
in hoc ex toto portant. Supporta
tes inquit inuicem in caritate. Exemplum
de priorissa bona sed contracta: que
oracione sanata est. In prouincia
Sueuie priorissam ordinis predicato
rum nuper fuisse fratrum narracione per
cepimus: que in sancto et perfecto re
gimine subditarum membris omnibus fa
tigata et contracta iacebat. Priorem
ergo curiacensem fratrum predicatorum
qui sororibus preerat. occulte prioris
sa demandans. rogat cum lacrimis
ab officio se absolui. maxime cum
eum super hoc diu ante rogauerat cum
adhuc sanior esset atque validi

dior: mo vo ita contracta tu esset
ut nullu mebru pret lingua moue
valet. Motus aut por lacrimis et
invalitudine deprecatis tu eam
absolue voluisset: tot9 couentus
ad pedes poris prostrat9 rogat
uberrime plorans ne illa absolue
ret a porati ?: q se ad obediendu
illi quent9 paratu se spondet: q
diu voce ad uba formada in pcep
tis z exhortacoib9 ordinis extolle
preualet. Hec videns por multu
consolatus e et edificat9 sororum
ubis: porissa eis tu tali inualitudi
ne derelisit. Deputat ergo illi so
rores qtuor q cibant ea. et copo
nut ac uttut in lecto: portat ad co
uentu ad caplm tenendu. Audit
illa culpas z corrigit ?: exhortat
singulas ad ordinem seruadu: or
dinat et negocia monasterij. nec
in aliquo depeit per ea ulli proui
dencie spuali uel corporali. Nec
diu postea qm in tali defectu a po
re relicta e. laborib9 copassa soro
ru q eam huamssie pertractabat ?
couentu quoda die in refectorio co
medente: fecit se an altare in ec
clesia deportari. Recedentib9 er
go sororib9: eleuato wltu ad cor
pus xpi in pixide cu lacrimis dixit.
Temp9 e dne. ut one prelacois
absoluar z corpore. Sed q pla
cet tibi sic ut qualiscuq ad huc
gema et labore sub onere ?: ro
go te per tua misericordissima bo
nitatem. ut sororu mearu labo
ribus pcas: et corpus meu resti
tuas sanitati. uel tibi placeat
ut prorsus absoluar. Mira res.
Ad hec uba mulier exiluit in
pedes ?: z obuia couentu soror

q refectorio cu decatacoe psalmi
miserere mei deus subito venieti. tu
pre amiracoe fugere voluisset: in
clamat dicens. Porissa vra ego
su: ego nolite time. Mox sorores
mutata grarum actione: pro psal
mo ympnu te deu laudam9 proce
dentes in ecca decantauerut. O
ue digna emunicaco subditaru
Sed heu q pauci st hoc maxime
tpe: q portare velint et no poti9
portari. Excerent officia ut grat
que sua sut: no que ihu xpi. Cer
te iudas fur erat et loculos ha
bens: ea q mittebantur portabat
Et q semper infidelis infidelit
agit ?: murmurat contra dnm vei
tatis: eo q passus e preciosum
vngentu supra caput suu sac
tissimu diffundi. Quale igit iui
dus pietati assuescit in peius:
z sub precio vili distrahit salu
tis autore. Credis ne iuda istu
officiatoru aliq ymitari. Non
dubitas. Subtrahut nonulli ta
les prelatis. subtrahut fribus.
subtrahut egenis: implet mar
subia. Et si cupidi sut honoris a
glorie. student interi pcati: do
nec aliq dignitas pateat. qm medi
ate symoniam. conseqt. Nec in ho
tm diei malicia sua sufficiat ?: sed
et si locus occasionis fuit. surgut
in prem spu pricide sicut iudas
in dnm: et per coplures cla cor
ruptos si qbus ministris acumu
lant grauiora. Et ubi hec inueni
ri non potuerint. fingut meda
cia ?: z hec per sacramenta firma
ta deuorent innocentem. ut pro eo
regnent a regnare faciat ypocri
tam: per q exercere z facere poterit

quod intendunt. Hec plerumque pate-
ter: et si quandoque latent hoc prius faciunt:
ne in suspicionem malignitatis veni-
ant aut doli. Sed absit ut frustretur
sententia que dicitur: nichil opertum quod non
reveletur: nec absconditum quod non
sciatur. Iudas patuit: iuxta quod sus-
pensus crepuit medius: et diffu-
sa sunt omnia viscera eius. O nostri tempo-
ris iudas: credis ne pati similia?
Minime dubites. Ad modicum dissi-
mulare potes nequitiam: sed non in lon-
gum. Accedit etiam quod credis ultra quam
credere potes pertinet ad impertinentem occa-
sio: per quam non tantum ista malign-
itas pateat: verum etiam inverecunda
vulgaris audacia verbis adiciens
nefanda ac feraliter: ut per fas et
nephas in ore indifferenter omnibus ab-
hominabilis habearis. Nec con-
fidas fame ante forsitan habite.
Absolon enim et si pulcherrimus in omni
israel: pro eo tamen quod insurrexit contra
patrem suum suspendio iugulatus triplici
hasta turpiter confossus est. Cave
igitur et tu ne hasta fede conscientie.
hasta turpis infamie. hasta ge-
hennalis pene. postmodum trans-
figaris. Horum tot exempla: quot
regna. Unum tamen referam eiusdem
in subiecto. De servo qui tradi-
dit dominum suum. exemplum. Erant in
flandria sicut presbitero tunc illius nar-
rante cognovi duo viri divites.
qui contra se graviter inimici opportu-
nitatem querebant: qualiter unus alterum
caperet vel necaret. Erat autem
quidam nequissimus qui unius servus fue-
rat: et nunc alteri serviebat. Ad
hunc ergo cui olim servierat ille
veniens conquestus est de domino suo
cuius ad presens servus erat: si-

fore

bique per facile ut eius manibus illum
tradat. Qui gavisus continuo pac-
tus est pecuniam illi dare: et spospon-
dit. Et ex inde nacta opportunitate:
dominum tradidit in manus inimici.
Quo comperto venit proditor ille
ad amicos patris adverse: et filio do-
lo tradendum illius obtulit occasio-
nem. Credebat scelus proditio-
nis in primo omnibus nisi solis illis cum
quibus pactum inierat latuisse: sed non
sic erat. Comprehensus ergo ab
illis quibus tradere voluit occasionem
oblatus est iudicio: et suspensus et
turpi morte necatus est. Sed scelus
eius facto postmodum claruit tur-
piori. Amicorum enim precibus pati-
bulo depositum permissus: in terra se-
pultus est. Nec mora die sequenti
cum de nocte sepultus fuisset: igno-
ti canes sepultum multis videnti-
bus extraxerunt. et membratim inter
se miserabiliter discerpserunt. capitulum xxv

Regem si mori contigerit. tristis
populus circa eius funera conglome-
rat: spectantes quam examen luget.
Cum nisi subveniatur eis fame mo-
riuntur. Revolvas textum veteris
et novi testamenti. aliarumque gen-
tium libros. non invenies in gestis fi-
liorum hominum tantum piaculum quantum
nunc in apibus vides? ut filii
pro parentibus mortis dispen-
dium incurrerint: nisi quis forte
patrem a quo minus est animatum vin-
dicare volens occasionem lesum
mortem incurrerit male cautus.
Patres autem pro filiis. viros
pro feminis et econverso: frequenter in-
venimus. Luget ysaac uxorem:
ioseph luget et patrem. Opta-
vit iacob filium sequi luges ad in-

feros dauid mori pro absolon. Sed
filium pro patre mori uelle uel mor
tuum non inueni. Quare autem hec pietas
non extat ? ut sicut parentes pro
filiis et filii pro parentibus moriantur.
Notari hic quidem potest nature humane
corruptio ? nisi forte secundum quosdam
illum nature ordinem inducamus. ubi
videtur humor de radice arboris in
ramos extendi: sed non de ramis hu
morem equali mensura recipi in[?] . Spun
aliter tamen filios pro patre mortu
os legimus: cum gloriosos martires popu
los . pro regnante omnium usque ad pena
lissimas mortes sanguinem cruminis effu
disse. Hac morte secundum prophetam nich
il vidimus preciosius: huius qui xpm
adhuc recepta dilectione in sinus inti
mis complectitur. De hoc in libro de
natura rerum stophados figuraliter
ualde describitur. Arpia auis est in de
serto indie in loco qui stragopoles
dicitur iuxta mare ionium: rapinis
insaciabilis fere semper faciem ho
minis habet. sed in se nichil virtutis
humane. Sola ferocitate grassatur ultra
humanum modum. Hec auis primum ho
minem quem viderit in deserto fertur
occidere. Inde cum fortuitu aquas
inuenerit. et faciem suam fuit contemplata:
mox sui similem hominem se occidisse
prospiciens tristatur non modice:
et hoc aliquando usque ad mortem uel pla
git mortuum omni tempore vite sue. Que
auis ista crudelis ? nisi genus hu
manum significat. Que beluina
semper quidem ab ipso mundi exor
dio inuicem sibi ferocitate grassata
est: ad hoc tandem flagicium imma
ne peruenit ? ut omnium creatorem deum
ad sui redemptorem in deserto huius
seculi suscepta forma hominis venientem
despiceret: et occideret saluatorem.
Quis ergo tam crudeliter inhumanus
dei filium hominem inter homines et propter
homines factum. et a se destitutum
peremptum in scripturis sanctis ue
lut in lucidissimo speculo prospi
ciens non horrescat ? et totis
visceribus compassus occiso non com
moriatur mortuo. uel irremediabi
libus lacrimis eum cotidie lamentetur.
Unde iob. Visitans inquit speciem
tuam non peccabis. Et paulus ad he
breos. Recogitate inquit eum: qui ta
lem a peccatoribus sustinuit contradictionem
Si fuimus socii tribulationum: erimus
et consolationum. Et si compatimur: et
conregnabimus. Exeamus ergo ad
eum extra castra: improperium eius por
tantes. Dicamus cum dauid. Quid
retribuam domino pro omnibus que retri
buit michi. Et consulto interno
respondet. Calicem salutaris domi
ni[?] est ihesum accipiam: et nomen xpi ad
sufferentiam meam inuocabo. Quis
enim ex se ad hoc ydoneus. O
felicem hominem vitam xpo reddere
cupientem. O beata mors et preciosior
omni vita. dum animam in morte tenebras
exuciet morosius cruciando ? et
ictus splendentis gladii momen
taneum pro xpo formidabis.
Exul inuio graue me pondus cor
poris mei astringens. Alligor
fortuna felix infelicissime conta
bescens: et non beatum me putem.
ubi tali morte funcrus eripiar
Moriar. desinam egrotare posse.
desinam alligari posse: desinam
mori posse. Mortem ergo ut
numquam timeas: beatam semper exop
ta. Magna res est et non du
bitanda: cum hora uenerit illa.

meuitabilis eque aiō abire · Vi
uē noluit q̄ mori nō vult · Veniē
tem mortē nemo hylaris accipit:
nisi q̄ ad illā se diu cōpauit · Et
verū ē ut dicit seneca: honesta
turpitudo ē · mori pro bona cā ·
Et ego dico: honestissima pul
chritudo ē: mori momētanee ut
semp viuas · Vixim9 em̄ ut morere
mur · Sed quo fine viue oꝛ ē · Finis
autē legis ē xp̄us: et marie legis
mortis ad iusticiā oī credēti · Nē
q̄ em̄ dign9 ē aliq̄s btā morte: ni
si vitā desidando futurā uehemē
ter exoptet · **De quodā q̄ ex de
uotōe obijt in mōte caluarie**
Quid at in exemplū hui9 moi ma
terie contigit referam9: sicut a
fide dignis accepim9 · Circa an
nū ab incarnacōne dn̄i millesi
cē sextūdecimū · q̄dā vir fide
lis et bon9 de opido dinath ca
maix trāsiit: et ingressus in t
rā scām loca singula in q̄bus pe
des dn̄i stetisse quibusdā indicijs
ferebat^r multa deuotōe et lacri
mis visitauit · Cūq̄ venisset ad
locū caluarie · ubi audiuit redēp
torē nr̄m mortis angustias et
crucis suppliciū pertulisse: gra
uissimis suspirijs ingemiscens cū
clamore valido et lacrimis dixit
Quid tibi benignissime dn̄e ihū
xp̄e retribuā? pro oībus q̄ pi9
amator amabilis atq̄ mirabilis
michi tribuisti · Vidi prius loca
in quib9 nat9 et inter homines co
uersatus doctrinā ewāgelicā predi
casti: et deitatis tue indicia per
miracula demrāsti · Hec q̄dem
ob amorē et reuerēciā tuā sincē
ro corde cōplexus sū · Hunc vero
locū passionis et mortis tue eq9
aiō vidē non possū: ubi clauis
crucifigi · terebrari lancea et aī
mā pro nobis tradē uoluisti
Hec ut btūs ille perorauit: ex
clamās ruptis vitalib9 cordis
venis spm̄ exalauit · **De quodā
in cui9 pectore post mortē crux
inuenta est** Sed et de frē vol
uādo priore frm̄ ordinis predica
torū in argētina ciuitate teutōie
rē mirabilissimā et deuotā p̄pri
is oculis vidi · Hic ut frēs michi
testatissima veritate narrauerūt:
semp fere sine gradiens siue se
dens pollice signū crucis ī pec
tore depingebat · Contigit aūt
ut in magūciam veniens decūbe
ret: et ingrauescente infirmi
tate cū mira alacritate spit9 mo
reret^r: et apud frēs minores sepe
liret^r ibidē · Nondū em̄ tūc fra
tres predicatores in eadē ciuita
te locū habebant · Quo audito
frēs in argētina duos frēs p
dicatores pro frīs defūcti cor
pore direxerūt · Sed frustra:
q̄ fratres minores sepultū red
dere noluerūt · Contigit aūt p9
ānos paucos · ut frīb9 minorib9
ad aliū locū trāseuntib9 · frēs
itm̄ predicatores de argētina
duos fratres ī magūciam pro
dicto prioris corpore destinaue
runt: q̄ sine q̄dā accepcis uel
assūptis ossib9 in argentinā ꝓs
pere redierūt · Quid plura.
Ossa frēs diligenti9 abluentes ·
os pectoris cū ex vtraq̄ pte
coherent coste supius insigni
tū cruce expressissima reppererūt:
et hoc q̄si sacratū cordis interi9

Erat autem crux ut ipse ad hoc viden-
dum xl^ta^ miliaribus laboravi et o-
culis vidi in ossis medio ex subal-
bida spissitudine evidentissima
elevata: tribus superioribus brachi-
is crucis equalis longitudinis, et
inferiori brachio decentissime lon-
giori. Extremitates vero brachiorum
superiorum instar repandi lilii recur-
vatas: et brachium inferius quasi in
truncum deberet infigi exacuatum
habebat. Quid igitur in signo cor-
poree crucis in osse pectoris? nisi mortis Christi in mente prius ha-
bita stigmata passionis. Et
quid in foliis repandi lilii in cru-
cis extremitatibus? nisi mundissime
castitatis insigne quod ad memoriam
mortis Christi fundatissimum gere-
bat in carne. Exemplum de puella
de cuius latere sanguis exivit

Novi secretius in Brabancie parti-
bus progenitam sanctitatis puel-
lam, de qua per veridicos fratres
ordinis predicatorum manifestissime
probatum est, quod per assiduam medi-
tacionem passionis et vulnerum Christi
in latere eius vulnus ingens per an-
nos plures apparuit: et de ipso
latere vulnere sanguis fere continue
in multa quantitate profluxit. Cu-
ius itaque sanguinis particulam ad evi-
denciam tanti miraculi vidimus in
vase vitreo diu servatam: nec co-
loris mutasse speciem vel odoris.
Exemplum de quodam martire in cuius cor-
de crucis signum inventum est. Au-
dicivimus de quodam presente nostra tempora marti-
re, qui dicitur vel a quo est susceptus: qui cum
captivus cuidam gentili tyranno servi-
ret, et ille eum honestissime trac-
taret, martir autem semper gemebundus

incederet: miratus quesivit causam tristi-
cie, et quare cum servus aliis non
gauderet. Cui martir. Cum ali-
is inquit gaudeo; sed semper tris-
tis incedo: quia dei mei memori-
am mortis in corde meo eiusque passionis
stigmata porto. Hoc mox ut ty-
rannus audivit, graviter indignatus
et ego inquit experiar quod dixisti. Per
mora ex tempore vocato iubet ap-
to pectore martiris cor eius evelli et per
medium cultro secari: ubi statim mi-
randa res mirante tyranno cum suis
conspicitur: et pro sigillo pars una
cordis et pro impressione pars cor-
dis altera crucifixi Christi ymaginem
continens reperitur. Quo viso ty-
rannus mox credidit: et cum omnibus
suis sacrum baptisma suscepit. Ad-
mirare. Cum olim per prophetam a Christo
fuerat responsum: Si posueris inquit
pro peccato animam tuam, videbis se-
men longevum: et in manu tua vo-
luntas domini dirigetur. Quid est semen
longevum? nisi nomen Christianum usque
in consummacionem seculi dilatatum. Et
quid est in manus filii patris dirigi
voluntatem? nisi fideles quosque con-
versos ad fidem operibus bonis in-
sistere et ad regnum pertingere quod non ha-
bet finem. Regem ergo bonum prelatum
latum si nos habemus apes fidelium
et mori eum contigerit, mirare nos est-
tari nemo sapientum reprehen-
det: ymmo pocius in boni prelati
morte gaudentes eciam scelestissimi
quoque quasi perversos et nequissimos
condempnabunt. Hec de regibus apium
hoc est prelatis fidelium dicta sufficiant.
Nunc autem ut gratius ad apium populos transeamus:
pausacionis modice intervallo respi-
remus. Incipit liber apium secundus de subditis

Omnis ecclesiasti
cus ordo sub
diuisione tri
plici· in episco
in presbiteris· et
clericis ordina
tur· Et hii o
nes vni prin
cipem papam
romanum habent
Sic et in fidelibus laycis· etiam toto
orbe diffusa sub imperatore roma
no: in principibus in militibus et
plebeia multitudine consignatur·
Sed de hiis supersedere disponi
mus: nisi forte incidenter aliqua
se obtulerint persequenda· Dicit igitur
textus in principio: quod sicut ordo mo
nasticus sicut et in precedentibus
distinguatur· In tribus distinguitur
ordinibus apium plebes· et sic et omnibus
conuentus monastice sub trina dist
bucione· scilicet officiatis/claustralibus atque
conuersis sub uno capite prelato: quasi
sub rege apes commodius adunantur·
Pars autem prima illarum est que ma
tres et emerite sunt: ceterisque ma
iores existunt· Iste autem officiis sin
gulis et operibus presunt· Hec pri
ma pars officiatos in claustris tuis se
moribus signat: et hoc ibi ubi ma
tres emerite nominantur· In matribus
affectus ostenditur· quod prioribus et su
perioribus officiatis tanto fructuo
sius generatur: quanto ex caritatis ra
dice erga subditos fundatior inue
nitur· Unde in paulo non tantum patris·
sed etiam matris affectum quem teneri
ligere solet obserua· Ait enim· Filio
li mei quos iterum parturio· donec
formetur xpistus in vobis· Tales ma
tres sunt: quibus gloriosus pater

augustinus in regula sua precipit dicens
Suscipiat mater infirmos· consoletur
pusillanimes: paciens sit ad omnes·
Verbis animus in prelato: qui se omni
animus subditorum pietate compaci
ens inclinaret· Hunc paulus euidenter
ostendit dicens· Quis infirmatur
et ego non infirmor· Quis scanda
lizatur et ego non uror· Propterea eme
ritos dicimus seniores· quorum emeritum
est supra meritum aliorum esse dicitur:
quod ceteris auctoritatis reuerencia
maiores existunt· Hii sunt per prophetam
dicti populi graues: in quorum matu
ritate singulariter deus· et tocius religi
onis norma laudatur· Hos significant
et xxiiii seniores quotquot illi sunt· qui in
apocalipsi citharas spiritualis iocun
ditatis habentes et sedentes in throno
in fialis meritorum· nichil se habere
penitus cognoscentes: nisi quod dispen
sacione incarnati ubi secundum misericor
diam non secundum meritum acceperunt
De quodam infirmo qui ne comederet
carnes expirauit | Quidam uirum
sanctum et bonum qui de numero emeritorum
rectissime dici potest: et potuit quod dum
uixit· Fuit in monasterio sancti ma
thie apostoli iuxta treuerim monachus
quidam otto nomine: qui xl^ta annis et amplius
prioris loco deseruiebat in conuentu
primus semper ad omnes horas: primus
ad matutinas surgebat· Nullo
unquam in choro die uel nocte appodi
amento sedium utebatur· Nunquam sedit
aut iacuit· sed erectus semper stans
ad celum mente membris et oculis in
tendebatur: quod in sede eius condensato pl
uere euidentissime probabatur· Raro
et breuiter in colloquio· in studio fre
quens· ceterum temporis moroibus a medi
tacoibus expendebat· Ut in nati

tatibus non egeret: miram conventus curam
habebat: ac per hoc ad regularem
observanciam fidencius compellebat. Cir
ca adolescenciores validissimo zeli
fervore urgebat: ut eos instituere
moribus et ab illecebris carnis et a
liis impedimentis arceret. Hic usque ad
precedentem mortis sue diem per
sex dies occulte conventui suo cum acu
ta febre secutus: in infirmariam depor
tatus est. Ego ut percepi veni cum phi
sico visitare iacentem. Quem cum vidit
phisicus advertit senem debilitate nimi
a et abstinencia fatigatum et exinanitum:
precepit occidi pullum: cum tamen esset
quarta feria ante pascha. Et mox pri
or adviso vultu dixit ei cum renueret
Non te competit sine periculo anime tue
id est peccati mortalis contradicere phisico:
dummodo precipiat quod potest fieri licite cum
iure scripto. Tunc ille inquit placido
vultu inquit domini voluntas in me fiat
Nec mora hoc dicto extendit pe
des et manus in lecto: et elevatis r
sursum oculis exspiravit. De quo
dam qui in agone dixit. Educ de carcere
animam meam. Vidi et alium virum eme
ritum conradum nomine in ordine predi
catorum aput lovanium: vita et anima
gloriosum zelo ferventissimum. Quem cum
audivissem mori: veni ad locum ubi
mutus et quasi sui nescius decumbebat
Appropinquante hora mortis contra
spem omnium oculos elevavit et ma
nus: et cum letissimo vultu intuitus cru
cifixum dixit. Educ de carcere animam
meam: ut confiteatur nomini tuo domine. Et cum
tercio hoc dixisset: demissis oculis ex
spiravit. De quodam qui in xxxv. an
nis in ordine neminem turbavit
Vidi et alium eiusdem ordinis in
eodem loco guasium nomine dilectum
valde michi. et in amicicia specialem
De isto beatissimo et emerito valde
viro. fratres qui cum eo in ordine predica
torum xxxv. annis fuerant conversati vi
tate testatissima referebant quod
in tanto temporis spacio ex quo intra
verat ordinem: numquam fratrem numquam
hominem ex sua culpa aut iniuria
perturbasset. Humilitatis et man
suetudinis tante fuit: quod parem numquam ho
minem meminerim me vidisse.
Compassionem vero et caritatem erga r
proximos miram et vehementem ha
bebat. Hic mortis exitum debili
tate corporis appropinquans. oculis
ac manibus inhiabat. Et cum a fra
tre rogaretur ut sibi super pacis sta
tu sue consciencie responderet: dixit humi
liter et devote. Pax certa et firma est
inter me et salutis nostre auctorem: nec
ullo modo diminuitur ab eius contemplacione
frustrabor. De quodam qui mortem
suam prognoscens: dixit se tribus
diebus tantum in purgatorio purgandum
Vidi et alium eiusdem ordinis in
gandavo egidium nomine: qui canonicus
aput sanctum audomarum in flandria
seculum dereliquit. Et predicatorum or
dinem intrans. tantum deditus lacrimis.
tantum spiritali leticie et animarum zelo ef
ferbuisse ~~dicitur~~ probatur: ut vere sanctus
crederetur et esset. Et hoc exitus suus
monstravit. Spā cum frater suus car
nalis sepeliretur in claustro fratrum.
marmore supposito male iacens
debet corrigi? Sinite inquit fratres sin
te. non diu iacebit immotum: manifes
te predicens se cum fratre defuncto sub eo
dem marmore in proximo deponendum
Quod et factum est. Sed et fratre quodam
narrante michi qui cum ipsum resedit
die proxima moriturum: quod quereret sibi quo

sentiret se, respondit dicens: Bene
frater karissime, bene me sentio, quia
tribus diebus tantum in purgatorio
hinc exiens expurgabor: et sta-
tim postea per dei misericordiam et gratiam
ad gloriam euolabo. De quodam
qui parisius predicans omnibus valedixit
et in pace quieuit. Vidi et alium
eminentis vite virum de ordine fratrum
minorum fratrem wilhelmum de milito-
na: qui magister theologie parisius sanc-
tissimam et deuotissimam vitam duxit.
Et cum die quadam parisius predicaret
per horam obmutuit: et rursum in se
resumens omnibus cum vultu serenissimo
valedixit, et sic in pace quieuit.
De quodam cuius obitus sibi reuelatus est.
Vidi et alium fratrem ordinis predica-
torum odonem nomine, in iure regentem,
virum sanctum et bonum; qui raro vole-
bat credere quod seminali fluxu ab ani-
mali descendat: sed olere vel pi-
sa corpus sobrium reparabat. Huic
in ingressu ordinis vite sue terminus
reuelatus est: et hunc fratribus certo die
ante obitum reuelauit. De quodam
fratre de ordine minorum. Vidi et
fratrem conradum ordinis minorum,
qui minister theutonie mira gratia pre-
ditus fuit: et sanctorum venerator fer-
uentissimus in multis emicuit.
De quodam canonico super fluctua-
tionibus a beato petro et paulo conso-
lato. Vidi et alium emerite
vite canonicum in monasterio canti-
pratensi diebus xl ante mortem;
qui iohannes nomine cognomento bonus val-
letus vir litteratus et bonus: innocen-
tissimam vitam duxit ab annis puerilibus
usque in exitum vite. De hoc bono vi-
ro sui canonici referebant: quod cum
esset parisius et esset auditor beati

et magni viri magistri petri comestoris
cancellarii parisiensis, quibusdam dubi-
tationibus et temptationibus fluctuabat:
et supplex super hoc in oratione factus;
vidit manifestissime beatos apostolos petrum
et paulum: et mox eorum solatio ad
spem gratioris vite merito conforta-
batur. Hic gloriosissimam christi matrem
miro feruore complectens; inter ce-
tera que de ea composuit: duos istos ver-
sus incomparabiles edidit. Felix mater
aue que mundus soluitur a ve. Que
genitricis aue: de factis esse breue.
De magistro salomone: qui pro christo
beneficia dereliquit. Vidi et magistrum
salomonem predicatorem solempnem
et magnum, qui per totam theutoniam
multa doctrina et miraculis celebra-
tus: tandem pro christo omnia beneficia dere-
liquit; et in colonia predicatorum or-
dinem prolixo valde fatigatus senio
introiuit: in quo veluti puer be-
nigne et humiliter conuersatus per annos
aliquot sanctissimo fine quieuit.
De hilgero nobili qui pro christo ordi-
nem predicatorum intrauit. Vidi et
alium nobilem et illustrissimum virum
qui helgerus nomine filius potentissi-
mi comitis in iuuentute possessio-
nes castra et multas pro christo di-
uitias dereliquit: et predicatorum
ordinem intrans frisacensis prior
effectus; qui postmodum multis ie-
iuniis et laboribus fatigatus
pre nimia debilitate eques ire
compulsus est: sed tamen azino usus
est pro vectura. Hic semel stans
in prouinciali capitulo et coram diffi-
nitoribus et prioribus accusans se:
audiuit azinum suum ut solet hor-
rido vociferare, et dixit: Ecce fra-
tres azinus meus accusat me quod non

sum dignus tenē officiū portat⁹: q̄
invalidus iverpedes ɔtra ordinē sub
vehor dorso eius. Hec ut dixit: nō
nullos in risū nō nullos in lacrimas
concitavit. Rege tamē quē tū vit
erat debilis usq; in finē vite con
pulsus: multis post mortē et mī
nimis claruit miraculis. Fuit sub
eo et eius tpe quidā conradus
frater ordinis predicatorū: q̄ in
ter alia infinita miracula tres eci
am mortuos in vita suscitavit.

¶ De monacho qui īvenit xpm̄
in via. sub spē infantis in nive
plorantē

Proinde utrū vide
rim dubito monachū cisterciens
ordinis virū pietate plenū: de q°
tale miraculū ferebat᷑. Algore
nivium tra brabancie ǔspersa per
totū ⁊ monachus predicto p̄miss
so in villā famulo: solus in campis
per devia veciebat. Et ecce īvenit
puerū elegātissime forme quasi
trienem: magno fletu et eiula
tu solū in niuis frigore residētē.
Conpassus igit᷑ tali pueō eq° des
cendit. Et complexus flentem
flere cepit cū eo: et q̄rē q̄d habēt
tacente aut pueō. ingeminās
ingemiscit: querens ubi ē mat᷑
tua. Aut quid perdidisti miserī.ᵈ
Ad interrogacōēs illius puer for
tius eiulans dixit. Heu me heu
me. quare nō flerem ⁊ quare non
eiularē.ᵈ Ecce vides q̄ egens so
lus et in frigore sedeo: et nō est
q̄ colligat me et hospiciū prestet
Mox monachus surgens. et pue
rulū in brachiis elevans osculat⁹
ē dicens. Cesses flere dilectissīē
q̄ ad hospiciū portabo te: et fa
ciā enutriri. Hec dicens. cū pu
ero equū ascēdē voluit ⁊ puer
de brachio tenētis exiliens. repē
te disparuit: q̄ xpus fili⁹ v̄ginis
fuit. In tra igit᷑ cadens monach⁹
eiulare et flere cepit acrime
Et cū diu eiulans sic iacuisset.
tādem q̄sit⁹ a servo īvenitus ē:
elevat⁹ in equo ad hospiciū duc
tus. Quesitus cur fleret. nichil
aliud vna nocte dicē potuit ⁊ heu
me puer bone puer pulcherrime
quare me dereliq̄sti.ᵈ Cur abis
ti tā cito.ᵈ Cur te perdidi.ᵈ P⁹
hec monachus consolacōz reca
piens cuidā eventū retulit: q̄
illis per quos sciui tātū rei mira
culū. et piaculū patefecit. Nos
eni sine lacrimis audire pt piacu
lū tale ac tātū: q̄ filius unic⁹
prīs deo deus existens. hospiciū
in terra q̄rit ⁊ cibo eget algore
ɔtrahit᷑: et pre habundācia ī
quitatis refrigescente caritate
multorū. nō est q̄ eū recipiat cor
dis hospicio ⁊ reficiat prīs bn̄ placiti
fica volūtate. ⁊ foveat devocōis
sinu: veste contegat caritatis

¶ Vidi et alios multos viros
vita emeritos et vītute. quorū
alii fervētes spū saluti p̄ximorū
instabant ⁊ alii in tribulacōē
pacientes. b in bonū malū sep
evītere laborabāt: alii pio et
casto timore quasi tumētes fluc
tus super se dnm̄ prestolātes. co
tinuis lacrimis insistebant ⁊ alii
spe gaudentes et vita p̄nti dul
cedinē prīe celestis pregustan
tes: nichilominꝰ felicē mortē in
iubilo preveniebant. Certū tn̄
ē lector nullū ex suis meritis
sed ɔ̄ meritissime in dnō gloriatos.

et eos deputatus habuisse in spiritali leticia quam presumptam: nullum tamen sine horrore demonum reperisse. Nullus ergo seniorum eme-
ritorum uel maiorum morem de mi-
tis suis a uita presumat: quia dya-
bolum legimus auctori uite insidia-
tum xl. diebus et xl. noctibus etiam
ieiunanti. Et nichilominus eidem
secundum quasdam scripturas etiam in
cruce morienti. Capitulum primum

Secunda ergo pars illarum
apium est. que inuictutis (?) ui-
gore opera multa prestantes dis-
ciplina quadam moribus subdite sunt:
nec quicquam agunt sine maiorum imperio.
Hic plenissime demonstratur status
et vita claustralium. qui secundum litteram
dominum iuuentute et fortitudine vigent.
tempore loco et ordine uel laborant ma-
nibus: qui enim non laborat non mandu-
cet. uel si labor manuum ex ordine
non habetur: canticis spiritualibus ho-
ris debitis. et meditationum studiis scriptu-
rarum. nec non etiam regularibus disci-
plinis letanter et gaudenter insudant.
Huiusmodi enim opera si sint multa
et tempore saluti primo. et saluti pro-
ximorum secundario. cum exemplo vi-
te. et decore virtutum et orationum multi-
plici fructu iuuamenta prestabunt.
Quis enim quantumcumque peccator huiusmodi
opera videns. ad emendationem
vitam et penitentiam non compungatur.
Quis tam flagiciosus et amens. tam
seculares tam continuas laudes audi-
ens. deum timoratus adorando non lau-
det. De talium ergo suffragio totus
mundus. et pendens apud iratum iudicem
deum quorum orationibus innititur: non est verus
qui ambigat christianus. Vnde tempore non
diu presto quo mundus talium suffra-
gio iuuaretur: ysaias deplanxit di-
cens. Non est qui consurgat et tene-
at te. Ecce quam bene patuit ubi nec
angelo peccanti in celo. nec homini
peccanti in terra. nec hostibus na-
ture in sodomis. nec filiis israel ydo-
latris: nec murmurantibus in deser-
to iudeis. De quodam in theuto-
nia timente impetum tartarorum. cui
responsum est: non est timendum propter orationes
sanctorum in terra existencium.

Tempore quo gens vngarorum
cum aliis regnis multis. a gente
tartarorum de orientis partibus veni-
ente crudeliter est destructa. et
iam in theutonia fines bohemie in-
uadere conaretur: quidam pro ipsa
terra theutonie et maxime partibus
brabancie corde turbato sollicitus.
venit in brabanciam ad sanctissimam illius
temporis monialem dicens et. Solli-
citor non modice mater karissima pro ter-
ris hiis nostris a facie tartarorum.
ne sicut aliis fecerunt terris faciant
et istis: quia iam inuadere fines theu-
tonie scilicet bohemiam inchoarunt.
Cui illa. Nichil iam karissime vereris.
quia tot sunt in terra ista anime bonorum
et in hiis maxime claustris: quod nullus
est hic tartarorum exercitus formidandus.
sanctarum orationum iaculis repellendus.
Benedictus ergo deus in omnibus et
per omnia: sicut audiuimus ita et vidimus.
De quodam orante pro flamingis.
cui responsum est: sine superbos humiliari.

Huic autem contrarium quod accidit
anno quo in walacria sub rege wilhel-
mo moderatore romanorum a comite
florencio et zelandibus flamingorum ex-
ercitus feriretur: oranti cuidam pro ea
gente idest pro flamingis responsum est (?)
Sine superbos humiliari. Ecce etiam

die post factum inspeximus: licet tamen
multi cum eis et in eis occisi fuerint q[ui]
nullo modo meruerunt talem mortem
Sed notandum est quod acerba mors bo
nis non obfuit sed profuit ad salu
tem: quia fr[atr]es non obedire d[omi]no et nullo
processerunt ad malignandum. Quod
patuit in quodam fidelissimo viro:
de quo a matre dicti wilhelmi venera
bili mechtilde didicimus. Cum enim ip
sa regis mater hollandie memorabilis
comitissa post factam cedem in wa
lacria devenisset: aggressa est cum duo
bus fratribus predicatoribus vivientes
adhuc querere et colligere sauciatos
Invenit autem et ad idem pietatis opus
in domina diuitem et preclaram: quam cum
fletibus mater regis narravit. Tra
siens inquit hic vocavit me voce fle
bili quidam saucius ex prostratis
Ad quem cum venissem caput eius
locavi in sinu meo et ad eum cognos
cendum dominum exhortabar. Et ille
ut poterat elevatis in celum oculis
cum manibus dixit. Fateor me coac
tum in exercitum venisse et hodie ani
mo: quod nullum lederem nec in corpo
re nec in rebus. Hic lesus sum: et
ecce iam morior. Occisori meo pressus
indulgeo ut mei misereatur omnipotens de
us: et ipse cum michi indulgeat quod
feci. Viaticum corporis christi vehementer
exopto: quod licet ore non sumam:
in mente tamen virtutis eius gratia
non frustrabor. Et hoc dicens
cruce signavit se: et sic spiritum red
didit. Testor autem vobis per sa
lutem meam quod statim ubi ad redden
dum spiritum os aperuit: avicula mi
re pulchritudinis ut michi est memoria
tiris operari poss de ore eius cum
odore mire aromatico ad superos

evolavit. Vide ergo lector quod vi
dicta sit illa sententia beatissimi augustini
qua dicit. Vere dico. confidenter propter quod
locutus sum. Non potest male mori qui
bene vixit. Studeat itaque fideles
claustralium insidere laboribus vi
gilare spiritualibus exerciciis. orationibus
et studiis inherere: et disciplinis
regularibus exerceri: et per hoc erit
proximis in exemplum et peccatoribus
contra iram iudicis in tutamine. Capitulum ii.

Disciplina quadam in qua omnibus
subdite sunt: nec agunt quicquam
sine maiorum imperio. Hic notatur
humilitas subiectionis: et abre
nunciacio proprie voluntatis. Vere du
o si subiectus quis integre et ex cor
de tenuerit: exaltatus quidem exulta
bit in gaudio et absolute liberta
tis gloria perfruetur. Unde apostolus
Illa que sursum est ierusalem libera est: que
est mater nostra. Sed non absurde que
ri potest. cur consilium et velit etiam ut
homo subdatur homini cum deus
hominem rationalem condidit ad ymagi
nem suam nisi irrationalibus dominari
non hominem homini. sed hominem peco
ri voluit. Quod patuit ut dicit
gloriosissimus augustinus in parentibus primis
et maxime patriarchis: qui pocius fuerunt
rectores pecorum quam hominum. Unde
eis dictum est. Dominamini piscibus
maris. et volatilibus celi et bestiis
terre. Et solum sic potest. Illi quidem an
tiqui et primi parentes soli deo sub
diti. neque quam abutebantur concessa a
domino libertate: sed in omni honestate et
creatori omnium serviebat. Nunc vero
per abrupta viciorum homines defflu
entes: vix etiam sub diuissima servi
tute premunt a viciis cohiberi. Unde
peccantibus filiis israel in deuteronomio est

dictum minaciter. Ideo quia non seruie-
ris domino deo tuo in gaudio et leti-
cia cordis tui propter rerum habundan-
ciam omnium et seruies inimico tuo in fa-
me siti et ariditate et rerum omnium
penuria: et imponam iugum ferreum
super ceruicem tuam. Audi ergo
quod dictum sit: et minas tanti iudicis
verearis. Ut enim incomparabilis ille
doctor augustinus dicit Nichil in terrestri
sub cuius imperio homo facilius ser-
uiat moriturus: diuino ille qui impe-
rat ad ipsa et nunquam non cogat
Felicius enim seruitur homini quam li-
bidini. Considera xpm dei filium
ab ipsa maiestate superna ad
nostram miseriam descendisse: qui
alios vere sua saluacione vere liberos
fecit et subditus parentibus voluit:
secundum prophetam durissimam pertulit ser-
uitutem. Deinde uideas quod dic-
tum est superius: quia subditi omni-
bus nichil agunt sine maiorum im-
perio. Optime claustralibus con-
petit: qui abrenunciantes proprie vo-
luntati nichil agere debent sine
maioris imperio uel saltem sine li-
cencia. Audiuistis claustrales
principem salutis nostre ihesum non ut
voluntatem suam faceret sed patris venisse:
ac per hoc patri obediens usque ad
mortem non liberas manus non liberos
pedes affixos cruci. corpus quoque fac-
tum immobile: sed solum os tantum liberum ad
orandum habuisse monstratur. Rea-
mens tibi dico karissime seruus est: qui ta-
lem non vult passum talia dominum ymitari.
Liberas ergo manus ad dandum ali-
quid uel agendum. liberos pedes ad
ambulandum et libera membra ad
conandum aliquid non habebis:
sed totum cum xpo corpus affixum pe-
mittere cruci. Sola tibi lingua ad
orandum confitendum et laudandum
remanebit. Temptant curiositate
te oculi: oculos xpi attende uelatos.
Temptant aures vaniloquio: xpus
contumeliosos sermones et terrores
audiuit. Temptatur olfactus redolen-
tiis pigmentorum: xpi facies spu-
tis fetidissimis illinitur. Temptatur
gustus superfluis cibis et potibus:
xpus felle cibatus est. aceto pota-
tus est. Temptantur manus ad illicita
contrectanda: xpi manus intuere
~~crucifixas~~ transfixas. Temptatur
cor ad cogitanda uel capienda no-
ciua: xpi cor terebratum lancea
respicias. Temptantur pedes ad
ambulandum uel peragrandum
terras: xpi pedes cruci clauis
affixos attendas. In hac ultima
temptacione tibi specialiter cauendum
est o claustralis: cum dyna filia ia-
cob que prius inter fratres secura
fuit sine conuersata uidere egressa est
feminas illius regionis. Que et
si primo violenter corrupta est: post-
modum tamen est blandiciis delini-
ta. Sed forte dicis. Quid michi
et sichem et emor quorum unus la-
bor uel humerus. alter amaritudo
interpretatur et ut cum scolaribus subic-
iam humeros ad tolerandos labo-
res mundi vanos. ut amaritatem per
illos animam meam in fel asperum conuer-
tat: quin pocius cum fidelibus pluribus ac
deuotis leui xpi iugo cruce suscep-
ta transibo mare. terram sanctam ad-
ibo. uel in aliis mundi partibus ubi
ecclesia sancta in necessitatibus pios filios in-
uitat et per ipsam crucis pere-
grinacionem a pena similiter vere et a culpa
sub breui temporis spacio liberabor.

Sana salus et uera beata indulgencia de
lictorum omnium: et qui hanc meruerit in
re tripudiant. Sed eam nequaquam sibi is
ta via religiosus aut claustralis
quis vendicet: ut contra votum suum si
ne licencia. uel per crucem susceptam
uel modo alio in absolutorem peccatorum
nulla via peregrinacionis assumat
Ligatos tibi dixi manus pedes: ligna
tis et manibus. Quis te soluet ut
ambules. dicis forte vndes. Christus pe
tro et apostolis in resuscitacione laza
ri dixit. Soluite eum et sinite abi
re. cur ergo vicarius petri papa
me non soluet. dicis Dum dicis et non
negamus: si soluerit esse solutum
Sed vide si debitam et rectam causam
omnibus dispensatum: alioquin non est
dispensacio sed dissipacio. Neque enim
credendum fas est tantummodo dominus prem
aliquos talium facere sine racionabili causa:
quamquam id fieri minus iuste putetur
Et quidem sicut paulo omnia licent
sed non omnia expediunt. huius oc
casione sentencie blandiri sibi
impudentissime voluerit: qui omnia
sibi licere dixerit que in iure posi
tiuo vetantur. Inter que et symoniam
ponunt: quam tamen illicitam et prescrip
tam scripture testamenti noui et ve
teris posuerunt. Gyesi et semini
eius sordente helizeo adhesit
lepra. Symonem cum pecunia petri
apostoli imprecacione condempnauit. Su
per hac questione quidam maiorum erat
a venerabili magistro ewardo came
racensi episcopo in lugduno. ubi papa
palis curia tenebatur: sub specie
promie consimit dicens. Credis ne
tu frater episcope. quod summus ponti
fex possit committere symoniam. dicit
At ille audaci vultu conspiciens

non credo inquit sancte pater. Immo
potius certissime scio: quod vilioremp pa
pa possit quam ego uel aliquis in toto
mundo. Et si forte dubitaueris uel
dissilaberis: per testamentum vetus et
nouum manifestabo. Quo audito
calumpniator probra non intulit. sed
statim quasi uerbo captus obmuti
it: cernens utique virum ydoneum ad
omnem veritatis regulam comprobandam.
Nulli ergo prelatorum in dispensa
cione eciam dispensabilium cum sit pro
racione voluntas. sed cautissimo mode
ramine dispensaciones fiant: quas
secundum locum tempus et personam
facit ecclesiastica necessitas quam deposcit
Decipi se de facili dispensator
non permittat. nec se decipiat dis
pensator extorquens: quia equalis pe
riculi fere est uel decipere uel uel
le decipi. Et ne nostro tempore nouicitas
exortum ex incidenti materia
intactum penitus pertimittam. nouum
genus apostasie antiquus ille decep
tor dyabolus adinuenit. non so
lum de antiquis immo heu de per
fectissimis ordinibus fratrum predi
catorum atque minorum inuenerunt
quidam qui nec statum suum nec ordinem
reputantes. impudentissime se in
gerunt maiorum consorciis prelato
rum: ut per predicacionem crucis. aut
aliquo alio officio mediante a
prelatorum suorum obediencia penitus
eximantur. Heu quam feca quam pessima
et ab omni professione religionis
aliena exempcio talis fit. Et ideo
iusta dei vindicta visum est ut qua
liscumque necessitas incubuit esse. ac
ta et dispensata per tales vix
finem boni et debitum sorciantur.
qui potius prelati superiores esse in

moderamine constituti. maioribus
committerent ordinum predicatorum atque
minorum. ut eis quos diligenter volun-
tatum pectoris inspexerint. tales de
suis omnibus assignarent qui consciencia
timorata et viribus expediti non
sua quererent aut suorum: sed pura
et que sunt Iesu Christi. Volo teste Christo
esse sponsor pro talibus: ut si per
eos debita negocia non prospe-
rantur ecce mendax et periurus
inveniar in die tremenda ante fa-
ciem iudicantis. Utiliter quidem
si et longe digressum diligentem
lectorem forsitan non tedebit.
Referam tamen antequam materiam re-
petam postquam de peregrinacione
crucis mencio habita est: quod-
dam valde memorabile quod audivi

¶ De prophecia heremite cuiusdam
de peregrinacione cruce signato-
rum: et de indulgenciis.

Ful-
cone quodam canonicum insulense.
cuius superius fecimus mencionem.
virum religiosum et pium cuius rela-
cione et tempore contigit: quod sub-
iungo. Anno ab incarnacione domini
M°. C°. xci°. cum orbem fere totum fames
validissima in morte innumerabilium
hominum occupasset: heremita quidam
sanctissimus in beluacensi dyoce-
si humano generi in multis lacri-
mis et miseracione compassus. do-
minum frequencius arguebat: cur po-
pulum suum cum aversione contempneret
et tam irremediabiliter flagella-
ret. Hoc cum nocte una cum miro
cordis estu ante conspectum summi
iudicis iteraret: apparuit ei vir
et etate et persona grandevus dicens
Surge et missam inchoa. Salus populi
etc. Cui heremita. Dicis inquit non
est: missam celebrare non licet. Opor-
tet inquit ne differas. Tremefactus
ergo heremita et viro non audens:
surrexit preparavit se. missamque Salus
populi ut iussus fuerat inchoavit.
At ubi post ewangelium offertorium
dixerat accessit grandevus ille: et
vas plenum aristis optulit dicens
Reporta librum ad aliud altaris cor-
nu: et de sancta cruce Nos autem
etc. missam protinus inchoabis. Quod
ubi heremita usque post ewangelium ut an-
te compleuit: dicto offertorio gran-
devus ille vas plenum fasciculis
discoloratis signum crucis haben-
tibus obtulit dicens. Regira li-
brum tercio ad aliud altaris cornu:
et missam inchoa pro defunctis. Quod
ubi ille usque post ewangelium sicut ante
perfecit: grandevus ille calvariam
capitis in vase obtulit cruentatam
In hoc quidem heremita mirabiliter
horruit: et in hoc si adeo esset om-
sio plurimum dubitavit. Cuius cogi-
tacioni grandevus ille respondit. Pe-
trus inquit apostolus ego sum missus
ad te: ut ostendam tibi que oportet
fieri temporibus futuris. In mor-
talitate humani generis compassus
es et exaudivit te deus: et in sig-
num huius obtuli tibi vas aristis
plenum. Videbis quod antequam finiatur
augustus quod mensura pro xx.
denariis habebitur: que modo xx.
solidis venundatur. Secunda oblacio
quam feci tibi de diversis fasciculis
discoloratis signum crucis haben-
tibus: peregrinaciones diversas signifi-
cat. quod omnes crucis titulo signabun-
tur. Tercia oblacio quam de cal-
varia capitis obtuli. tempus
in fine dierum istorum significat: in

quo tanta strages humanorum corpo-
rum: quanta numquam visa fuit ex quo
christiani nominis gentes esse reperiunt.
Hec dicens gradenius ille dispuit.
De annona vero quod predixit euenit.
Discoloratas cruces et ex omnibus
mundi partibus quedam sanctissima re-
clusa ut ipsa michi retulit in bra-
bancie partibus uidit: et secunda expe-
dicio ad purgandum albigencium ter-
ram per legatos romane curie mis-
sa fuit. Sed et crux a multis cum in
diuersis partibus predicaretur visa
fuit manifeste. Necnon et ego fide-
lium nouissimus anno quo piissimus ludo-
uicus francorum rex anno ab incarna-
cione domini. m°. cc°. xlvi°. crucem transmari-
nam suscepit. crucem in celo ex clarissi-
mo sidereo lumine vidi: nec recolo
me detencius et operosius formatam
crucem umquam sub aliqua materia uel
figura uidisse. Octenos habere
cubitos crucem ipsam in longitu-
dine michi planissime visum est.
Serenum celum erat ualde: et sine
ulla nube in aliqua parte sui sub
nostro orizonte celum erat coloris
vinius. De discoloratis crucium fas-
ciculis vidimus: quod prima crux nostri
temporis contra terram albigencium
predicata est. Secunda in terram sanctam
contra sarracenos. Tercia iterum contra
albigenses. Quarta contra stadin-
gos in theutonia: quos henricus
dux brabancie strauit. Quinta iterum
in terram sanctam. Sexta contra aquenses
qui se pro scismatico habentes frederico
quondam imperatore contra wilhelmum
regem romanorum electum stultissime
opposuerunt. Septima contra heze-
linum nobilem ytalie et eius compli-
ces: qui condempnatus et publicus here-
ticus fidem catholicam grauiter insec-
tatus est. Quot ergo genera crucis:
tot colores tot fasciculos crucium
assignatos. De indulgencia autem
que crucem suscipientibus predicatur:
nullus fidelis dubitare permittitur:
quin integraliter vere penitentes et con-
fessi indulgenciam recipiant omnium pec-
catorum. Et in eadem desiderii volunta-
te qua pro fide si se obtulerit loco
mori gestiunt: totaliter a pena simul
absoluuntur et culpa. Certa ergo
michi fides de hiis omnibus est: et
nichil hesito de hoc quod summus ponti-
fex noster per legatos auctoritatis sue
mandauit faciendum. Sed de hiis
multi fidelium non sufficiunt ammira-
ri qui crucem pecunia redimunt: et hanc
in tam modica pecunie quantitate ut vix
decimam. uix vicesimam. uel vix centesimam
bonorum suorum saltem mobilium sal-
uis hereditatibus integris centesimam
dare uelint. Cum enim laboris iter
displicuit. uel certe lucrorum suorum
viderint tempora deperire: querunt dispen-
satores. Legatos roma multipli-
cat? qui eos pecunia mediante sanc-
tificent: liberos peccatis per litteras
recommendet. Bona satisfactio
que liberat a peccatis: bone et bene
littere que securum et mundatum uas ab
omni culpa et pena fecerint. Sed
o quanti monachi in cisterciensium or-
dine uel alias in claustris sunt. qui
longa ieiunia. longo tempore discipli-
nas graues. silencium perpetue continuum.
vestem asperrimam. nocturnas
vigilias. et in hiis omnibus victum
tenuem. et vix ullum solacium: et ta-
men nec unum de peccatorum suorum indul-
gencia litteras acceperunt. Cre-
do tibi paule. sed et in applausu tuus

successoribus. Credo tibi magister credo
qui veridico ore dixisti, quod reddet
unicuique deus secundum suum laborem.
Taceam de fratribus predicatoribus
qui studiis continuis et vigiliis mace
rati, et non habentes in zona es, sed
membranas maxime pauli, non in equis
aut curribus: sed fessis artubus et
pedibus gradientes predicatoribus
terras circueunt. Sed et de fratribus
minoribus quid dicam, qui duro cincti
funiculo et sine amictu cappe vel
pallii, induti tunica super nudo
pedibus nudis super nivem gelidam quasi
super lanam deambulant: et panem
suum cotidie quasi pauperes emendicant.
Quid magister de talibus, si non etiam cum
hiis vel supra hos qui pro modicis
vel pro nullis laboribus sed tantum
pecunia peccatorum suorum indulgentiam
acceperunt, secundum suum laborem for
tientur retributorem premii. Noveris
lector karissime quod christus portavit cru
cem, portavit latro qui credidit, et
portavit et ille qui a sinistris latus
pependit: sed hiis diverso fine con
clusum est. Non credis et hoc idem
sub nostro tempore dispensari? Crucem
veram ex proprio corpore dedicatam
mensus est christus. Vidit se fideles
et membris affigunt et mentibus
fingit et dyabolus cruces suas:
quas reprobi mente perversa tantum mem
bris affigunt.

¶ De pueris decep
tis in acceptione signi crucis

Vidimus anno ab incarnatione
domini M.CC.XIII. infinitam puerorum
multitudinem spiritu deceptionis arrep
tos, cum signo crucis iter iherosolimi
tanum aggressos fuisse, perisse in
diversis locis: et maximam ex eis
multitudinem per maleficos quosdam
sarracenis in mari venditos extitisse.

¶ De multitudine pastorum qui abu
si sunt titulo crucis

Vidimus anno ab incarnatione domini M.CC.L. hoc
mirabili et inaudita rabie pasto
rum multitudinem de diversis regioni
bus congregatam, qui sub crucis ti
tulo per quosdam flagitiosissimos
viros ad tantam pertinaciam inducti sunt,
ut in multis partibus gallie villas
civitates et populos invadere et des
truere conarentur: in tantum ut hoc
parisius et aurelianis preclarissimis
urbibus, occisis pluribus clericis attemp
tarent. Et inde o lector mirabile
et pergrande piaculum: huius illorum fa
cinoribus in odium cleri applaude
bat populus laycorum, et maiora quoque fuisset
facta: nisi tandem et cum clero omnes
plaga ipsos laycos involuisset. Et
hii quoque auctore deo, diversis locis
et penis citissime perierunt. Con
sidera igitur ex hiis que dicta sunt quod cum
sibi populum antichristus cum venerit,
ex ipso christiano populo congregabit.
Discant ergo apes fidelium clau
stralium omnimode subditi minoribus hoc
est maioribus prelatis vel senioribus
disciplina, et ne sine eorum imperio
vel saltem licentia quicquam agant: ut
per hoc humiliati postmodum exal
tentur, et hoc superioribus obligati
postmodum libertate perpetua fru
antur.

Capitulum tertium

Tertia pars apum est que fuci
dicitur. Hee sine aculeo
sunt velut imperfecte apes. Hiis quidem
conversi seu layci fratres in claustris
aptissime designantur: et hoc quod si
ne aculeo esse dicuntur. Non enim vo
cem accusationis in conventuali ca
pitulo habere solent: nisi forte in

capli9 suis seruiunt medium tentib accu
sent. Nam scdm aplm dicitur. Aduersus
presbrm de facili accusatorem recipi
non debere: et in hoc respectu sac
dotalis ordinis laycorum imperfec
tio demonstratur. Scdm iura enim
adu'sus sacdotem de facili nō ad
mittitur laycorum testimonium: nisi
cum eis tulerint testimonium et alij sacdo
tes. Et hec causa tam apud sclares
q̄ apud claustrales potius obseruatur.
In claustris enim nec est deo dante
nec esse debet odium inter laycos et
ordinem clericalem: quale int sclā
res esse probatur. Antiquum quatuor
odia inter diu'si gnis aialia posu
erunt. Int hoiem et serpentem. int
griphum et elephantem. inter lu
pum et agnum: int coruum et wlpem
Ego autem quintum odium addo ppetu
um: inter pu'sum laycum et sacdotem.
Huius rei exempla plurima. Ut at
in claustris ex seruande rei silē
tium eat: nro tpe in monstio quodam
gallie ordinis alcioris accidit qd
sibi tango. De conu'sis ppt homici
dium depulsis et pemptis. Mor
nasterium ingens et maximum in opo
suo conu'si fres layci construxerunt:
qd videntes monachi uel emula
tionis vicio. uel necessitatis gra maius
illo sibi construi parauerunt. Cum
dum ergo posito fundamento mo
nachorum supercellere opus suum in
dignati magistrum operis in conu'sum
ipso peremerunt. Quo plura. Ue
rum dolor dicē q secuta sunt omnia. Ad
hoc tamen res deducta est: quod ordina
tore maiorum per manum validam prin
cipis sclaris actores tanti sceleris co
prehensi puniti sunt et dispersi. Quid
ergo mirum si conu'si fres sine aculeo
accusatoris adu'sus clericum uelut i
perfecti exemplo apud ordinatur.

Iste sunt quasi — Caplm xiii
clientes. et quasi serui primarii
et verarii apud. Non indignentur
fres conu'si: si quasi clientes et quasi
serui clericorum in hac mā expone
rentur. Cum et si serui dicantur ppt
manualium operum solicitudinem: nō
tamen scdm ue existentie ppetuitatem.
Et ideo in textu uiolutum nō dictum est cli
entes simpliciter: sed quasi clientes.
ut ue dicantur fres non serui. Et
si in officijs suis seruire videantur
clericis. conditionem tamen suam humili
ter recognoscant. se debere subi
ici et nō preesse: nec velint ceteris
equiparari. sed distat tm ordine re
uereri. De conu'so fideliter labora
te. cui btus bndus dixit. aliud pur
gatorium non habiturum. Narratur
de btissimo bndo clareuallen. ab
bate. qd aliqn in messione segetum
frem conu'sum vidit deuote quidem et
ultra vires in agro cum monachis
laborantem. Spiritu ergo sancto tactus
intrinsecus btus bernardus dixit co
ram omnibus laborantibus. Eya frater age
qd agis: nullum aliud post hanc vi
tam purgatorium sustinebis. Ue be
atus ille cui post modicum laborem
requies eterna pmittitur. Quod enim sm
aplm momentaneum et leue tribu
lationis nre: supra modum opatur in
nobis eternum pondus eterne glorie
Unde fres clerici et monachi fres
conu'sos et laycos amplectentur ut ve
fratres. honorent ut socios: nec
sibi pmittunt a laycis fribus et conu'sis
nisi necessitas maior exegerit viliora
seruicia exhiberi. Et hoc tanto m
inimus quanto eos in exhibendo vidint

promptiores. Salomone enim tes-
tante: superbum sequitur humilitas: hu-
milem autem spiritu suscipiet gloria. Unde
apte in textu subiungitur. Capitulum V.

**Has primas expellit in opere:
et tardantes sine clementia
necant.** Sicut boni et disciplina-
ti fratres quasi honore et dilectione mu-
tua digni sunt: ita perversi et superbi
contumelia et correptione dignissimi.
Hii quidem et si fratres habitu sunt:
servi tamen dici non inmerito possunt, quia
servi sunt peccati: quod genus est vilissime
et dampnatissime servitutis. Hos
tales primos in opere decet expelli:
et tardantes toti macie sine cleme-
ntia flagellari. De talibus in ecclesias-
tico dicitur: Cibaria virga et onus asi-
no: panis et disciplina et opus ser-
vo. Et infra. Servo malivolo
tortura et compedes: mitte illum in
operationem ne vacet. Et hoc tamen
secundum beatissimum augustinum non fit
crudeliter sed misericorditer ne con-
tagione pestifera plurimos perdat.
Qui enim perversa consuetudine licen-
tius invalescunt: et alios cotidie
malo exemplo corrumpant. Nunquam et
dissimularet et non crudeliter: et miseri-
corditer puniret. Qualiter etiam
tales secundum regulam sancti benedicti
excoitandi sunt et tractandi: satis
notum est atque planum. Ubi supra tex-
tus necandos tales posuerit:
nos diximus flagellandos. Severi-
tatem in verbo vitantes: cum tamen
omnis disciplina aut flagellorum vex-
atio necis quidem et mortificatio dici
potest. Unde paulus. Mortificate
membra vestra que sunt super terram. Non
michi indignentur perversi tales:
si eos ad opera cogi suadeam. Mul-

ta enim mala docuit ociositas.
Regnante dauid dedicat otium: quia
bella non poterat. Quod ergo ta-
les ait michi credas experto quia ta-
les in cenobiis viderim, qui in labo-
ribus manuum devote et sancte vix-
erunt: expositi vero officiis vel ocio
irreprehensibiliter ceciderunt. **De duobus
militibus captis in terra sancta.**

Circa illud tempus quo annus domini
millesimus ducentesimus tricesimus volve-
batur. expeditio validissima peregrinorum
facta est in terram sanctam: ita ut sar-
racenos qui christianorum fines invaserant
propulsarent: factisque congressioni-
bus pluribus multi tam ex utroque
populo ceciderunt. Plurimi etiam in cap-
tivitatem ducti sunt: inter quos ex
populo dei duo milites. unus ex gallia
alius ex brabantia cum quodam no-
bilissimo viro in terram gentilium sunt
adducti: et contra natales suos et
consuetudinis usus gravissimis labo-
ribus manuum ambo tribus sunt adducti.
Ut igitur unus militum michi enarra-
vit: die quodam sedebant sub estu
solis gravissime laboribus manuum
fatigati. Cumque optaret miles
cum gravi cordis suspirio esse in
terra sua: ille nobilissimus eorum
in pena socius gemitum eius corripiens re-
darguit dicens. O miseri quid opta-
tis. Redibitis forsitan et eritis
inferiores in luxuriis et pauperum
quam fuistis. Hic autem si velletis: pos-
setis utique finem vite felicissimum
expectare. Et hoc dicens flex-
is genibus ad celum manus inten-
dit et oculos: et ait. Nunquam et mich-
i deus omnipotens redire concedat
ad prias portus sed hic me sinat
mortem pacta prima prestolari.

Mira rudentis constancia: nec mira minus dispensacio salvatoris. Ambos milites vidimus liberatos postea: et forte malis potioribus quam ante irretitos. Pro illo nobilissimo et beatissimo viro cum rex Iherosolimitanus et alii multi nobiles laborassent: nunquam tamen efficere potuerunt ut eum a captivitate liberarent. Insuper et ~~de hoc ipso hoc ip~~ huius ipsum de eo miles socius eius qui michi hoc referebat retulit: quod tantum post cotidianos labores de nocte orationibus incumbebat quod ei cameli calli in genibus accrevissent. Ve ergo illis qui ducunt in bonis dies suos: et in puncto ad inferna descendunt. Et euge in laboribus dicetur isti: ut introeat in gaudium domini sui. Capitulum VI.

Apes iuniores cum fuerint non in corpore tantum: sed in fetu quoque adiuvant matres ad calorem conferente turba. Matrum nomine affectum prelatorum et seniorum superius diximus designari. Cum quidem non tantum iuvari dicatur in gubernatorum opere manuali: sed et in fetu fructuose virtutis dilectionis dei et proximi sincerius inherendo, augetur et nutritur incendium caritatis. Non enim distinctio iudei et greci, clerici et conversi: dummodo ~~recte vivat~~ rite et secundum ordinem vivant. Quin et ipsi sicut et illi bonum exemplum prebendo, orationibus devotis et lacrimis insistendo, de divinis promissis et beneficiis meditando celestibus: talium omne bonum augeant et salutem. De eleganti responsione infirmi exprobrantibus sibi.

Unde quendam cisterciensis ordinis laicum in monasterio Aqrie in Brabancia humanum nomine egritudine continue laborantem, vexatum totum melius falsorum fratrum quod non prodesset domui sed obesset: eleganter valde respondisse cognovi. Dummodo inquit ordinem meum quem languor permittit et dolor in infirmitorio teneam et animam meam in paciencia salvem: credo in oculis ~~meis~~ summi dei melius gratius et sublimius promovisse monasterium quam si illud in mille marcarum copiis augmentarem. Vere digne iuste et optime dixit. Non enim propter monasterium anime: sed propter animas monasterium constitutum est. Sicut non propter locum gentem: sed propter gentem dominus locum elegit.

Iuniores apes adiuvant matres. Aliter exponi potest secundum mandatum decalogi ubi precipitur honor patris et matris: quod naturali pietate omnibus insitum debet esse hominibus. Sed isto precepto abutitur omni animali ~~nequam~~ nequior humana impietas: nulla fere inveniuntur dilectionis cum operis filii parentibus intendentes. Multas in libro de natura rerum legimus aves que senescentibus parentibus vel replumis nudatis cum cecis fotum vice rependunt: afferunt cibos, medelas querunt ut hupupa: quousque vel morte deficiant vel recuperent sanitatem. Omni ergo animali turpior homo: qui parentibus debilitatis cum rebus potitus non succurrerit. Et propter hoc Seneca talibus consulit dicens. Si tedes servo a filio impium super te crescente demencia et res preiuvare heredibus suis et sibi ipsi necessaria denegare: ut sibi ex amico magis

na hereditas faciat inimicum. Plus enim de tua morte gaudebit: quo plus acceperit.

¶ De quodam parentes negligente, cuius faciem bufo de auca invasit et diu torsit.

Super hoc valde memorabile contigit quod subiungo. In Normandie partibus vir admodum dives erat sed ignobilis. Hic filium habebat unicum et dilectum: quem delicatum eduxerat ad robur viri. Convenit ergo predictum miles quidam nobilis cum amicis suis dicens. Filia est nobis decora nimis et prudens: per quam si tibi placuit posteritas tua exaltari poterit et innovari. Hanc filio tuo dabimus in uxorem. hoc tamen modo: ut cedas possessionibus universis: et filius tibi et matri quamdiu vixeritis habundantissime ministrabit. Casus enim diversi sunt: in quibus filius tuus posset te in possessione manente hereditate frustrari. Hoc patre audiente et herente sub dubio: ab amicis tandem compulsus est. et si invite pavidus cedens cunctis bonis. Factis ergo nuptiis filius et uxor eius anno quidem primo honoraverunt parentes: victum copiosius ministravit: sed secundo minus et tertio inverecundius quam decebat. Quarto autem anno suggerente uxore filius parentibus domunculam parvam in opposito domus sue constituit: ut minus esset indecencia senum iuvenibus: ibique eis necessaria insufficienter cepit ministrare. Pertulit ergo ibidem senex pater cum uxore decrepita non modicam egestatem. Et vix interdum domum filii audebat intrare: sed per clientulum mandabat ei quibus non poterat carere. Una

cum dierum accidit ut mater ex opposito domus sue visa auca infixa veru in domo filii sui: diceret viro suo. Hec femina deberet magis paucis esse contenta: tu autem vadas ad domum filii: ut saltem semel esurientem animam facies de auca quam ibidem vidi esse preparatam. Hoc autem audiens senex indigens baculo properabat ad domum filii. Sed mox ut eum filius vidit aucam retraxit ab igne: et ne videret pater clam abscondit. Sed mox ut eum filius Statimque obviam patri: quid quereret inquisivit. Et mox factum pater notans dissimulavit: et rediit in domum suam. Filius autem puelle precepit: ut mox aucam reponat ad ignem. Nec mora ubi puella in thalamo aucam vidit: bufonem maximum auce pectori herentem invenit. Illa ergo clamante accurrit iuvenis dominus. nisus est bufonem excutere ut violenter institit. bufo ab auca resiliens faciem adeo conantis invasit: ut nulla arte vel consilio deponi posset aut excuti. sed sic multis annis hominis nequitiam inherendo punivit. Et erat illud super omnia stuporis miraculum: ut si quando monstri illius pars aliqua tangebatur: ac si percuteretur in corde ita homo sensibiliter ledebatur. Contritus igitur et conterritus mirabiliter adiit Constanciensem episcopum: et cum omni dolore confessus pro pena recepit ab illo: ut per omnes fines Normandie et Gallie civitates circuiret: et ubique narraret populis eventum rei: ut per hoc exemplum sumerent filii honorare parentes: et discerent quam periculosum sit et nocivum vicem non rependere laboribus

quos ipsi parentes filiis impende
runt. Hunc ergo hominem cum bufonis
monstro cadentem ut dixi, vidimus frater
Iohannes de magno ponte frater ordinis
predicatorum sicut per ipsum nobis re
latum est vidit, et in civitate parisius
palam referentem omnibus et monstran
tem quod pro inhonoratione passus fuat in
multis annis; et adhuc secundum volun
tatem domini patet. Quod postea se
non per dictum fratrem iohannem audi
vimus sanctorum quorundam precibus li
beratum: et disparuisse subito fedum
monstrum. Huius igitur exemplo dis
cant apes fideles filii imitare et
honorare parentes: et eis vice
retribuant amoris et laboris. capitulum vii.

Apibus igitur omnis est omnibus labor.
Et hoc est quod beatus augustinus
in regula sua dicit. Omnia opera ves
tra in unum fiant: maiori studio et
alacritate quam si vobis singuli faceretis
propria. Caritas enim de qua scriptum
est quod non querit ea que sua sunt sic intel
ligitur: quod communia propriis non propria quibus
antepponit. Et ideo quanto amplius
rem communem quam propria curaveritis: tanto
vos amplius proficere noveritis:
ut in omnibus quibus utitur transitura
necessitas supereminat que permanet ca
ritas. Et beatus benedictus in regula
monachorum. Ociositas est inimica
anime. Et ideo certis temporibus oc
cupari debent esse fratres in la
bore manuum: certis iterum horis in
lectione divina. Hinc idem pater benedictus
ordinat tempora in quibus debent labori
manuum lectionibus vel orationibus occupa
ri. Temporalibus vero rebus neccessi
tas transitoria. Utitur etiam secundum
quod diversi ordines habent temporalibus studi
diis. licet spiritualibus usibus debeat

tur aptari. sed tamen in omnibus debet
caritas preminere. Caritas enim non tantum
est virtus: sed potius forma omnium virtu
tum. Hec est secundum apostolum via excelle
tissima que ducit ad celum. Hanc qui
gradiatur calcabit vicia calcabit et
mundum. De quodam qui infra co
mestionem pauperibus libros scripsit

Vidi capellanum quendam apud
sanctum anthonium in monasterio or
dinis cistersiensis parisius. fratrem
brunonem nomine virum sanctum et
bonum et mire deditum pietati. Vi
ta eius tali ordine disposita vide
batur. Noctes frequenter ducebat in
sompnes: orationibus gemitibus pro
fusius inherendo. Summo autem
mane horas et missarum solempni
a persolvebat. Postmodum vero
usque ad nonam audiendis confes
sionibus clericorum: mira devotione
intendebat sollicitus. Ad mensam
vero sobrius veniens. panem quem co
medebat per buccellas incisum
et intinctum oleribus comedebat.
Et inter prandendum pauperibus sco
laribus quaternos scribebat: ut scilicet
omne temporis spatium utiliter occuparet.
Post prandium vero usque ad noctem
diem inscribendo totaliter occupa
bat. Hec vita eius exterior fuisse
probatur. Interior autem talis erat
ut in itinere missus in greciam
anno circiter ab incarnatione domini i
hesu christi m.cc.xxvii. miro fervore spiritus
animam exalaret: et post mortem
eius eum dominus multis miraculis ho
noraret. Discant igitur apes fi
delium in operibus vel manualiter vel et
spiritualiter secundum diversa statuta temporum
vel personarum alacriter operari:
nec ... marcescere ocio. nec in

utiliter tempus expendere? sed agere aliquid in quo proximi proficiant: et quietem perpetuam poterunt promereri.

Omnes indifferenter capitulum viii ad opera expelluntur. Et ecce quanta omnibus sedulitas laboris innuitur. Et hoc est quod paulus dicit. Qui non laborat non manducet. Egregius ille cisterciensis ordo illud quasi summopere seruat: ut nec priores eorum nisi in summis necessitatibus ab operibus eximantur. Et quid mirum si subditi prelatis si filii parentibus quibus in malis cooperantur in bonum? ubi prelati subditos et parentes filios labore preueniunt in exemplum. Ubi autem hoc non fit: et segnicie torpent filii parentum laboribus prouocati nonnumquam eis uel egestatis uel iniquitatis periculum imminet.

De quodam ocioso cui cibi in serpentes verti uidebantur.

Uidi iuuenem cuius amarissima relacione meruit quod scribo ego. Hic priorum fratrum suorum manuum labore uiuebat: ipse uero segnis ocio vacabat et tedio. Et factum est cum de diuisione diuina ut eo cum patre et fratribus sedente ad mensam: ut ei soli uidebatur cibi uerterentur in angues: sapore tamen rerum detrectatum non mutato. Hoc cum per aliquot dies continuaretur in penis: tandem mutato uite proposito liberatus est et sanatus.

Capitulum xviii

Nullus cum per celum licuit ocio perit dies. Unde quanta diligencia labore sectandum et ocium fugiendum inculcat. In significacionem mali quod est ocium cum misisset moyses manum in sinum suum: protulit leprosam. Unde salomon ocii nocumentum insinuans dicit. Desideria occidunt pigrum id est ociosum. Et unde tamen? Noluit enim manus eius quicquam operari. Nichil sic timendum est ociosis: quantum prolapsus in scenum luxurie. Et hoc in dauid euidenter aduertas. Unde et salomon iterum dicit. In lapide luteo in quo aduertas luxuriam: lapidabitur piger: et omnes loquentur super aspernacione eius. Et item post pauca quasi idem inculcat. De stercore boum lapidabitur piger: et omnis qui tetigerit eum manus excutiet. In significacionem uero boni quod est manuum opus ab exordio mundi tulit deus hominem et posuit eum in paradisum voluptatis: et operaretur et custodiret illum. Si ergo in loco voluptatis? et quid eius opere opus erat: nisi quod posteris eius quibus necessitas incumberet exemplum operis preberet. Unde illi et postmodum secuturis dominus dicit. In sudore vultus tui uesceris pane tuo. Et ne aliquis excludatur: dominus per moysen dicit in deuteronomio. Non erit sterilis apud te utriusque sexus. Ut enim dicit philosophus. uitam modicum sui adducere solet mere ocium. Insta ergo operi: quia turpe est oneri cedere. Non est fortis aut strenuus: qui laborem fugit. Nullum laborem recusent manus: unde honesta consistit. Ocio enim pauperis patet infamia. Numquam vacat lasciuie remissa manus: nichil est tam certum quam ocii vicia negocio discuti. Contrarium est aliquid fortiter dici uel fieri ab homine mollicie professo. Labores ergo manuum tuarum manducabis. Opus

enim iusti ut dicit salomon ad vitam: fructus autem impii ad peccatum. Bonorum autem laborum gloriosus est fructus. Unicuique iusto in fine dicetur. Date ei de fructu manuum suarum: et laudent eum in portis opera eius. Paulus ut dicit gloriosissimus augustinus taliter educatus ut potest vir nobilis ad corinthios scribit. Laboramus inquit laborantes manibus nostris. Et ad colocenses. Nocte ac die operantes: ne quem vestrum gravaremus.

De mechtilde filia regis scocie. que in parvo tugurio inter cetera victum manibus querebat: et de alexandro fratre eius.

Memor sum illustris virginis mechteldis. quam nostro tempore probatur obdormisse. Hec filia regis scocie ut probabili relacione didicimus: quatuor fratres habuit. Ducem qui relicta uxore propter christo pauperrimus exulavit. Item alium comitem qui vitam heremiticam duxit. Item archiepiscopum: qui relicto regimine ordinem cisterciensem intravit. Quartus fuit alexander minor frater annorum sedecim. Quem cum pater rex regnare cogeret: mechteldis soror eius virgo .xx. tamen annorum dixit fratri. Alexander frater karissime quid agis mi. Fratres tui maiores natu terram vel mundum deseruerunt ut celum acquirerent. et regnum spreverunt mortale: ut regna perpetua possiderent. Tibi ergo soli regnum derelictum est: pro quo es celestem gloriam et eternam perditurus. Nec mora alexander resolutus in fletus. heu ait soror et quid consulis facere. Paratus ego sum: quicquid iusseris adimplere. Quo audito gavisa soror accepit fratre mutato habitu et ad remociora perduxit. ubi eum et mulgere vaccas et lac ad coagulum adunare et caseos optimos facere docuit. Inde venerunt ad gallias ad fo in claustrum cisterciense. ubi soror locavit fratrem pro mulsore vaccarum: et probatus inventus est in optimis caseis faciendis. Hinc monasterii fratrem conversum factum soror alloquitur. Multum inquit meritum apud deum acquiremus quod terram quod parentes dimisimus. sed in hoc specialissimam remuneracionem habebimus: si usque ad tempus futurum quo nos invicem in celo ad consolacionem perpetuam videamus ad presens nos ut nullus nostrum amplius alterum videat abinvicem sequestramus. Hoc audito flevit frater: quamvis iustus omnibus ducens que amisit. Et licet invitus imperat animo. et a sorore totaliter separatur. Illa autem ad novem miliaria in villa que dicitur alapion ibidem mansura fecerit: domunculam parvam habens quasi aviarium tugurium solo manuum labore vivebat. Donum vel elemosinam accipere cogi non poterat nec rogari. Cum ceteris pauperibus in augusto spicas colligere recusabat: sed extrema cum porcis que vix evaserant diripientium manus rarissima colligebat. Vix aliquid substratum membris habebat. et caput iacens equatum humi cespitibus et potum incumbens callosis genibus capiebat: hoc idem et prolixis precibus faciebat. In orationibus multociens ita sensibus abstracta erat: ut nec choruscationes adverteret nec tonitrua audiebat.

De alexandro supradicto

Hic autem de fratre eius alexandro

quod gratius est permittam. Cum monachus quidam fistulatum ex ulcere pectus haberet: oraretque ad tumulum iam defuncti: apparuit alexander sole iam lucidior coronam gestans in manibus et corona capitis insignitus. Cum ergo monachus quereret quid corona duplicata designaret: corona inquit quam gesto in manibus corona extitit temporalis quam pro xpo deserui. Corona vero quam gesto in capite: corona est quam cum sanctis accepi. Et ut tibi fidentius in ista visione credatur: secundum fidem tuam sanus eris ab omni incommodo quo torqueris. Et notandum quod incognitus mansit usque in diem mortis sue. Et tunc constrictus obediencia prioris sui se fratrem sancte mechteldis de alapion et filium regis scocie revelavit. Fecerat autem eum in nobili … tate suspectum. Factum quoddam … quod multum postea doluit … evenisse.

¶ De predicto alexandro quomodo aprum stravit.

Vir nobilissimus dominus hugo de kirminun aprum immanis magnitudinis venatu lassaverat: et ut natura bestie stare cogeret ad resistendum. Equo autem nobilis ille descendens aptato pugione cum bestiam vellet impetere. et cum eius truculenciam formidaret: frater alexander qui vaccas in vicino pascebat. arrepto pugione de manibus formidantis bestiam audacter impetiit. et occidit. Quo viso nobilis ille in oscula fratris alexandri illico ruens: vere inquit numquam vaccarum custos numquam etiam rusticus vndecumque evenerís meruisti. Soror vero eius beata mechteldis unde erat et que esset per quosdam milites qui eam in scotia viderant .ix. annis innotuerat ante mortem. Et tunc statim a fra fugisset: nisi violenter retenta ab hominibus extitisset. Miraculis in vita claruit et post mortem.

¶ Obiectio et solucio cur predicatores manibus non laborent: cum opus manuum plurimum laudetur.

Et quoniam ut dignum est per scripturas et exempla quamplurimos laborantes manibus vehementer extulimus: obici predicatorum et minorum ordinibus potest? cur non ipsi secundum quod paulus in predicatione primus manuum laborem non habent. Et breviter quidem pro ipsis respondeo? ut in eis ut in minus perfectis defectus est: quo tamen apostolum caruisse nemo dubitamus. Sed hec racio non sufficeret vel quod oblatrandi bonis et perfectis viris occasiones forsitan querere non desisterent: xpistus vitalis marthe conquerenti de ocio sororis respondit. Maria optimam partem elegit: que non auferetur ab ea. Utique si optima pars fuit verbum vite querere et anhelanti corde sitire: ergo est minus bona pars et indignior marthe que ex sollicitudine laboris erga plurima turbabatur. Est et alia probacio. Primo a calumpniatoribus quero? quis labor gravior et dignior dici potest? corporalis an spiritualis? Non est qui ambigat quin spiritualis. Etenim fructuosior et deo dignior. Xpistus sius de spirituali non de corporali labore dixit. Operamini non cibum qui perit: sed qui permanet in vitam

eternā. Labor eorū qbus laqos
conclusionis inectitis ⁊ labor est
studij. labor consilij. labor pme
ditatōis. labor sollicitudinis:
ne indiscussū q̄d a moordinati p
ferant. labor timoris. labor pre
dicatōis. Talib⁹ haut dubiū ē.
qn̄ sp̄s bonorū frm̄ iugit in ordi
ne atterat. Omittā reliq̄ q̄ scdm̄
expertos grauiora vident. Mo
dicum de labore consilij et con
fessionib⁹ audiendis ⁊ in q̄s spur
citias pctōrū tolerare cogant.
ut per aures ad cor transitū faci
ant: et spm̄ corpusq̄ totaliter
defatigent ⁊ ut in medijs positi
incendijs. pre angustia quid fa
ciant. quo se vtant ignorant.
Quis em̄ scdm̄ boecium boeciū tā
cōposite felicitatis ē: ut nō cum
status sui qualitate rixet. Cre
do multos esse et fuisse in ordine
qui poci⁹ per temp⁹ sustinuissent
flāmas incendij corporalis: q̄
hui⁹ spūalis incendij angustias
pertulissent. Potens ē tamen
deus in seruis flāmas ignium miti
gare ⁊ ut eos non tāgat incendiū
sicut nec tres pueros in fornace:
et facē mediū ignis quasi ventū
roris flantem. Hec est consola
cō bonorū frm̄: ut si ad modicū
in confessiōib⁹ audiendis eos
oporteat contristari. Mulier
em̄ cū parit tristiciā habz. gau
det tamen in spe qz p pmāz est ho
mo nat⁹ in mundū. Videntes em̄
q prodigi filij a regione longinq̄
ad piū prēm redeunt. videntes mich
illorum⁹ eos in osculo recipi. primā
stolā innocentie proferri ⁊ eos a
nulo fidei q̄ per dilcōnē operat

gloriosius adornari: calciari
exemplis prim̄ et in omnib⁹ totum
angelorū et sanctorū familiam
tanto spūaliosius q̄nto eorū mul
titudine mlosius gratulāi. Neq̄
em̄ credo in corde boni frīs mai⁹
sub celo gaudiū posse generari:
q̄ qn̄ videat per preueniente gra
ciam et suā exhortacōz g̀uti ad
pniāz peccores ⁊ et sua lugē crim
na confitendo: et satisface corde
cōmpto. Et de hijs vidi plures. q̄
pre nimio gaudio lacimas ediderunt. Si quis autem dixcit offici
a ordinis q̄ premisi cū multo ml'
ociens grauamē spūs et corpo
ris attemacōe non fieri: amentē
dico uel ordini detrahentē. Hic
veniā ad labores q̄ sūt in ordine
corporales: si pro laborib⁹ q̄ dicti
sunt non reperint detractores
Nunq̄ pimo vides in pdicatorū or
dine frēs q̄ et si studijs cōtinuis ⁊
vigilijs macerati. non habentes
es in zona per lutosa ⁊ lubrica pe
des gradientes ⁊ terras pdicatori
bus circuire. Imparata frequēt
hospicia. cibos duros ⁊ aridos:
et super omnia ingratitudinē hoim̄
sustinē. Parare em̄ incognita
alia q̄ ea quib⁹ vtūt et hospi
tes incognitis maxime graue est.
q̄d minime est de alijs religiosis ⁊
q' etiam carnib⁹ non vtuntur.
qz hospitib⁹ suis pnt data refim
dere: et de suo emere q̄ nō ha
bent. Hinc quoddā memorabile
q̄d contigit non tacebo. De ab
batissa que pdicatorib⁹ et mino
rib⁹ habūdanter pparauit: et suis
monachis non. Vallis ducis
in brabancia monastiū ē q̄d no

bilis dux henricus brabancie mar
garete filie sue sub cisterciensi or
dine preparavit. Huius prima abba
tissam vidimus nobilissimam aley
dam: que naturali ingenio virtute
et gracia clara fuit. Ad visitandum
autem monasterium abbas wilhelmus
villariensis postea clarevallensis
secundum ordinem venit et tento ca
pitulo a quibusdam accusata est abba
tissa aleydis quod fratribus predicatori
bus et minoribus vinum daret et pi
sces: tunicas ad pausandum lo
tas et mundas concederet et lotu
ram eorum pedibus prepararet: et hec
omnia non faceret monachis sui
ordinis cum venirent. Illa autem
quesita et optenta licencia respon
dendi dixit. Ut accusant ita est:
sed quid racionis habeant audie
tis. Fratribus quidem predicatoribus
et minoribus vinum et pisces quan
tum possum confero: quia unde emant
habere non possunt. Viris mo
nachis idipsum non facio: quia
egredientibus ut confido et scio da
tur pecunia unde possunt emere et
habere. Fratribus egredientibus
pedes et lubricantibus in sereno con
cedo vestes mundas et tunicas: ut
possint quiescere. Monachi autem
viri equis vadunt et manticas su
is tunicas et vestes portant: quas
ut voluerint poterunt commutare.
Loturam pedibus fratrum facio propter
eam: quia sudoribus sordent et luto.
Monachis autem viris idem facio
non facio: quia equis altioribus in
sidentes ab immundiciis talibus po
terunt conservari. Hec ut audi
vit venabilis abbas cum mona
chis suis in risum serenissimum resol

vitur: in mulierem mentem nobilem
et sapienciam commendantes. Igitur quales
defectus fratribus in summa necessitate
contigerunt frequenter audivi: quod
autem et michi compire volenti et cum
fratribus contigerit in terra nativitatis
mee simpliciter enarrabo.

De consolacione quam autor huius libri except in fragmine panis furfurei

Cum pedes in villam
ignotam michi longo itinere fatiga
tus: in tantum ut pre debilitate nimi
a corde me deficere mori putarem.
Ingressi fratres domum presbiteri
nec saltem frustum panis ingrimin
quo familia vescebatur poterant
optinere. Inde digressi late per vil
lam nichil prorsus nisi in fine vil
le a quadam paupercula fragmine
panis furfurei habuerunt: donum
satis magnum immo michi satis et
magnum donativum. Residentes igitur
sub divo panem comedimus. Et li
cet palearum ariste que erant in pa
ne palatum comedentium stimula
rent: numquam tamen in vita mea
sum tam suavium deliciarum edulio de
lectatus. Considerabam ergo nec sine
gravi dolore cordis et quod illi
beati viri in multis locis et in mul
tis gravioribus articulis sustine
bant que hoc uno die non pote
ram sustinere. Taceam ergo de
talibus que illis frequenter occurrunt:
unum considerem quod subiungo. In cle
ricis nostris triplex vivendi modus
distinguitur. Clerici seculares labo
rant in studio et canonici seculares vel
regulares horis canonicis insigi
lant: Monachi vero et alii religi
osi institucionibus regularibus dili
genter insudantes et in hiis omnibus

suo modo vivendi singuli sunt contenti
Fratres autem predicatores vel minores
prout ordo eorum instituit: similiter et
semel hos tres vivendi modos ser
vare videntur. Student cum clericis. cum
canonicis horis canendis vigilant.
cum monachis vero et aliis religiosis
in conventibus suis accusationes va
pulationes. ieiunium et pro magna
parte silencium: et cotidianas ac se
gnales post completorium disciplinas:
preter illa que in veniis consuetum est ut ad nu
dum. quam in predicatoribus durius funiculis
super lumbos. vestibus in itinere pedestri
laneaque multis sudoribus intinctura:
sine ullis proprietatibus vel possessioni
bus vivere elegerunt. Quam qualis et quanto
labor fratribus minoribus instat: ut su
um cotidie querant panem. Fratribus
vero predicatoribus generaliter omnibus pro
augustinum: ut per residuum temporis pa
nem habeant quo minus studium im
pediatur aut cesset. Quam constantissimi
viri non vos pudeat panem petere:
cum Christus dominus a muliere samarita
na aquam peciit ad bibendum. Non
verearnini dici vel esse mendici:
quoniam beatos pauperes Christus veri
tas hos astruxit. Testimonia hec
scripture novi et veteris testamen
ti: hanc et omnes fere philosophi in scriptu
ris suis commendabilem elegerunt
Et precipue seneca: quem pauli doc
toris gencium multis epistolis com
mendatur. Ait ergo idem illustris
vir. Nichil magnum in rebus huma
nis: nisi animus magna despiciens.
Inopie parva desunt: avaricie omnia
Quietissime viveret homines
si duo verba tollerentur: meum et tuum
Plane ergo felicissimus est: cui fe
licitate uti opus non est. Poten
tissimus. qui habet in potestate seipsum
Avaricia paupertatem intulit: et
multa concupiscendo perdidit omnia
Sine hoste patitur hostilia et clas
sis causas: si alia defuerunt nimi
a felicitas sibi fuerunt. Quod quid
longa etas multis laboribus et
multa demum diligencia struxit:
id unus dies spargit et dissipat. Esse
aliquod nostre calliditatis nostre solacium re
rumque nostrarum si cita cito repararent
sed quam fugiunt. Sed nunc incremeta
lente exeunt: et festinanter in dampnum
Pecunia ex quo in honore esse cepit:
virtus verum honorum cecidit. Undi
que quis sit omnis querimus. nec an bo
nus: ubique tanti quilibet quanti habu
erit fuit. Nulla avaricia sine pe
na est. Cum quamvis sit satis ipsa penarum
Maiore tormento pecunia possidetur
quam queritur. Necesse est ergo puto
assuescere. Non puto pauperem
esse: cui quantulumcumque superest satis est
Omnia habet qui nichil concupiscit:
et quidem certius quam qui multa possi
det. Cum cum paupertate bene convenit:
dives est. Ille beatissimus et securus sui
possessor erat: qui crastinum sine
sollicitudine expectabat. Si res
exigue sunt non sint tamen angus
te: nec tua defleas nec aliena
mireris. Quod quod enim vult. nemo
habere potest. Illud certum potest
nolle quod non habet. Nichil habes
parare nisi te. Nichil grave quod
leviter accipias. Paupertas nul
li malum est: nisi repugnanti
Tunc bonum te esse iudica cum ti
bi solum virtutis gaudium omne
nascetur. Tunc te habebis tuum:
cum intelliges infelicissimos esse
felices. Irritare autem est calamum

tate cum te felicem notaveris. Aut ista
bona non sunt que vocantur: aut homo est fe-
licior deo. Quoniamquidem que parata no-
bis sunt non habet deus: ergo aut
incredibile bonum deo deesse: aut
hoc ipsum argumentum est bona non es-
se que deo desunt. Si vis scire quam in
paupertate nichil mali est: compara in-
ter se pauperum et divitum vultus. Sepius
pauper et fidelius ridet. Horum quos fe-
lices vocant aut hilaritas ficta est:
aut gravis aut superata tristicia. Eo qui-
dem gravior: quia interdum non licet
palam miseros esse. Omnium istorum
personata felicitas est. Contempnes
illos: si vere te tereris. Nichil locu-
pletius eo cui quod donet fortuna
non invenit: sed cum sua non videt
et amplissima licet totius mundi do-
minus sit miser est. Nemo alius est de-
o dignus: nisi qui opes contempserit.
Quarum possessionem sectaribus non
interdico: sed efficere volo ut illas in-
trepide non possideant. Redige te
ad parva: ex quibus cadere non possis.
Nudum latro dimittit: etiam in ob-
sessa via pauperi pax est. Is max-
ime dives: qui minime divitiis indiget.
Brevissima ad divitias via est per
contemptum divitiarum. Omnia contempnere
aliquis potest omnia: habere omnia nemo
potest. Multis ad philozophan-
dum obstitere divitie: paupertas ex-
pedita est. Et ideo predicatorum et
minorum ordo non desipuit eli-
gendo. Ista non considerant: qui des-
truunt horrea sua ad faciendum
ampliora. Accumulant copias
ut dicant sibi ecce habes repo-
sita multa bona in annos pluri-
mos: gaude requiesce bibe. Caveant
ne dicatur eis sicut et illi. Stulte in

hac nocte repetetur anima tua a te. et
hec que preparasti cuius erunt. Pars in
nummis corporis: pars demonum anima:
pars filiorum uxoris vel principis
divicie quas relinquit. Et hinc tres
tam commode sibi dimiserunt ut neu-
ter eorum partem suam pro ceteris re-
siduis partibus omitteret. Michi
testis sit Christus quod in omnibus huius glo-
riam duorum dictorum ordinum non que-
sivi: et est qui querat et iudicet: sed tamen
detractoribus compulsus. qui religiones
has novas superstitiales iudicant
et inanes. Item dissensus novos
et ut eorum verbo utar girovagos
fratres vocant. Ergo fratres non vos
pudeat cum Paulo doctore gentium
dici vel esse gyrovagos: qui ab
Hyspania usque Hilliricum replevit
ewangelium Christi. Sedent illi in
claustris domini et utinam cum Mari-
a: vos cum Paulo caritatis obedientiam
adimplentes. Et spero quod si in mun-
do pressuram habetis: in Christo ta-
men pacem habebitis tantam for-
sitan vel maiorem: quam illi qui in lo-
co quietis murmurant et sibimet in-
vicem discordias suscitant vel pre-
latis. Ecce et si a discordiis ut for-
te dicent sunt alieni: sedeant
vestiti duplicibus triplicibus gaude-
ant pace sua: permittant fratres ut
dicant girovagos et in semicinctiis
et pannosos currere per mundum et an-
imas vivificatas Christi morte redemp-
tas de faucibus demonum extra-
hentes: quas illi in pace sua et
levi cura dissimulant ad inferos
descendere. O si vere religiosi et vere
Christi amatores essent: quod talibus de-
trahunt iudicant et despiciunt: quod sin-
ceris oculis inspicerent: quod leto

uultu fr̄ib⁹ congauderet ? q̄ ad re
trahendū liberandū et soluendum
aīab⁹ insistūt : quas xp̄us tāto dig
nas precio sui sanguīs approbauit·
ut despectiue puipenderet q̄ se p̄ pro
earū redemptōne fācē potuisset·
¶ De quodam cistertiensis ordīs·
cui beata v̄go ostendit frēs pre
dicatores sub pallio | Super
hoc q̄dam cistertiensis ordinis
monach⁹ uite tā sancte uisionē mi
rabilem vidit : ut ei non credere fla
gitiosissimū et impiū putaretur
Raptus enī in spiritu· ipsius cister
tiensis ordinis pronam vidit : ihe
su xp̄i benignissimā genitricē· Cui
beata u̅go· Ut sincere inq̄t dili
gis· et pro eis intenci⁹ ores : tue
caritati meos frēs ⁊ filios cōmē
do· Cū ille letus ānuīt frēs ordi
nis sui hos confidens ⁊ btā v̄go
habeo inq̄t alios frēs : quos meo
proximo fouēdos et custodiēdos
amplector· Et hec dicens reuela
to pallio frēs p̄dicatores sub eo
contutatos ostendit : et adiecit
Hij aut̄ inq̄t sūt q̄ specialit̄ insistūt
negocio : ne dilecti filij mei san
guis inutilit̄ sit effusus ¶ De q̄
dam inclusa cui beata uirgo ondit
p̄dicatores sub pallio | Similit̄
cuiq̄dā in saxonia ut nobis frater
walter⁹ de treueri ordinis p̄dica
torū retulit· sanctissīe opinionis i
clusa p̄dicatorū noīe excitata· vi
dē frēs in uicio ordinis uehemēt̄
affectasset ? et tandē duos iuue
nes frēs data occasione vidisset :
attonita mentis acie dixit ad do
minū· Quid ē dnē q̄ p̄dicacōis ibi
tu· per tam infantulos et impi
tos vsurpat̄·? Cui mox ad hec u

ba btā xp̄i mr̄ apparens reuela
to pallio ut p̄us dictū ē : et frēs
ondit dicens· Ne despicias quos
cūq̄ tales ego sum q̄ tego eos et pro
tego : et eorū vias dirigo in viā pa
cis· Ecce uide lector· q̄ v̄acissīe hec
dixit ueritatis mgr̄· Vidim⁹ maxīe
in uicio ordinis p̄dicatorū· iuuenes
et nimis iuuenes inexptos delicatos
recent̄ a sclō venientes circuire ter
ras sociis combinatos ? int̄ p̄uisos
non cautos· inter nocentes inocē
tes s̄ ⁊ simplices sicut columbe : ut
astutissimē malignātes prudēt̄
tamen sicut serpentes in sui cu
stodiā ambulantes· Quis non
miret̄ ut olim et nō magis istos
pueros in medio fornacis estuātes
ignib⁹ non exuri ? q̄n aliorū a tur
bis sclārib⁹ v̄l strictissimorū ordinū
religiosi sine maxīs periculis ut
frequētissime heu vidim⁹ ⁊ audiui⁹
vix euadunt·? Agunt̄ illi laboribus
et diuersis negocijs distrahunt̄ : et
tamen infracti persistūt· Isti uō
vacant saluti mētis et corporis :
et uacillant· Et hec cui iputanda
sunt·? Nōne uirtuti·? diuine sed
inui xp̄i· In quo vo cadunt· q̄ spūs et
caro sunt· non columpne celi q̄ ma
ria est sed baculo arūdineo egip
ti desides innitunt̄ Et ut hoc sub
exemplo pateat : miraculū eui
dentissimū p̄ponam⁹ ¶ De q̄dā
de ordine predicatorū nimis stu
dioso : q̄ btā uirgo ab errorē reuocau̅.
Uidim⁹ in ordine p̄dicatorū
de domo brugensi in flandria ra
uenū uel raynuenū noīe iuue
nem sagacem ingenio : et sclā
rib⁹ litteris institutū· Hic sta
tim ut ordinē ingressus ē : acri

ter studio theologie cepit insistere.
Sed cum nondum illuminata mens nec
oculis preparata stuperet ad lumen.
et minus capax animus vento incon-
stancie fluctuaret: cepit cogi-
tare velle discutere quam sectarum in-
decorum gentilium christianorum potio-
ri virtutis culmine fulgeret. Vi-
debat quidem quod inter gentiles
et philosophos: quod naturali ratione rege-
bantur. Videbat et iudeos a deo
legem antiquitus accepisse. Vide-
bat et christianos ewangelicas ob-
servancias gloriari: sed quod in hiis
certius tenendum esset secum fluc-
tuabat. Convenit eos ergo iude-
os: discussionem legis proposuit.
Sed cum fratres ordinis vidissent
ex frequenti collacione hominem
fluctuare: attendendum eum a talibus
censuerunt. Et quia arctatus ignis
acrior consurgit in flammas: in-
tantum ut iuvenis instigante dyabo-
lo gravaretur ut media nocte fu-
gam omnimodam attemptaret. Stati
ergo ut ad exitum porte venit: ob-
viam fit illi maris stella virgo ma-
ria: ad portum salutis devium reduc-
tura. Cui dixit. Fluctuasti a via
devius: et veritatem filii mei te-
dubitas invenisse. Nonne certissime
quod diversis erroribus sentiet per orbem
gentilitas. Iudei nichil solidi te-
nent: diversas umbras sequuntur ne-
quitie tenebris obfuscati. Ewan-
gelium vero nove gracie per hoc
veritatem habere probatur: quod ca-
ritate humilitate castitate refulget.
Que tria in ordine quem intrasti
purgato mentis oculo progra-
tive videbis. Ego autem sum
mater christi patrona ordinis tui: quod non

passa sum solita pietate tuam castam
indolem decipi vel perire. Hec di-
cens gloriosa virgo disparuit: et
iuvenem confortatum in fide et mag-
na cordis soliditate reliquit. Hic i-
dem in ordine tantum profecit ut
lector in ordine fieret: et consumatus
in brevi ad potiora transiret. Hec
ergo digne et iuste a fratribus predicato-
ribus est statutum: ut post comple-
torium omni die cum processione et so-
lempnitate cereorum. salve regina mi-
sericordie flexis in terra genibus in
laudem et gloriam gloriosissime virginis
decantetur. Caveant ergo male-
dicti et impii detractores ne contra
preconium matris christi eius filios insec-
tentur: et iram predicantis et defen-
dentis incurrant.

De quodam papa qui contra privilegia predicatorum et minorum agens paralisi percussus est.

Quidam nostro tempore papa cuius
nomen propter reverenciam sancte se-
dis pertransimus: cum sicut ab illis
indubitanter accepimus qui rome tunc
morantes fuerunt litteras dedisset
contra privilegia a seipso et suorum pre-
decessorum quatuor apostolicorum op-
tenta duorum ordinum: quos olim
per zachariam prophetam conditor ab
eterno vocavit decorem predicato-
rum scilicet. alterum vero funiculum. quo
lucidissime intelligatur et minores.
eadem die paralisi percussus
obmutuit: nec umquam postea in-
valuit ut surrexit. Litteras vero
datas beatus alexander papa
consilio fratrum cardinalium solempni-
ter revocavit. Et inde quod felix
fuit illa dies revocacionis litterarum.
Pro constanti enim recepimus a
fide dignis quod si processum fuis-

machinatio per dictas litteras habuisset? potentissimi reges orbis ut audiere postea papale mandatum cum iuramento dixerunt sibi prelatorum et clericorum secularium possessiones et redditus usurpasse: si dictos ordines duos apostolicus destruxisset. Dixerunt enim predicatores et minores per exemplum et doctrinam in salutem maximam a deo datos esse hominibus: et hoc manifestum toti mundo. Quales autem illi essent per quos illorum destructio parabatur, nec deum nec sanctos latet, nec ipsos inhabitantes orbem: quibus eorum vita nota est et probata.

De quatuor magistris qui predicatores et minores destruere nitebantur.

Huius crudelissimi edicti quatuor magistri fuerunt precipue parisius inventores infatigabiles, qui simplicitatem scolarium parisius contra dictos fratres feraliter concitaverunt: in tantum ut nisi se piissimus ac devotissimus Ludowicus rex Francorum, necnon et frater eius pius comes Pictavie Alfonsus, antequam ipse rex rediret in Galliam a transmarinis partibus, murum se pro fratribus posuissent: abdicatos fratres rebus et corporibus exterminassent. Hinc cum nichil aliud possent: litteras informatorias vel infamatorias plenas mendaciis contra dictos fratres per diversa regna miserunt et loca. Post has et librum nephandissimum compilaverunt qui sic incipit: Ecce videntes clamabunt foris: titulus huius De periculis novissimorum temporum. In quo libro spiritu nequitie et vesanie: dictos ordines elidere et destruere nitebantur. Qui liber, qualiter citatis et vocatis ad curiam et presentiam summi pontificis dictis magistris dampnatus sit et combustus: non solum in papali curia sed et parisius coram universitatis multitudine copiosa, scire poterit qui collationes et disputationes legerit precipue contra magistros quatuor in capite adversarios. Disputationes quoque domini Hugonis presbiteri cardinalis fratris ordinis predicatorum: domini Richardi et domini Gaietani et aliorum cardinalium plurimorum. Necnon allegationes venerabilis patris fratris Huberti magistri ordinis predicatorum, sed et ministri ordinis fratrum minorum? et maxime magistri Alberti fratris ordinis predicatorum ad hoc specialiter a domino papa vocati: et aliorum prelatorum atque magnorum virorum disputationes prolixas et magnas habitas in Anagnie coram multis: et in ipsis invenire poterit rerum gestarum evidentissima veritate. Cumque propter iam dicti magistri fratrum adversarii dignitatibus et beneficiis sint privati? donec iuraverint mandatum domini pape et revocare parisius et in aliis civitatibus et locis ventilata de predicationis eorum: quecumque contra dictorum fratrum ordines implicite vel explicite in eos commisissent. Et nondum per annum prefatus magister Albertus frater ordinis predicatorum romanam curiam intraverat: dictus magister Wilhelmus cum suis complicibus miro modo clerum romanum necnon et populum in presentia sue pravitatis pervertebant et seducebant multis verbis. Sed post prefatas disputationes cum ad petitionem domini pape et omnium cardinalium ipse magister Albertus evangelium Iohannis totaliter et epis

tolas canonicis miro et inaudito mo
super omnes exponendo legisset et cum
tanto fauore omnium negocium fratrum
predicatorum negocium et minorum de
tractatum est et conclusum: ut omnes inimici
eorum obstupescerent et horrerent
et virtutis fautores summa pace con
quiescerent et gauderent. Quod autem
super hoc cuidam sancto viro duo
bus annis antequam disceptatio fieret
ostensum sit: indubitabiliter referamus

De quodam qui vidit ecclesiam sancti
petri plenam serpentibus: et de alber
to ordinis predicatorum.

Venerat
quidam prepositus ordinis regularis de
bauaria vir sanctus et bonus ad
romanam curiam: pro negociis que
habebat. Vna ergo dierum in ec
clesia sancti petri orans. ad exces
sum mentis raptus est: et vidit ipsam
ecclesiam plenam serpentibus quorum hor
ribili sibilo non tantum ipsa ecclesia verum
eciam ipsa tota roma replebatur.
Nec mora eodem sancto viro sibi
lo serpentium contrito: vidit virum
in habitu ordinis predicatorum in
troeuntem ecclesiam. Quem cum stu
peret incognitum demonstratum est ei visu
diuino: quod albertus nomine vocaretur.
Hunc ergo dicti serpentes sibilis
importunis aggressi: inuoluebant
se pedibus eius et pectori brachiis
quoque ac tocius corporis membris.
De quorum medio se vilit et viole
ter excuciens ascendit cathedram: in
qua sacrum euangelium diebus solemp
nibus legi consueuerat. et legit in
ea euangelium secundum iohannem usque ad
locum ubi dicitur. et verbum caro factum
est et habitauit in nobis. Statimque ser
pentium sibilus conquieuit: serpentes
fugati sunt et pax reddita est omni

sis. Hec igitur quid significaret nimium
vir sanctus ignorans in terram suam re
uersus est: et sorori sue cuidam sanctissime
recluse quod sibi rome reuelatum fu
erat indicauit. Cum illa uehementer
exultans et ecce inquit audiui quod ille
albertus qui tibi modo in visione monstratus
forte est nuper comiti de othealhin pre
terea istum locuturus aduenit. Et
prepositus non modice gauisus in verbo:
vadam inquit et videbo quis sit: spero
enim quod adhuc faciem eius ex dicta visi
one cognoscam. Et hec dicens perre
xit videre virum: et ex certissimis sta
ture faciei coloris et parue macule
quam habebat sub palpebra hominem
recognouit. Quod eo euidencius quo
vidisset. Nec in verbo distat visio i
dum ante precognita a re facta per
modum subsecuta. Indicauit ergo
vir beatus dicto magistro alberto modum
visionis: sed neuter quid hoc significa
re potuisset agnouit. Accidit autem
postea ut facta dissensione inter
vniuersitatem cleri et fratres ordinis pre
dicatorum et minorum. citatisque parti
bus coram papa. ipse apostolicus man
daret albertum: antequam iter arripe
re uellet expectari pro certo uolens
forsitan prefate visionis effectum.
Nec enim fefellit ut dictum est uel dig
num enigmate reuelacionis vitans
propheticis: primo secundum consequenter et or
dine omnia contigerunt. Coram autem
dei viris ex quatuor dictis magistris scilicet
christianus beluacensis infirmatus et
ex toto corde contritus recognouit:
non se et complices suos contra dictos
ordines habuisse nisi quod illis sciencia
equari non valerent: et ob hoc eos
paruipenderet auditores. Et addi
dit. Nam ait nichil habeo quod vob

Pro iniuria graui illata confiteor: in signum tamen quod ex toto corde penitet, corpus meum apud vos fratres predicatores trado et sepulture relinquo.

De desistentibus a persecutione ordinis predicatorum et minorum

Ille et magister Laurentius Anglicus post grauissimam persecutionem fratrum, datis librorum suorum copiis fratribus predicatoribus Parisius: mortuus apud eos pene mire penitens delatus est et sepultus. Hoc idem de aliis pluribus qui ordinem persecuti sunt contigit nutu dei. Et vide lector quam amara et quam extranea contra fratres predicatores primo, post ea contra fratres minores simul per vniuersalem ecclesiam discordia suscitata est: que cordibus non tantum clericorum scolarium et laicorum, verum etiam quorundam religiosorum tam diu insita [?] alte est impressa: ut nullis rationibus nullis auctoritatibus sanctorum flecti possent: donec per dominum papam et totam curiam romanam iudicialissima [?] flecterentur. Et in hac tam pertinaci et stulta generali stultitia quis non videat maximum christi ecclesie periculum imminere. Vidit homo supreme operose [?] opinionis in brabantia per excessum mentis quasi vniuersalem ecclesiam vno sub celo collectam: et cum ordinibus vniuersis predicatorum ordinem in singulis personis vibratissimis radiis choruscantem. Nec mora vidit toti mundo caliginem teterrimam superfundi: ita ut vix toto orbe aliquid luminis videretur. Hec ut vidit grauissime ingemuit. Sed paulatim tenebris dissipatis: lux pristina reddita est vniuersis. Vidit quoque et in illa collecta generalissima personarum ecclesiasticarum maxime auctoritatis virum velut speciali gloria cunctis preminentem. Cum stupens quereret quis hic esset: responsum est ei. Paulus iste apostolus precipuus doctor ~~gentium~~ ecclesie est: qui compassione torquetur a temporibus suis numquam sanctam vniuersalem ecclesiam sic tam grauiter in periculo fluctuasse. Et vide lector euidenciam veritatis. Si enim tam perfectis tam discretis atque litteratissimis viris ut nec studere nec legere nec predicare vel confessiones audire possent ora obstructa fuissent: et hoc solis scolaribus clericis fauere licuisset, quorum pro maxima parte precipue in sacerdotibus prochialibus vita et scientia minus idonea probatur: quanta iactura fieret animarum quas auctor et princeps salutis nostre ihesus suo sanguine precioso redemit. O quam pauci sunt ex hiis qui non quasi sola querunt que sua sunt et minime que ihesu christi. Mallent potius commissas sibi animas saucias per totum annum dissimulare in mortalibus peccatis: quam equum suum clauo pedis lesum vno die vel duobus negligere claudicantem. Summa autem in supradictis magistris et scolaribus clericis inuidie causa fuit: quod fratres Parisius plures et sepe [?] litteratiores in scolis auditores habebant: et in regimine preminebant. Videbat enim quod magistri scolares tamquam viri diuiciarum dormierunt somnum suum: ducebantque in bonis dies suos. Et cum de vespere multiplicitate ferculorum obruerentur et potuum: et postea vigilare non possent neque studere, ac per hoc nichil inuenirent in manibus quod proferrent sequenti mane: solempnem diem constitu

bant in condensis auditoribus. Et
sic per ineptas vaccationes clerici ex-
pensas inaniter expendere se dolebant:
optato studio privabantur. Maiore
enim corporis sarcina ut Seneca dicit
animus eliditur: et minus agilis est. De-
inde copia ciborum subtilitas impe-
ditur. Verum est enim aliquid fortiter
dici ab homine molliciem profes-
so. Fratres autem predicatores sive mino-
res sicut viri pauperes in magna
sobrietate refecti. vigilare pote-
rant et studere: et per consequens
invenire que auditoribus digna essent.
Istud in summo occasio fuit quod in
magistris scolaribus secundum vulgare pro-
verbium calceus pedem pressit.
Talibus Seneca evidenter incla-
mat: et invidorum erudiens vicium
dicit. Feras non culpes: quos
ymitari non potes. Sed quanta
felicium homini bona: tanto maior
invidorum tristicia. Et ideo secundum eun-
dem dicitur. Optima invidorum ocu-
li essent in omnibus civitatibus: ut
omnium felicitatibus vexarentur.

**De lite ex parte universitatis pa-
risiensis et predicatorum: eo quod fra-
tres predicatores duas scolas ha-
berent.**

Illo in tempore cum ve-
nerabili Phillippo priore predicatorum
misso ab excellentissimo romanorum
rege Wilhelmo ad Alfonsum comi-
tem Pictavie fratrem regis Francie.
et procuratorem regni pro nego-
cio pacis imperii: audivimus a
domino Alberto apostolice sedis legato
in gallias constituto. quod dicti ma-
gistri ex parte universitatis. et fra-
tres predicatores qui tunc soli innocen-
tissime vexabantur: datis super hoc
litteris in ipsum finaliter convenerunt.

ut omnes querelas inter ipsos proprio arbi-
trio terminaret. Querens ergo le-
gatus a magistris quid illud esset quod
magis in calumpniam verteretur: respon-
derunt. quod fratres predicatores duas scolas
haberent. et duos regentes in the-
ologia. optime autem pacem fieri
si una scola vellent esse contenti:
et universitatis mandata servarent.
Legatus autem quesivit a fratribus si hoc
vellent: responderunt fratres unanimi-
ter scola se esse contentos. et uni-
versitatis mandata velle servare.
dummodo tamen illa eis precise darentur
expressa. Et in hoc prudentissime
providerunt. Sicut enim postea per
eos qui in consilio fuerant magistrorum
fratribus dictum est. si simpliciter
sine expressione promisissent
fratres universitatis servare man-
data: in mandatis postmodum
ab universitate daretur. ut fratres omni-
modo a regimine theologie et
lectionibus cessarent. Legatus autem
nichil talium suspicatus gavisus est:
finem sperans contentionis habere.
Hoc mandavit magistros et optulit
ex parte fratrum quod una scola vellent
esse contenti et universitatis man-
data in scripto redacta servare. Tunc
magistri malicie sue propositum non ha-
bentes turbulentissime responderunt.
Quid nobis inquit prodesset una
scola esse contentos. dum rupto
pariete medio inter duas scolas
tot sicut ante haberent unius capa-
citate auditores. Et mox legatus
commotus graviter ad indignacionem.
ut video inquit vestri propositi et volun-
tatis est ut non quis frater rector
sit: et una scola gaudeat vel du-
abus. Super hoc quod fratres faci

ant viderint: nec credo quod romana cu-
ria optento per multos annos du-
carum scolarium magistro, probare eos
debeat iure suo. Sicut audivimus ita
et vidimus. Nam dominus tunc papa quamquam
gravissimus fratribus fuerit ut supra posu-
imus: tamen ut in hoc iustus iudex i-
usticiam fratribus denegare non potuit.
et pro eis iuris sententiam tulit. Nec
hoc semel et iterum secundo et tercio:
Iam semper per nuncios vi inusita-
tis appellacione compulsus. Et no-
tandum quod conculcari quidem et tri-
bulari iustorum vita et vitas potest
ad tempus: sed extingui nunquam.
Calcari autem dispensative et sub
peditari potest: sed hoc ut eluce ex-
altati iusti postmodum elucescant.
Inimici vero eorum ad modicum ele-
vati: postmodum non existunt.
Unde gratulabundus david. non
relinquet inquit virgam peccatorum super
sortem iustorum. Ac si diceret. Non
relinquet deus dominacionem peccatorum virgam
nequiter sanctis ut eos semper affli-
gant: sed forte pacis et remune-
racionis veniente et sanctorum vir-
gam ipsos tribulantes contemp-
tibiliter amovebit: vel inpeni-
tentes in ignem precipitabit eternum.

**De quodam qui quandam domum pre-
dicatorum evertit: et postea turpi
ruina expiravit.**

Et ut eundem
ter pateat quandam referam de magistro
quodam predicti maximo opinione: qui
prius prepositus solempnis casam domum fra-
trum predicatorum constructam in opi-
do violenter eiecit. Sed ruina
turpiori ut audies deiectus pro-
iectus. Factus enim episcopus et roma-
ne curie cardinalis: tyranniza-
vit feraliter contra fratres predicatores

pariter et minores. Et ob hoc ut
patuit tali morte multatus est. Cadens
enim de loco edicior: fractis cervicibus
expiravit.

**De eo quod predicta sibi
tam mors ante predicetur.**

Et unde mi-
rabilius et gravius quam audisti. Ea-
dem die qua cecidit. cum eius mors
subita ex revelacione cuiusdam mu-
lieris sanctissime per fratrem mino-
rem prediceretur: sprevit arguentem
se. et invectus contumelia dixit. Non
es propheta neque filius prophete. Et
ego quidem procuravi. ut ordo vester
subiciatur episcopis. Quidam et hoc ut
subiciam vilissimorum pedibus sa-
cerdotum. Hec dicens vidit signa
predicta sibi et non advertit. Exce-
caverat enim eum superbia quod vidit. Et non
hec signa fuerunt. quod ira inmodera-
ta dominaretur ei. Dum in ipso ma-
ne diei quo accessurus erat ad al-
tare pacificari non posset et quod lo-
turus manus suas anulum episcopalem per-
deret: que omnia luce clarius sunt com-
pleta. Cum enim dominus papa eciam cum
quadam fratrum minorum consecrare de-
buisset et dominus episcopus cardinalis
ad portam fratrum minorum pulsans in-
troimissus celeriter non fuisset:
tanta ira raptus est extra se. ut cele-
braturus prima missa nullo modo eciam
facta confessione pacificari pos-
set: et tamen ad terrificium sacra-
menta processit. Post hec vero
cum manus suas egressus ad hospi-
cium abluere voluisset et astanti
episcopalem anulum ad tenendum por-
rexisset. lotus illum quem haberet a-
nulum mox non invenit. statimque in-
iratus dixit. Ego perdidi presula-
tum. Subridentibus omnibus atque
stupentibus ascendit edicius et solus

contra consuetudinem suam senex
et debilitate confectus processit
ad cameram: et dissiliente assere
deorsum excidit et expiravit. Et
vide stupendum valde et occultum
dei iudicium. Cognovi ipse hominem istum
ut commensalis dilectus et familiaris
eidem secum una domo parisius in
hospitatus. De quo fateor raro
scolarem clericum tam sobrium tam honestum.
tam affabilem tam largum in pau
peres me vidisse. Et eum vidi uti
que novem episcopatuum contemptorem: tan
demque per tres menses in excom
municatione coactum archiepiscopatus cuius
dam suscepisse dignitatem. Inde vero
translatus romane curie fit episcopus
cardinalis: et in tali eminentia
taliter desipuit ut audistis. Sed
spero quod non in finem deus obli
viscatur eius. et in ira contineat mi
sericordiam suam: et magna pieta
te sua miserebitur forsitan penitenti.
Igitur non tacebo deinceps premissi
onis mirabilia. De sacerdote
qui omnibus religiosis detrahebat:
et postea sine sacramentis ~~men~~
extra cimiterium sepultus est.

Narrabo et de infelicissimo
quodam noto michi sacerdote pri
mum prochiali et postea decano
christianitatis. et demum canonico
cuiusdam cathedralis ecclesie: qui
omnibus religiosis et specialiter
predicatoribus pariter et minoribus
supra modum contrarius eorum predi
cationibus et maxime ne confessi
ones audirent: crudelissime
detrahebat. Verebatur sicut om
nes fere tales ne immundissima
et luxuriosissima eius vita per
tales quoquomodo in notitiam

devenirent. Et factum est ut parali
si destitutus per septennium vexare
tur: in qua egritudine nec verbo sal
tem dominum recognovit. Cumque a proprio e
piscopo et fratribus dictorum ordinum
visitaretur et corriperetur et non cu
raret: sine confessione et divini no
minis reclamatione et sacramentis vi
ta privatus est. et extra cimiterium asini
na tumulatione sepultus. Et digne
quidem ut qui aliis beneficium predicationis
et confessionis invidens impedivit:
ipse peccatorum confessione et sacramen
tis privaretur. Narrabo et de
magistro phillippo cancellario parisi
ensi: de quo superius retuli loco
suo. Hic contra fratres ordinis pre
dicatorum. in omni fere publica pa
risius statione et sermone latra
bat. Et quadam cum ipse diebus quindecim
ante mortem eius contra eos predicas
set: sequenti dominica frater henricus
dictus de colonia dicti ordinis ferven
tissimus et discretissimus predicator:
parisius coram universitate singulis
que contra dictos fratres cancellarius
predicaverat retractatis: ad un
guem omnia luculentissime per divine
scripture pagine improbavit.
Cuius improbationis confusione
cancellarius mox tactus dolore cor
dis intrinsecus. repente contremuit et
infirmatus ad mortem: obiit tali
morte ut audistis iam in precedentibus.
Hec sunt que contra adversarios fratrum
facta vidimus: exceptis aliis que
multa et verissime novimus ex
occultis dei iudiciis: que graviora
et dampnabiliora istis omnibus
reputamus. Hec contra iudeos
Sed de hiis ad presens ista suffi
ciant: nos autem ad exponendam

liquet ocius transeamus. capitulum x.m

Omnes vnam incolunt mansionem:
neque enim eas nec dimidi partit.
Probabile est omnibus utilissimum ex
fidelibus omnibus vnam incolere man
sionem. Vnde dauid. Ecce quam bonum
et quam iocundum: habitare fratres in
vnum. Deus enim qui: vno moris es
tuit loco. Et iterum dauid. Qui ha
bitare facit vnius moris in domo.
Hoc contra consuetudines quorun
dam monasteriorum: qui monachos
suos uel clericos ut ita dicam si fue
rint regulares: in curiis et prioratibus
solos mittunt solos que relinquunt.
Et hoc contra ipsum dominum totius religionis
dinis exemplum: qui suos binos et binos
misit. Ve enim soli ut dicit salomon.
quoniam si ceciderit non habebit suble
uantem. Quod vera hec sententia sit ego
noui qui xxx. annis et eo amplius vi
res episcopi in diuersis prouinciis et dyo
cesibus habui? qui in hoc articulo
quo religiosi uel soli uadunt in viis
uel soli manent in curiis. horrenda
mala scandala horrenda. horrenda
pericula frequenter audiui: que num
quam sustinuissent adiuncto socio uel fe
cissent. Sed et pater discretissimus
augustinus in regula sua statuit: ut num
quam minus quam duo uel tres vbicumque necesse
haberent irent. In hoc enim arti
culo omnes fere ordines regulares
contra votum et regulam peccare gra
uiter uidentur uel probantur: qui suos
per se solos et non combinatos in vi
a mittunt. Sed sic dicunt ut audio et
michi sepius obiecerunt quod de fratre
socio non sit intelligendum: sed cui
quibus ut regula dicit prepositus
iusserit ire debet quem mittit. cosque et
pretari uelle seculares quoslibet gar

siones et seruos. Ego probare uo
lo per regulam. quod in prepositos tales con
tra animam suam pessime mentiuntur. Et hoc
euidenter uideri potest in precedentibus ubi
dicitur. Cum simul estis in ecclesia et ubicum
que ubi femine sunt inuicem vestram pudici
ciam custodite. Deus enim qui habitat
in vobis: isto modo custodiet nos ex
nobis. Si ergo nos ex nobis id est
fratrem ex fratre custodit? quod est quod iste
dicit ut ex seruis et uilibus personis
nullam sui curam et custodiam habentibus.
quanto minus veram custodiant in via.
Si autem duo ex fratribus simul sunt et
se vnius custodire non uolt: tamen
custos est fratri suo quod nequaquam de
seruo et garsione sperare. cum si
forte sit talis qui non timeret in
nulle. O quanta custodia de
bent regimini tales eorum ad quos
declinant: coram quibus et eis in
cubit et sua propria famam et nichilo
minus famam sui ordinis custo
dire. Legitur et tenetur de beato
augustino quod monasterium instituit
ut secundum regulam sub sanctis apos
tolis constitutam. Quam quidem se
damentum habuisse. ab ipso sa
lutis autore. qui et instituit ut
dicitur ut combinati lxxij. disci
puli mitterentur: et per spiritum in bar
nabam et paulum segregatos et
missos pariter fecit postmodum
approbauit. Hanc ergo regulam
canonici regulares specialiter et
proprie. et plures alie religiones
sicut premonstratenses sparsim
per vniuersalem ecclesiam profiten
tur: sed nulli penitus dictum regu
le articulum obseruare uidentur.
Sed et derident arguentes et
dicunt. Que necessitas ut pro negocio

q solus cōplere possit duo cōbia
ta pariter emittitur. Cur frustra
bona eīc consumentur. O quam mi
serabilis derisio et quam deridenda
responsio. Non sic impii non sic
Ne tegas caluicie scitore supducto
Vulgo dicitur non latet hic lepus
Ibi ergo uere latet ubi alius r
non accedit. In corde latet ubi
nullus testis nisi cordium perscrutator.
Heu quantis procellis inutilium expen
sarum obruitur monastica celsitudo:
quaz copie in custodia fratrum et or
dinis deo gratius locarentur. Galli
ce prouerbium dicitur. et nescio si latina
uerba sufficiant. Ubi custodia bo
na et bona pax. Dicam quod sentio.
et si inuite a reprobis audiatur
Cixedo solus id est sine socio foris
ambulantibus mille infortunia et
plura quam credi potest sepius occur
risse ? in quibus nec opere nec sal
tem animo offendissent: si custos
frater socius affuisset. Sed qui
amat periculum: incidet in illud
Et hoc iuste dicit seneca. Qui
contempnitur cotidie. Deterior dies
posterior. Qui non timet periculum
quod casui patet: omni bruto de
mencior est. Sed dicis. tutela tu
tissima est sibi quisque commissus. Ve
rum dicis: sed hoc loco tempore et per
sona. Si dicit tocius atque minorum
fratrum ordinis expensas non habet
nec copias: et tamen cōbinatur sp
in via. nec socius socium deserere de
bet in colloquio maxime mulierum:
nisi alterum uideat colloquentem.

De fratre cui dictum est. Surge fra
ter tuus agonizat. Narrauit
michi frater ordinis predicatorum
cui optime credo. quod cum cognatum
habere in ordine uirum quodam
diuitem et preclarum. accidit ei ut noc
te dormitum pergens unam de tuni
cis expositam posuisset ad caput.
habebat enim secum fratrem dilectum
sibi cum quo solebat secretius et io
cundius ambulare. Soporatus er
go audiuit uocem dicentem sibi
Surge mēp et uide quid faciat fra
ter tuus: nam iam morti proximus a
gonizat. Euigilans ergo et nich
il inueniens: obdormiuit. Et se
cundo uox ait. Surge et uisita fra
trem tuum morientem. Ad hanc
iterum uocem euigilans et nichil r
adiuertens: iterum obdormiuit
Et uox tercio dixit ei. Male dis
simulasti: quia mortuus est frater
tuus. Mox ille euigilans tunicam
quam ad caput posuerat super
se extensam inuenit: quasi paratam
ad monendum. Quam ille mox con
fusus et admiratus induit et surrex
it: fratremque quesitum inuenit letali fu
nere iam sopitum. Ecce quam mani
festo exemplo per contrarium uera
innuitur esse sententia salomonis. Fra
ter qui adiuuatur a fratre quasi ciui
tas firma. Cayn primus et nequis
simus homicida interrogatur a domino.
ubi est abel frater tuus: cuius cus
tos fuisse debuisset non occisor
Et negauit ille. Numquid custos
fratris mei sum ego. Et ideo male
dicente domino: super terram pro
fugus agitatur. In figura huius
fratris custos esse recusat. et a
fratre remouit custodiam: uariis
frequenter et uagis temptacionibus
agitatur. omissis. Et terra in cuius
opere maledicta: spinas et re
morsionis et scandali tribulos

comminabitur. Domine beata et inconcus-
sum iudicis benedicti constitucio:
per quam fama tuetur et noxa vi-
tatur, et omnibus malorum suspicionibus et
detractionibus occasio precluditur. ca^m xl^m

Omnis est omnium cibus. Neque enim
separatim nescitur: ne inequa-
litas operis et cibi fiat et temporis.
Et idem usus omnibus iure monaste-
riis inolevit: ut officinam refecto-
rium habeant ubi omnibus in commune sine
personarum acceptione cibaria mi-
nistretur. O quam decens hoc et quam
digna deo consuetudo in monas-
teriis observatur. Hanc et Christus
ipse totius virtutis exemplar in
suo beatissimo convictu hoc est cum
discipulis observavit: ita quod nec
manum inde horruit in parapsi-
de proditoris. Tu ergo prior tu
prelate, qui es ut ceteras angulos
in eodem. Istud hospitium cum quandoque et
non semper quamvis sepe fieri necesse est:
quos pastum competit refici lar-
giori. Consuetudinem bonam non
dampno: sed abusum penitus non com-
mendo. Beatus benedictus quid in hiis
agendum sit indicat. Mensa abba-
tis cum peregrinis hospitibus semper sit.
Quociens tamen minus sunt hos-
pites: quos de fratribus vocare vult
in eius sit potestate. Seniores tamen
unum aut duos semper cum fratribus dimit-
tendos procuret: propter disciplinam.
Vide lector quod ex virtute tanta homo
per talia convivia occasione hos-
pitum insolencias esse providit fu-
giendas. Et notandum quod vir ille
(in regula) discretus augustinus nichil horum
scripsisse comprobatur: sed suos con-
venire ad mensam ubi non solum
fauces sumant cibum sed et aures
esuriant verbum dei. Optime beatus
benedictus posteriori tempore ut predixi-
mus ista distinxit. Sacram autem conven-
tualem familiam egere necessariis et
prelatos cum hospitibus superflua
dissipare: ysaias conqueritur di-
cens. Pascentur agni iuxta ordi-
nem suum: et deserta heremi in
ubertatem versa advene comedent.
Qui sunt agni nisi claustrales
veste innocencie candidati? qui iuxta
ordinem consuetudinis non institu-
tionis pisa vel olera male condita pas-
cuntur. Et qui sunt advene nisi car-
dinalium legatorum archiepiscoporum episco-
rum aliorumque prelatorum hospitum
multitudo? qui cum magnis exerci-
tibus suis pocius quam familiis, que si
non sit singulis nisi familie iure
canonico definitus. Deserti heremi
hoc est possessiones acquisitas nova-
lium et in ubertatem versas comedunt.
Et ideo vix est monasterium tantis di-
viciis opulentum: quod talibus suffi-
cere valeat in expensis. O quis
veniet o quando veniet verus est summus pon-
tifex? cuius equitate librata mise-
ria ista infamia ista corrigatur.
Sed dicetur forsitan michi nec du-
bito quin dicatur. Quis est iste qui posu-
it quod posuit os suum in celum? et ad
archam federis eciam inclinatam ma-
num extendit. Irascentur forte michi:
sed non dominus cuius vices semper dolui
et dolebo. Pro cuius virtute et iusticia
utinam dignus essem membris omnibus
dissipari. Scio tamen quod qualiscumque quantus-
cumque indignabitur: ex hiis scrip-
tis se debite reprehensionis ob-
noxium iudicabit. Hinc ad magis
materiam propositi redeamus.
Quicumque extra refectorium iordi

nate et sine debita causa instau
rat convivia: gravissime peccat. Et
hoc multipliciter. Fiunt enim exinde co
nventualium distractiones: et hoc est
rapina vel furtum. Quia illis que su
perflue seorsum tribus vel quatuor exhi
bentur: totus aliquando conventus posset
cum sufficiencia et moderamine pro
curari. Fiunt insuper susurraciones
et murmura: quibus pax et unitas
claustralium dissipatur. Ex hiis ille be
atus ordo cisterciensis alienus habetur
ubi nullus extra refectorium infir
mariam vel mensam abbatis comme
dere consuevit. Legimus in libro
regum primo quod filii hely sacerdotis non
timentes dominum: neque quod iustum est iu
dicantes: populum domini a sacrificiis detra
hebant: seorsumque sibi contra con
suetudinem reservari crudas car
nes ut eas lautius prepararent exac
tione et violencia faciebant. Quod
peccatum puerorum grande coram domino
ibidem fuisse describitur. Et inde
quod graviter hoc a deo animadversum
sit ad vindictam. Ambo in uno oc
ciduntur bello. Et pater hely quia et
si verbo increparet tamen non corripu
it transgressores: audita filiorum
morte retrorsum de sella cecidit ru
ens fractis cervicibus exspiravit.
Tu ergo hely tu abba tu prior
tu supposite tu prelate ne facias
ipse quod vetas in aliis faciendum:
et hoc ipsum in filiis paciaris: ne
vindictam in eis aut in te sencias
quam audisti. Audi et quid meo tempore
in francia talibus contigerit in
exemplum. ¶ De duobus senibus
qui propter ingluviem exspirabant

Erant duo senes monachi ab
ipsis puerilibus annis pares
in seculo: dissoluti valde in monasti
ca observacione nimis. Hii sibi et
plures ex iunioribus in immundicia as
sidue copulabant cotidie. Seor
sum vacabant epulis. risibus et can
tibus exultabant: et innocentibus
ac simplicibus detrahebant. Cum
que de eorum insolenciis conventus co
tidie non mediocriter turbaretur:
nec esset qui corrigeret delinquentes.
vidit dominus et ad iracundiam concita
tus est. Hic enim finem turbacionem
multam claustralium piorum ultam
Accidit quodam vespere ut secundum
consuetudinem suam estuleto ore
ad voraginem inhiarent. Vix
ori cibis appositis. quantum quantum
morsellum cum manus obtulerat: et ec
ce unus predictorum senum subita inglu
vie strangulatus: cunctis stantibus ocu
lis exspiravit. Territi ergo omnes
qui consederant surrexerunt. Nec diu
post superstes vetulus socii occa
sione non fractus. licet ad momen
tum horreret. sicut occiso a carni
fice porco: resumpta audacia re
sedit ad mensam: et tam enormi
crapula sit repletus: ut amens
penitus portaretur ad lectum: et quasi ani
mal brutum exspiravit. Horrore
ergo exemplorum talium omnes per
turbati. vitam et mores in melius
correxerunt: et deinceps cibum et vitam
strictissime servaverunt. Discant
ergo fideles apes claustralium ci
bis parce. nec ingurgitari super
fluis: sed secundum augustinum ad
mensam taliter ad medicamenta
non ad delectamenta sumpturi cibos
accedant. Apostolus habundare scivit
et penuriam pati: et hoc quia omnia
potuit in eo qui in omnibus eum confortabat

multos modicos

xlij

Multos morbos ut dicit seneca: mul
ta fercula fecerunt. Minue ergo quos
et sic minuabis morbos. Bene mori
geratus venter et contumelia paciens:
estimari non potest. Ubi se animus
preparavit et induxit sapienciam vel paci
enciam: non eque apparet quod habeat
firmitatis. Si quid dari deberet: ip
se non desiderando supplevit: vel
cogitavit aliquam consuetudinem sue si
bi nil deesse. Multa quasi supervacua
essent: non intellexerimus nisi quando deesse
ceperunt. Utebamur vero illis non quod de
bebamus sed quod habebamus. Sapiens
assuescat futuris malis et que alii
levia faciunt diu paciendo: hic levi
a facit diu cogitando. Nulla res
adiuvat eque cursum vite: quam temperancie
moderamen. Corpus eget multis re
bus ut valeat: animus ex se crescit.
seipsum exercet et alit. Virtus nichil va
cans patitur locus totum animum tenet et
desiderium omnium tollit. Sola sibi satis
est: et omnia operacionis eius ipsa concordat
et congruunt. Quemadmodum desidia
re delicatas res luxurie est: ita usita
tas et non magno parabiles fugere
dementie est. Due voluptates sunt
gustus et tactus: hominibus communes et bestiis
Et ideo in pecudum numero habendi
sunt: qui hiis ferinis voluptatibus
bestialiter vinciuntur. Non iocunda
res est aqua polenta ac fragmentum ordei
aut panis: sed summa voluptas
est posse capere ex hiis voluptatem.
et ad id se deduxisse quod nulla for
tune iniquitas possit. Maior sum et ad
maiora genitus: quam ut mancipium cor
poris mei sim: quod equidem non aliter
aspicio quam vinculum aliquod libertati cir
cumdatum. Contemptus autem corporis
sui: certa libertas est

De abbate cui rudissimi et delica
ti cibi equaliter sapiebant. Vidi
hominem inter modernos excellentissime
gratie in predicacione et exhortacione fide
lium. magistrum iohannem cognomento ran
chum canonicum regularem sancti iohannis
in vineis suessionis watimanense:
postea blesensem abbatem. Hic quidem
in abstinencia sedulus et omni virtute cho
ruscans: a se multo usu et violen
cia pietatis extorserat: ut ei equali
modo rudissimi et delicatissimi sa
perent cibi ore sumpti. Nec hoc cre
dimus naturali potencia contigisse: sed
virtute illius et gracia que hoc olim egerat
in iudeis: ut secundum illud quod mistice di
citur in libro sapientie. manna illud celes
tis cibus in ore omnium sapiebat. capitulum

Simul silet. Ad vesperas xiijm

Orante enim die in alveolo stre
pitum minus ac minus. donec una cum
violet vocis tuba concrete impans et
hoc castroui more: hoc idem faci
unt in matutinis. Ad litteram ego ipse
in apibus expertus ista sum: et isto tempore
estatis experiri poteris. Silencium
precipue ab ysaia commendatur: ubi
dicit. Cultus iusticie silencium. Et
bene dicit cultum iusticie quia testante
iusticie iacobo. si quis putat religio
sum se esse non refrenans linguam
suam: huius vana est religio. Impulen
tissima turbarum egiptus: ranis loqua
cibus legitur flagellata. Unde com
pulsi sunt orare moysen. ut dominus
auferret ab eis ranas. Ita et nunc
religiosi magis temptantur ranis quam
seculares: semper enim nituntur in vetitum
Ieremias quoque in persona … reli
giosorum dicit. Ingredia … mur
civitatem munitam. religi … one
intelligere et sileamus ibi: … quia

dominus deus noster nobis silere facit. Cau
sam autem reddens quare: in sequen
tibus dicit. Bonum est prestolari
cum silencio salutare domini. Existimo
autem esse salutare domini graciam con
templacionis et pacis: in contemplacione
divina. Unde postea dictus propheta
subiungit. Sedebit solitarius et tace
bit: quia levabit se supra se. Et hoc
ubi? In contemplacione. De hoc
contemplator gloriosissimus augustinus:
in libro confessionum ait. Intravi
in intima mea te duce et potui quoniam
factus es adiutor meus: intravi et vi
di qualicumque oculo anime mee super eun
dem oculum anime mee. super mentem
meam lumen domini incommutabile quod
tu es. Ista ergo gracia ista dignitas
marie in silencio prestolatur. Quia
delicata res ut dicit beatus bernardus
amoris affectio: et tenui occasione
leditur leticia spiritualis. Unde salomon
Lingua que immoderata est conteret spiritum
In libro regum tercio dicitur. quod non in
igne non in commocione non in turbi
ne dominus: sed in sibilo aure lenis
ibi dominus. De silencio et paucitate
verborum dicit seneca. Ego diu tri
ticis reputa verissimum. Irgi se
laus philosophus constitus est. quo quis pos
set placere hominibus. Si fecit inquit
optima: et locutus fuit pauca. So
crates respondit interrogatus quomodo posset
optime dicere. Si nichil inquit dixeris
nisi quod bene sciveris. Solon cum aliis
loquentibus taceret. interrogatus utrum propter
inopiam verborum an quia stultus esset
taceret: nemo inquit stultus tacere
potest. Teturcus vel torricus
in convivio taceti rustico
Ex doctis inquit hoc solum ha
bes quia taces. Socrates cleonam

garrulam volentem discere: compesci
it dicens. Dicere et discere non sibi con
paciuntur: quia dicentem silere competit.
Nichil eque proderit quam quiescere: et mi
nimum cum aliis loqui secum plurimum. Sed
Hec sit propositi nostri summa et quod sen
timus loquamur: et quod loquimur hoc
senciamus. Concordet sermo cum
vita. Sermo tuus non sit inanis sed
aut suadeat aut moneat: aut consoletur
aut precipiat. Turpia fugito antequam
accidant: nec quemquam alium verbere vel
verearis plusquam te. A verbis quoque
turpibus abstineto: quia licencia con
cupiscenciam nutrit. Sermones uti
les magis quam facetos et affabiles
ama: rectos pocius quam obsequentes.
Reprehensibilis risus est si immoda
tus. si pueriliter effusus et si mulie
briter inutiliter effractus: si alienis
malis evocatus. Sales tui sine den
te sint. ioci sine levitate. risus sine
cachinno et vox sine clamore. in
cessus sine tumultu. quies tibi sine
desidia erit: et cum aliis luditur
tu sancti aliquid honestique cogitabis
tractabis. Tacere qui nescit: nescit
et loqui. Quemadmodum sapienti
viro incessus modestior convenit:
ita verbum pressum non audax. Summa
summarum hec erit. Tardiloquum te
esse iubeo. Hoc quantis opus est. ut sta
bile quiddam agnitis bonitatis. Si sci
res quid esset vir bonus numquam te
esse crederes: fortasse eciam posse
fieri desperares. Quante autem vir
tutis sit silencium: exemplo manifes
tissimo manifestabo. ¶ De mo
nacho qui post diu servatum silencium
incendium stare iussit. Afflige
nium monasterium ordinis sancti
benedicti in brabancia religione

probatissimu e : et in ciuitate pre
cipuu est. In hoc cenobio mona
chus erat ita silencio deditus : qui in
fra sedecim annos ab ore eius nec vna
verbi sillaba per tm tpis audiret.
Contigit aut ut a monachis ibi
dem audiuimus . ut in claustro in
cendiu grauissimu ignis grassa
retur. Tunc idem monachus vi
dens humanu auxiliu non valere.
mox se contulit ad diuinu : orans q
paululu in silencio lingua diu
mutam in hec vba laxauit. Stes ig
nis hac hora : flama penitus con
quiescas. Mira res. Vim virtutis
sue oblitus e ignis . stetitqz in vbo
viri sancti : flama protinus est ex
tincta. Quam longe iste erat ab hijs
quoru lingua maculat totu corpus :
et ut dicit iacobus rotam nre natiui
tatis inflamat. In ore stultoru
inqt salomo ebullit stulticia : et
homo sapiens tacebit usqz ad te
pus. Et uide quam prouide quam distin
cte discrete hic distinxit. Sepe e
nim circumspectos et stultos vba dis
cordie vba puocatiua pferre ter
minus : quibus si audiens statim res
pondere voluit multiplicabit
mendacium. Si aut tacuerit usqz
ad tempus : in se modam mereperi
et. quod neqz quam ante subito potuiss
Et ysaias. In silencio et spe erit
fortitudo vra. Si eni causa vindi
nacionis etiam compresseris labia
ne stulto respondeas iuxta stul
ticiam suam : fortitudine in animo co
sequeris ne periculosius contra
dicium ad impaciencia mouea
ris. Vnde beatus augustinus
Tene arma exterius ne scilicet
lingua maliloqua ad vituperiu

proximum moueat : et imperator tuus
interior superior cor intrinsecus gubna
bit. Et notandum quod platonicu principum e
cum alios viderint subditorum cont
fremere ad vba contumeliosa prorumpere
vbo eos a precepto obire refrenare.
Vnde salomon. Qui imponit
stulto silenciu : iras mitigat sig
citatas. Consultissimu aut esset
ut quis videns proximu ad iusium
se esse commotum sub silencio per
transiret : vel curialitate verbo
rum commotum primum animu mitigaret
Qualiter commotos regis contra
detrahentes iocosis vbis mitiga
ta sit. Legitur in gestis phorum
quod pirrus rex cum audisset quosda
de se in conuiuio male fuisse locutos :
mandauit ad eos querens si verum
esset. Cui vnus illoru nisi vinum in
ct potantibus defecisset . ludum re
putares ea que dicta sunt : respectu
eoru que bibitiuis dicenda restabat
Nec vr mora tam vrbana confes
sione vitatis regem prius commotum
concitauit in risum : et curialitate
responsionis regale animu mitiga
uit. Magna ergo virtus in bonis clau
stralium apibus. alijsqz fidelibus :
pro tpe modatis verbis tempe
rare sermonem. Capitulum xiiij

Pax inter eas precipua. Quod
inuicem sine qua nec vidit
quis nec videre poterit deum. Vt
autem que pacis sunt commoda videa
mus : secundum beatissimum augustinum pacem
multipliciter distinguamus. Ait enim
in libro de ciuitate dei. Pax cor
poris est ordinata temperancia partium
Pax anime irronalis : ordinata re
quies appeticionum. Pax anime ro
nalis : cognicionis actionisqz consensus

Pax anime et corporis: ordinata vita. Pax hominum: ordinata concordia. Pax hominis mortalis et dei: ordinata in fide sub eterna lege obediencia. Pax civitatis et claustri: ordinata imperandi obediendique concordia. Pax civitatis celestis: ordinatissima et concordissima societas fruendi deo et se invicem in deo. Pax omnium rerum: est tranquillitas ordinis. Cum deo autem pax primo habenda est. Quis umquam restitit ei et pacem habuit? Job. Quasi diceret nullus. Unde quarto regum dicitur: Que pax iehu? cum adhuc fornicationes iezabel id est anime peccatricis et veneficia multa vigent. Job. Propter quod iob consuluit dicens: Acquiesce illi et sic habeto pacem: et per hoc habebis fructus optimos. Unde in canticis anima fidelis gratulatur et dicit: Ego murus id est fortis inter adversa et prospera, et ubera mea sicut vitis fructifera scilicet in affectionibus: ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Postquam igitur anima fidelis coram deo pacem adepta est: pacem cordis habere necesse est. In pace enim factus est locus eius. Est autem pax ut dicit augustinus serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis: amoris vinculum consorcium caritatis. Hec est que simultates tollit, bella compescit, comprescit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat: inimicos concordat, cunctis est placita, non querit aliena: nichil reputat suum. Docet amare qui odisse non novit. De hac cordis pace salomon rex pacificus merito loquitur: Nam pacis ineunt consilia sequitur eos gaudium. Ad hanc ysaias hortatur nos dicens: Querite pacem civitatis scilicet cordis: et orate pro ea dominum, quia in pace illius erit pax vestra. In iherusalem semei vixit pacificus: qui extra positus est trucidatus. Hanc et angeli christo nato hominibus bone voluntatis nunciaverunt. De hac seneca dicit: Non est pax vera: nisi quam mens conscientia boni possidet. Et illa est vera tranquillitas in quam mens bona consentit. Si speciosa contempnimus nulla res nos avocabit: nullius hominum avocamentum concentus interrumpet cogitationes bonas solidasque iam et certas. Cum te sato est compositum, cum ad te nullus clamor pertinebit, cum te nulla vox a te usus excutiet: ubicumque sum ibi meus sum. Rebus enim me non trado sed commodo: nec consector perdendi temporis causas: sed quocumque constiti loco ibi cogitationes meas tracto et aliquid in animo salutare verso. Hanc et in pressuras mundi in christo eo promittente eam veram pacem habemus: quam sicut nec mundus dare potest pacem, ita nec habitam potest auferre. Unde post primam pacem cum deo, post secundam quam cordis diximus: tertio pacem cum proximo distinguamus. Pacem inquit dominus habete inter vos. Hec ut dicit beatus augustinus tanta est: ut ad hereditatem domini non poterit pervenire qui hanc noluit observare. Abdicatur a patre, exheredatur a filio: et a spiritu sancto alienus efficitur. Salomon de pace diffiniens dicit: Cum placuerit domino vie hominis: inimicos quoque eius convertet ad pacem. Et de hoc in deutro

dicitur. Non sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. Paulus quoque nobis inculcans pacem: Si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes: non enim est deus dissensionis sed pacis. Et magne quidem virtutis est cum pacificis habere pacem: sed multo maioris est cum hiis qui oderunt pacem esse pacificum. Consideratis igitur que commoda pacis ad proximum: de illa sempiterna pace que erit in patria videamus. Et hec est illa de qua paulus dicit. Et pax dei que exsuperat omnem sensum. Super quo dicit beatus augustinus. Si pax dei omnem sensum exsuperat. ergo et sensum angelorum: et est argumentum a minori. Quid ergo dicemus ad hec. Utique pax dei deus est. Hanc nemo perfecte novit: quia deum nemo vidit umquam. Unde dominus in ewangelio. Nemo novit patrem nisi filius: et considerandum sicut ipse filius. Nos autem sequitur. et cui voluit pater revelare: hoc summatur pro capacitate angeli vel hominis. Unde beatus augustinus. Et hoc intelligendum angelus quibus dabit angelo: quibus angelus homini. Ysaias clamat. Domine pacem dabis nobis. Super quo beatus augustinus. Pacem inquit dabis nobis. pacem cordis pacem quietis et pacem sabbati pacem sine vespera: et hec ultima eternitatis. de qua david exultabundus inclamat. In pace in idipsum: dormiam et requiescam. Ad hanc autem pervenire non poterit: qui nec ad deum nec ad seipsum nec ad proximum pacem habuit. Et quidem miserrimus est: et omni miserorum prorsus miserior. Magna et gloriosa res est

ut dicit philosophus humanus animus. nullos sibi credens nisi cum deo nos pater: nullum scelus magnis ingeniis clausum est. nullum vero cogitationi non pervium tempus. Animi magnitudine nil est maius. et qui tam aliena se posuit: et fecit sibi pacem nichil timendo. fecit sibi divitias nichil concupiscendo. Quis ergo sit summi boni locus queris. dico: Animus hic qui nisi purus et sanctus sit: ut seneca dicit deum non capit. Omnia ergo impedimenta dimitte et vaca bone menti. Nemo enim ad illam venit occupatus. Proinde quemadmodum cor tumulamant? quasi aliter extrahi nequit: ipsum cor cum ipsis evellendum est. O quando illud videbis tempus et quo scies tempus ad te non pertinere. Tunc animus noster habebit quod gratuletur sibi cum emissus hiis tenebris in quibus hic volutatur non tenui visu clarum prospexerit: sed totum diem admiserit et redditus celo suo fuerit. Cum quo destinavit vult pervenire unam sequitur viam: nec per plurimas evagetur.

De quodam qui in morte clamavit: Iudicate me contra christum patrem

Aliud quempiam in partibus gallie sub phillippo rege nostris temporibus viro religioso referente fuisse cognovimus. Hic ab ineunte etate perversissime vite fuit et ut illud quod de ysmahele scriptum est manus eius contra omnes. et manus omnium contra eum. in eo videtur ita impletum: ut nec parentes proprios quiescere sustineret. sed ad amarissimum vite finem perduceret. Post quos et ipse miserabiliter infirmatus. et in agone mortis positus: spretis ecclesiasticis sacramentis subito inter manus assistencium clamans

horribiliter exiliuit dicens. Surgi-
te omnes arma accipite: quia iuuat
me contra proprium prelatum: quia ipse omnium
inimicorum meorum ductor factus est.
et me conatur occidere. Et hec dicens
quasi contra egredientem multitudi-
nem ad ostium conabatur. Nec mo-
ra cadens versus terribiliter oculis
clamauit expirans. Heu me pri-
mens validissimo lapide fron-
tem meam percutiendo contriuit. Hii
autem qui assistebant neminem quidem
videbant: sed quasi turmas se
comprimentium et ingredientium audie-
bant. Vide ergo quod nec premium pro
inimico proprium habere potuit: quantis
diuine iudicie animaduersionibus dignus
fuit. Non tamen absolute eum qui
apparuit illius prelatum dixerim: sed
quemcumque forte ex spiritibus siue bonis
siue bonis siue malis: cum dictum
sit. armabit creaturam ad ultio-
nem inimicorum contra insensatos. Capitulum xiiii.

Pro conuehendis floribus rix-
a quando inter apes fit: sed in
teriectu pulueris a fumo tota dis-
cutitur. In florum genere diuerse species
sunt vnam terre dignitatis speciem
facientes: cuius alumonia lucis
inter noctis tenebras domus ter-
rene habitationis solet iocundissime
decorari. In scriptura vero consuetum
est florum nomine spem fructuum fu-
turi: virtutum dignitates designari.
Que virtutes et si diuerse sunt in specie:
ad vnam tamen patriam et ad vnum fi-
nem fructus vite eterne tendunt. Vnde
augustinus in libro confessionum de se
ipso dicit. Displicebat michi
quicquid agebatur in seculo: pre dul-
cedine dei et decore domus eius quam
dilexi. Et illud. Volebam confe-
renti estus meos ut proferret
quis esset aptus modus viuendi ad
ambulandum in via dei: in qua
alius sic. alius sic ibat. Diuer-
sis enim sed non aduersis viis: sed
quisque ad vnam patriam dirigitur.
In via virtutis iusticie noe salua-
tus est. in fide abraham. in timore
ysaac: in propagatione iacob. in more a
ioseph. in mansuetudine moyses.
in humilitate dauid. helyas in ze-
lo et ethe ezechias in oratione et lac-
rimis. in obediencia iosue. in lenitate
samuel. iosias in omnimoda perfec-
tione: iob in paciencia. daniel
in abstinencia. et thobias in mi-
sericordia. ysaias in veritatis an-
nunciatione: iheremias in sanctifi-
catione. Hiis floribus antiqui patres
venustissime micuerunt. Sed et
hii patres noui testamenti singulariter
floruerunt. In maria primo ma-
tre domini nostri ihesu christi que est totius
virtutis exemplum: cum virginitatis
honore effulsit castitas. In iohanne
contemplationis assiduitas. in petro
fides. in ceteris apostolis caritas. in
maria magdalena deuotio et
penitencia: in paulo labor cum pre-
dicationis doctrina effulsit. Horum
omnium sparsim nunc a fidelibus flores
virtutum singulariter rapiuntur: ut
unum edificium corporis christi quod est
misticum cum sarcinis bonorum operum
onusti ingredi gestientes. mate-
riam laudis quasi ceram prebeat in r-
ectam dei: quia in tenebris peccatorum
que soluto amplius condensatur: solque
inter illustretur. Quod autem in textu
dicitur. pro conuehendis floribus
rixam fieri inter apes nullus miretur: cum inter ipsos christi apostolos con-

tenet facta sit. quibus eorum meritis uel
virtute maior uideretur. Quamquam et tercia
aliter dici potest cum quis in una
virtute prepolleat ut in abstinencia et
parsimonia cibi. eos quos embalismi
uel naturaliter uel usualiter paci
untur secum abstinere eciam cogit inuitos:
qui tamen illum in feruore spiritus uel alia
virtute aut caritate prepollent. Propter quod
paulus ad romanos scribens sic dicit.
Qui non manducat manducantem non
iudicet: et qui manducat non manducan
tem non spernat. Diuersa enim gracium dona
sunt: unus autem dominus. Propterea notandum
quod in textu subiungitur: rixa inter a
pes in iactu pulueris tota distinguitur.
Et iuste quidem. Quid enim superbis
terra et cinis. Nemo altero no
bilior ut dicit philosophus. nisi cui rectius
ingenium: et artibus bonis aptius
atque facilius. Cito ignominia fit
superbi gloria. Ambicio nullum tim
habet: tam sollicita est ne quid uideat
ante se quod se. Similiter et rixa fumo dis
cutitur. Quid autem vita hominis. nisi
vapor ad modicum parens. capitulum xv.

Verarum apium singule habent acu
leum: sed huius nichil nitibus
nocent. Si qui vero sudores habent
amaros et ex natura fetidi sunt: hos
persequitur et pungunt. Super positum
regem apum carere aculeo: hic vero
dicitur verarum apum singulas habere
aculeum. Sed notandum est quod inter
aculeum regis et apum aculeum sit
magna distancia: cum ille crudeli
tatem in prelato. iste loco et tempore
redargucionem vicii in subdito de
signet. Verarum enim apum singule
que religiosos aut fideles quosque sig
nant. sine aculeo esse non debent:
cum discretissimus augustinus dicit in

regula. Magis quippe innocentes non
estis: si fratres uestros quos indican
do corrigere potestis. tacendo pe
rire permittitis. Et beatus benedictus
in regula sua. Si quis frater aut con
tumax. aut superbus. aut inobediens.
aut murmurans. aut in aliquo contrarius
regule sancte. et preceptis seniorum
suorum contemptor repertus fuit: hic
secundum preceptum domini nostri ihesu christi ad
moneatur secreto semel et secundo a
senioribus suis. si non emendauit se
obiurgetur publice coram omnibus.
Talis aculeus in claustralibus
esse debet. De hoc ezechiel propheta
terribiliter loquitur dicens. Si non
annunciaueris impio impietatem suam.
et ipse in impietate sua mortuus
fuit: tu portabis iniquitatem eius.
Sed dicis cum cayn. Numquid custos
fratris mei sum ego. Et quidem nega
do uim dixit: qui fratrem non custodi
endo iudicio interfecit. Caue er
go et tu. ne in eo quod non custodis oc
cidas. Et utique non custodis: si
peccatorem non arguis. Unde sanctus
doctor gencium paulus discipulo pre
cepit dicens. Argue increpa obsecra
increpa in omni paciencia et doctri
na. Et bene dixit in omni paciencia: quia
dauid predixerat. superueniet mansue
tudo et corripiemur. Et quidem ui
rga aaron que prius uersa fuit in co
lubrum: postea flores et amigda
la tulit. Unde in ecclesiastico. Qui cor
ripit hominem graciam inueniet pos
tea apud eum: magis quam qui per
blandimenta decipit. Qualiter
autem corripiendus sit proximus: apostolus
docet dicens. Si preoccupatus fuit
homo in aliquo delicto: uos qui
spirituales estis huiusmodi instruite

in spiritu lenitatis: considerans
teipsum ne et tu tempteris. Andi-
uit in spiritu lenitatis. Asperitas e-
nim crudelitatis appellata est. et
si quando corda frangat timidorum:
fere tamen omnium ut fregit exasperat
commodatam autem lenitas et si quando peccan-
tibus reprobis audaciam prebeat: tamen in-
genuosis animis male faciendi volunta-
tem annichilat. Alterius vitia ut dicit
philosophus emendanda sunt: et alterius
frangenda. Nec desperaueris diutinos
egros sanari posse: si contra temperantiam
inuitus sciteris. si multa facere coegeris aut
pati. Perexcidus est enim pudor. quod
diu in animo durauit: aliquibus erit bo-
ne spei locus. Vitia alterius et si
non excideo. tamen inhibeo: non
desinent sed intermittent. Fortasse
autem et desinent: si intermittendi con-
suetudinem fecerint. Debet autem contra
vitia dici aspere. contra pericula
animose. et contra auaritiam superbe. con-
tra ambitiosum contumeliose: luxu-
riam detestari. fallacias obiur-
gari. Quomodocumque tamen siue se-
uerius siue leniter excessus pec-
cantium corrigatur. malle debet
hic a superioribus corrigi uiuo. quam
uiuere in futuro: et si tempus aut
locus opportunus fuerit. potius in capitulo
debet velle coram fratribus et a fratre urgere
uiuere vapulare. quam in illo terri-
bili et extremo iudicio demonum se-
uitia cruciari. Vel saltem si Christi
benignitas nobiscum remissius
egerit: ad tempus ante iudicium in pur-
gatorio tribulari. Miserius est plus
quam factum in iudicio quod differt et eligit
corrigi in futuro. Huius autem rei
videas manifestum exemplum.

Aput sanctum victorem parisius
in monasterio canonicorum regularium
magister hugo canonicus fuit: qui secundus
augustinus. idest secundus ab augustino
in scientia dictus est. Qui cum et si vite lau-
dabilis fuit: in hoc tamen nimis
fecit. quod disciplinas in secreto uel
capitulo cum aliis pro cotidianis ex-
cessibus non accepit. Habebat enim
ut michi dictum est carnem teneram:
et nimis a pueritia delicatam. Ca-
ro ergo nature uel consuetudine po-
tius minus bona in se virtutis ex-
ercitio non cauit: audi quid ei in mor-
te sustinere contigerit. Ad extrema
veniens a quodam concanonico suo
qui eum in vita valde dilexerat adiu-
ratus est: quatenus ei post obitum ap-
pareret. Libenter inquit si hoc michi
per uite et mortis dominum conceditur.
His conditionibus appositis medi-
is: magister hugo defungitur. Nec
multo post rediit ad socium prestolan-
tem dicens. Ecce ego. quere quod
vis: morari non possum. Timet
ille. et sicut timore non tamen modico con-
turbatus? quo inquit dilectissime tibi
est. Bene autem michi est: sed quia
renui accipere disciplinam. vix vllus
demonum in inferno remansit qui non
michi ictum validum dedit ad pur-
gatorium transeunti. Ecce nunc sum
quanto melius. quanto gratius quam leuius in
vita: quam post mortem vir ille doc-
tissimus vapulasset. Videat nunc
qui nec in capitulis arguere voluit
nec argui. Cessant accusatores:
et ideo accrescunt excessus. Deferet
vnus alteri: ut sibi ab altero defe-
ratur. Veniet certe tempus in quo ca-
nis mutus non valens latrare sile-
tium indicetur: ore per ignem flam-
vorantis obstructo. Et ille qui latra-

tus accusancium uel corrigencium
sustinere contempsit: clamores et ir
risiones et cachinnos demonum ad
penas inevitabiles compellencium
sustinere cogetur. Hinc per prophetam
dicitur. Reges eos in virga ferrea:
tamquam vas figuli confringes eos.
Post pauca quasi eciam subiungens.
Apprehendite inquit disciplinam: nec
quando irascatur dominus et pereatis de via
iusta. Memor igitur ferree virge prophetie
prophetiam meminit: nam in puerili eta
te quod audierim audiatis. ¶ De
duobus scolaribus insolentibus quos
dyabolus per mortem terruit: ut in
furiam verterentur. Erant in scola
duo insolentissimi scolares ado
lescentes. qui non solum pati nolebant
correctiones magistri. verum eciam ad
dissoluciones et insolencias alios
inducere volentes sepissime compellebant
Et hoc quidem magister emendare non
poterat nec audebat. Contigit er
go magistrum mori. et tercio die a quo
in media scola in effigie magistri dya
bolus cum virga ferrea coram omnibus ap
parere. nec mora cum torvo vultu
in adolescentes dictos exurgens.
et cum virga illis mortem intentans: re
pente disparuit. Mox que illi pavo
re in furiam versi: post dies aliquot
obierunt. Ex hinc scolares quod uer
tant iudicium divinum. et magistris sint
subditi discant. nec umquam refugiant
corrigi: ne eis contingat postmo
dum sub virga ferrea vapulare. In
fine autem huius particule de apibus no
tari potest quod dicitur. que aculeo nichil
minantibus nocent: quia non propter legum ob
servatores sed propter transgresso
res pena est legibus constituta. Sicut
vero sudores amores amaros

habent. et quasi ex natura fetidi sunt:
hos persequuntur et pungunt. Iudi
ces amari peccata significat: que ad
amaritudinem pertrahunt sempiter
nam. Natura autem fetidi sunt. qui
per consuetudinem que utique non est na
tura sed quasi altera natura infa
mes facti sunt: et fetore turpis fa
me sue corda hominum omnium fetore gra
vius infecerunt. Tales utique boni
claustrales uel veri fideles. quasi ve
re apes non immerito persequuntur et pun
gunt: sicut david de illis dicit.
Perfecto odio oderam illos et inimici
facti sunt michi. Et supra. Iniquos
odio habui: et legem tuam dilexi.
Consequens enim est: ut qui legem dili
git. inimicos legis et iniquos odit.
Perfecto tamen odio quia dei facturam
diligit hoc est hominem: et factum ho
minis id est peccatum consequenter oderunt

Apes que aculeum perdiderunt: capitulum xvi.
mella de cetero facere non possunt
Quid melle dulcius? quid virtute for
cius. Hanc utique in proximo pro
movere non satagunt: qui peccantem
proximum arguendo uel accusando non
pungunt. Vel aliter exponi potest sed
gravius. Apes que aculeum perdiderunt mel
la de cetero facere non possunt. quia
sepius fit ut qui proximo subvenire
arguendo uel indicando non curat:
iusta vindicta dei a melle virtutis
cadat. Et qui fratri suo a fovea cavere
noluit: ipsemet laborem tam in inquita
tibus incurrat. Quid mirum. Male
dictus a propheta dicitur: qui prohibet
gladium suum a sanguine. Prohibere
autem gladium a sanguine. est proxi
mum nolle verbo corrigere: quo mo
ri posset peccatum a peccato. et vi
vere correctus deo. Talis maledic

tus e malo additus est: quia in eo
quod proximi curare noluit, cum in
malum culpe in presenti et in malum
pene in futuro perpetue dampna
cionis involvit. De hoc quod nostro
tempore contigerit audiamus. De
abbate propter negligenciam deposi
to: qui in fine inter angustias cla
mans exspiravit. Vidimus in
monasterio quodam monachum
naturali ingenio et sciencia preditum: vir
tute castitatis et omnium morum ho
nestate preclarum. In quo solus ille
defectus erat: quod nullam contra pec
catum rigiditatem habebat.
Quem defectum in eo sperantes mo
nachi corrigendum: eum in abbatem
unanimiter elegerunt. At ille fac
tus abbas ut ante in pusillanimi
tate et ignavia persistit: et ex hoc
ordo monasticus notam satis gra
vem dissolucionis incurrit. Quod su
periores eius ordinarii minime cum
grave ducentes: illum ab officio
removerunt. Quod ille supra mo
dum graviter ferens, ad tantam pau
latim impacienciam venit: ut manus
liquitati totaliter daret: et se ipsum
dentissime nequissimis in dilapida
cionem ecclesie sociaret. Nec hoc
tempus distencius intercessit, cum po
situs esset in agonia, importunos
exactores sibi instare vidit: se quod
oportere reddere racionem non solum
de suis excessibus quos commisit: ve
rum eciam de illorum excessibus quos
quia corrigere debuit non correxit.
Exactores ergo cum declinare vel
let et non potuit: clamans inter
angustias exspiravit. O quam hor
rendum est illius hora exitus expec
tare: et non cum lacrimis debitis et

lamentis et dignis penitencie fruc
tibus prevenire. Huius ergo exem
pli gracia correccionis aculeum ha
beas: ne frustreris melle et a
virtute cadas. Capitulum xxiiii.
Sunt apes rustice aspectu
horride. alie multo vivaci
diores: sed labore et opere prestan
tes. Ille aliquem in terram adacto acule
o pungit ut intestinum sequatur: et tunc
illico moritur. Apes rusticas et aspec
tu horridas, claustrales quosdam
intelligo: qui in exteriori ordinis ob
servancie superficialiter ambulan
tes, nulla interius dulcedine spiritus
sancti irrorantur. Hii bene in actibus
apostolorum signati sunt per illos qui se
spiritum sanctum ignorare respondent:
et tantum in Iohannis baptismate bap
tizatos. qui utique dura abstinencia
preditus, zona pellicea et camelorum
hyrsuciis horrescebat. Tales ut
predixinus in austeritate morum ex
terius ambulantes, active vite
multo labore operam prestant: et
ideo vivaciores sunt. Martha
enim sollicita erat circa frequens minis
terium: et ideo erga plurima turba
batur. Tales autem et si in terram adac
to aculeo pungunt ut intestinum tra
ctus odium sequatur: vel eciam infirmis
occasionem et nondum perfectis fratribus
dederint ut ab ipsis odio habeantur
mortalissime peccant: et quasi irre
mediabile peccatum manet quousque
fratribus reconsilientur: et correctis
moribus se habilitent ut et ipsi in
pace vivant: et alios secum in pace
vivere permittant. Et vide quam repre
hensibile istud Christus in evangelio
notavit. Qui scandalizaverit unum
unum de pusillis istis qui in me credunt.

expedit suppleme magis ei ut suspe
datur mola asinaria in collo eius et
demergatur in profundum. Nota quod
carissime xpus nisi hic penas cer
tas in tali peccato distinguit. Hic
autem pro solo scandalo dimissionem
in mari cum mola asinaria fieri iudi
cavit. Quis autem magis scandali
zat hominem vel quam qui ei occasionem peccati
et scandali prestat etc. De hiis autem
quorum reprehensiones vel morda
citates odii sequitur intestinum: exemplum
nostri temporis ostendamus. De quo
dam qui inimico noluit reconsiliari
nisi post plagam domini. Venerabilis
iacobus de vitriaco cuius supra feci
mus mensionem: ut multis adhuc
notum est crucem ihosolimitanam predi
cavit. Contigit autem ut pacificatu
rus quadam die mortales inimicicias
iniuriam passum primo supplicit deinde
prostratus pedibus eius semel iterum
et tercio cum multitudine populi pre
sente rogaret: nec proficeret in
rebellem. Conversus autem ad populum i
dixit palam omnibus. Contestor vos
quod spernit nos: spernit et eum qui
mittit nos. Rogate ergo dominum ut
tale signum ostendat in hominem ob
stinatum quo cunctis presentibus pateat
eum hostiliter contra se in retencione
odii contra proximum hoc egisse.
Nec mora ubi vir sanctus oracionem
explevit: miserandus ille cunctis ocu
lis semel iterum et tercio in terram
corruit et ore cum cruore spumas et
saniem: horroris maximum specta
culum et piaculum omnibus prebuit.
Tunc flente populo reverendus vir
fusa prece prostratum erexit. Qui
mox integerrime sospitatus ubi an
te se inimicum vidit: quasi aliquid
amicissimum rogaturus cum lacrimis
veniam petiuit. Ruens quod ad oscu
la eius et: ad lacrimas et laudem xpi
omnium corda commovit. Aliud et de hoc
eodem articulo valde memorabi
le in germanie partibus contigit.

De nobili cui inclinavit ymago
crucifixi: quod dimisit occisori fra
tris sui.

Nobilis quidam fratrem
uterinum a quodam plebeio et ig
nobili occisum perdiderat. Fugien
te de patria occisore contigit ut no
bilis ille cum multo comitatu pe
regre profectus: in premeditate so
li in agro occurreret occisori.
Et cum mox extracto gladio ubi i
nimicum expetiit: in terram prostra
tus occisor clamavit. Miserere
mei nobilissime vir pro illo qui tu
i misertus et omnium mundum istum sua
morte redemit. Repente nobi
lis animus illam quam extenderat re
traxit manum: in lacrimas resolutus.
Deo cum hoc ignavie asseveret
a suis et iterum manum extenderet
in prostratum: iterato reus ob remis
sionem peccatorum eius veniam peteret.
secundo manum deposuit. Tercio quod in
crepatus a suis cum morte tercio
intentaret et miser ille ob eva
sionem angustie qua omnis caro
in extremo esset iudicio oppressura
veniam precaretur: respondit nobilis
genere sed nobilior mente. Et ergo
inquit tibi prorsus mortem fratris in
dulgeo. Nec mora eadem die
ut audiret missam ecclesiam introgressus
ubi coram ymagine crucifixi ter
cio flexit genua: visus est a quo
dam sancto viro ad singulas ge
nuflexiones nobilis illius cruci
fixus caput suum humiliter inclinare

Deorsum ergo ille vir sanctus quod solus
hoc viderat: nobilem evocatum
quis esset interrogat. Et ille miles
inquit dicor in terra qua natus sum.
Et rursum ille. Dicas inquit karissime et
nichil celes: in quo confidis te ma
gis divinam misericordiam meruisse.
Tunc miles. Peccator inquit sum et seculo
deditus: in nullo prorsus nisi hodie
forsitan veniam promerui. Et hoc
dicens: quod actum erat retulit. Tunc
ille et quod vidisset exponens: ad ac
tum vite gracioris et mitis nobilem
exhortatur. Et digne quidem de viro
nobili hoc audit: quod philosophus dicit
Vera ingenuitas non recipit con
tumeliam. Unde tarentinus ille nobi
lissimus. diutine intuens villicum ma
le dispensantem rebus. Sumpsissem inquit
de te supplicium: nisi tibi iratus essem.
Maluit quam impunitum relinquere: quam per
iram ipsum punire. Nichil enim tam
preclarum tam magnificum: quod non
desideret temperancie moderamen.
Deinde quid philosophi senciant super eo quod
iniuria dimittenda sit proximis: vi
deamus. Dicit enim philosophus. Nunquam sce
lus scelere vindicandum est. Et impi
um est meminisse quod oderis ledere:
quanto iniquius odisse quod leseris. Et quam
magnarum virium est ledentem neg
ligere. Res igitur magne clemencie
est: indulgendo corrigere peccata:
non vindicando. Ridiculum est
odio nocentis innocenciam perdere.
Sed vera memoria beneficiorum la
bilis est: iniuriarum tenax. Si quis
irascitur et ab aliquo penas expetit
a se exigit. Magni animi est semper
placidum esse tranquillumque: et iniuri
as atque offensas superne despi
cere. Si magnanimus fueris: nunquam

tibi iniuriam iudicabis fieri. Hoc est
tum enim vindicte genus ignoscere.
Propositum optimi viri et ingentis
animi est tam diu ferre ingratum:
donec fecerit gratum. Nec te racio
decipiet. Succumbunt enim vicia virtu
tibus: si illa tam cito odisse paraveris.
Discant ergo apes fidelium pro
tempore et loco et persona aculeo pungere:
et nullum intestinum fratrum odium in
cordibus retinere: ut sit in mellis
dulcore proficiant. et favum cari
tative correctionis emendacionis condiant.

Inter omnia quae Capitulum xviii
animalium illud supra modum
mirabile est: quod apes communem sobolem
habent. et eis omnibus est fructus. Quid mo
nache religiose vivens? quid predi
cator egregie de fructu multiplici
gloriaris? Et tuus fructus si con
gaudeo meus est: et hoc ut dicit
augustinus caritas operatur. Caritas enim
testante apostolo non est ambiciosa: non
querit que sua sunt. Rex david quem deus
hominem secundum cor suum invenisse
testatur. in multitudine populi sui qui
sub eo auctus crevit gloriatus. cum
populo suo tanta animadversione percussus
est divinitus. ut septuaginta milia populi
angelo cedente corruerent: et ipse
regni gloria destitutus per filium
fugeret. et in maxima penuria
tribus mensibus exularet. Si ergo
regi david in multitudine populi
nequaquam gloriari permissum est: quid
tibi pastor prelate quid tibi mona
che. quid tibi predicator est glorie.
Communem tibi sobolem reputes:
eundem tibi fructum cum aliis. Paulus
ille excellentissimus predicator olim
in electis reprehendit quod dicebant
Ego quidem sum pauli. ego autem

appollo: ego autem cephe. Et iuste
quod postea subinfert. Ignobilia et
contemptibilia elegit deus: ut non
glorietur in conspectu eius omnis caro.
Quare autem ille gloriosissimus natha
nael cum xpistus super omnes fere dis
cipulos suos et apostolos testimonium
perhibet dicens. ecce vere israelita
in quo dolus non est. sicut petrus et
andreas qui utique homines erant
sine litteris et ydeote apostolatus dig
nitatem non accepit. Hinc augu
stinus videtur: quod nathanael si yde
ota fuisset apostolus extitisset. Non
ergo predicator quod doctor multi de
multis litteris glorietur. De
iuvenibus receptis ad ordinem
Memor sum loci et temporis et per
sone. quod bone memorie frater iorda
nus sedes inmister generalis ordinis
predicatorum. iuvenes uno tempore tam
preclare litterature ad ordinem recepit pa
risius sexaginta: ut plures eorum
vix possent ut audivi cum multa
repetitione ad matutinale officium
unam legere lectionem. Super quo ut
dicitur a fratribus graviter ad generale
capitulum accusatus: spiritu sancto re
pletus dixit. Dimitte illos: ne con
temp natis unum ex illis pusillis
Dico vobis quod multos et fere omnes
predicatores gloriosos videbitis: et
per quos dominus super multo litera
tores in salute operabitur animarum
Quod nos vidimus oculo dictum usque in
hodiernum diem vidimus et videmus
Discant fideles apes melliflui
fructus cum gaudio et admiratione
prolem fidelem et omnem habere: et
Xix non in fratrum singulariter gloriari Ca
Mixti apes amicicia plurimum xix.
fovent iuvenem. Et hoc in

re cum xpistus totius virtutis exemplum:
nequaquam discipulos servos sed
amicos vocare dignatus est. Ecclesias
ticus quoque de amicicia eleganter in
sinuans dicit. Ne obliviscaris amici
tui in animo tuo: et non inmemor sis
in operibus tuis. Fidelitatem amicicie
omnis divine scripture commendat. Sed
et philosophi pulchram nimis et iocundam
testantur. Ut enim philosophus. Nullius boni
sine amico uel socio iocunda est
possessio. Cum hiis consilare qui te
meliorem facturi sunt. Illos admit
te quos tu potes facere meliores
Tales igitur comparabis amicos.
quibus possis et in adversis confi
dere. et in prosperis non timere:
ut hinc te in adversis sublevent.
et inde te in prosperis non suppla
tent. Qualem amicum habere vo
lueris: talem te exhibeas erga ipsum
Ita semper amicum habeas: ut pos
se fieri inimicum putes. Ita credas
amico: ne sit inimico locus. Turpius
nichil est quam cum eo bellum gerere cum
quo familiariter vixeris. Ego
monstrabo tibi amatorium sine
medicamento sine herba: sine
ullius veneficii carmine. Si vis
amari ama. Negotiacio est non ami
cicia que ad commodum accedit: que
quid quid consecutura sit spectat
Detrahit amicicie maiestatem
suam: qui illam parat ad bonos casus
Si aliquem amicum existimas cum non
tantum credis quantum tibi: vehe
menter erras et non satis nosti
vim vere amicitie. Omnia cum ami
co tuo delibera: sed de teipso prius
Post amiciciam credendum est: ante
amiciciam iudicandum. Cum ita vive
ut nichil illi committas: nisi quod co 4

mitte i amico etiā possis. Qui co
gitat an q tibi aliqs in amiciciam
copulandus sit. Cū placuit fieri
toto illū pectore admitte: tā au
dacter cū eo loqre q tecū. Vtrū
q viciū est: et omib⁹ crede ⁊ nul
li. Semper in amicicia firmus esto
Contra amicū nulli credas: ni
si qd ipse probaueris. Vera amici
cia nūq fefellit: sed semp stabi
lis perseuerat. Si vero in ōrnū
actū est: nūq vera fuit. De du
ob⁹ amicis vir phie deditus ista
narrauit ¶ De cordiali ami
cicia cuiusdā xpiani ⁊ gentilis:
quorū alter pro altero mori vo
luit Erat in mem parū an
nrā tpa iuuenis qdā sagax in
genio diues valde: qui nūcios
suos per diuersas mūdi partes
mercacōis causa mittebat. Q
ut venerūt qdā ex ipis in ptib⁹
orientis. reppererūt gentilem q
dā in omibus mūdi copiis ⁊ re
bus super oēm modū ~~ditissimū~~
ditissimū: et libealē in omib⁹
et fidelem. Quid plura. Nū
ciant illi se habere talē dnm
Vadunt et redeūt ⁊ munera
ex parte dni sui gentili defe
runt: referūtq maiora iuuem
xpiano. Et inde tm amore et a
miracōne succendit: q pperat
cū multo comitatu et munerib⁹
in oriente videre gentilem. Q
ille cū magna gloria suscepit
et exultacōne. expertus ē hoīem
honestū morib⁹ ⁊ sagacem i
genio ⁊ pre omibus libealē:
secūq illū tenet non pruo tpe
nec pruis expensis. Cum cum
redire vellet ad priam eū ad
thesauros incopabiles intro
duxit. Sed cū aliq accipe recu
saret ille constātissime: tādem
tandē ostendit ei septem puellas
virgines in ōclaui nobilissimas
gnē ⁊ pulcherrimas decore ⁊ quas
scdm ritū suū duce ppo̅nebat te
pore oportuno: et dixit ei. Ex i
his tibi vnā eligas in vxorem
Nec mora iuuenis supra modū
aīmo captus et oculis: vnā elegit
prestanciorē morib⁹ et decore
Cui gentilis. Opcionē inqt dedi
tibi: et tu qdem michi dilectissimā
pre omib⁹ elegisti. Et tu qdē ut
sapiens experieris qd dederī:
et ego ut mīn⁹ sapiens pter te
qd dimiseri experiri non cuncta
bor. Hec dicens sponse tradi
dit ōdigna munuscula: et eā
tradidit xpiano. At ille ad pa
veniens sponsā suā i magna
gloria baptizatam accepit vx
orem: et mulierē mire virtutis
inuenit. Ipē aūt auctus gloria ⁊
diuiciis: in virū profecit max
imū ciuitatis. Gentilis autē
frequēter recolens quid in dicta
iuuencula perdidisset. grauiter
cepit aīo vltra q credi potest:
et paulatim pre tristicia conta
buit in corpe ⁊ specie atq sensibus:
de die in diem de āno i ānum
de tpe in tempus decrescens reb⁹.
cū nichil curaret de omib⁹ que
haberet: tandē ad extremā mise
riam deueniens. exul a pria
quasi infatuatus pulsus est ab
amicis. Qui cū quid ageret i
ignoraret ⁊ incidit cordi ami
cū visitare debere pro quo ista
pertulerat: nec posse eū credē

futurum immemorem: et nunc tanti pi-
aculi contemptorem. Aggressus er-
go iter venit ad locum ubi ille
manebat. Pulsavit ergo ad por-
tam quondam amici sui. Dixit
quis esset, neglexit nuncius nunciare:
non est intromissus. Quo in facto
gentilis contristatus ad mortem: ves-
pere veniente super vastum ecce at-
rium se proiecit. Intempeste igitur
noctis silencio quidam insidiatus
latrunculus transeunti: occidit eum clam
et discessit. Mane autem inventus homo
occisus. et iuxta eum ignotus genti-
lis: capitur. Et congregatis nobi-
libus et populo civitatis offertur captus:
et illi factum imponitur. Qui cum despe-
ratione fractus homicidium non ne-
garet, ille quondam amicus eius stans
dimicus stupefactus contemplatus
est hominem et cognovit: statimque pro-
siliens cum duceretur ad mortem cla-
mavit. Innocens iste est: ego sum
qui factum feci. Nec mora dum eum
maximo clamore et merore populi
prohiberet decollandus, ille qui
factum fecerat providencia divina
victus tam nobilem et innocentem
hominem deperire: in medium pro-
siliens exclamavit. Innocentes
ambo: et primus et secundus. Ego sum
ille nequissimus qui homicidium perpe-
travi. Mox iudex et proceres
civitatis mirabiliter stupefacti:
simul ceperunt dictos tres viros,
et factum diligencius perscrutan-
tes. cum veritatem cognovissent. inno-
centes absolvunt: et primum reum
pre admiratione piaculi dimit-
tunt. Cristianus autem ille obviis
manibus et oculis amicum suscepit.
Et ut breviter dicam, invitavit
ad fidem, et cum ille baptizatus
est. accepit uxorem nobilem consobri-
nam amici: et eo cogente dimidi-
a cum illo bona patrimonii que habebat.
Apes ergo fidelium christiana et de-
bita caritas ad invicem foveat: stu-
deantque divine gratie deditum exemplum
saltem gentilis hominis imitari. ca^m

Sunt apes hospitalita- xx^m
tis virtuti dedite. Apes enim ex-
traneas dummodo bone et mitis na-
ture sint: secum recipiunt. Quod mi-
rum. Per hanc enim et Loth evasit
incendium: et Abraham receptis
et refectis angelis meruit benedi-
ci. Et apostolus. Hospitales invicem
sine murmuratione sine simu-
latione. Et bene addidit sine simu-
latione, quia maxime isto tempore in plu-
ribus videmus hospicia simulata:
ut hoc faciunt homines seculares aut
propter verecundiam honestatis, aut propter
favorem et gloriam secularem: pau-
ci vero simpliciter propter deum. Et
vere credo quod qui modo debito indi-
gentibus hospitium exhiberet: ei
etiam deus refunderet in presenti.
de Et hoc digna fratris predicatoris
relatione miraculum manifestum
enarrabo. De romano qui omnia
sua in pios usus expenderat: cui
deus magnum thesaurum indicavit

Fuit in roma vir pius et bonus
qui indifferenter homines religiosos
et pauperes ad hospitium invitabat.
Contigit autem eum confectum senio
attenuari vel appauperari rebus tempora-
libus: et angustiabatur plus quam so-
litam hospitalitatem exercere non
posset. quam quod ad suos usus sufficien-
ciam non haberet. Cumque una
nocte anxius pro talibus iaceret in

lecto semivigilans audivit vocem
dicentem sibi. Vidi caritatem tuam quam
in exhibenda hospitalitate mul
to tempore hominem infatigabiliter habuisti:
et per hanc ad vitam pauperrimam de
venisti. Volo ergo non solum in fu
turo remunerare te: verum etiam
in presenti. Vade dic illi diviti de vine
a tua quam melior est: et cum vinea
illius concambium facies. Ipse autem
libenter annuet verbis tuis. Habita
ergo illius vinea in medio illius
acervum fodies in profundum: et
sub eo reperies quod romanus co
piis est invisum. Ad hanc igitur vo
cem cum homo non protinus obedi
ret: secundo et tertio idem quod primo
divina vox precepit. Tunc homo
ad divitem veniens: obtulit con
cambium vinearum. Cui dives. Libenter
inquit. et quo melior est tua vinea
mea: tibi solvam. Cui pauper.
Nolo ait: sed equo valore concam
bium fiat. Et factum est sic. Mox
pauper communicato secreti consilio filio
et duabus parvis filiabus. eadem acumi (?)
cum eis supradictum accedit in vine
am: et incepit fodere cum spe mag
na. Cumque diu fodissent nec adhuc
effectus sui signum invenissent: cepit
puer suo filius cum sororibus insul
tare. Quibus pater. Nullo autem mo
do credere possum quod frustrabor. Conti
nuo igitur pater cum filio viriliter insiste
ntes. tandem in profundum inter inge
ntes lapides vas marmoreum ple
num aqua r: et in ore ipsius ollam
vitream plenam balsamo. et in
orificio olle vas parvum fictile:
et in eo tres lapides preciosos.
smaragdum saphirum et carbuncu
lum quantitatis non modice repperiunt.

Nichil autem aque in vase marmo
reo reputantes: effuderunt eam.
Que mox ut effusa est. instrumenta
quedam erea in quibus laboraverant
per fusionem contingens: colorem
eris in pulcherrimam auri speciem com
mutavit. Erat enim aqua ex san
guine et carnibus basilisci. in mo
dum aque rosacee per elevationem
facta: que solet ab alchimistis fi
eri aurum sophisticatum. Sed hac
aqua deus noluit innocentiam dei
viri maculari: et ideo effusa dis
paruit. Balsamo vero cum dictus homo
debilitatus visu usus fuisset. nes
cius quasi cum oleo per dies aliquot:
recuperavit integerrime visum.
Et post cognito per presbiterum suum
vendidit inestimabili precio:
et pro lapidibus quos invenerat
pecunias copiosissimas et multas
accepit. Factusque dives inclitus
glorificavit deum: et post se filios
et nepotes suos in multis copiis
dereliquit. Studeat igitur apes fide
lium hospitalitatis gratia pauperes
et peregrinos et maxime proba
tos vita secum recipere: et necessaria mis
trare

Capitulum xxi^m

Cum plura
genera animalium cupida sint et
avara: apud genus nullius avaricie
spiritualis sentitur. sed super beneficium
gratulatur. Et digne quidem quia ava
ro secundum verbum sapientis nichil est
scelestius: et hoc supplicans christiano.
Est enim avaricia secundum apostolum idolorum
servitus. Hanc avariciam et philosophi de
testantur. Dicit enim seneca in proverbi
is. In nullo avarus bonus est. in se autem
pessimus. Cupiditatem fugere reg
num est vincere. Neganda causa ava
ro numquam deest. Pecunia si uti scias

ancilla est: si nescias domina. Pecu
nia non faciat avarum: sed irritat.
Quid hac re stultius fieri reputatur?
Nichil satis est morituris. Cum
dum tibi satis nichil fuerit: ipse a
liis non satis eris. Resistendum est
occupacionibus cupiditatum. nec ex
plicande sed submovende sunt si
semel intraverint: locum sibi alias
instituent. Principiis illarum obsiste
mus: melius non incipient quam desinent.
Nos tota cupiditas in nocitura non
saciatura precipitat: quibus si quid
satis esse posset fuisset. Dum non co
gitamus quam iocundum sit nichil habere.
quam magnificum plenum esse: nec ex
fortuna pendere. Discedant ali
quando insidiosa bona. et sperantibus me
liora si quid in eis esset solidi aliquando
implerent: nunc haurientium sitim
concitant non extinguunt. Exemplum de pe
cunia nec possidentem nec cupientem
dormire sinit. Cum diogenem a
capite de nocte fur sacculum cum num
mis trahere conaretur et ille sentiret:
trahe inquit infelix ut facias utrumque
dormire. Noveris ergo mobilia
esse que dedit casus. et maiore cursu
fugere quam venire: nec hiis portioni
bus quibus ad summa perventum est re
troiri. sed sepe inter fortunam max
imam et ultimam nichil penitus inter
esse. Exemplum de usurario quem ymago
alterius usurarii desuper cadens in
terfecit. Unde contigit ut fratre
minore referente cognovi. in por
ta frontis ecclesie cathedralis in gal
lia: ymago usurarii sculpta de la
pide desuper quasi cum sacculo pecunie
evidentius promineret. Ut autem quidam
maximus et ditissimus usurarius civi
tatis etiam intraret per portam:

ymago usurarii desuper cadens caput
intrantis contactibus illisit. et repente
contritus turpiter expiravit.
Exemplum de usurario qui in adventu duo
rum canum horribiliter expiravit.
Vidi et ego ipse in brabancie par
tibus usurarium nequam valde: qui
multos nobiles et potentes exhere
daverat. et pauperes spoliaverat
ultra modum. Hic frequenter occur
rens religiosis rogabat quasi cum
lacrimis pro se orari: sed in nullo
penitus se correxit. Cumque super hoc
eum frequentius arguissem. nec tamen
in aliquo profecissem. accidit ut
repentina infirmitate correptus ad
exitum appropinquaret: et ecce duo in
gentes tenebrarum canes lectum ia
centis circuitibus ambiebant. Ipse vero
protracta lingua usque ad longitu
dinem pedis: dehiscens horribili
ter expiravit. Vos igitur apes fide
lium exhorrescite que audistis. et no
lite avaricie sordibus inquinari: sed
sicut a deo beneficium hylaritatis accepis
tis. ita hylariter non habentibus concedatis.
In apibus quasi situatur totius capitulum xxxiii.
virtutis insigne reperies: et que
in aliis animalibus singulatim sparsa vi
dentur: in istis natura in compendiosiori
beneficio congregavit. Et hiis illa
quidem illa quidem christi mater maria
si dici fas est signatur: cum veraciter
et eleganter sapiens dicit. Multe
filie congregaverunt divicias: tu su
pergressa es universas. Hanc et tu
fidelis anima pro captu tuo studeas i
mitari. Si vero conaris non frustra
habebis in longinquum. Quante autem et qua
les autem que virtutes sint: omnis sacra
scriptura testatur. Sed et has per diver
sa capitula superdicta descripsimus. Nunc

aut quid sit gnalit' vtus scdm phi
losophos ostendem9. Dicit n. pho
ru maxim9 aug9. Inicium vtutis e
pmo maria vtutu: amare vtutem
Et seneca in pu'biis. Scias eu mul
tis vtutib9 habūdare: q alienas
amat. Virtute vera intelligo aīo
sam excelsam qua incitat q'cq in
festat. Non dat natura vtutem
Ars e bonu fieri: si pt vtq9 efficere
ne aliquis miser sit facili9 effici
et ut btissim9 sit. Minim9 intuallu
e bto ad btissimu restat: q a miso
ad btm. Omnium honestaru rerum se
mina aīm gerit q amonitoe ex
citat: non alit q scintilla q fla
tu levi adusta igne suu explicat
Erigit em vtus cu tacta fuit et
impulsa. Virtus aliorum est scia et
sui. Discendu e de ipa ut ipa dis
cat. Non contingit tranqllitas n
immutabile q certu q adipiscaris.
et hoc deus est. Et aio illu no cog
nare est sequor. Sed hois bonu ip
sa vtus est: q inter hanc fortuna
et illam. idest inter adusa et ps
pera supba incedit. cu magno
vtuis q contemptu. Neminem esti
mam9 eo qd est: sed adicim9 ea
illi et ea qbus adornat9 est. Itaq
cu voles vera hois estimacone
ire. et scire qualis q tus q sit: nu
du inspice: ponat mrimoniu. po
nat diuicias et honores et alia
fortune mēdacia. corpus ipm
exuat. aīm intue qualis q tus q
sit: alieno an suo magn9. Corp9
multis eget ut valeat: aīm9 ex
se crescit. seipm alit se exercet
Quid tibi op9 e ut sis bon9.
Velle. Tunc scito te in oi vtute
perfectu. cu eo pueneris ut mich

il deu roges: nisi qd rogare palam
possis. Sic igit' viue cum homib9
tamq deus videat: sic loqre cu deo
quasi homines audiant. Nullo ho
nestamēto vtus eget: ipsa siu mag
nu decus est. Virtuti retroire non
licet. Modo contingit in silitudine
sui adducit: quodq tractauerit id
amabile conspicuu mirabile facit
Omnis vtus in modo est. Modus
certa mensura e. Virtutem mate
ria non incitat: nec peiore facit
dura uel difficilis. nec meliorem
hilaris aut leta. Quēadmodu
minora lumina claritas solis obscu
rat: sic dolores molestias iniurias
uirtus magnitudine sua opprimit et
elidit. Nec magis ulla portione
habent incomoda cu in vtute in
ciderint: q in mari nyb9. Virtus
non pt maior et minor fieri: vni9
staturae est. Catho qua die expul
sus e lusit: qua nocte occidend9
erat legit. Eodem loco habuit
gratulari et vita excedere. Mag
nus et vtuosus aīm9 deo pareat:
et quocumq fortuna impulerit si
ne cunctacone paciat. Non miru
est in tranqllitate non concuti: ill9
mirare ibi extolli aliq ubi omis
deprimunt. ibi stare. ubi omis ia
cent. Sapienti nichil eorum displi
cet q ferenda sunt. Nam q q in
hominem cadere potest in se cecidis
se non querit. Sapienti nichil se
nectus q q vtutes ei9 spacio bre
uiore claudunt. Perfecta vtus
e equalitas. et tenor vite per
omnia consonans sibi. Vbiq ide
eris prout rerum varietas exigit
Ita te accomodes tpi. nec te in
aliqb9 mutes sed pocius aptes:

sicut manus que eadem est cum pal
mam extendit et cum in pugillum con
stringit. De dubiis non diffinias:
sed suspensam tene sententiam. Que
prius contingere: animo tuo omnia propone
Nil tibi sit subitum: sed totum ante con
spicies. Cogitationes vagas et inutiles
et quasi sompno siles: non recipies
Cogitatio tua stabilis et certa sit: sive
deliberet sive querat sive contempletur
non recedat a vero. Non extollas quod
quod aut delicias. Mobilis esto non le
vis: constans non pertinax. Paucis fa
miliaris omnibus equus. Omnes tibi pa
res facies et si inferiores sunt non su
perbiendo contempnas: superiores
recte vivendo non metuas. Cunctis es
to benignus: neminem blandus. Severior
esto iudicio quam sermone vita quam vul
tu: rari sermonis ipse et sed et loquentium
paciens: severus ac serenus hilaris
non aspernans. Que nosti sine ar
rogancia inspicies: que nescis sine occul
tatione ignorancie tibi postules ape
riri. Velis omnibus prodesse: noli
nocere. Mensura est magnanimita
tis: nec timidum esse hominem nec au
dacem. Nulli preclusa virtus est omni
bus patet. omnes admittit omnes invi
tat: ingenuos libertinos servos re
ges et exules et non elegit domum nec
censum: sed nudo homine contenta
est. Corpora obnoxia sunt et ascrip
ta dominis et mens quidem sui iuris que
adeo est et vaga: ut ne ab hoc quidem
carcere cui inclusa est teneri queat et quo
minus impetu suo utatur et ingencia
agat: et in infinitum comes exeat
Nocturnum iter est ad quod natura te
instruit: dedit tibi illa que si non
deserueris par deo consurges
Subsilire enim in celum ex angulo li

ceret: nec ad hoc efficacius vehicu
lum quam virtus est. Postremo quidem
exemplum virtutis posuissem: si
non defectum virtutis in omni homine
reperissem. Nemo enim bonus nisi
solus deus. ¶ De persona ex cuius
dicto vel facto in lx annis nullus ho
minum peccatum veniale potuit iudica
re. exemplum. Scio tamen personam in Bra
bancie partibus adhuc in carne viventem.
quam ex et conversacione vite annis xxx fa
miliarissime novi et de qua qui cum
illa annis lx fuerunt fidelissime tes
tati sunt. quod nusquam in factis eius numquam
in dictis aliquid adverterunt: quod saltem
veniale peccatum iudicari ab ullo homi
ne potuisset. Mores interius et urba
tim composita tam sincera tam ange
lica sunt: ut modus eius vite su
per homines credi possit. Vul
tus eius tante maiestatis et gracie:
ut omnium in se contuencium vultus pre
nimio stupore in admiracionem conver
tit. Satagant igitur apes fidelium
secundum datam sibi graciam habituali
ter virtutibus insigniri. Quod enim si
ne habitu multimodi exercicii inge
niis nostris adheserit. sicut artes
divise sunt: vel cordis intimis
ut virtutes facillima dissilacione
abolebit oblivio. Quod vero ha
bitualiter infixum est: permanet inco
cussum.

Capitulum xxiii.

Sunt et inter apes divisa qui
dem officia. Alie struunt.
alie poliunt. alie suggerunt: alie
distribuunt ex eo quod allatum est
Hic notare potes officia divisa
claustralium. Ad litteram struere dicuntur
qui monasticis provident mon stru
cturis: ut prepositi. Polire vero di
cuntur qui extaticis operibus presunt:

ut marticularij uel sacriste. Insuper
rete vo dicim9 illorũ quorũ con
silio regit' monasteriu: ut sc̃ ma
iores seniores atq3 prudentes.
Distribuc̃ aũt cellariorũ est: q
tibꝰ alijs tribuuit in tpe oportuno
Horũ officia in regula beati aug9
et regula beati bn̄dicti singl'iter
distinguũt: et ex eorũ dis tradici
bus etiã inter canonicos sclares co
rũdẽ noĩa officiorũ noĩa sortiũtur
Hijs opetit q̃si sũmo iudici deo rõ
nem de suis officijs reddituris. ita
dn̄õ deseruire: ut inter bonos et
fideles seruos euge mẽãr' audire.
et intrãtes in gaudiũ dn̄i sup oĩa
bona constitui mereant'. cam̃ xxiiii.

Videnť oĩnes ĉtare de mune lu
cidissime uerũ ẽ mun9 esse fi
delis: op9 oĩne v̄tutis. Dicit aute
nõ oĩm est v̄tus: ita nõ oĩnes v̄tus
est oĩm. Nemo ẽ bon9 nisi solus de9
Et dicit' boitas essencialis q̃ soli cõ
petit deo nõ accidentalis. Sicut n.
oĩs creatura ex nichilo facta ẽ. ita tes
te aug9. ad nichilũ tendit si sibi re
linq̃t': et nõ diuina prouidencia i suo
esse nobili teneat'. Nõ igit' oĩnes
v̄tus ẽ oĩm qm̃ solius dei est
Certes igit' fidelis aĩa de mune
v̄tutis alicui9: et si nõ de v̄tute i
oĩmoda. Certes deo tuo offerre a
liq̃d: q̃d in ospcũ ei9 ḡtificet' obla
tum. Alij aurũ in tẽplo dei. alij ar
gentũ. alij gẽmas. alij purpurã.
alij coctũ bis tinctũ. atq3 alij alia
offerebãt: inerũ bene agit' si pilos
caprarũ. ã minuta cũ vidua in ga
zophilaciũ posuẽo dn̄i. Primo cor
neliũ. postea romã optulit petrus
maria magdalena p̃ciosũ vngẽtũ.
paul9 fere totũ mũdũ. ⁊ ceteri apli

singulas regiones. ut pote andreas
achayam. iacob9 maior hispaniã ⁊
iohẽs asyam. thomas indiã. iaco
bus minor iudeã: phillipp9 persi
dem. bartholome9 indiam inferi
orem ⁊ symõ et thadeus mesope
tamiã. mathias palestinã. mr̃es
gn̄aliter sanguinem. ɔfessores lin
guam: v̄gines sanctimoniã. Nec
defuit sanctorũ aliq̃s qui de xp̃o cta
ret mune: ne in conspectu sũmi
dei vacuus apparet. Sed et neĩn
quilibꝫ de mune ĉtare yesciat: ne
lampade vacua cũ fatuis v̄ginib9
excludat'. Palmes quidẽ lignis
et folijs grando9 cultu q̃si filo te
nuissimo in stipite pendet ut vix
posset auelli. Quãtulacũq3 v̄t9 sit
cõpage caritatis te tenebit in xp̃o:
dũmõ oĩno nõ cadas. Virtute eĩm
nemo male vtit'. Nullũ diẽ peius
pretermittas ⁊ nulla te sollicitudo
null9 labor exciuset: qn̄ boni aliq̃
opereris. Et vide cam̃. In libro de
natura rerũ plini9 autor ẽ q̃ dic̃t:
q̃ gallina a serpente nõ pt' infici
ea die qua ouũ ediderit. Quod in
ouo in quo spes pulli ⁊ nisi fruct9
boni operis per quẽ spes vite et
ne designatur. Quale aũt esse
debet opus illud: ꝓpheta ysaias
ondit dicens. Frange esurienti pa
nem tuũ: et egenos vagosq3 i dom9
in domũ tuam. Cũ videris nudũ
operi eũ: et carnẽ tuã ne desper
eris. Quattuor ponit hic. dare
panem esurienti. hospitẽ suscipe:
vestire nudũ. nõ despicere proximũ
sed fouẽ. De hijs quattuor exem
pla ponam9. de primo q̃ subueni
endũ est pauperi. De bone
ociose q̃ post saciata concupiat

h

paupercule de eius carnib9: et ipam
sanitatem et bos recepit vitam · cxm

Nostro tpe anno scilz ab incarna
cone dni · m° cc° xxi° qdam abbas
wilhelm9 noie in monasterio vil
lariensi · in brabancie ptib9 fuit :
qui in pauperes largus ualde et pi9
tali occasione miraculi extitit · si
cut fri waltero quodam priori pdicato
rum in treueri · a quo et ipe accepi
idem abbas secretius enarrauit
Curia erat cenobio villariensi in
lossen · comitatu hasbanie que herdi
citur · in qua bos conversis frib9 fuit :
elegans forma pinguedine et vir
tute : de cui9 carnib9 qdam paupercu
la pregnans gmedendi irremedia
bili desiderio concepiuit · Flebat
autem cotidie et quasi cum vite torquebatur
periculo : dabantur illi carnes bo
uine pulcherime : sed ad restringen
dam eius gcupiam non valebant
Veniente igitur abbate wilhelmo
ad curiam · et narrante fre gu(er)so
periculum mulieris : rndit abbas
Melius est occidi bovem quam hoiem :
sed secrete hoc facias · et gple de
siderium mulieris · Induxit igitur
frater gu(er)sus bovem secreci9 uesp
ere in gclaui : et occisum excori
auitque membratim diuisit et repo
suit : particulam vero quam mulier concu
pierat in bove transmisit · Mira
gmesta : mulier ex toto gualuit
Mira res horrendum spectaculum ·
mane enim facto · cum frater gu(er)sus fa
mulos suos ad arandum sequeretur :
vidit bovem occisum arantem in aratro
Et ex inde ultra quam credi pt tribi
liter stupefactus cucurrit ad do
mum : thalamum intrat requirit car
nes repositas : nichil prorsus

de boue inuenit · nec carnem nec pel
lem nec saltem sanguinem quem effuderat
Huius rei tres fratres gu(er)si in do
mo testes ydonei pro veritate fue
runt · Sed et ipe carnifex vir fidelis
et bon9 et super omnes ipa mulier
que in sola bouis occisi comesta carne
conualuit · et non in aliis potuit : que
in eis quodam occulto sed tamen naturali
instinctu : cum violenta desiderii vti
te diserexit · Familiam autem curie res
penitus latuit : quam eam diuulgari
abbas stricte prohibuit · Apud ip
sum abbatem res adeo valuit · ut
sicut ipse dicebat · qui ante naturali
ter parcus fuit : largus et pi9 super
omnes abbates in ordine in paupe
res extitit · Hic postmodum in cla
reuallensi monasterio abbas elect9 ·
et translat9 cum multis valde archi
epis abbatib9 et prelatis ad gna
le gsilium rome a dno gregorio papa
nono vocat9 : a frederico impa
tore in lumbardie partib9 captus est ·
et post triennium ab ipso imperatore
pro vite meritis specialiter est dimiss9 :
et post pauca rebus humanis est ex
empt9 · Huic specialissime deditum
lacrimis vidim9 : ut et illi diceret
que hominem secreti9 cognouerit · in
tantum diuine contemplacois assidui
tati vacaret : ut ei dns multam
visione monstraret · de quib9 non
nulla scripta vidim9 et probata

Exemplum de quadam mona
pia in pauperes : cui9 cista post e
uacuacoz repleta est farina

Sed hinc specialiter videas
de eo quod panis dand9 est pauperi ·
et quod in exemplum hui9 rei anno ab in
carnacone dni m° c° xcv° mul
ti per gallias et theutonie ptes

miracula contigerunt: ex quibus unum referam quod cuidam matrone in Brabancie partibus contigit quam optime novi. Erat in illo tempore citra montes alpium et anglicum mare fames permaxima: ita ut omnis populi multitudo maxima moreretur. Tunc illa quam diximus matrona genere clara et operibus: egenis cepit sine pondere mensura et numero liberaliter erogare. Quod cernens vir eius miles artavit eam: et ei farine mensuram certam per singulas ebdomadas dari fecit. Quam ubi die quadam totam expenderat instante paupere et petente precepit ancille domina ut diligenter scopata cista in qua farina reposita fuerat: pauperi si quid inveniret afferret. Et fecit ancilla ut domina iussit. Post hunc venit alter: qui se nichil comedisse infra biduum deplorabat. Quod ut audivit domina flevit: et iterato iussit ancille scopare cistam et pauperi aliquid impertiri. Iurat ancilla nichil in cista penitus remansisse. Sed instante cum lacrimis domina ut attemptet cucurrit impaciencius: et cistam aperiens plenam floretissima simila mox invenit. Ad cuius intuitum ancilla clamans horrifice: cecidit in extasi resupina. Clamore audito accurrit domina. accurrit dominus. accurrit et familia: et viso miraculo in commune dominum benedicunt. Mox ipse horreum letus aperiens omnibus ex illa die querentibus dedit: nec defuit annona cistarcijs: donec superveniente augusto: provideret dominus populo quem afflixit. Dixit autem michi dictus miles maritus domine: quod nisi fuisset divinum miraculum nequaquam sibi tantum vel quinque horrea suffecissent.

Exemplum de femina quam avis pulchra infra diem et noctem septem vicibus dulcissimis vocibus consolabatur.

Sed et ipsa venerabilis et nobilis femina sicut confessori suo michi sincero animo et cum gaudio mentis dixit: quod et nocte et die septem horis que canonice nuncupantur avis mire pulchritudinis et decoris eam dulcissimis et ineffabilibus vocibus annis ante mortem pluribus solaretur. Languit enim multo tempore lecto iacens. Cumque quesivissem ab ea cuius avis vocem imitari illa volucris putaretur: respondit. Nichil ait in terris est. quod illius possit vocibus comparari. Nec solis auribus delector in illis: verum eciam ad cor interius transfundit modulamen: et ex eo spiritus meus ad delicias eternales desiderancius excitatur.

Exemplum de muliere quam beatus martinus a temptacione thurificacione liberavit.

Huic eidem beatissime mulieri ut michi ipsa cum lacrimis revelavit. temptatione quadam annis xvi quasi cotidie laboranti. in vigilia solempnitatis sue beatus martinus in ecclesia oranti apparuit. et quasi vivens pontificaliter infulatus altaria singula cum thuribulo aureo circuivit: indeque ad eam veniens eam ab illa temptacione diutina liberavit. Quod mirum. Ecce qualiter diligit similem sibi. Martinus adhuc cathecuminus: christum in paupere veste contexit. Istam autem nunquam letam vidimus nunquam ridentem: nisi cum manus liberas ad egenos extendere potuisset. Et vere digne quam hominem cui deus tot beneficia tribuit. et in elemosinis dandis

hilariter delectari: nichil in terris
credo dulcius experiri. Si vero talium quis
non sufficit dare quod voluit: frequenter
ut visum sepe est eidem benignitatis
dominus quod non habuit ministravit.
Unde michi ipsi res mira satis con-
tigit: quam et si factum tegere voluis-
sem non potui eo quod multis innotuit.
Exemplum de eo quod autor huius libri in
piscacione laborans nichil cepit: sed
in adventu fratrum minorum multitudinem
piscium comprehendit. Mense augus-
to familia circa messem instanti occu-
pata. facto mane prandio inter me et
dyaconum qui mecum religiose degebat
rethe sumpsimus: et ut tempus deduce-
remus: ad piscinam late diffusam accessi-
mus ad piscandum. Remisso igitur dy-
acono in custodiam domus: intravi so-
lus naviculam piscaturus. Multo igitur
nisu capere aliquid longa die frustra
conatus sum. Et circa occasum solis cum
exire temptarem: ecce predictus dya-
conus cum tribus fratribus minoribus recep-
tis hospicio veniebat. Quos ut vi-
di gavisus sum: et omissa salutacione
pre gaudio dixi. Per totam diem labo-
rans nichil prehendi: in verbo autem
vestro laxabo rethe. Et accepta cor-
da unius minoris qua cinctus erat:
rethis funiculo alligavi. Prima
ergo vice iacto rethi traxi in terra
lxxx. pisces talis qualitatis sapo-
ris et esus: quales nunquam ante vel
post in eadem piscina vel alia
eiusdem speciei viderim vel gusta-
verim. Leti igitur in facto mirabili
domum perreximus: cenavimus universa
familia: quotquot erant in domo
saciati sunt. Missis cum partibus huius
qui sibi non preparaverant: gracias
domino retulimus largitori. Exemplum

de potore quem cellarium pro vino misit:
et dolium prius exhaustum plenum
reperit. Narraverunt michi
fratres ordinis predicatorum in Traiecto
quod potor eorum frater Gerwynadus quem ipse
cognovi: domum hospitum post pran-
dium introivit dicens. Vade inquit
cellario: et affer fratribus et michi
ciphum vini si potes. Et ille. Vere
inquit tres dies sunt: quod elevato do-
lio vinum totaliter est extractum. Quid
plura. Iubente potore redit ad
dolium cellarius. repletum invenit: et
ultra spem fratribus diu postea ad aug-
mentum miraculi ministravit.
Exemplum de quodam cuius lagunicula
in hospitalitate predicatorum est
exhausta: et die altera plena re-
perta. Nec abre. Vidi quendam
Iordanum virum in rebus tenuem: sed
elemosinis deditum super vires.
Anno autem ab incarnacione domini m°.
cc°. xxxi. super Renum et Moselam
in Theutonia vinorum caristia ha-
bebatur: et accidit ut duo fratres or-
dinis predicatorum ad dicti viri hos-
picium declinarent. Quibus hilariter
introductis: filium cum lagunicula
pro vino misit. Quo reverso
dixit filio mater. Defectum cordis
frequenter in mane pacior: tu autem
michi nocte hac haustum vini re-
serves de lagunicula: quia nimis tar-
de solet pater tuus vinum ante pran-
dium demandare. His dictis omnes
consederunt ad cenam que erat in domo
Ebibito autem fere de lagunicula vi-
no: filius in aure patri matris verba
susurravit. Vero ille quasi cum indig-
nacione dissiliens: lagunicula cum
magna iocunditate cum hospitibus
est epotata. Mane igitur illis rece-

dentibus et eos hospite deducente ce
pit mulier secundum consuetum modum
defectum cordis pati. Et vocato fili
o quesiuit si quid esset in vasculo. Et
ille. Nichil inquit. Cui mater anxia.
Versa inquit in manu tua: ut saltem
in tribus aut quatuor guttis supra
buccella panis cordis mei debilitas
releuetur. Accessit puer leuauit vas
culum: inuenit plenum. Quod ut vidit
mulier exclamans cecidit: et fere
pre pauore defecit. Currens autem
filius post patrem et fratres: quod fac
tum sit recitat. Quibus in laude christi
cum lacrimis resolutis: orat hospes
redire fratres accipere benedictionem
quam dedit omnipotens. Negant illi. com
mendant illum deo: et auctum bene
dictione remittit ad propria gratulan
tes. Post multos vero annos cum
hec a fratribus treuerensibus audiuis
sem: et per descensum mosele flu
minis domum dicti viri in naui gi
epx o proximassem: exiui nauem
et iui pedes videre virum uxorem
eius et filium et redditus edificatus non
modicum in modo et vbis eius. Erat
enim totus extra modum vite liborum
et gestum habitatorum terre illius: qui
in vineis montium et desertis agres
tes moribus conuersantur. Aliud etiam
quoque articulum per regem suum hos
pitiis inducendi: venerabili odo
de belemont tale miraculum contigit.

**¶ De leproso in lecto militis re
cepto: pro quo rose reperte sunt**

Recedente viro suo milite et
non quasi diebus pluribus rediturо:
petente leproso hospicium recep
tus est. Illo ergo gemente et causan
te debilitatem corporis fatigati
petit in lectum suauissimum se ipo
ni. Domina autem credens nullum lecto do
mini sui meliorem: in eo leprosum
hominem mox deponit. Nec mora ex
insperato dominus rediens: petit in tha
lamum intromitti. Dissimulante ergo
domina: querit ille aliquem esse in thala
mo. Et irruptione facta: hyemali
tempore lectum suum rosis fraglantissimis
coopertum vidit. Admiratus igitur:
querit quid factum sit. Indicat uxor.
Nec mora ambo in laudem christi cum
lacrimis resoluuntur. Aliud tertium arti
culum per vestiendos est nudos. ¶

**Exemplum de comite qui christo in specie
pauperis indumenta tribuit: cum etiam
pilleum negaret pauper disparuit**

Illustris domina aleydis carno
tensium ac blesensium comitissa. mi
de auo suo retulit dicens. Nobi
lissimus ac potentissimus in baronibus
gallie comes carnotensium et blesen
sium pariter theobaldus: liberalissimus
omnium suo tempore extitit in donando
Iste hyeme media. que tunc solito ma
gis inhorruit. per vicum cum multi
tudine transeunte. obuium habuit
pauperem nudum. Quo clamante:
respondit comes. Quid petis?
Cui pauper. Da inquit cappam quam ha
bes indutam. Nec mora: comes
extractam cappam pauperi dedit di
cens. Si quid vis amplius petas.
Et pauper. Da et supertunicale quod ha
bes. Quo statim habito petiuit
et tunicam. Quam ut comes dedit.
remansit in lineis. Cui pauper.
Vides inquit comes quod caput habeam
rasum et nudum: da et pilleum. Tunc
comes paululum erubescens. caluus
enim erat. nunc inquit carissime nimis
insistis: quod hoc ipse carere non pos
sum. Hoc dicto: relictis vestibus

pauper evanuit. Comes vero de equo cadens planctum lamentabilem fecit; et omni tempore postea tale quid cunctis omni petenti se tribuit. In isto autem articulo quod proximum non oportet despicere sed fovere: Christus eidem de quo diximus comiti consolatus est tali modo. Exemplum de theobaldo comite: cum Christus se osculandum prebuit loco leprosi defuncti. Leprosus quidam erat in meditullio vie inter carnotum et blesium membris deformatus et fedus valde manebat. Quem comes theobaldus pro sanctitate vite plurimum diligebat: et semper per eandem viam incedens transiens visitabat. Contigit autem comitem alias moram facere fere per annum: et medio tempore leprosum mori. Reversus autem comes per locum transiit relictisque omnibus solus casam intravit: et hominem quem tabefactum lepra reliquerat, cute nitentem et integrum membris invenit. Stupefactus comes et diu hesitans quisnam esset: ego sum igitur ille leprosus amicus tuus et nunc per misericordiam dei salvus effectus sum: superestque michi corona iustitie; tibi vero rependet vicem dilectionis in illum diem iustus iudex: quam michi et aliis pauperibus exhibere dignantissime voluisti. Hoc dicto comes cum magno gaudio et lacrimis sicut ante semper in ipso et in aliis leprosis consueverat osculabatur manus eius: et valedicens ei suos prosequebatur. Dementi igitur comiti unus ex militibus arridendo dixit. Credebatis solito leprosum amicum vestrum quasi adhuc viveret visitare; sed frustra: quia iam diu viam carnis ingressus est vermium esse. Tunc comes primus sciens

leprosum esse defunctum caute dissimulabat: et vere recolens quod vidisset respondit. Nomine eius misereatur opus et clemens deus. Quod autem philosophi de misericordia in pauperes senciant audiamus. Homo qui in homine misericors est meminit sui: qui avarus sibi pessimus est et in nullo bonus in opere. Qui beneficium dat bis dat qui dat celeriter. Qui succurrere potest morituro et non succurrit: occidit. Quid est dare beneficium? Imitari dominum. Succurre pauperi: immo potius occurre. Eo animo quo acceperis: dare debes. Si vero non erubuisti accipere: colentius dare debes quo minus indiges. Errat igitur: si quis beneficium libentius accipit quam reddat. Sepe quod datur exiguum est: quod autem sequitur magnum est. Nichil carius estimamus quam beneficium quamdiu petimus: nichil vilius quam cum accepimus. Queris quid sit quod oblivionem a nobis acceptorum faciat? cupiditas accipiendorum. Sic demus quomodo vellemus accipere: ante omnia libenter cito sine ulla dilatione. Ingratum est beneficium quod diu inter dantis manus hesit. Gratissima sunt beneficia parata facilia occurrentia: ubi nulla mora fuit in accipientis verecundia. Qui hoc tormentum remittit: multiplicat munus suum. Non tulit gratis: qui cum rogasset accepit. Nulla res carius constat: quam que precibus empta est. Optima res est addicere verba bona rebus bonis: et predicatione humana commendare que prestas. Nemo unquam magis obligat quam qui dedit propria: quam qui magnifica. Opes eque nititur animo qui exiguum tribuit sed libenter: qui paupertatis sue oblitus est dum meam respicit. Nichil eque vitandum in beneficio sicut

iactantia. Res loquetur nobis tacentibus. Non est beneficium nisi quod a bona voluntate procedit. Non est beneficium nisi quod ratione datur: quia ratio omnis honesti comes est. Videbo igitur quando dem: cui dem: quemadmodum: quare. Des igitur in tempore necessitatis pauperi largire propter deum. Primo demus necessaria. deinde utilia: postmodum iocunda. Ex hiis quae necessaria quaedam primum optinent locum. sine quibus non possumus vivere; quaedam secundum optinent locum. sine quibus non debemus: quaedam tercium sine quibus nolumus. Sunt quaedam nocitura impetrantibus: quae non dare sed negare beneficium est. Estimamus igitur utilitatem potius quam voluntatem poscencium. Saepe enim noxia concupiscimus. nec inspicere quam perniciosa sint licet: quia iudicium interpellat affectus. Ea demus quae non tantum accipere sed accepisse delectat. Exorari in principio rogantium: serena bonitas est. Turpissimum dandi est genus: insultare donato. Viro bono dabo. erit enim in summa inopia gratus: et cum omnia illi deerunt non deerit animus. Eligam virum simplicem integrum memorem gratum alieni abstinentem sui non avarum: tenacem benivolum. Animus certe quemque omnes sceleris illi: ad omnes suum in perniciem et occasionem inscius facit. Nichil enim potest ad malos pervenire quod prosit: immo nichil quod non noceat. Tu ergo lector secundum istam quam legis exerce virtutem; et omni tempore certare de munere videaris quo deum placeas et proximum: et copiosis meritis augearis. Capitulum XXV.

Videns alias invigilare querendo victualia: alias de custodia esse sollicitas et diligentem custodiam adhibere.

Certare de munere dici potest: quod secundum litteralem sensum in aliquo certe negocium student cotidie promovere. Invigilare autem querendis victualibus rerum venalium mercatores exercere. commutatores non necessariarum rerum cotidiana sollicitudine necessaria providere: et hii mercatores in cisterciensi ordine nuncupantur. Hii quasi in egipto inter mundi tenebras proficiscentibus valde necessarii est: ut cum ioseph ibi in puerum secum tollant. Huius vigilantissime cavendum est: ne aliqui per talem modum exerceant. per quem sanctus ordo inter illos qui religiosorum actus fraudulenter observant. scandalum infamie patiatur. Ve enim illi per quem scandalum venit.

De molendino quod ad preces cuiusdam devoti corruit.

Hinc quod in valcellensi monasterio contigit audiamus. Quodam nostro tempore molendinum factum est: quod stramina et paleas quasi in farinam contritione pervalida convertebat. Tali autem farina porci admixtis furfuribus impinguebantur. Venundatis quoque eis in proxima cameracensi civitate. cum pulmosa caro et non solida inveniretur in eis. et ex hoc grave scandalum oriretur; quidam ipsius monasterii sanctissimus frater lambertus nomine cognomento pater noster: audito quod actum est manus et oculos elevavit ad celum et dixit: Numquam amplius domine deus meus huius molendini mora vel mola vertatur. Nec mora. dicto citius machina totaliter corruit: et simpliciores fratres et monachos suo miraculo a scandalo liberavit. Unde de castris sollicitos esse debere dicimus et eis custodiam adhibere prelatos. ut priores et suppriores in claustris: vel illos qui dicuntur officii curatores. Istis maxime vigilare

incumbit, ne sessiones inordinate et
intra vel extra suspecta colloquia tene-
antur: per que pax domestica vel regu-
laris disciplina negligentius subru-
atur. Istis preter cetera etiam presta-
tius incumbit, ne fratres minus timorati
aliqua per usuras vel iniuste acquisita,
ubi certe persone inveniri possunt quibus de-
bent restitui, monasteriis attrahant:
et ex huius divine vindicte periculum non
solum consciis sed etiam generaliter, sicut
ex peccato Achor populo Israel, cunctis incubat.

De pecunia feneratoris super quam
dyabolus sedere visus est. Hinc ac-
cidit nostro tempore ut certissima relatione di-
dicimus in predicto Vacellensi monas-
terio, ut congesta cuiusdam defuncti
feneratoris de Atrebato pecunia: in ipso
cenobio servaretur. Igitur die quadam cum
ille famosissime sanctitatis mona-
chus Walterus scilicet de Belamant iuxta
scrinium in quo pecunia servabatur oraret:
dyabolum desuper sedere vidit. Territus
autem ad horam, sed signo crucis mu-
nitus interrogat. Quid hic agis, quid
hic exspectas? nequissime humani ge-
neris inimice. Cui ille: Bene, inquit,
et iuste hic sedeo: hic quod meum est con-
servando. Nec mora monachus ad
abbatem currens: quod vidisset ex-
ponit. Abbas vero in Atrabeto pecu-
niam cum omni velocitate remisit.

De abbate qui possessiones de usu-
ris comparatas vendidit: et de-
fraudatis restituere voluit exemplum.

Sed et hunc quod nostro tempore sub quo-
dam religiosissimo abbate in Villa-
riensi monasterio Brabantie conti-
gerit videamus. Maxima summa
pecunie librarum fere mille sexcen-
tarum, mortuo quodam usurario in
Namurco: in dicto monasterio est
delata. Ex qua cum multe possessi-
ones empte essent: quidam vir arte
conscientie abbas monasterii est electus.
Qui ubi comperit factum doluit: et
venditis omnibus atque pecudibus rebus-
que mobilibus pecuniam Namurco remi-
sit, ut spoliatis singulis redderetur.
Nemine autem assumere volente restitu-
tionis negotium: pecunia iterum ad mo-
nasterium est delata. Prius igitur abbas
reportantibus indignatus, iussit eam ita-
que referri: et eam in foro coram civibus
et omni plebe deposuit dicens. Pecu-
niam qui velit recipiat: nostram esse re-
nuo: iniuste acquisitam non dubito.
Quod ubi viderunt cives, edificati non
modicum in hoc facto communi consilio per
manus virorum fidelium pecuniam ipsam
iniuriatis singulis reddiderunt. Mo-
nasterio autem deus non multo post in
decuplo plura restituit: et quod ante
tenuissimum et fere mendicum fuisse
probatur: modo elegans et multis co-
piis opulentum vidimus ampliari.
In hoc monasterio multos vidimus
sanctos: et plerosque qui prophetie spiritu
et miraculis claruerunt. Inter quos
Walterum quendam vidimus dictum de Tra-
iecto, qui cum esset vir nobilis genere
dives et delicatus in seculo, optime
litteris et maxime quadrivialibus
imbutus: numquam tamen adeo vilem in
oculis suis et vere humilem vidi.

Exemplum de quodam qui quasi per
diem in tranquillitate mentis perdu-
rare potuit. De eo quidem Robertus
abbas Vacellensis me coram posito re-
ferebat, quod ab ore illius audisset freque-
ter eum per dimidiam vel totam se diem
dum meditaretur vel oraret in tanta
mentis tranquillitate et simplicitate
fuisse: ut nec una saltem tenuissima

cogitacione eius animus altius fuerit pulsa-
retur. et hoc super hominem fuisse non
ambigo. Est et aliud malum quod cauere
debent prelati in hiis que negociantur
exterius. Quidam enim ut veritatem ex-
pertus sum causa promocionis sue men-
tiri hominibus non verentur. prouocantes
mendacium ab abraham. sara. ysaac. et
iacob. vel consiliis de scripturis ve-
teris testamenti proferentes: quasi hoc
istis modo sub nouo testamento lice-
at. quod olim fieri sub veteri testamento
licebat: non attendentes quod dominus in
ewangelio dixit. Nisi habundauerit
iusticia vestra plus quam scribarum et pha-
riseorum: non intrabitis in regnum
celorum. Verum eciam et si secularibus
quod absit liceret ulla occasione: reli-
giosis tamen et claustralibus nunquam
qui perfectionem vite et sanctimoniam sunt
professi. ¶ Exemplum de quodam laico
non valens mendacium suum aliter ex-
cusare: dixit quod de licencia credo
sui abbatis menciatur. Memor
sum verbi quod a laico viro simplicis-
simo in cameraco percepi. Religi-
osi quidam promissum ei non serua-
uerunt veritate firmatum. Non videns
autem quo eos aliter excusaret dixit.
Isti michi mendaciter cotidie infrin-
gunt quod promittunt: sed credo quod per
abbatis sui licenciam menciantur. Ego
usque hodie illud quociens aliquos religio-
sos minus vere loqui: quasi pro pro-
uerbio retineo. Salua res est. per
abbatem suum licenciose mentiuntur. De
vicio falsitatis eciam philosophus dicit.
Nichil simulacio proficit. Tenue est
mendacium. perlucet si diligenter inspex-
eris: veritas autem in omni parte sui
eadem est. Numquam in fastidium veniet
veritas: falsa saciabunt. Dilatorie

loqui et facere. eiusdem est vicii. quod quam facere
turpe est. loqui inhonestum puta. Ideo a-
gas ut omnia facta dicta que tua inter se
congruant. ac sibi respondeant. ac
una forma percussa sint. Non enim huius
animus in recto: cuius actus et verba dissor-
dant. A verbis turpibus et mendaciis te
abstineto: quia licencia eorum impudenciam
nutrit. Quantumcumque magnus et po-
tens sis. in contemptum si mendax fueris
venies: honorabitur autem inops veri-
tatis amicus. Viri boni est eciam non
pollicitam fidem seruare. Monstra-
bo tibi cuius rei inopia laborent mag-
na fastigia. quod omnia possidentibus
desit. scilicet ille qui verum dicit. Dicat
dum nemo ex animi sui sentencia dicit. Sua-
det quam sed adulandi certamen est. unum
amicorum omnium officium una contendere
quibus eorum blandissime fallat. Di-
ctis nos quod audire voluit: sed quod au-
disse semper nollent. Plenas aures
adulacionibus aliquando vox vera intret.
Qui strictius autem mendacium in libro de
mendacio et contra mendacium ad consen-
cium legat ab augustino sumatur. legat
claustralis et videat: et excoriatum
illum librum. quem in prouincia mendacii quon-
dam malediani fecisse cognouimus
respuat nec attendat. Capitulum xxvi.

Videres de custodia aliquas esse sollici-
tas et diligentem custodiam ad-
hibere. Hos utique prelatos dicimus
et priores. Istis maxime vigilanter
incumbit. ut si qui conuersacione suspecti
sunt: et prelatos calliditate delu-
dunt. arceantur in claustro: uel ab
aliis diligentius obseruentur. Et si nec
sic de facili deprehendi possunt: zelus
in oracione magis spirituales attendat.
ut diuino adiutorio fiat: quod humano
non potest ¶ Exemplum de quodam qui incon-

nentiam occultabat. Vidi fratrem in
ordine regulari, qui prelatis suspectus
de incontinentia, multa cum sollicitu
dine callidissime latitabat: ita quod
nullo penitus poterat deprehendi. Cui
dam autem de collegio visio talis apparuit.
Vidit ipsum qui suspectus erat, et alium qui
bone conscientie credebatur, in claustro
stantes. Qui subito conversi in arbores,
ut in somniis plerumque fieri consuevit,
et in terram prostrati, in parvum arborum cau
de membro pudoris ferreo ligabantur.
Quod ut ille vidit: abbati retulit.
Qui cum merore respondit: ambos illos
finem vite in luxuria sortituros: quod
non multo post vidimus. Nam uterque fac
tus infamis de monasterio sunt pro
iecti: primus tamen primo, alius multo post.
Vidimus enim divina sententia in talibus
frequenter experta est. Nichil opertum quod
non reveletur: neque absconditum quod
non sciatur. Capitulum xxvii.

Quibus est adolescentia ad opera
exercet: seniores minus operantur.
De operibus adolescentium vel ma
nualibus vel spiritualibus satis diffuse
dixisse superius estimamus. Nunc autem
exemplo evidentissimo docemus,
quod a servicio Christi nulla prorsus etas
excipitur: cum perfectissimus ille in regi
bus rex Iosias octennis cepit timere
deum, et obsequi mandatis eius: cum be
atissimo viro Iob ab infancia crevit
miseracio, et ab utero matris egressa
est secum. Capitulum xxviii. De puero quinque annorum
qui in habitu minorum in domo parentum
vixit. Nec admiratione dissimilis est
nostro nuper tempore in Thorout oppido Flan
drie. Puer Achaz annorum quinque: ho
nestis valde parentibus oriundus fuit.
Qui primo visis minoribus fratribus a
parentibus multis lacrimis optinuit:
ut ipsorum habitu vestiretur. Sed ut hoc
illi primo quasi puerile videretur: cre
derentque forsitan quod in aliis pueris vide
ri solet oblivione temporis in illo similiter
aboleri. Mira dictu: parentes et
et vicini eorum quod seriose cepit puer
consuetudines ordinis modis mirifi
cis observare: interdum nudipes, noda
ta et dura corda precingi. Argentum et
aurum super omne vitabat attingere: et in
hoc articulo casus accidit mirabilis val
de. Negociatores quidem ad hospici
um patris eius hospitandi gratia declina
verunt: quo viso in puero tali habitu mira
ti sunt. Et cum intellexissent puerum om
nem vitare pecuniam: nummum in fundo
vasis quo bibebat latenter iniecit: et
cum modico vino puero poculum porrex
erunt. Quem ubi exhausto vino num
mum vidit: exclamans horrifice vas
proiecit, tensisque in celum oculis et
manibus cum lacrimis dixit: Tu nostri
deus omnipotens quod inscius ordinem meum vi
olavi. Hinc tremebundus expalluit:
et quasi ad mortem tendens nigredo eius
faciem occupavit. Quod videns eius pa
ter expavit: et currens propere sacer
dotem adduxit. Qui puero pro abso
lucione manum imponens: eum a dolore
et penitudine mitigavit. In platea
puer sedens, pueros vicinos diebus
solempnibus congregabat: et eos si de
torti essent moribus, si superbi, si or
nati vestibus arguebat, et penas infer
ni pro excessibus proponebat: bonis vero
pueris celorum gloriam promittebat.
Interdum eos docebat orationem dominicam
scilicet Pater noster: et quam bonum esset nomini Christi
in salutatione angelica et genuflexi
onibus deservire. Ad has pueri convoca
tiones et exhortationes senes etiam ip
si cum minoribus concurrebant: et miro

modo delectabatur in prudentia et
responsionibus eius. Preterea periu-
rantem vel levem in gestibus aut eb-
riosum si quem videret: eum compatien-
do et quasi cum lacrimis arguebat
dicens. Pater karissime, numquam presbi-
ter in ecclesia dicit quod qui talia agunt reg-
num dei non possidebunt. Matrem
quoque cum in solempnitate quadam
optimis scarleticis et rubicundis
vestibus uteretur, cum gravi merore
corripuit in ecclesia coram consedentibus:
dicens digitoque demonstrans yma-
ginem crucifixi. Intuere mater intuere et
videas dominum nostrum ihesum christum nu-
dum in cruce pendentem sanguine ru-
bricatum: et tu te in contumeliam eius
vestibus scarleticis adornasti. Ca-
ve mater carissima, ne pro rubo-
re vestium penas eternalis ignis incur-
ras. Nec mora mater iubente filio non mo-
dicum exhorrescens vestes deposu-
it: et eis vel talibus uti ulterius pe-
nitus abnegavit. Sed quid moror.
Impossibile quidem esset umquam sin-
gulis attingere: quanta morum eius dig-
nitas. quanta in oratione sedulitas. quan-
ta oculorum gravitas. quanta incedenti-
tis humilitas: quanta in loquendo gra-
vitas. Et hoc mirabile omnibus ex-
cedebat quod etas tum et membra pu-
erum ostendebant: mores vero et gestus
eius perfectissimum virtutis virum
in omnibus predicabant. Hic necdum
etatem septennem impleverat: et con-
summatus in brevi explevit tempora mul-
ta. Placita enim erat deo anima
illius. Raptus est ne malitia mutaret
intellectum illius: aut ne fictio decipe-
ret animam eius. Appropinquans igitur
morti confessionis sacerdoti sacrame-
ntum corporis christi postulavit. Sed

cum hoc propter generalis consilii vetitum
ne in tali etate puero conferret sacerdos
facere non auderet: puer cum intra orati-
ones extensis in celum manibus dixit. Tu
nosti domine ihesu christe: quod meum summum de-
siderium est te habere. Petivi te feci
quod debui: et spero confidenter quod tua
presentia non frustrabor. His dictis pa-
rentes circumsedentes et flentes consola-
tus est: et ad meliora provocans inter
verba exhortationis orationis et laudis
spiritum deo reddidit inpollutum. Nec mo-
ra sine ullo intersticio temporis habitus
fratrum minorum tunica scilicet cum assuto
capucio que super eum extenta iacebat
repente disparuit: et numquam postea
visa fuit. Igitur post mortem eius cum
ad sepulchrum stantes quidam ex fratribus
psalmum de profundis dicere voluis-
sent: nullo conatu nulla reiteratione
hunc finire vel dicere potuerunt: vi-
delicet ut hoc daretur intelligi: nul-
lis scilicet illam animam orationis suffragiis
indigere. Credo quod et idem michi
ad sepulchrum eius contigerit rogi-
tanti. Parentes vero pueri post mortem
eius in tantum filii exemplo profecerunt:
ut omnia oblectamenta seculi deserentes
pater ordinem predicatorum mater ordinem
cisterciensem sub eisdem temporibus intraverunt.

De filio comitis quem cum pater ab ordine predicatorum extrahere vellet: ipse pater a noviciis qui laceratus est. exemplum.

Simili devotione et si non simili etate
quasi adultus magis. puer nobilissimus in
theutonie partibus fuit annorum tredecim.
Hic filius comitis de flakenberch a
matre missus est ad regem francie cogna-
tum suum: cum eius filiis educandus. Et quo-
niam est in alienis maxime terris compa-
triotas sibi invicem congaudere: accidit ut
dictus puer albertus nomine. bertissime

memorie fratrem Iordanum magistrum or-
dinis predicatorum natione theutonicum
eo tempore parisius commorantem et alios fra-
tres theutonicos visitaret. Cumque id
sepius et diucius faceret, ex collacione
sancti viri puero ceperunt terrena
vilescere et placere celestia, et cepit affectare
intrare ordinem: et cepit magistrum Ior-
danum occulte pro ordine petere. Erat
enim puer parisius imbutus litteris. Sed
magister inconstantem ducens pueri affec-
tum, eum ad regimen comitatus sui cuius so-
lus puer legitimus heres erat: ut
mansuetudine subditos gubernaret
pocius hortabatur. Factus ergo puer
annorum xvi per solempnes nuncios a
matre mandatus est quasi ducturus uxorem no-
bilissimam: et comitatus gubernacula
suscepturus. Pater enim eius iam longa
etate senuerat. Dicit ergo puer mi-
litibus et servis suis. Eamus videre com-
patriotas nostros fratres ordinis predicatorum
parisius: antequam recedamus. Veniens
ergo cum suis omnibus ad domum fratrum:
in conclavi seorsum vocavit magistrum et
fratres. Quorum pedibus provolutus dixit.
Contestor deum coram vobis quod hodie
sum paratus mundum deserere: et vobis-
cum in ordine Christo deservire. Quod si vio-
lentem respueritis, videat et iudicet
ipse deus: et non multum ira vobis
meum sanguinem paciatur. Hec ut dixit
puer magister flevit et fratres: et atto-
niti in verbis eius arctati sunt spiritu.
et soli deo negocium commiserunt.
Convocato conventu tam et iuba pu-
eri diligenter exposuerunt: et recep-
tum statim habitum ordinis induerunt.
Quod ubi suis innotuit planxerunt
valde: et reversi ad propriam rumores
tristissimos parentibus detulerunt.
Cuius pater senex assumpta copiosa

familia venit parisius. Et cum filium
violenter extrahere conaretur: fere
a noviciis fratribus laceratus membratim ad
propriam imperfecto negocio est reversus.

De avunculo predicti pueri qualiter
per eum ad ordinem conversus sit.

Erat
autem ea tempestate parisius archi-
dyaconus quidam theutonicus speciosus
forma pre omnibus clericis civitatis
theodricus nomine: nec ab re pulcher
theutonicus cognominatus. Hic quidem
ex parte matris dicti adolescentis avun-
culus erat. Et turbatus valde con-
sobrino: diu dissimulavit videre illum.
Tandem autem cum repatriare deberet
mandavit ei per clericum suum: quod ad
videndum eum sequenti die veniret. Quod
ut audivit puer frater albertus, cucur-
rit ad magistrum, cucurrit etiam ad fra-
tres magis spirituales: supplicans omnibus
ut pro avunculi salute, quem sincerius
diligebat, dominum exorarent. Quo
facto venit archidyaconus avuncu-
lus eius: et in capella ad colloquium
consederunt. Et mox obortis lacri-
mis dixit puero. Quomodo hoc tam sic
facere potuisti: ut matrem tuam soro-
rem meam que te solum in filiis suis sup-
stitem habuit, et me avunculum tuum
qui te pre omnibus diligo: deserere
potuisti. Et nunc ut audio mater tu-
a pre tristicia moritur: et ego post
ingressum tuum fere moriturus elan-
gui: nec unquam ullo solacio rele-
vabor nisi videam te infra annum pro-
bacionis licite ad seculum redeuntem.
Cui puer tum mira oris gratia respon-
dens querit. Ecce tum ymaginum figure
picte in vitrea fenestra coram no-
bis: quenam sunt illi homines quorum me-
moriam representant. Illa Christi et ma-
tris sue et Iohannis consobrini eius

in ceteris predilecti · Ex huius vere comici
as · quod crucifixus multum dilexerat matrem · et in
tantum ex passione eius cruciari · ut animam
eius doloris gladius pertransiret : con
sobrinum vero dilectum iohannem ewangelistam
grauatum ultra quam credi potest doloris anx
ietate videbat : cum tamen potens esset
de cruce descendere · noluit propter illos
sed mansit in cruce moriturus · Fili
me scias karissime sancte huius religio
nis crucem cum xpo et pro xpo domino con
descendisse · Et licet matrem meam vide
am pre dolore et karissime te periclitari :
in cruce tamen usque ad mortem immobi
lis permanebo · Et quidem si credideris
michi ascendes et tu : ne te mundi
huius ut cepit dampnabilis laborintus
inuoluat · Quid plura · Resolutus ar
chidyaconus in maximas lacrimas ·
corde compungitur · conscientie stimulis an
gitur : et non valebat resistere spiritui
qui in puero loquebatur · Super hoc instituit
ordinibus conuenientibus · et tandem in pau
cis diebus archidyaconium flexit ad or
dinem : mirante clero et populo ciuitatis ·
quod tam subito leoninum animum ad tantam hu
militatem verba pueri domuissent · Cre
uit autem puer frater albertus in virum
perfectum et bonum : et usque hodie
predicator nobilissimus declaratur
Hunc dominus papa episcopum maxime ciuitatis
preficere voluit : sed vir sanctus resti
tit memorabili verbo dicens · Beatius
et letius moriar ordinis frater : quam
ullo vnquam episcopi honore sublimatus
Bonum est ergo homini cum portauit
iugum domini ab adolescentia sua : et
ceruicem subdere leni saluatori ihesu

Integritas est · Xpi ca. xxviij ·
cunctis apicibus corporis virginalis ·
neque enim ullo intervse concubitu miscetur nec in libidine resoluitur : et

tamen maximum filiorum examen emittit
Et in hoc maxime mirum secundum litteram
videri potest : et unum ex abditissimis nature
secretis · Si hoc ergo in minimis anima
libus reperitur : quid calumpniaris iudee v
nam apud xpianos virginem peperisse ·
Et hoc non quasi liberos hominem : sed xpm quem
messiam venisse credimus · et vos dici
tis esse venturum · Videas iudee xpm
natum : et non mireris virginis partum · Ob
serua lector quod notabiliter dicat · in
tegritas est cunctis apicibus corporis vir
ginalis · Quare ergo deus eas sicut
et alia animalia non statuit commisceri ·
Absolute credo et non ambigo quod ex
hominibus dare voluit virginitatis ex
emplum : et resolui extra ordinarie
in libidine quod sit nociuum ostendere
euidenter · Queri autem potest cur in an
tiquo populo dei non commendabatur inte
gritas virginalis : et nunc post aduen
tum xpi deserta heremi virginitatis li
liis decoratur · Vna racio propagacio
fuit humani generis et maxime populi dei
Secunda quod rudis ille populus ad litteram
maledictam sterilem metuebat · Vnde
filia iepte virginem se morituram expa
uit : et a patre deflendi virginitatem
suam tempus trium mensium postulauit
Beatissima vero virgo maria super quam
requieuit spiritus sapientie et intellectus ·
virginitatem deo prima omnium vouit :
et sterilem a fructu bonorum operum
legis maledictione plectendam ostendit
In cuius rei figura xpus postea ficum
non habentem fructum maledixit et
aruit · Sed et discipulis plane dixit
Omnis arbor que non facit fructum bonum
excidetur : et in ignem mittetur · Unde
nota quod virginitatis decus contra illos qui
pretulit nupcias · in virginitate
virginis matris necnon et eius filii domini

gime

ginib q omnis v̄tutis exemplar ē glorio
sissime cōmēdat. Et ad exemplū bap
tistā vide: quo maior int natos mu
lierū non surrexit. Sed et aplm̄ et
ewāgelistā iohēm q de nuptijs spe
cialiter voc̄tꝰ a dn̄o cuiꝰ in cruce v̄go
v̄gini cōmēdat: ut liliū liliorū xp̄s
n̄ri amore lāguidꝰ ex vtraq pte ful
ciret. Et bt̄a q̄dem v̄ginitas lilio
cōpat: tū ꝓpter cādorē muciē: tū
q̄ ex folijs repandis constat: ut p̄
cordi. deīn cūct sensibꝰ corporis
ab omī cōtagio caueat illibatissīe
Et bn̄ ista folia repanda diximꝰ
qd̄ prominēs et aptū significat. q
licet omnis gloria filie regis ab intꝰ
q̄ tn̄ ad conscia exigat: tamē q
dn̄s in ewāgelio iubet ut opera
nr̄ā ad exempla lucāt proximorū:
necēe est ut forinseca ꝯposicō sensuū
ad cōmēdacōẽ v̄ginee ~~castitatis~~ digni
tatis ordinatissime famulet. Qd̄
vtiq de regina v̄ginū scs̄ q̄dā elegā
ter asserit dicens. Licet maria etiā
in corpore pulcherrima fuit. ut pote
q̄ concepit sine admixtione virili:
et peperit filiū forma pre filijs ho
minū speciosū: tamē ita ordinatis
siā fuit in moribꝰ. ut nūq̄ decētis
siā eius pulchritudo quēq̄ etiā fa
cinorosissimū luxu ad concupiscē
ciā saltem tenuissiā tēptacōe cōmo
uit. Et hoc ꝓpter spm̄ scm̄ cooꝑantē
in ea cōmuniꝰ et fatemur. Quo enī
aliť fieri potuerit nō videmꝰ. Igitr
lectorem nr̄m ut plene confidimꝰ nō
pigebit. de gloriosa v̄gine aliq̄d
inserere lectioni: per qd̄ et ad amorē
ipiꝰs et dignā venacōẽ eiꝰ sinceriꝰ
accendamr. Exm̄ de iuuene va
go et casto: q per tres q̄nq̄genas
angelice salutacōnis derelicta spō

sa a bt̄a v̄gine vocatꝰ obijt. Iuuenē
fuisse ꝓpe ꝑpanam in gimanie ptibus
cta relacōne didicimꝰ. Hic mortuis
parentibꝰ ꝑuorū consilio depuatꝰ:
hereditatē ꝑtinā in ludo tessarū et tab
nis totaliter dissipauit. Hic vagabū
dus et miser per ꝑriam ferebatur
Qui et si alias stultꝰ: castitatē tn̄
corporis conseruauit. Quē q̄dā mi
les patruꝰs eiꝰ nō modice miseratus:
obuiū die q̄dā alloq̄tr dicens. Quale
te opetit ꝯfobrine kme oberrare? q
clarꝰ gñe probū virū et magnū effi
cere potuisses: nisi te talis infamia
rapuisset. Cui cū iuba cū q̄si mulieba
depideret: subiūxit miles. Est ne a
liq̄ cure meꝰ qd̄ pro me facere tu cura
res. Cui ille. Est utiq. Cui miles
Volo ergo ut gloriosam dei genitricem
salutes q̄nq̄ginta vicibꝰ omī die
Cui cū cachinando rn̄deret. hoc se
mel mic et nō omī die: patruus insta
tit dicens. Hoc te omībꝰ modis fa
cere oportebit: si q̄n te oculis miseri
cordie sine ~~re~~ respiciat: et pro tua mi
seria filiū suū interpellet. Ad huiꝰmōi
iuba annuit iuuenis et recessit. Inde
post annū ꝯtigit patruū videre iuue
nem: q et si promissū seruauit inter
rogat. Et ille. Seruaui inq̄: et nol
lem me ullatenꝰ non seruasse. Re
missius enī michi ē q̄ ante i vanita
te mundana. Cui patruus cū gaudi
o dixit. Ergo et isto secūdi āno seruici
tū xp̄i m̄ri in salutacōibꝰ duplica
bis. Cui iuuenis. Fiat inq̄t. Exacto
aūt scd̄o āno reuersus ē ad patruū
dicens. Iā suffragante m̄re xp̄i c̄
vecordia in scirim mei statꝰ euaui
it: et firmo bene faciēdi ꝓposito vo
luntatis mee constancia stabilit. Cui
patruus cū lacrimis dixit. Benedicta sit

pietatis mater: et tibi quoque domine gratias refero quod salubri consilio credidisti. Nichil igitur restat nisi ut anno presenti tuum propositum firmum expectar: et si dignum invenero dignas nuptias preparabo. Tu autem medio tempore auxiliatrice tua in salutationibus quinquagene tercie secundum illius honorabis. Consentit iuvenis stabilis iuventute: et evoluto anno fecit prout quod promisit iuvenem. Constituit nuptias et instaurato convivio ex utraque parte convenit parentele. Positis quoque mensis et lotis manibus cum iam sponsus et sponsa convestiti pariter consedissent, ex completo more sponsus nodum sponsionis debite salutationes illa die gloriose virgini occupatus alias persolvisse: repente surgens susurrat previo ut paululum inducit fercula ministranda. Quo annuente iuvenis solus intrat cameram, et solvit matri christi quod vovebat: tanto devotius quanto clementius se probaverat exauditum. Nec mora ubi extrema salutationem tercie quinquagene iam compleverat: apparuit ei gloriosa beata virgo lucidior super solem, tres togas in tunica sua iuvenem unam anteriorem et duas laterales ostendens. Ecce inquit salutationes tue litteris aureis scripte: quibus me in tribus quinquagenis sedulus honorasti. Et quoniam in tuo corpore licet vanius et vagus virginitatis mundiciam conservasti, mox te febris lenta corripiet: et ad me die tercia sine ulla carnis corruptione pervenies. Hoc dicto gloriosa virgo disparuit. Iuvenis autem egressus hortatur omnes letari epulari et gaudere, se vero comedendi appetitum destitutum: ad presens tamen eis esse non posse. Singulis igitur ad mensam sedentibus et comedentibus: iuvenis interim lectum ascendit. Et fro predio sponsam suam previum et alios convocavit in thalamum convocatos: et eis quod sibi contigerat vel factum fuit indicavit. Mortuus est igitur iuvenis ut predixit die tercia. Sponsa vero eius nulli postmodum nubere volens: in sancta virginitate permansit. Nec mirum si tribus quinquagenis beatissima virgo maria a iuvene predicto se dixit per salutationem angelicam honoratam: cum in tempore gracie quasi anno iubileo sit electa et effecta nobile triclinium trinitatis.

Quod beata virgo inclinavit ad eum canonicum cum dictaret sequentiam Salve mater pietatis

Unde venerabilis Adam canonicus sancti victoris parisiensis cum in dictanda sequentia Salve mater salvatoris illum rithmum versiculum edidisset: Salve mater pietatis et totius trinitatis nobile triclinium: gloriosa virgo apparens ei et quasi pro honoris laude satisfaciens cogitanti: ei supplex altissime humilitatis vertice inclinavit.

De quodam qui solitus erat dicere tres quinquagenas salutationis angelice: qui post mortem dampnatus revixit et penitens in pace quievit. exemplum

Quod iterato de simplici triplici quinquagena in salutatione ipsius angeli et ave maria, anno ab incarnatione domini M° CC° L° contigerit: referamus. Vidi et cognovi iuvenem in brabancie partibus congnosci, qui cum minus esset stolide deditus: beate tamen virgini marie devotus cotidie tres dictas quinquagenas in salutationibus exsolvebat. Infirmatus autem ad extrema deductus est. Cumque per horas diei plurimas mortuus iacuisset: revixit subito: et sorori moniali que iuxta sedebat inclamavit dicens. Soror ecce redii:

cito advocari facias sacerdotem. Qui cunctis omnibus sacerdos advocatur. Et in maria cordis leticia palam omnibus confitetur dicens. Ad tribunal iudicis christi raptus. cum in fratribus marie a demonibus accusarer et ferretur sententia debet contra me: piissima mater christi rogavit filium ut ad corpus reducerer locum penitencie suscepturus. Nec mora factum est ut rogavit. Unum de peccatis erat pro quo dampnandus eram. decime quas de bonis et agris meis subtraxeram sacerdoti. Secundum erat: quod cum sodalibus meis pisces quorundam religiosorum furtim subtraxeram. Tercium erat: quod segetes et fruges pauperum cum canibus venaticis vagabundus destruxeram. Hec cum coram omnibus loqueretur: quidam ex mansionariis respondit. Et cur magister pro dampno isto eterno dampnandus eratis? cum nos omnes vobis illud corde puro remisimus. Et ille. Michi inquit quidem vera remissio nequaquam suffecerat ad salutem: nisi cum copiosior essem vobis in iniuriis refundendis: quam vos michi in iniuriis dimittendis. Et hec dicens protinus dampna assignavit restituenda. Itaque disponens rebus et domui sue: in spe et fide mirabili spiritum exalavit. Nunc de ipso versiculo salutacionis angelice aliquid specialius attollamus. Potissimum eius laudis eius illud ewangelium reputamus in quo eam decentissime paranymphus gabriel honoravit. Et ad hoc quiddam a cisterciensibus mirum plane miraculum recitatur. Exemplum de quodam qui nichil aliud quam ave maria discere potuit: de cuius sepulchro arbor aureis litteris insignita surrexit.

Erat quidam emerite milicie veteranus qui sero et si tarde renuncians: sanctum cisterciensem ordinem introivit. Quesitum autem a magistro novicorum si sciret oracionem dominicam pater noster: negavit. nunquam se discere potuisse contestans. Quid plura. Fit labor iam bis ut disceret. Et cum non posset: precepit abbas ut saltem illi brevem salutacionis angelice versiculum inculcaret. Quod et si multo et diutino labore: factum est tamen. Cum enim ad exhortacionem magistri sui ipsum versiculum interpuendendum ad unamquamque fere bucellam ne oblivioni traderet ruminaret et frequenti et longo usu tantam in ipsa salutacione concepit mentis dulcedinem: ut cordi eius et ori sola memoria matris christi quasi aliquis advocatus indelebiliter adheret. Contigit igitur ut post aliquot annorum curricula veteranus ille devotissime moreretur: et sepeliretur in cymiterio inter fratres. Mira res non multo post de tumulo eius a parte capitis arbor nasci ignoti generis visa est: cuius folia litteris aureis ave maria gracia plena dominus tecum notabiliter continebat singula. Quod ut notum fit dyocesano pontifici. ad locum veniens miraculum et radicem arboris per effossionem diligentem scrutatus est: et eam de ore veterani illius ortum habere probavit. Nec mora ubi dimensionis arbuscula debitum officium exsecuta est: in oculis omnium aruit et defecit. Quicumque igitur matri christi cupis esse devotus. salutacionem istam frequentes et devotus ingeminnes: nec credo quod quicquam gratius illi vocalis laudis offerri. Quod cum fateor a me quesitum quid in ipso usu salu-

tationis angelice audiret letus mater
christi. Ego autem nichil ambigens mor
rndi. Letatam quidem audisse virginem
gratia plenam. secum dominum maiestatis.
et se in mulieribus benedictam. id est pre
ceteris mulieribus: sed in eo mariam
gratulatius exultasse confido: in quo
audit fructum ventris sui singulari
ter benedictum. Quid mirum. Ipsa di
lecto suo: et ad eam conversio eius. Bene
dictum autem id est bono addictum. vel
bene id est digne dictum dicimus fruc
tum eius: quia ipse malo pene crudelis
mortis addictus. bono addicitur se
dens in potioribus bonis patris. Unde
per prophetam dicitur. Maledictus omnis
qui pendet in ligno: quod utique christus fu
it. Propter quod et deus exaltavit illum
super omne quod est: et donavit illi no
men quod est super omne nomen. Bene
dictus dicitur etiam quasi bonus dictus. quia
nemo bonus nisi solus deus et hoc esse
ciatur: ut in nomine eius omne genu flec
tatur celestium terrestrium et infernorum
Quociens igitur christum benedicimus
fructum uteri virginalis: bonum sim
pliciter vel bono addictum dicimus. et
in hoc potissimum mariam credimus
gratulari.

De quodam devoto qui dixit nichil esse stultius beata maria: et quare

Preterea reminiscor me
adolescentulum adhuc vidisse et au
disse: pie temerarium quendam in hac sen
tentia sed non per eadem verba de ma
ria christi matre locutum. Erat autem in
ter religiosos quosdam spiritu fervente
sermo mutuus de maria. Alius secundum
eorum lucem extollebat pudositatem
eius: ubi in sermone fit turbata.
Alius prudenciam eius atque constanciam.
ubi secum dicens se audiens modum con
ceptionis inquirit. Atque alius humilita
tem eius: ubi ancillam se vocavit cum ta
men esset domina angelorum: gabrielis
assertionibus obediunt. Tunc ille pie
temerarius abortis lacrimis cum applau
su. et ego inquit sententiam meam dicam de ma
ria. Nichil illa stultius invenimus in om
nibus creaturis. Cumque in hoc verbo atto
niti pariter omnes stupemus: an igno
ratis inquit quod omnes fere totaliter peccatores
ubi post lapsum surgere reperit. deum ulcio
num et universitatis dominum formidantes:
ad matrem eius tamquam propiciatorium pieta
tis confugiunt et eam ut vere reconcilia
tricem caritatis amplectuntur. Nec mirum
quia eam frequentes ministerium satagere non de
sistit: donec prodigos filios recon
ciliet vite patri. At illi clementissi
mum premium super se peccatores offendisse
ut viderit cum angelis exultasse ex
ultatione: fere postmodum obliti reco
nciliatricis tenerrime immo in pii patris
oscula per dulces lacrimas resolvuntur.
Audias lector si miraris auscultas.
verissime et expertissime didici. Quod
mirum mater quod mirum domina. Bona
per omnia tu: sed ille peroptimus.
Dulcis per omnia tu: sed ventris tui
fructus omni suavitate iocundior.
Quanto enim altior tanto suavior
fructus. Plane et si pie temerarius ille
tamen verissime dixit: nichil in cre
aturis maria stultius invenimus. Quod be
nignissima mater ne viro illi vel michi
in tuo assultu quasi temerariis irasca
neris. Hec dicens o domina stultus
factus sum: sed me coegisti quia primo
vehementior amor tuus. Verum ut se
riose loquar de te. de te inquam sancta
virago. Non te minus decuit reco
nciliatorem peccatorum stulta dici: quam fi
lium tuum ut salvos faceret creden
tes quod paulus stultitiam patris sapientiam

predicauit. Certus sum pia mater et domina
quod nullum in reconsiliatione altercatie pate
ris detrimentum: tamen erga feruorem tuum
remissiores existunt: et ut in amorem fi
lii tui plenius transfunduntur: quanto potius om
nimode tibi dilectores sunt quanto illi fu
erint gratiores. Exemplum de monacho
qui videbat beatam virginem cum prole super
altare in magna gloria. Sed et
illud referamus quod et certa valde et indu
bitabili relatione didicimus. In partibus
lumbardie in domo quadam predicatorum
apud tranum ciuitatem: de gloriosa matre
christi miraculum accidit. Deuotissimi
fratres sub sanctissimo priore erga beatam
virginem benignissimam dei genitricem
erant in orationibus deuoti: et infusi se
pius lacrimis diuine contemplationi vacabant
Accidit autem ut quidam magis sedulus
recedentibus aliis uel ad studium uel ad
quietem: dies quasi et noctes continuaret
in precibus. Hic gloriose virgini specia
lissime deuotus et supplex: specialem me
ruit ab illa solacium optinere. Et con
tigit ut eo solo in ecclesia remanente al
taris cancellum luce lucidissima circumfulgi
di: et ei super altare beatam virginem
cum parua sua nobilissima prole candi
tis vultuum et formarum scematibus
apparere. Super eos in modum stellarum
septem globi ignei radiabant. Hec
ut vidit frater timuit fantasma esse:
sed statim in signum verissime visionis solacio
mirabili et intellectuali lumine reple
tur. Dixit igitur cum magna reuerentia
cordis et lacrimis. O gloriosissima mater
et domina non sum dignus videre solus quod
video: rogo suppliciter ut si uere es
mater christi ut sentio: appareas priori
nostro. appareas et toti conuentui nostro qui
veri sunt serui tui et tue gratie feruen
tissimi dilectores. Hec ut dixit mater

annuit pietatis: et toti conuentui fratrum in
scemate et forma priore apparuit. Vi
de etiam lector miraculum contextis seculis
inauditum. Referebant fratres qui hec vide
runt. quod illa visio ymaginaria quidem
fuit: sed ex certis grossis et crassis perceptibi
libus liniamentis corporis non constabat
Vt autem comparatione aliqua et si non propria nos
innuamus: corpus illud apparens dyapha
num videbatur: et tamen cum propria tam excel
lenter egregia forma oculis contuen
cium ingerebat: ut nichil iocundius nich
il capabilius videri posse a mortalibus
videretur. Hec videntes fratres crebrius
solito precibus et fletibus insistebant et
orabant benignissimam matrem ut secundo
et tercio fratribus appareret: ut si forte pri
mo dyabolica fuisset illusio: in nomine
sancte et indiuidue trinitatis fratrum pre
cum instancia fugaretur. At quoniam nulla
christi conuentio uel matris eius ad belial:
secundo et tercio secundum formam superius dictam
toti se conuentui gloriosa dei genitrix
demonstrauit. Facta autem sunt hec in inicio
fere ordinis predicatorum: ut tali et tam
speciali miraculo regina misericordie
sibi ipsi deditum ordinem comprobaret
Exemplum de rachel a iudaismo ad
christum conuersa: cum nomen beate marie
inter cetera dulcius sonabat
Vidi in brabancie partibus cisterciensis
ordinis monialem. in qua causa de iudais
mo opus digne marie matris christi glo
riosius excellebat. Annorum non ple
ne quinque in domo parentum iudeorum
aduertere cepit animo: cur distinctio no
minum fieret iudeorum pariter et christia
norum: cum eiusdem vultus atque loquele homi
nes essent utriusque gentis. Mira ta
lis puelle discretio. Inherebat tamen
ut michi postmodum retulit auditu audien
ti cordi eius magis christianum quam iudea

cũ nomẽ: et spẽaliť btẽ marie nomẽ
letabať audire cũ xpiam aliq̃s uu
tẽperet uel uiuare solebat. Furaba
tur aũt sub utraq; axella panẽ de
mensa parentũ. et pueris occulte
mẽdicãtib; partiebat: ut regratiã
do sibi nomẽ marie audiret. In
hijs igiť de tpe in tẽpꝰ mire profi
ciens: ita sagaciter latitabat: ut
neuť parentũ aliq̃s super cogitatu
filie aduertere poterat uel audire.
Contigit aũt ut parẽtes eiꝰ a co
lonia in louaniũ brabãtie oppidũ
cũ filia deuenirent. Ubi cũ suces
siũ tpis in domũ cuiusdã preclari
pbri mgri reyneri noĩe cũ xpia
nis pueris aduenisset. et eã ex no
mĩe nouisset p̃sbiter: eãq; ualde
libentiꝰ ad se frequentiꝰ aduertisset.
interogauit illã dicens. Uis ne
rachel karissima fieri xpiana. Et il
la. Uolo inq̃t dũmõ erudias me
q̃ sit fieri xpiana. Tunc p̃sbiť ut
uir sanctꝰ mire gauisꝰ: in spũ
sentiebat de puella futurũ nescio
quid diuinũ. Et incipiens a cõsti
tucõne mũdi cepit illi scripturas
exponẽ: per quas fides xpi uel
ipse xps significari poterat uel
ostendi. Quaz expones ut ipa met
michi dixit ita integro sensu in
illa etate sex ãnorũ et dimidiũ dis
crecõe spũs tunc intellexit: ut rõo
oporteret pbrẽm rõne aliq̃s uerã
Hec eruditio per ãnũ fere dimidi
ũ perdurauit occulto auditu: per
que furtiue et oportune raptim
puellulã edocebat. Et inde ãmi
ratõis insigne prodigiũ. Nũq̃s ra
chel audiuit ubi dei satiari potuit
uel lassari: cũ tamẽ p̃sbiť et mr̃
tha ministra eiꝰ mulier religiosa

et prudens valde ambo frequenter
lassati: sibi inuicẽ succederent in docẽ
do. Quid plura. Amor ut parẽtes
reperiunt aduertere in filia cogitatũ:
conuenientibꝰ iudeis plurimis conuene
runt in hoc: ut missã filiã de loua
nio ultra renũ sponso traderent ar
tius conseruandam. Quod ubi puella
cognouit. p̃sbrõ cũ lacrimis indica
uit: ut si illã eadem nocte nõ rape
ret et xpianã efficeret. pdita eet
in ppetuũ et confusa. Quod audiens
p̃sbiť. puelle precepit: ut ad soli
tũ auditũ sũmo mane veniret.
Quod cũ inuictãter ãnuet: de ues
pere mrĩ dixit. Per me mater
volo ista nocte iacere. Quod dũ sim
plex puerula dixisset. et diutius
rẽnuisset: consensit tamẽ eidẽ.
super ceruical ad pedes suos lec
tulũ precipiens filie pparari.
Iacente igiť puellula usq; ad ma
ne et obliuiscente penitꝰ q̃d p̃sbi
tero nocte precedenti promiserat.
astitit illi gloriosissima mr̃ maria
in habitu candido super niuẽ: et of
ferens illi ṽgam splendidã quã
gestabat dixit. Surge katherina et
iter arripe: grandis eñ tibi restat
via. Hec illa dicente. rachel ṽgã
apphendere credens: cecidit de lec
to et exclamauit. Cuiꝰ clamore ex
citata mrẽ et q̃rente clamoris cã
filia q̃s dissimulante. mater protinꝰ
obdormiuit: et rachel surgens ad
uit ꝯdictũ locũ p̃sbrm mox inuenit
Qui letus assumpsit eã. et uenit ad
monasteriũ qd parcũ dnãz dici
tur: qd erat ad leucã dimidiam
dicte ville. Et gaudentibꝰ cunctis
baptizauit illam nomẽ katherina
imponens ei: quo uocata ꝓbus fuit

a matre Christi. Factoque habitu ordinis idem ut baptizatam. Flet mora ut audierunt pater et amici eius quod gestum est, consternati sunt; et per ducem domini terre et episcopum Leodiensem, tandemque per papam Honorium, datis maximis pecuniis laboraverunt, ut infra etatem legitimam filia ablata parentibus redderetur. Que si ad domum parentum usque ad duodennem etatem perseverasset in suscepta, tunc iuste christiano nomini reddi posset; cogitantes nequissime medio tempore infantilem animum faciliter posse deflectere, ut ad nativa parentum vocatum rediret. Horum fraudulenta conamina proh dolor multi magni et litterati viri pecunia accepta fovebant; pro quo presbiter supradictus non modice tribulatus, Christum et matrem eius, que auctrix fuerat facti ~~eius~~ huius, multis lacrimis invocabat. Mira res et usque in presens seculis inaudita. Petiit a presbitero ad omnem citationem et iudicem se puella deduci. Forsitan inquit iudices flectentur etate, et ad mei piaculum movebuntur. Et factum est ut petiit et dixit. Ut enim die quadam apud Leodium venit coram episcopo clericis et magnatibus, diversos advocatos et iudices tam constanti tam veridica ratione confudit et movit, ut voces ululatuum et clamatum cum lacrimis pre stupore in ecclesia sancti Lamberti a locis distantissimis audirentur; ita ut omnes manifeste dicerent et viderent: in tam exili etate dominum spiritus sapientie prevalere. Hinc post annos duos cessatum est a lite iuris; et aliud deceptionis tendiculum preparatum. Iuvenis elegantis forme iudeus conductus ad hoc venit ad monasterium supradictum in quo puella erat; et simulato animo baptisma suscepit. Qui cum se fingeret miro modo ut puelle quasi cognate sue eruditionis gratia loqui posset; dicebat enim pre omnibus sermonibus mihi cognate verbum salubre imprimeretur: illa tamen ut michi retulit intuitu discernebat fictum ad fidem iuvenem accessisse; et ideo nec precio nec precibus nec ulla obedientia flecti potuit, ut solum ibi iuvenem loqueretur. Hec ut viderunt iudei, cessaverunt ab illa. Iuvenis autem ad vomitum est reversus. Hanc postea tanta gratia potiri vidimus, ut in nichil ea serenius videri posset. Cumque nobilium monialium parentes cum multa ambitione venerunt videre filias vel cognatas, hec coram ymagine beate virginis veniebat et gracioso vultu dicebat: Ille sorores vestre moniales a matribus et amicis solacium habent et gaudium; ego autem paupercula pupilla et indigna ad te dominam ut cognatam meam confidenter accedo. Tu sola pre omnibus esto michi refugium et solamen. Et hec dicente quis dubitet eam a misericordissima pietatis matre solacio defraudari? Non te decet o domina tua carne tuum sanguinem spernere; de cuius genere ut rosa de spinis orta es lilium de tribulis generatum.

¶ De mirabili cuiusdam monialis eventu, que puerum de presbitero conceptum submisit; et ipsa a iudeo interfecta a beata virgine est resuscitata.

Et quoniam de iudeis sermo exortus est: de conversione cuiusdam iudee alterius rem nuper gestam mirabilem referamus. Erat in partibus Theutonie monasterium virginum, quo bellorum eventu funditus destructo;

ad domos parentum monjales redi-
re compulse sunt. Quarum una pulcherrima
agnes nomine ubi ad patrem militem redi-
it: ab eo violenter oppressa mox im-
pregnata fuit. Ad partum igitur appropin-
quans anxia fugit ad deviam. et par-
tu edito adest dyabolus in specie mo-
nachi qui se eius consobrinum contestans
et conscium facti eius: dixit ad eiulan-
tem et pre tristicia desperantem
Ne tu karissima per partum editum cum
patre et parentibus confundaris: parvu-
lum in stagnum proximum proice: si enim
vixerit latere non poteris. Tunc mu-
lier tantis ponderibus fatigata. tan-
dem post lacrimas post dolorem vicit
erubescencia munus pietatis: et mox
parvulum submisit in stagnum: et
statim dyabolus ad matrem tabescentem
dolore contendit. O inquit omnium fe-
minarum miserrima: quid nunc restat
melius est ut sine scandalo tuorum
et tu graviori mortis periculo:
facta michi confessione in aqua cum fi-
lio te submergas. Hoc audito in-
clamans mulier exhorrescit: et
gloriosam virginem mariam matrem xpi
invocat contra dyabolum adiutricem
Nec mora vidit demonem cum fumo
et fetore tetrimo disparentem. et
mox diffusa in laudem matris xpi:
ad spem meliorem in parte et lacrimis
confortatur. Venit igitur in proximam
civitatem. et hospicio suscepta ab ho-
nesta matrona. locata est ab eadem
cum quadam iudea sara nomine: ut eius
parvulum enutriret. Transit igitur
annus quoque cum eadem iudea in tanta
cordis tristicia: ut vix eam quis posset
videre ridentem. Diebus in pane et aqua
per ebdomadam ieiunabat. Interim
domine sue iudee de fide xpi et pietate
ac bonitate matris eius ut erat femina pru-
dens et eloquens predicabat: et sensi-
tur illius verba efficacia predicata penetra-
bat: cuius hortatu orationem dominicam et an-
gelicam salutacionem addiscens. xpm et
matrem eius cotidianis precibus invocabat.
Tunc factum est ut nutrix pia ipsa cui-
dam fratri ordinis predicatorum nomine conrar-
do confessa. mittitur ad papam. Obten-
ta igitur absolucione ad patriam est reuer-
sa: et accelerauit visitare dudum do-
minam suam. Quam illa valde gratula-
bunda suscipiens: rogauit fessam quies-
cere super lectum. At ubi vespere iu-
deus aduenit. et cognouit hanc esse
nutricem: quasi in furiam raptus suspectam
eam quasi peruertricem uxoris sue habe-
bat. Certe inquit male venit huc in-
sidiatrix ista: iam occidam eam. Et mox
extracto cannpulo inuadit dormien-
tem: et tam dedit illi vulnera circa uel
intra cor. Hoc ipso iudea horruit:
et intrans thalamum obserauit. Hic
noctibus medio facto signo iudeus synago-
gam cum iudeis vicinis intrauit. Iu-
dea autem post luctum dormiens in som-
nis vidit gloriosissimam dominam matrem
xpi cum duabus puellis ad mulierem
occisam intrare: et ex tribus pyxidibus
quas ferebant vnaqueque vnguine
salutari in redimium statim mortis
vulnera reducentem. Tunc lector:
mirare miraculum. Iudeus mane re-
diens occisam feminam non inuenit:
credebatque quod uxor sua cadauer mor-
tuum subtraxisset. Hoc idem de viro
vxor illius crescente die credebat: et
super hac re nec quos alterum respiciunt
Vix dies xl repleti sunt: et ecce ve-
nit mulier peregrina iudeamque et
virum eius ex parte ducte agnetis occa-
se officiosissime salutauit et abiit

Tunc iudeus uxori. Credo quod illa vincitur;
numquam occidi eam. Cui uxor: Potens
est inquit Christus eius dominus: etiam mortuam sus-
citare. Et iudeus: Hoc est inquit quod sep-
timui: quod te apostatare ducet in erro-
rem. Nec mora hec dicens comprehendit
uxorem: et in thalamo duobus cum liberis re-
clusit obstructam. Sed ad remotiora
recedente iudeo uxor euasit: et cum
duobus paruulis tercium gerens in vtero
ad ecclesiam fugit: et cum gaudio fide-
lium qui eam ditissimam et honestissimam
nouerant baptisma suscepit. Hanc
postea duo filii eius adolescentes et vna
filiarum secuti sunt: et fidem alacriter sus-
ceperunt. Mansit autem post baptismum
cum filiis dicta dudum iudea in dyocesi
coloniensi, mutato nomine vocata gher-
trudis: et vidit agnetem quondam nutricem
suam ibi manentem et de conuersione eius
inestimabili gaudio gratulantem. Que-
siuit igitur ab agnete ghertrudis quo-
modo reuixerit. Et illa mirata subrisit
dicens. Quare numquam mortua non sus-
citarer. Ad hec stupefacta ghertru-
dis: Vere inquit vidi: quod te vir meus tribus
vulneribus cultro confodit occidens.
Et agnes. Nouit Christus omnipotens quod in sop-
nis tantum me vidisse et sensisse vide-
bar occidi. Mane vero offensam viri
tui si mansissem precogitans: omnibus
insalutatis recedere festinaui. Nec
mora ghertrudis apprehensa ueste
circa collum agnetis lacerauit eam
cilicium quo induebatur ad carnem usque
ad pectus medium: et vidit manifes-
tissimas trium vulnerum cycatrices.
Manifesta autem facta sunt ista archi-
episcopo coloniensi domino conrardo. Mor-
tua est enim in maria prima et feruore
spiritus: ghertrudis vero superstes est mi-
ro fidei calore succensa. Exemplum

horribilissimum de iudeis qui puellam
septennem crudelissime tormentatam tan-
dem interfecerunt. Nunc quod de iude-
is merito facta est: miraculum celeberrimum
referam quod anno presenti ab incarnatione
domini M° CC° lxi° factum est in villa theu-
tonie forchem nomine. Contigit autem ut
quedam malignissima vetula iudeis fa-
miliaris effecta, puellam eis septem
annorum orbatam parentibus venderet oc-
cidendam. Hanc igitur in secreto super
plura paria linthiaminum obstruc-
to ore eius in omnibus fere iuncturis mem-
brorum incisionibus vulnerauerunt: maxi-
mo conamine sanguinem exprimentes:
et in ipsis lintheaminibus diligentissime
receptantes. Hanc autem post tormen-
ta defunctam in aquam fluuium prope op-
pidum iudei proiecerunt: et super eam
congeriem lapidum posuerunt. Tercia
vero autem quarta die per manum erectam
ad celum a piscatoribus est inuenta et
in oppidum deportata: horrentibus
et clamantibus populis ab impiis iude-
is tantum flagicium perpetratum. Erat autem
in vicino marchio de baden qui mox
audito tanto piaculo peruenit ad cor-
pus: statimque erectum residens tetten-
dit manus ad principem: quasi vindic-
tam sanguinis vel forte misericordiam
imploraret. Post horam fere dimidi-
am iterum se deposuit defuncti more
supinam. Adductisque ad hoc specta-
culum iudeis impiis statim eruperunt
omnia vulnera corporis: et in testimo-
nium nephande necis copioso san-
guine effluxerunt. Hoc clamor vul-
gi ad sydera tollitur: et in vindictam
zeli totaliter accenditur. Ex quibusdam indici-
is capta vetula et conuicta maxime
cum filia eius paruula omnia prodidit,
que a puero et ebrio extorquet veritas.

Iudei quoque capti sunt qui in puellam
manus nepharias extenderunt rota-
tique et suspensi sunt cum vetula: duo
vero in ostio se iugularunt. *Capitulum*
quare iudei fundunt sanguinem christianum
omni anno. Hinc igitur videndum est
cur iudei secundum consuetudinem in omni
provincia quam habitant sanguinem
christianum fundunt. Certissime enim com-
pertum est quod omni anno in qualibet provin-
cia sortes mittunt: que civitas vel oppi-
dum christianum sanguinem aliis civitatibus
tradat. Constat quidem ex sancto e-
wangelio quod pylato lavante manus et
dicente: mundus ego sum a sanguine iusti
huius. iudei impiissimi clamaverunt:
sanguis eius super nos et super fi-
lios nostros. Super quo beatissimus augustinus in
sermone quodam qui incipit In cruce
domini videtur quod ex maledictione paren-
tum currat adhuc in filios vena faci-
noris per maculam sanguinis: ut
per hanc fluidam importune proles
impia cruciatur: quousque se ream san-
guinis christi recognoscat penitens et
sanetur. Porro audivi quendam litteratissimum
iudeorum nostris temporibus ad fidem conversum
dixisse: quendam quasi prophetam eorum in
extremo vite prophetasse iudeis. Cer-
tissime inquit scitote nullo modo sana-
ri vos posse ab illo quo punimini ve-
cundissimo cruciatu: nisi solo san-
guine christiano. Quod verbum ceci semper
iudei et impii rapientes. induxerunt
omni anno in omni provincia fundendum
sanguinem christianum: ut tali sanguine
convalescant. Et addidit. Quale in-
tellexerunt verbum. sanguinem intelligen-
tes christianum cuiuslibet: sed prorsus
illum sanguinem qui in salutem peccato-
rum cotidie funditur in altari: quo qui-
cumque nostrum conversus ad fidem christi sus-

cepit mox sanatur ab illa maledictione
paterna. *Capitulum Quod caput abscisum*
clamavit pro confessione. Magistro
richardo nato normanno viro per omnia
litterato et pio narrante cognovi: sed et in
scriptis cuiusdam fratris predicatorum in belua-
co legisse memini: quendam in normannie
partibus flagitiosum valde et impium
fuisse suis temporibus et tendibus hominum de-
bachantem: quem inimici eius in declivo
montis cuiusdam deprehendentes:
amputato capite peremerunt. Cuius caput
abscisum trunco corporis in loco manen-
te in vallem subiacentem devolutum est:
clamans horribiliter per hec verba. Vir-
go sancta maria da veram confessionem.
Hoc non paucis horis incessanter ca-
pite clamitante: unus inimicorum pro sa-
cerdote cucurrit in villam. Venit il-
le: sed appropinquare ausus non est: nisi
relatum caput suo corpori compagina-
retur. Quod ubi factum est advenit presbi-
ter. sedit: et loquente capite compagi-
nato confessionem illius audivit. In
fine igitur confessionis presbiter inquirit
dicens. Miror de miraculo in te facto:
super omne miraculum quod audivi. Et
ille. Causa inquit miraculi ista est.
Audivi adhuc iuvenis quod cuicumque quarta
feria a sabbato in honore marie
virginis ieiunaret: veram confessi-
onem antequam ab hac vita decederet
meritis ipsius precibus obtineret. Hoc ut
audivi. in omni scelestissima vita
mea dictum ieiunium observavi: al-
terius boni nichil aliud feci. Hoc sa-
cerdos audito miratus. statim ut
hec dicentem et confitentem absol-
vit: spiritum defunctus efflavit. Nota
igitur lector me non credere regulam
esse generalem victualium semper et in omni-
bus ieiuniis efficaciam: quia quod glosa

virgo in isto pctore tale miraculu voluit demrare: ut sedulos dilectores suos iuuados a se et saluados copbaret
Ictio tamen et certu sit . q in multis ditui ieiunium efficaciam habuit salutare: ut in fine vite vera confessioe haberet et acrius peniteret.

Exm de quoda q ad statone pdicaturus festinabat: et siccis pedibus flumen pertrasibat

In germanie partibus circa annu ab incarnatoe dni . m . cc . xxix . glose v[i]ginis marie assuptoe instabat . Missus igitur frater ordinis pdicatoru religiosus et feruens valde . ad statonem q[ua]ndam in dicta solepniter pdicare : venit mane ad fluuiu q medius erat loco stationis et loco fratru: et no inuenit aliq q eu transponeret in naui ut solebat . Angustiatus igit no modice pdicationis tpe iam instante . nec locus erat ire per pontem: eo q sinu amplius extederat . In xpm igitur et matre eius fido corde confisus cu pte suplici cappa ordinis exposita super undas liqdas coplicauit : signo crucis edito resedit desuper et siccis oio de vestibus pertrasiuit. Frater vo socius eius tanti miraculi admiratus . nec seq ausus: nauem ad transeundu diu postmodu expectauit et trasiuit.

De duobus transituris ad anglia spretis a nautis per pedes mare transibant

Simili mo frater eiusde ordis pdicator vir bonus multu q deuotus in anglia transiturus . rogauit in portu domin nauis . ut se et secu in naui sociu reciperet pt deu. Sed ille nec deu timuit nec fres reuerit: sed sublato velo nauigabat a portu . Tunc frater angustiatus grauit urgens enim erat negociu eundi : post orones et lacimas fiducia mete cocepit : et ad secu diu sociu exhortatus inter undas profundi maris tinctis tantu in suma extremitate uestigijs ambulauit . Nec mora ubi nauta respexit . abhorruit : et fres mox cu velocitate naui reflexa suscepit : veniaq petens cu lacimis indulgetia impetrauit . Vidi homine fide dignissimu . q frem eudem in fluctibus ambulante vidit : et michi in maria deuotoe abortis lacimis enarrauit . In ordine cisterciens specialit dedito gloriose v[i]rgini multa facta valde miracla referunt : q no nulli ex eis per scripta digna memorie tradiderut : nos tame vnu qd nro contigit tpe licet sit conscriptu referamus.

Exm de monachis q du cantarent salue regina tempestas sedata e

Domu clau[stru] ipsius ordinis e nobilissimu atq ditissimu . Contigit aut ut obnubilatoe celu tepestate aeris grauissima minaret : q et facta est. Spersis igit chorusationibus undeq per aera sequitur et fulgura . Tunc ut vident monachi certati ad eam fugerut : ubi couentu totalit in choro congregato vident prie et claustro specialit periculu immine : inchoant altissimis vocibus salue regina . Et cu venissent ad illu locu antiphoe . eya g[ra] aduocata nra illos tuos misericordes oculos ad nos couerte : subito uehemetissimus vento ab occidente veniens cu horribili fragore tonitrui fenestras ecce vitreas cu tato impetu totalit dissipauit : ut etia firmissime solidatone crederet . Nec mora ubi in

tanto discrimine facte queto fleret ge-
mina. et illa verba antiphone cantavit.
et ihesum benedictum fructum ventris tui
nobis post hoc exilium ostende: statim
ymago crucifixi que media stabat in-
ter chorum monachorum et chorum con-
versorum fratrum conversa ad orientem versus cho-
rum monachorum reflexa est. Et ut mich-
i a monachis dictum est contra naturam
picture oculos aperuit: et mox omnis
timor sublata tempestate cessavit
Quis igitur in tanto miraculo non ob-
stupescat? Quis non videat et pla-
ne collaudet illam misericordie patronam et
matrem, que speciali privilegio Christo patri impetra-
re ut filio, et reconciliare miseros
quos noxa proscripserat: ut benedictum
ihesum fructum ventris sui illis in salu-
tem ostendat, qui venturus est reprobis
in dampnationem. Huius fructus gratia mi-
rum quod accidit quod subiungo. Capitulum xx^m de
fratre quem dyabolus impedire voluit ne con-
fessionem principis audiret. Est
frater ordinis predicatorum Walterus
de Wisenborch nomine vir nobilis et
religiosus valde, qui prebenda ca-
thedralis ecclesie derelicta in Treverim-
metensi et aliis possessionibus magnis.
sub anno etatis sue xvi. predicatorum
ordinem introivit: et in tantum scientia et
religione profecit. ut prior in multis
domibus et lector magnificus haberetur.
Hic a quodam principe imperii vo-
catus. multa instantia venit ut ei sa-
lutem consuleret: et eius confessionem au-
diret. Precedenti igitur nocte qua principem
de mane auditurus erat: mecum tha-
lamo uno in domo iacebat. Intem-
pesta igitur noctis clamare valide
cepit. quasi in sompnis. Benedictus
ihesus fructus ventris tui. Quo audito
mirati sumus pariter et gavisi. Mane

facto quem sepius dictum fratrem: quid
sic clamans valide sompniasset. Cum
respondit. In consuetudinem duxi
multis annis ut in salutatione angelica
nomen ihesus addam: et benedictus ihesus
fructus ventris tui. Hac nocte ista
factum est ut nequam ille humani generis i-
nimicus invidens saluti principis quem ho-
die auditurus sum strangulare me
voluit: et ego in solita salutationis
vocem paucis exclamavi. Et hec di-
cens addidit. Fili quid accidit michi
ut cum illam nobilem iuvenculam velutam
Fredeici filii comitis de Vienna a se-
culo revocassem. et ad cisterciensem or-
dinem adduxissem, illa que primo gra-
vissimis demonum insultibus pulsa-
retur: vidi quod dyabolus a dextris eius
stabat. et eam fortiter ad se trahere
conabatur. Ego autem ex adverso stans
et eam ad volitum michi retrahere non
valens: clamavi audientibus fra-
tribus qui mecum erant benedictus ihesus fr-
uctus ventris tui. Nec mora iuvencu-
la liberata est et in ordine persti-
tit, tantumque profecit: quod abbatissa
effecta est et custos collegii virginalis
Hic idem frater est qui illam nobilis-
simam puellam filiam comitis de Vi-
enna ut postea dicemus ad statum
vite perfectissimum adduxit: et in-
numeris et inauditis tribulationibus et
precibus continuis constantissimam ser-
vavit. Capitulum De quodam fratre lapso pro
quo beata virgo filium exorabat
Retulit michi quoque frater ordi-
nis predicatorum de cuius veritate et
sinceritate non dubito: miraculum
de gloriosa Christi matre plane pretiosissi-
mum. Vir quidam longo tempore devo-
tus deo ordinem cisterciensem intra-
vit: in quo et si diu sancte vixit

tandem tamen dyabolo temptante deuictus
in peccatum excidit: et multis per hoc
occasionem scandali dedit. pro quo cum
in ordine illo consuetum est grauissime
tribulatus. ad cor eius amarissima
penitencia rediit: et se ad gloriosis-
simam christi matrem totaliter in precibus
et lacrimis contulit. In magno igitur
luctu per tempus non modicum positus.
tandem die quadam orauit et raptus
in excessu mentis gloriosam virginem
vidit: et in brachiis eius quasi lacten-
tem puerum super omnem pulchritudinem
speciosum. Cum eam videret pro se ma-
trem filio supplicantem instabat ille
se a peccato et tribulacionibus liberari:
et ad graciam prioris vite restitui. Sed
cum puer quasi renuens vultum auerteret.
et mater econtra puerum in alteram brachii
parte deferret ut commodius vultum
eius vultui sue benignitatis ingere-
ret. ille que iterum auerteret. et ausum
mater frequenter regiraret: inde post
mira et piam litem euicit mater in
filio ut vultum eius ad piaculum sanaret.
et peccatum homini ad indulgenciam et sa-
num prioris vite et graciam condonaret.
Quid mirum. Marie enim speciali priui-
legio concessum est. ut secundum prophetam
vtrumque possit: et arguere et manum
ponere in ambobus. Vnde in libro de
natura rerum apte valde signatum est
ubi dicitur. quod in deserto ubi vnicor-
nis illud ferocissimum animal in morte
hominum grassatur atque ferax puella
virgo relinquitur: que adueniens omni fe-
rocitate deposita casti corporis pu-
diciciam in virgine veneratur. Cum
reclinans caput in sinum virginis so-
poratur. Cuius cornu ut vidimus in
ecclesia brugensi flandrie septem pedum
in longitudine virgo in manibus

apprehenso flexibilem reddit: et animo
moderatum: ita quod cuius capitur et occidi-
tur vel ad spectaculum exhibetur. Quid
in vnicorni ferocissimo animali: nisi christum
significatum accipimus. Cum vnice po- inuicte
testatis est. quod non est potestas que comparatur
ei: et potestas eius potestas eterna que non au-
feretur. Cum ante incarnacionem ad pu-
niendum in celo angelos propter super-
biam. in terra homines propter inobe-
dienciam: sodomitas propter luxuriam:
filios israel propter murmur siue crapu-
lam seuiebat. Huic nullo audente con-
tradicere seuienti: clamans conqueritur ysai-
as. Non est inquit qui consurgat et teneat te.
Et inde quod vere quod recte conqueritur. Neque
enim hoc angelus in celo. nec sanctus in
terra presumpsit: sed illa pulchra
mulier maria virgo dauitice stirpis in
deserto mundi a filio dei mediante an-
gelo parampho inuitata est. cuius pul-
chritudine virtutum et pudicicia cor-
poris venatus illectus est: et in sinum
uteri virginalis caput altissime dig-
nitatis sue humiliter reclinauit. In quo
.ix. mensibus soporatus in tantum a sua fe-
rocitate deflexus est et moderatus:
ut se capi permitteret et occidi manibus
iudeorum. Inde quod resurgens et ascen-
dens in celum: ante conspectum patris in-
uultus et ciuium supernorum in gloriam
solempnis victorie qua contra demo-
nes triumphauit ad admirabile
voluit spectaculum exhiberi. Et in-
de est quod non modo seuit vnicornis no-
bis christus sicut antiquitus seuiebat:
quamquam et maiores peccatores nunc sint quam
tunc fuisse probantur: eo quod salutis
veritas magis innotuit. et fomes
peccati per mortem eius minoratus sit
in peccatore. Sed virgo mater quod propter nos
materno iure et fiducia personali

cordium illud unice pietatis observat.
ut ipsos quosque longanimitate sua
pacienter exspectet: et non ut olim
more in scelere feriat delinquentes.
Sed quia conor florentissima virgo
pia mi et domina quia conor prosequi vir
tutes tuas. Si cuncta mei corporis
membra et omnes gutte vitalis san
guinis mei verterentur in linguas: po
tius michi tamen laudis tue verba
deficerent quam exempla. Hinc de
de clarissima in personis virginitatis dignitate
secundum textus consequentiam aliqua videamus
Integritatis ~~virginalis~~ et actibus apibus
corporis virginalis. Dicitur igitur id
et si a multis odiosius audiatur.
Multorum hactenus fuit opinio ut
si in mulieribus pudoris sigillum
integrum perseveret habita confes
sione et penitentia iam peracta dici de
bent et credi incorrupte: etiam
si alias corrupte sint virginitatis
aureolam promereri. Sed ille incom
parabilis sancte magister albertus frater ordinis
predicatorum et scripsit et dixit nul
lo modo debere virginem reputari
quam sopita sensuum ratione in carna
li delectatione fluxus concupiscentie pol
luisset: etiam si sigillum pudoris in
tactum incorruptum et integrum con
servetur. Alioquin in sexu virili qui
illo sigillo caret neque quam virginita
tis dignitatis haberet. Quod utique
dicere impium et absurdum esset:
cum beatissimus apostolus et ewangelista ioha
nes virgo sit a deo electus et pro
eo inter ceteros magis dilectus
Teneamus igitur quod in mulieribus et
in viris dignitas virginalis est:
et in utroque sexu sancti aureolam
merebuntur. In mulieribus autem et si ne
cundius per fluxum concupiscentie car

nalis aliqua in mente corrupte sint. dum
tamen sigillum pudoris a coitu viri in
tegrum perseveret: habita contritione et
penitentia de peccatis consecrari et velari
ab episcopis quasi virgines iure possunt. Et
hoc quidem fit ad indulgentiam infir
mitatis: que in casu verecundie humane con
sulit et pudori. Hinc preterea vir
ginitatis exempla que in meis temporibus evenerunt
ad exhortationem virginum disseramus
De virginitate autem loquitur beatus
augustinus dicens. Multe quidem con
trarios conatus parentum suorum
igniti ardore superni amoris su
peraverunt. Iratus est pater ploravit
mater: non curavit illa: cum ante
oculos versabatur speciosissimus for
ma pre filiis hominum. Huius rei ex
empla plurima: quorum unum sub
meo tempore quod a nobili puella mar
a de yonelm prope camcaci acce
pi: utpote que personam vidit et no
vit gloriosissimum referamus.
Exemplum de iakelma que pro conserva
tione virginitatis vili habitu ma
re transiit: et heremite dum servire
post romam venit et papam cum clericis
redarguit. In roma quedam vir
go sanctissima fuit nomine iakelma
Hec soror nobilissimi ditissimi
comitis apulie sapientia et decore
prestantissima fuit. Que cum a fra
tre comite tradi nuptiis cogere
tur: assumpto vili habitu clam au
fugit. Directis autem nunciis per
omnes vias frater comes eam inse
quitur via qua fugiebat. Nullum autem
effugium soror videns ad obvium
mare se contulit: et crucis signo
se signans in mari se ex alta ru
pe proiecit. Quod ubi frater vidit:
eiulatu magno sorori de rupe

clamauit. Soror: super omnia michi caris-
sima reuertaris ad me. Construam monas-
terium ditatum copiis: in quo libere seruias
deo soli. Cuius clamores virgo sancta
quasi surda aure pertransiens: per am-
pla maris spacia procedebat. Et ui-
de certa virtus diuina mirabili. Femina na-
tandi artis ignara: oculis ac manibus
in celum extensis: quasi per aridum ma-
re transiuit. Quo transito in deser-
tis grecie siluis tribus annis sub vili ha-
bitu. sanctissimo cuidam heremite seruiuit:
ut sibi spiritualem viuendi modum plenius in-
formaret. Inde verens astucias et ne-
quicias inimici. ne se proderet feminam: quam
heremita erga se affici solito amplius ad-
uertebat: fugit citra mare in prouinciam
cilicie desertis. et ibi super arborem
adiutorio cuiusdam fidelis viri alto
valde constructo tugurio per noue-
nnium latitauit: eodem sibi viro ita ele-
mosinam ministrante. ut numquam propter victum
descendere cogeretur. Hec postea in ro-
mam spiritu cogente peruenit: et innocen-
cium papam tercium. cum omni clero et populo
ciuitatis seuera et audaci redargucione
permouit. Huius victus eius longissimo
tempore fuit. Ter in ebdomada nul-
lo adiecto pane cum aqua comedit: et
super nudam penitus terram certa cute
cum pedibus requieuit. Talia et huius
filie de virginibus facta et gesta nostro
tempore si referre: pocius me tempus deseret
quam exempla. C. lxiii. de quadam filia
comitis que ab ordine violenter extrac-
ta. et cum per triennium flecti non pote-
rat: remissa est. Quomodo enim plures
filias comitum et baronum que spretis
nupciis in monasteriis uel congre-
gacionibus virginum vitam celitum elege-
runt: quarum inter ceteras vnam filiam co-
mitis viennensis. vidi. que ad predicatorum

cuiusdam fratris ordinis predicatorum wal-
teri nomine cuius supra fecimus mentionem in-
audita constancia parentes vicit: ut
sponso suo ihesu christo cum sororibus ordi-
nis predicatorum in valle beate marie in
dyocesi treuerensi libere deseruiret.
Hec enim moderatoris romanorum nep-
tis et imperatoris grecie consobrina
et achaie principis soror. a parentibus
et amicis preparabatur nobilissimis nup-
ciis copulari: per quam posset eorum pos-
teritas sublimari. Illa autem alias inten- 17
dens sollicitauit matrem. dicti loci soro-
res inuisere. Quo ubi venit alias cum
militibus et familia intacta matre filia:
ut prius ordinauerat. vocatis in capitulo
sororibus. votum religionis fecit: ha-
bitum induit: et impositum responsorium
regnum mundi ipsamet inchoauit. Quod
conuentu letisonis vocibus prosequente
audit mater: miratur concentum repentine
leticie: mittit vnum ex suis videre quid
esset: renunciat ille beatissimam iolendam
habitu sacri ordinis insignitam. Quo
audito mater attonita accurrit rape-
re filiam furibunda: nec curata emuni-
tatem loci violenter infringere rap-
tam secum abduxit: et in palacio vien-
nensi artissime custodie mancipauit.
Et vide quali constancia vicerit. Cibis
tantum regularibus secundum ordinem contenta:
alios comedere nulla cogi violencia po-
terat. Alia quoque statuta ordinis
a quibus corpus uel animus arceri non pote-
rat: vigilanter obseruabat. Detracto
illi eadem habitu ordinis. violenter co-
loratis eam uestibus induebat: nudi-
tatem enim pati virginalem pudiciciam
non decebat. Quid moror verbis. Per
episcopos abbates et prelatos et per al-
terius professionis moniales et religi-
osos diuersi generis temptabat: nec tamen

infra biennium uel ad reditum seculi uel
saltem ad laxioris uite ordinem amici
eius conuertere potuerunt. Dicebat enim u-
bis intendens apostoli: In ea uocatione qua
uocata sum inmobilis permanebo.
Parentes enim igitur et amici a intentio-
ne illius finaliter desperati eam redi-
re ad dictum locum et ordinem permise-
runt: ubi tantis uite exemplis fulget
ut nulla in ea deesse uirtutis dig-
nitas uideatur. ¶ De filia ludouici
regis francorum. Uidimus et illam
quam minus iuste et mira ponimus filiam
ludouici regis francorum sororem scilicet
deuotissimi regis ludouici: qui feli-
cissime regnat ad presens. Hec desponsa-
ta conrado filio frederici imperatoris
romanorum: in uirginitate perma-
nere innuba preelegit. Que soli deo
uacans adeo contemplationi dedita et
uirtuti: ut nulla ei cura in ullis transi-
toriis uideatur. Sed et ipsius frater
quem diximus rex deuotissimus ludouicus.
in tantum amplectitur uirginee digni-
tatis pudicitiam consectantes: ut pa-
risius collegerit maximam multitudi-
nem beghinarum. et in omnibus se humili-
tatis obsequiis exercitat et salute. [illegible]

xxix^m.

Apes nullo inter se coitu
concubitu miscentur: nec in libi-
dinem resoluuntur. Sapienter et bene
uiua distinxit. Coitus et si naturalis est
maris et femine, tamen ad fornica-
tionis uel adulterii pertinet malum: re-
solutio uero in libidinem innaturalis uicii
tangit crimen: et hoc fit dupliciter
per se uel per alium: quod scelus dici prae omni
peccato. Et quidem de demonibus incubis
in diuersis libris expositorum legimus:
ut in libris augustini super genesim. contra mani-
cheos. et in aliis multis locis: de de-
monibus uero succubis me nusquam legisse

reperio. Et in hoc notatur quod uicium contra
naturam demonibus etiam est uerecundum: quod
glosa uelle uidetur super illum locum eze-
chielis xix. ubi dicitur. Dabo te in manus
palestinorum idest demonum: que etiam
erubescant de uia tua scelerata ui-
tium contra naturam intelligens. ¶ De
muliere assuefacta uicio contra naturam:
que audiuit demonem clamantem fi. fi.

Michi autem per plures annos in
episcopatu cameracensi uices gerenti episcopi
in confessionibus audiendis: quedam
mulier cum marito merore et pudore
confessa est se assuefactam hoc scelere
in lectulo lasciuisse et demonem quasi inter
se et parietem cum cachinno clama-
tem audisse: fi. fi. fi. interiectionem sig-
nificantis indignantis. Qua uoce
confusa mulier eadem hora cucur-
rit ad me: et beneficio absolutionis ac-
cepto penitentiam etiam ultra quam statutum a-
marissimam egit. ¶ Exemplum de quodam
polluente uicio contra naturam: qui audiuit
dyabolum clamantem bene soluet tibi
quod agis.

Sed et aliud per idem fe-
re tempus audiui quod cum multis lacrimis
michi confessa est: se in conspectu uiri
pollutionem audisse uocem demonis
et dixisse. Age inquit secure age quod agis:
bene soluet tibi in proximo quod nunc
facis. Nec multo post ubi mulier
confessa est et a peccato resiliit et ti-
more magno mortem incurrit: et
quod per penitentiam non impleuit in purga-
torio diris penis exsoluit. ¶ Ex-
emplum de quadam huius sceleris rea: quam se-
pultam effodit nigra scropha.

Richarda quedam huius uicii ut
michi certissime relatum est nephandis-
sima uetula fuit et quam multis annis
in monasterio degens. nichil tamen
religionis in eo consecuta est a [illegible]:

primo tanto erat deterior quanto magis
professa est sanctitatem. Mortua autem
in claustro sepulta est. Fiet mora se
quenti nocte scropha ingentissima cum por
cellis septem eiusdem coloris mani
feste visa est intrare claustrum et ve
tulam sepultam effodere: et membratim
corpus miserabile laniare. et viscera
eius longo tractu per claustri ambi
tum dissipare. Quo facto cum porcel
lis scropha disparuit: et post se
feda vestigia dereliquit. Et notandum
valde et mirandum quod non nulle ex moni
alibus claustri scropham cum porcellis
videre non poterant: sed grunnitum
eius clarius audiebant. Certum quod est
quorundam oculos minus esse habi
les demonum fantasmata cernere: ali
quorum vero natura perlucidos ut eis
possint demones in assumptis cor
poribus non latere. Exemplum de quo
dam clerico qui assuefactus vicio contra na
turam: semel apprehendit colubrum it
erum / Venerabilis bonifacius quon
dam lausanensis episcopus tunc rector in theo
logia parisius. michi tunc et multis
aliis retulit: quendam clericum se in confes
sione audisse: qui malo assuefactus
usu se contrectationibus illiciens in libidi
nem provocabat. Proch dolor nephas
auditu: et vide quod sequitur. Ubi hoc
semel ut erat solitus attemptavit: et
manum intra crura loco vilis mem
bri colubrum apprehendit. Quo in
facto horrore percussus ad confes
sionem mox venit: et in multis la
crimis penitentiam egit. Aristotiles in
libro de animalibus auctor est quod nullum
animal eiciat semen extra feminam nisi
homo: et in hoc ordinationem nature igna
rus plusquam pecus. Hoc tamen malum
illius esse dixit: ut pro eo filius dei

multo tempore distulit incarnari. Hoc
etiam tamen est ut augustinus dicat deo na
ture volente in carne: omnes hostes
nature sodomitas intelligens morte
reproba et subita periisse. Exem
plum de quodam ad hoc vicium seducto:
qui presentibus demonibus cum clamoribus
exspiravit. Adolescens adhuc
sodalem habebam in scola parvulum
studiorum carum valde et pudicum et
bonum: sed heu postmodum a magistro quo
dam suo per hoc crimen depravatum.
Admonitus autem per me et alios ami
cos et alios familiares suos. cum ipse
tante nobilitatis vir: talis turpitu
dinis infamiam pateretur. Cessavit il
le pluries: sed sepe iterum in pristina
labebatur. Ad hunc eventum dampna
bilem res miranda pervenit. Venerat
ad eum in civitate in qua erat canonicus
viri nobiles consanguinei eius: et
apud eum hospitati sunt cum multo
servientium comitatu. Facta autem cena
cum se locatis hospitibus iuvenis sopo
ri dedisset et vir clientibus soporatis
terribiliter clamare cepit: et auxili
um fortiter invocare. Ad domini igitur sui
clamorem clientes turbati surgunt:
et rationem nullam in eius clamoribus ad
vertentes: cum canonicis decanum accersiunt.
Concitus ille venit. ad lectulum vocife
clamitantis et confiteri peccata iuvenem
exhortatur: et divinum non humanum auxi
lium invocare. Hec cum decanus cum mag
nis vocibus inclamaret: tandem post
diutinam decani clamantis vocem eum
terribilibus oculis inspexit dicens
Ve illi qui seduxit me. ad quem ad quem di
vinum auxilium invocabo. Ecce iam video
iam patulum infernum. presentes demones:
et ad rapiendum me terribiliter inhi
antes. Cumque omnes ut se potius signarent

cum lacrimis inclamaret. Et ille quasi nich-
il advertens clausis oculis auditum faceret:
et cum diris clamoribus animam exalavit.

¶ Qualiter quidam recidivans ad hu-
ius sceleris mortem punitus est.

Ruilis in vico
quodam de episcopatu Cameracensi cum sacerdote
suo accedens ad me ut eum absolue-
rem. Et quem recidivantem per annos plu-
rimos absolverat: et penitentiam ei iniunxe-
rat salutarem. Quem cum ad dyocesa-
num episcopum mittere vellem quasi gra-
vius affligendum. Et a sacerdote rogatus
sum ut tali condicione absolverem
penitentem. ut flexis genibus coram no-
bis rogaret dominum. ut si postmodum
recidivaret in scelere: eum mors di-
vina vindicta puniret. Consensi igitur
condicioni: et heu michi misero quia
consensi. Mox ille flexit genua: et
vindictam in se recidivantem postulavit.
Absolutum cum recessit gaudens: sed
feria secunda vel tercia post sanctum pascha. in-
stigante dyabolo passus est recidivum
cum horrifice clamans vindic-
tam dei super me: ut michi postea
sacerdos retulit amarissima morte
multatus est.

¶ Exemplum de quodam hu-
ius sceleris reo: ad cuius incessum gramin-
na pallescebant.

Vidi et quendam
huius vicii nephandum virum. de quo
michi vir boni testimonii presbiter re-
ferebat. Et quod cum ille per viride pra-
tum ante presbiterum precessisset. et ime-
diate presbiter sequeretur. vidit ves-
tigia precedentis in gramine quasi
igne contacta manifestissime pallu-
isse: quem et nos postea percepimus
pro vita sceleratissima morte tur-
pissima periisse. Nullum enim peccatum
tam sepe deus reproba morte condem-
nat. Dicunt nonnulli et vere credo quod
nullus talis vicii post illud tempus vi-
te mortalis Christi quod ad annos fere sex
xxxiii. extenditur in scelere perseveraverit
excesserit: nisi speciali miraculo re-
demptoris poterit liberari. Quod in con-
fessionibus frequenter probavimus quod octogenarios
et centenarios isto crimine per con-
fessionem invenimus irretitos. Quod
mirum. Omne tempus quod Christus vixit:
morum disciplina fuit. Cum ergo
spreto tempore quod ad penitentiam habilissimum
indicat cunctis nature quod est Christus.
ab hostilitate nature contra negle-
xerit: vix umquam postea sine difficul-
tate permaxima ab hoc scelere continebit.

¶ De sodomiticis quorum locus ubi
in gramine sederat: sine rore per-
mansit.

Bone memorie magister petrus
quondam cantor parisiensis. quondam in-
noto narravit. Et se vidisse locum in
gramine ubi de vespere quidam cle-
rici hoc vicio infecti consederant: de
mane omnibus circa locis habundantis-
sime perfusis. locum illum sine ullo rore
quasi sceleris conscium siccissimum inveni-
sse. Unde in libro sapientie aperte satis
de sodoma dicitur. In testimonium in-
quit nequicie fumigabunda constat
deserta terra: et hoc iuste in gente
que ita exarsit. In siccitate etiam ille
illa loci illius quem expers mansit a rore:
sterilitas denotatur que fit in tali
vicio gentis ipsius. Unde ps. Errave-
runt ab utero. locuti sunt falsa: quia
vix tales perfecte et integre con-
fitentur. Unde ille vir fortissimus iu-
das qui tot victoriis fuerat insignitus.
devictis ad dexteram hostibus: a si-
nistro cornu cum bachides perierat con-
tritus est et occisus. Sic multi confiteri
volentes de peccatis omnibus et assuetis
audacter se expediunt confitendo. Et
et cum ad insitum peccatum sicut sunt in-

nalia venerint pudore erubescentie primo sequenter obruunt. Unde bene sodoma interpretatur muta. Quod diu tales muti sunt: spiritus sanctus ad eos intrare non potest. Quapropter iob dicit Non parcam ori meo. sed loquar in tribulatione spiritus mei: et confabulabor in amaritudine anime mee. Quod autem et plus de confessione peccatorum dicere videatur in medium proferam. Sompnium narrare vigilantis est: et vitia confiteri sanitatis indicium est. Non prodest latere peccantibus. quia si latendi felicitatem habent: fiduciam etiam non habent. Tuta esse scelera non possunt. Maxima autem pena peccantium est peccasse. nec ullum scelus licet illud fortuna exornet muneribus impunitum est: quoniam sceleris in scelere supplicium est. Aliquem igitur habeat omnis homo secretum quem vereatur. qui conscius secreti sui sit: cuius auctoritate secreti corrigat si erraverit. Talem consolatur et animat ad audaciam vir ille equalissimus et humanissimus augustinus. Quid enim erubescis o homo homini confiteri. peccator sum sicut et tu. Confiteris homini homo. peccator homo. homini peccatori. homo sum: humanum a me nichil a me alienum puto. Quid times confiteri. Id quod per confessionem scio nimis scio. quam id quod nescio. Confiteri times. qui non confitendo non potes esse occultus. Elige quod vis: si non confessus lates. inconfessus dampnaberis. Ad hoc enim deus exigit confessionem ut liberet humilem: ad hoc dampnat non confitentem ut puniat superbum. Ergo tristis esto antequam confitearis: confessus exulta quia iam sanaris. Ipse est index tuus protector tuus. pudet enim et penitet faciem eius in confessione: propter quod et per quod confessus est. Aget tamen et ut et defensor est penitentis: et petitor venie confitentis. Confessus ambulabis securus: et exulta iam in via. Noli timere iudicem adiutor tuus index tuus: antequam esses confessus invenisti salvatorem. Impium te conspexit ut redimeret: redemptum deseret ut perdat. Ipse cave ab in confessione peccator os tuum: ne claudat super te puteus os suum. Et nota quod puteum dicit infernum. Quid hinc temporibus nostris acciderit audiamus.

Exemplum de sacerdote inhonesto mortuo quem alius sacerdos audivit clamantem ve michi etc. sed et ille sine emendatione obiit.

Erat in villa bruxellensi brabancie sacerdos quidam vita et moribus plurimum inhonestus. Nichil gule et luxurie deditus: nichil fere aliud videbatur meditari. Post finem annorum paucorum postquam presbiter fuit ordinatus. iusto dei iudicio inpremeditate defunctus est. Non multo post quidam presbiter [illegible] eius socius cum in crepusculo noctis in via ageret extra villam: audivit miserabilem vocem quasi de subterra plangentis. Consternatus autem presbiter: quis non esset cuius vocem audiret crucem se signans requirit Quis es tu. Et vox. Ego inquit sum ille infelix socius tuus. Et rursus presbiter Quid inquit tibi est. et quare de humo eloquium tuum. Tunc ille dato rugitu maximo ve inquit michi ve ve: quoniam clausit super me puteus os suum. Et tunc quasi pre nimio gemitu volatu vox plangentis deferretur: in longum audita est. Mirabilis tamen intelligens ipsum quem hec audivit presbiterum in illo prorsus vita miseram correxisse: sed obiisse morte turpissima et feda

nequissime consuetudinis vestigia posteris
reliquisse. Exemplum de presbitero qui audi
ta alterius dampnatione se convertit

Vidimus quendam multarum deliciarum
et possessionum presbiterum qui audita po
tius dampnatione presbiteri omnia penitus
caduca dimisit: et religionem cistercien.
intravit bene vixit et obiit. Nota er
go quod illi ad cumulum dampnationis. isti
ad viam correctionis gesta res successit.
Videant itaque fidelium et potissime
claustralium apices ne mulieribus se continuo immis
ceant. Inducitur enim generale diluvium
tempore noe legitur super terram: eo quod filii
dei filiabus hominum miscebantur. Et certe
plus quod modo fit. ubi non solum filii
dei filiabus hominum. sed etiam filiabus
dei quod gravius est: sic religiosi viri
religiosis feminis miscentur. Heu
vidimus et hoc frequenter. quod quidam secundum
apostolum spiritu ceperunt: et carne consu
mati sunt. Voluerunt quidam et utinam
bono modo filias facere spirituales: et
eas postea fecerunt concubinas. Eodem modo
nonnulle femine ex viris spirituales vi
ros facere voluerunt: que postea carna
les matres effecte. ex filiis spiritualibus
carnales filios pepererunt. De
sacerdote et moniali: qui simul mortui in
venti sunt et sepulti. De concubitu
autem talium narravit michi sanctissima
abbatissa ordinis cisterciensis. quod modo
modico tempore accidit in burgundia, audi
amus. Presbiter quidam nomine tantum sancto
et casto. monialem quandam alterius ordi
nis iuvenculam sub religionis specie
procabatur. Nacta igitur occasione
cum socia seniore. monialis iuvencula
presbiterum visitavit. Post lautos ci
bos et potum immoderatum: monialis
in loco uno presbiter in loco altero re
quieverunt. Mane facto vetula moni

alis socia iuvenculam ad matutinum ex
citavit. officium visa est excitare. Que cum
strepitum primo. quia silentium tenebat
deinde pulsationibus attemptasset nec pro
fecisset: surgens quesivit sociam nec
invenit. Inde stupefacta thalamum
sacerdotis ingreditur. et ambos in coi
tu mortuos presbiterum et monialem coniunctos
quod pariter. et cruribus et brachiis tum
pariter inflexis. ita irrigidatos ut nulla
arte separari possent ambo invente: in lecto
iacentes invenit. Turbata igitur cum to
ta familia monialis. cum pre confusione
factum celare vellent nec possent: cum
tuhorde et scandalo multorum sicut inven
ta fuerunt amborum simul cadavera sunt se
pulta. Sed et hinc queri potest. si miraculo
se an naturaliter factum sit quod narravi:
et respondeo. Et miraculose et naturaliter
Miraculose: ad exemplum vicii detestabi
lis ut videtur. Naturaliter: quia pre nimio
ardore libidinis in ipso luxu et delec
tatione coitus exhauriuntur vires animales.
et cor nimie dilatatum reclusionem non
recipit. subitis motibus interceptum.
Quid autem de luxuria et turpi amore ac
cupiditacia philosophi sentiant. audiamus
Luxuriis homines deditum voluptatibus
se immergunt et quibus in consuetudinem
adductis carere non possunt: et ob hoc in
firmi sunt. quia eo perveniunt. ut illis que
superuacua fuerunt facta sunt necessaria. Ser
viunt voluptatibus non dubito: et ma
la sua quod malorum ultimum est diligunt.
Tunc autem consummata est infelicitas.
ubi turpia non solum delectant sed etiam
placent: et desunt celorum remedio:
ubi que fuerant vitia facta fiunt mores
et sunt. Hec est enim ut in immensum cre
at cupiditas: que naturalem modum tran
silit. Ille enim habet finem suum: inania
autem et ex libidine orta sine termino sunt

Consiliari nisi turpi rei turpis amor non potest. Et si secundum delectationis tamen commodum luxuriantem sequitur, consiliatricem vero turpia nullum, et hunc turpissimum iudico. Quanto inhonestior turpitudo luxurie predicatur, tanto honestior pudicicie comprobatur. Est autem pudicitia virorum et mulierum precipuum firmamentum: cuius nominis respectus sinceri iuventutis flos permanens, qua custode inmortalis stola cernitur. Due voluptates sunt gustus et tactus hominibus communes et bestiis; et ideo in peccandum nimio hendi sunt, qui hiis ferinis voluptatibus serviunt. Unde quidam stolidus audiente Pitagora diceret malle se esse cum mulieribus quam cum philosophis conversari: et sues magis in ceno plus quam in floribus cupiunt volutari. Et quoniam ad omne crimen sepe via dirigitur: de viis per quas ad fornicationis lapsum improbe pervenitur aliquid latius disseramus. Est hec via prima ad fornicationem: Cogitationes turpes et malas consensum quam male voluntatem precedere certum est. Has maxime polluentes orationis nostre sacrificium: virga crucis quam deus pater filium iubeat mittere cum Abraham abigamus. Unde Ysaias: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Perverse cogitationes separant a deo: probata autem virtus corripit, subaudi crucis, corripit insipientes demones, utique qui nos vexant in cogitatione maligna. Quod in libro de natura rerum aptissime designatur. Est enim perdixion arbor in Perside, et interpretatur circa dextera. In hac columbe que fugiunt serpentes volatiles tum propter tutelam tum propter fructum eius quo mirifice delectantur, libentius requiescunt. Nec mirum. Non solum enim odor eius, sed et umbra eius serpentes vexat: ita ut ea vitent et fugiant. Quid ergo in arbore nisi crux Christi? Quid in dextera nisi mater eius que iuxta crucem stetit? Et quid in serpentibus nisi demones, qui columbas scilicet sanctas animas valde persequuntur. Huius non solum odorem virtutis quam in fructu Christo contrahit, verum etiam umbram huius crucis signum fugiunt et abhorrent: quia teste Augustino, ubicumque crucis Christi signum cum fide pretensum fuerit, nichil ibi nocere poterit inimicus. De hac arbore sancta mater ecclesia letabunda cantat in preconio: Crux fidelis inter omnes arbor una nobilis: nulla silva talem profert flore fronde germine. Huius fructum in canticis sponsa dicit dulcem gutturi suo. Quod autem arcendus est animus a cogitatione turpi et mala: philosophus eleganter ostendit dicens: Non cito ruina perit: nisi qui ruinam timet. Nullus magis est questus quam coarctas antequam capiatur. Penes enim animum est effugere sive capi. Et hoc probatur sic: Omne peccatum actio, omnis autem actio voluntatis; igitur omne peccatum voluntarium. Omitte igitur occasionem, quia nemo peccat invitus. Sub quorum corpus innoxium est: et in mille facinorum furia mens viciosa discurrit. Nichil peccant oculi si oculis animus imperat. Quanti autem mali sit fovere cogitationes perversas et per eas allici ad consensum, sub tali pono exemplo.

De puella impudica que in sinu pudici iuvenis suspirans spiritum emisit.

Vidi virum in Brabantie partibus decore virtutis et forma conspicuum: quem iuvenem lasciviens puella impetebat. Ille fratris autem ducens iuvenis virginem deflorare stuprum renuit et aufugit; et in conspectu familie domus constitutus a puella recedit. Que illa in

uertidus inscautum super genua se locauit: et dato graui suspirio animam miseram cessis lumbis expirauit. Quo viso vir grauiter contristatus quasi reum mortis subite in puella prout potuit confortatus: et eius constanciam ac rectum dei iudicium in defuncta sicut debuit collaudauit. ¶ Secunda via ad fornicationem est lux oculorum in visu. Quod Iheremias congerit dicens. Anima mea depredatus est oculus meus. Quod utique claruit in dauid qui intuitus bersabeth sabee captus est oculis: et tum adulterio crimen prodicionis et adulterii perpetrauit. Et propter hoc sollicitus orauit in psalmo. Auerte oculos meos ne videant vanitatem.

¶ De speciosa et deuota muliere que per orationem leprosa effecta est: et ob hoc correpta iterum per orationem sanata est.

1 In partibus sueuie quas alemannia continet, sicut a fratre waltero quem supra posui nuper audiui. Mulier quedam deuotissima erat et nobilis: pulchritudine etiam secundum carnem inter omnes prope feminas reputata. Ad hanc namque videndam cum multi nobiles et potentes sepius conuenirent: et illa se pro visitacione huiusmodi grauiter turbaretur, ne scilicet curiose videntibus occasio scandali preberetur: quia secundum plurimum malo periculo custoditur quod multis placet: oratorium suum semel sola intrans fusis ad deum lacrimis dixit. Video michi domine ihesu christe periculum ex carne qua induisti me periculum imminere. Licet enim animum meum fortiter fixis ut nullam prorsus vanitatem commouear: tamen non modicum pertimesco dare me posse tamen debilibus ut temptacionum libidine aliquatenus agitentur. Rogo igitur te misericordissime pater et domine ut spem meam in tanta feditate commutes:

ut sit carnis misere turpitudo in horrore pocior quam pulchritudo fuit in honore. Hoc dicto statim lepra fetidissima contabuit vultus illius: eruperunt pustule. oculi tumuerunt et oblaterum inepte patuit: nasus quoque gibbosa deformitate contorto alienam penitus faciem demonstrauit. Nec mora quediente illa occurrit maritus: vir quoque eam per habitum tamen recognoscens quesiuit si ipsa sit. Et ea dicente ego sum: mox ille totus inhorruit. Et ut vidit familia omnes simul exclamant in planctum: mirantes precipue quod tam subito domine sue contigisset. Turbatis igitur parentibus illius notis quoque omnibus et amicis consilio et phisicis: videt incurabilem: nichil aliud esse consilii: nisi quod extra habitacionem hominum collocetur. Quod ut factum est et audiuit frater ordinis predicatorum qui eius confessionem audire solebat. venit ad illam: et inter gaudentem inueniens. querit causam inopinati et subiti morbi. Quam ut illa per ordinem enarrauit: frater ipse turbatus et iratus non modice increpauit eam dicens. O miserrima et stultissima mulier: que in contumeliam et periculum viri tui opus dei in te preciosum instancia destruxisti: et parentes ac amicos tuos qui deum laudauerunt et venerati sunt in te. ad blasphemandum nunc per tale difformium coegisti. Age nunc karissima insiste precibus: et ad orationem rei geste diuinam misericordiam interpellans. Hoc dicto recessit frater. Illa autem in lacrimis totaliter resoluta: orauit ad dominum dicens. Domine pater et donator vite mee ut liberiori mente et puriori spiritu seruirem tibi: hoc in me flagellum lepre a tua bonitate fidelibus precibus expetiui. Sed quia audio a patre meo spirituali tam me totam deuocione commisi. me contra

salutem meam a te omnium domino petiuisse: rogo te per tuam benignissimam caritatem ut in me tuum plasma restituas secundum quod tue placuit optime voluntati. Vix verba compleuit et in tanta claritate cutis et elegantia forme subito fit facies restituta: ut nec in ea vmbre ruge vestigium vel tenuissima saltem macula remaneret. Quo viso gaudet miles: et vxorem reputat sibi quasi redditam rediuiuam. Exultat familia et fama rei geste diffunditur: letantur amici et applaudit patria: et inclita Christi pietas ore omnium collaudatur. Et vir quidem miles anno dimidio superuixit. cum inclita mulier non immemor bonitatis Christi cum filia vnica quam habebat et possessionibus dimissis ad monasterium sororum ordinis predicatorum transiit quod lienberch dicitur: et in eo auctore deo religiosissime conuersatur. Vide igitur lector considera virtutem in femina et quam in tantum horruit oculum impudicum: ut in se precium instantia lepre plagam attraheret. Quid mirum? Nequius oculo quid creatum est? Ideo moyses in lege prohibet filiis israel: ne sequantur in aliquibus cogitationes suas: et oculos per res varias cogitationes fornicantes. Et ecclesiasticus: Oculus malus ad mala non saciabitur: et insaciabilis est semper. Et in euangelio dicitur: Si oculus tuus scandalizat te erue eum et proice abs te: quod et hoc ad literam durum sit intelligere. Quin potius per oculum necessario concupiscenciam male voluntatis intelligimus et hanc abiciendam a templo cordis: proiciendam quoque mutato proposito ne in factum prodiens prolabaris et sic scandalizeris proximo: et per consequens proximum scandalizes.

Capitulum De quodam presbytero qui mortuam mulierem effodit et illius fetidis carnibus faciem suam fricauit: et sic temptatio cessauit.

Audiui sanctum virum magistrum guidonem beghinarum presbyterum in niuella de quo verissime ferebatur: et quod cum in sonegio oppido hanonie scolas regeret adolescens intuitus semel feminam et contemplatus per tres annos ipsa mortua in tantum temptatus est: ut excepto eo quod vigilans sustinebat omni nocte in sompnis incurreret esse pollutionem. Sentiens igitur causa se dyabolum non cessare: de nocte clam tumulum mortue mulieris aperuit et nares et faciem in ceno putrefacti corporis tam diu tenuit: ut pene fetore nimio suffocatus quasi mortuus caderet resupinus. Que res in tantum valuit sancto viro: ut nullum postea in carne stimulum sentiret. De hoc illud secretum accepi quod statim ubi dicti viri beata anima pro conditione carnis corpus exiuit et cuidam per xiiii miliaria longe posito per visionem apparuit: et cum esset in eo tamquam lapis preciosus quem in pectore portare videbatur ad illustrandum totum orbem ydoneus et clarus ostendit. Nec mirum ut qui multorum corda ad agnitionem veritatis illustrauerat verbo dei et exemplo virtutis: felix eius anima tanto lumine poteretur.

Capitulum De episcopo qui reginam toruo oculo desperexerat: cuius oculus post mortem exsiccari non poterat.

Sanctus ludouicus tholanensium episcopus fuit vir corpore venustissimus et pudicus. Qui cum ut vidit quandam galliarum reginam oculos iecit in eum: et oportuno loco vocatum ad colloquium inuitauit. Quam ille toruo vultu et oculo indignanti despiciens: verbis mitissimis restitit. Cuius oculus post mor-

te etiam in sicco cadavere extingui et
caligari non poterat: ut michi et mul-
tis aliis audientibus magister Iohannes de Fir-
mitate abbas quondam regularium
in eadem civitate qui ipsum oculum quasi cris-
tallinum lucidissimum vidit postmodum
enarravit. Interfuit enim elevacioni dicti
sancti corporis: quod annis plus quam qua-
dringentis in terra iacuerat. Et iuste
quidem oculus etiam in mortuo corpore
extingui non poterat: qui contra morti-
ficantem hostem in fragili vasculo virgini-
tatis permanebat. Et iure merito exti-
nctus caligari non debuit: qui venenum
corrupcionis intrinsece recipere non cura-
vit. Quid autem de oculo non figendo
philosophus sentiat audiamus. Animum depo-
nere magister vult desideria omnium rerum quarum
cupiditate flagravit: et aures et
oculos ab hiis que reliquit avertat. Nich-
il enim facilius quam amor recrudescit. Af-
fectus quocumque se vertet: precium aliquod
presens sue occupacionis inveniet.
Cogitaciones vagas et inutiles et
velut sompno siles(?) non recipies.
Cogitacio stabilis sit et certa: sive de-
liberet sive querat sive contempletur
non recedat a vero. Si continentes
es et cura tibi est. animum tuum et corporis
per sensus singulos motum observa
ne indecori sint: nec ideo contemp-
nas quia latent: nam nichil differt
si nemo videat: cum ipse illos vide-
as. Si oculus tuus concupiscit averte:
si aures heserint fuge: si arserit
lingua restringe: si tactum manus
allexerit retrahe: si curiosus odor
irrepserit nares retorque: et hoc
quidem si primo motu in usu duxeris
abhorrebunt sensus vicia: et usu fe-
re cum animo conquiescent. Excludi-
tur affectus facilius quam expellitur. Quia

igitur non est regredi facile: optimum
est omnino non progredi. Spyre(?) pulchritu-
dinis adolescens cernens in sua specie
sollicitari plurimas illustrium femina-
rum vultum suum confodit vulneribus:
malens deformitatem habere feditatis
quam irritamentum aliene libidinis ¶ forn(?)
¶ Tercia via ad fornicacionem est consilia-
tricum immanitas abhorrenda. De
hiis enim dicitur. Lingua tercia mulieres
fortes deiecit: et privavit eas labo-
ribus suis. Lingua tercia est turpitudi-
num mediatrix. que prime matris eve spe-
gerit? que virum in omni sapiencia et deco-
re venustum perfectum seduxit: et ex-
pulit a paradiso. Quomodo es igitur pu-
ella simplex expers fallacie quin talium
manus possis effugere? si semel e-
tiam tenuissime prebes auditum. So-
lum tibi restat consilium ut talium con-
sorcia semper vites. nec cum eis va-
das aut sedeas: quia nil puellis periculo-
sius isto malo. Unde ego diu mira-
tus sum quod civilia iura tales non puni-
unt: qui pro re modica fures iudicant
et suspendunt. Lex moysi in levitico:
quod si quis hominem furatus fuerit et ven-
diderit: sine ulla misericordia moriatur.
Sit furtum manu: furtum consilio: nullo
modo differunt in peccato. Qua igitur
pena plectenda est lena. que puelle
animam quam seduxit tradit dyabolo? et
corpus lenocinijs defedavit. Prop-
terea turpius est cum homine stare vel dampni-
ficare non potest honestius(?): quam in filia vel
uxore ¶ De quadam copulatrice a quadam
matrona refutata et castigata

Audivi quod hoc nostro tempore revera
acciderit. Erat homo ut michi
frater ordinis predicatorum retulit
faber lignarius admodum tenuis:
uxorem habens bonam et pulchram.

In hanc dives quidam pecunia, sed inops corde, oculos iniecerat impudicos. Concussa igitur ab eo nephanda vetula intrat domum iuvencule, et salutat eam quasi cognatam; residet ad ignem. Nec mora, excedentibus oculis fatigatam se plangit. Querit hinc iuvencula unde veniat aut quid querat. Et vetula: Si ipsa sis nescio: talis nominis talis matris filia, quam habere me credo in isto vicinio consobrinam ego quero. Cui iuvencula: Si sum nescio; tali quidem nomine censeor, et etiam habui talem matrem. Tunc vetula ruens in oscula iuvencule: bene, inquit, assimilaris optime matri tue. Tu autem, ait, qualem virum habes? Cui illa: Bonum, inquit: fabrum operis lignarium. Mox vetula altius elato gemitu: heu, inquit, optime matris filia, quomodo ad istam miseriam devenisti, ut fabrum habeas virum, que tot in parentela tua magnos et divites habuisti. Hec dicens quasi mesta nil amplius locuta recessit. In quarta die reversa: Ve, inquit, multum sollicitor ut post infortunium tuum saltem copiosius rebus valeas habundare. Inveni igitur viam qua hoc fieri potuit, si consentis. Est in civitate ista vir dives et potens valde, qui te, ut heri michi dixit, tuum infortunium deplorare, super omnia diligens concupiscit. Cum isto quidem habebis quicquid corpori placere potuit vel prodesse. Cui inquit iuvencula: Bonum virum et meliorem me habeo; divitias autem cum peccato augere non cupio. Cui vetula quasi blando vultu congratulans: et hinc, inquit, magis te diligo. Hec dicens abiit; et post dominum reversa dixit: Pridem mecum [illegible] et ecclesiam pariter gloriose virginis visitemus. Illa igitur mali insuspicata simplex iuvencula paret illi; et cum vetula vadit. At ubi ante portam divitis transeunt,

ut proposuerat vetula, iuvencula rapitur et protrahitur in conclave. Angustiata vero iuvencula, et eminus ad aures vetule se inclinans: michi, inquit, hac nocte contigit iuxta consuetudinem feminarum; ad horam liberes me, nunc cognata dulcissima, et fide data spondeo cras redire. Annuit vetula, consentit et dives. Hinc ergo iuvencula domum rediens, quid fiat excogitat et preparat de vicinio tres validas et fortes feminas, et eas cum scobis clam in thalamo collocavit. Quasi autem vellet tuilioribus vestibus indui, venientem vetulam quasi ad suum auxilium introducit; firmatoque hostio concurrunt femine et nudatam vestibus percuciunt scobis miseram usque ad sanguinis effusionem; nec cessant a verberibus donec eluctuato conamine vetula ostium exiliuit, et nuda pectore per plateas aufugit. Mirantibus cunctis quod factum sit audiunt et constantem castitatem iuvencule per totam innotuit civitatem extollunt; plusque lucrata est in honore et gloria bone fame quam fuisset in omnibus copiis divitis adeptura. De talium quoque consiliatrice miserrima a fratre ordinis predicatorum vera relatione percepi. ¶ Exemplum

De vetula que seducta iuvencula a dyabolo rapitur; et ipsa iuvencula convertitur.

Erat vetula infelix que illectam iuvenculam per septennium seduxit; et diversis vendidit viris pro virgine incorrupta. Maleficio autem suo hoc egerat vetula ut quicumque cognosceret illam inviolatam penitus videret. Contigit autem ut per sata intrante augusto mense et vetula precederet, iuvencula subsequente. Nec mora a demonibus rapitur vetula; et vidente iuvencula per aeris vacuum usque in longinquum quo eam amplius videre non poterat ferebatur. Hoc

viso contigit in ecclesia? et ille frater qui
michi hec retulit septima die confessa
penituit: et laudabiliter post hoc vixit
Sicut autem de conciliatricibus que puellas
prostituunt: ita de adulteris dicimus
qui proximorum uxores defedant. quare secundum
leges civiles non statutum sit. ut crimen
tam abhominabile puniatur. Exemplum de
quodam qui in adulterio ad modum demo
nis deturpatus est: cui postea ad confessionem forma
restituta est Quantum autem malum et
quam deforme sit: deus omnipotens in quodam
milite theutonico demonstravit. Hic
de latere coniugis intempeste noctis si
lencio surgens: completo cum aliena
flagicio domum lumina lucente redibat
Cuius faciem per fenestram intrantis ux
or eius contemplata: clamat horrifi
ce. Ad cuius clamorem ancille domus et
famuli concurrentes: mox ad intuitum
domini pariter conclamarunt quasi a conspec
tu demonis conturbati. Quod ut mi
les vidit audivit faciem suam propria
forma recessisse: et divino iudicio propter
vilitatem peccati confusionis ignominiam
induisse. Ergo ubi delituit usque ma
ne properat versus ecclesiam: ut confessus
sacerdoti formam propriam recipere mereretur
Cum ei vacce et pecudes ville proce
dentes ad pastura longius obvia
rent. mox diros dederunt mugitus?
et quasi mox minaci fulmine retro
acte quamque quocumque poterant diffugiunt: idem
pastores et obvii quique fecerunt. Sacer
dos autem in ostio ecclesie ad dicendas horas
residens. mox ut illum vidit signavit
se: et intrans ecclesiam ostium post se clau
sit. Tunc miles prosternens se ante
fores ecclesie. miserere mei sancte pater
miserere miserrimo peccatori: non sum ille
quem videor? sed hoc michi peccatis exigen
tibus accidit: ut in me larvati et de

monis facies deformetur. sed penitenti
indulge quod vis. Cum sacerdos. Clauso igitur
ostio dicit quod vis: et sic de te quod deus
voluit expectabo. Nec mora ubi mi
les cum multa contricione et lacrimis est con
fessus. larvalis illa confusio detersa
est: et propria faciei cum sua integritate recepit
Vidimus plures ex hiis qui milites optime
cognoverunt: nobis quod ista de illo veri
tate testatissima narraverunt
Quarta via ad fornicacionem est luxus in
vestibus. Quod salomon de muliere blanda
et vaga testatur dicens. Illaqueavit eum
multis sermonibus. Viri enim mulieres
et quod turpius est mulieres viros illaqueant
et illaqueantur. Talium lingwa ut dicit
beatus iacobus in canonica epistola est inque
tum malum. quod mentes in se ante paci
ficas fluctuare facit vel mentitur et
plenum veneno mortifero? quia mentem
ita inficit temptatorum. ut nec timore
dei vel hominum. vel dampno aut scandalo
possunt avelli: ut sic in corpore per cor
rupcionem et in anima per peccatum in oculis
dei puniunt et consequenter in oculis homi
num confundantur. Fugiat ergo christi sive in
proposito vidua. vel tu quis honesta mu
lier matrimonio colligata ab initio con
terere caput temptacionis: et non erit ne
cum labore et difficultate non modica
animum herentem revocare. Maria virgo
omnis virtutis et castitatis exemplar
eciam in sermone angeli ubi ad se
clausam ingredientem vidit turbata
est: et hoc quia actum corporis in similitudine
viri loquentis accepit. Visitacione
enim angelorum in spiritu per proprium sub
iectum hoc est in propria natura angelica
ut credi dignissime potest assueta erat
Salutacionem igitur angelicam et fecundam
dam virginem astruentem non ubi dubia
sed modum nesciat constanter interrogat?

quod inquit fiet istud. Sic et tu castita-
tis amatrix si saltem verbum viri suspectum
audieris: statim de moribus interrumpe sermo-
nem auditum auctoritas. Aresto[teles] testis est in
libro de animalibus quod quidam equus sollicitan-
te matre rigidas aures tenuit non con-
sentit in coitum: ubi vero laxare aures
repperit: stimulatur ad luxuriam. Vide eun-
ctis hoc exemplo. Et nota quod idem philosophus
dicit quod omne animal habet aures mobiles
preterquam homo. Rigidas igitur et immo-
biles aures habeas et cum aspide cauda
caritas rei que tibi suggeritur eas obtu-
ra ne exaudias: id est ex corde audias
incantatorem. Raro enim fit ut nocivum quod
aures introeat: quod cor non ledat. Prop-
ter hoc salomon hortatur dicens. Sepi au-
res tuas spinis: ut scilicet que importune
intrare voluerit: importunius hunc repellas
Et ut hoc pateat sub exemplo venerabi-
lis iohannis bosuensis episcopi et postea magistri
ordinis predicatorum ut a fratre ipsius ordinis
percepi factum commendatissimum audiamus

Exemplum de quodam a concubina imperato-
ris temptato quam idem ictu ad maxillam
coram imperatore ad terram stravit

Fredericum nuper romanorum imperatorem de
luxu corporis impudentissimum hic be-
atus vir secretius arguebat. Quod licet
imperator patienter audire videretur
exterius: in corde tamen indignantissi-
me gravabat. Precepit ergo cuidam
pulcherrime inter ceteras concubine
ut sanctum virum secretius conveniret: et eum
si ullo modo posset inclinaret ad lap-
sum. Quod ubi illa secretius convenientius mali-
ciosius attemptavit et clam in insidiis im-
peratore cum pluribus intuente: vir virtutis
manum exerens in sublimi meretricem in
maxillam cum virtute percussit: et facie
tenus in terram elisit. Quo in facto fac-
tum viri imperator postmodum in tantam

reverentiam habuit: ut vix ulli in sancta
ecclesia ex tunc tantum crederet. Vide ergo serve
dei. vide virgo christi quantum lingue malum: quod
tam silvam nisi repta fuisset mira viri vir-
tutis soliditas incendisset. Quis non
videt in tanti viri lapsum: totum et tantum
ordinem vapulasse. Crede salomoni ex-
perto. quod vipereum virus mulier mala:
nec sexum hinc exclude virilem. Dicit et
sapiens. Cum fatuus non habeas consilium:
non enim poterunt diligere nisi ea que sibi
placent. Et iterum de eodem infra. A con-
siliariis malis serva animam tuam. Et beatus
augustinus in regula sua sive canones. appetit inquit
et appetitur concupiscentia feminarum. Et vide
quam execrabilis dolus est quod quedam magis temp-
tant de hiis personis que speciem in habitu
et religione pretendunt: quam de hiis que
seculo se dederunt. Et mulieres illi que
nunquam de viris secularibus temptabantur: eas
dyabolus et mens perversa in sanctos et
religiosos vel viros claustricos stimula-
bat. Cuius simile plinius quod in libro de na-
turis apte ponit. Equus inquit quem luxurie
furiis agitatur: in virum irruit maxime can-
dida veste indutum. Et ut hoc pateat
sub exemplo: quod nostris temporibus in hispa-
nia acciderit audiamus.

Exemplum de
fratre quem meretrix eum decipere volenti lectum
igneum paravit.

Predicator quidam
et actione et ordine in hispania maximus
fuit et quem predicator dictus dominicus: cum beato
dominico ibidem predicatorum ordinem ampliavit
Hic opinione sanctitatis et gratia acceptis-
simus erat regi castelle et nobilibus uni-
versis: sicut a fratre ordinis predicatorum in
novitate ipsius ordinis annis iam xl elap-
sis accepi. Quod ut quedam soldaria ut
gallice vocantur tales. sed venena solemp-
nissima meretrix vidit et invidit: dixit
regi et suis. Quid creditis de isto ho-
mine quem sanctissimum reputatis. Oste-

dā vobis quis ipē sit: etenī vobis in
dentibꝰ ad concubitū flectā eū. Cū
q rex meretricē ut vir urbanꝰ et no
bilis interpāret: et illa in periculū
vite sue si non posset instāter promit
teret. rūdit rex. fiat ut spopōdisti
Nec mora ubi quadā die vir btūs
in pdicacōe publica stabat: meretrix
ad vestigia eiꝰ cū miro eiulatu et
lacrimis spectātē ppłō se prostrauit
Qd ut ille vidit: exhilaratꝰ in se q̄
si super penitentē lacrimas fudit. Cuiꝰ
audita confessione eiꝰ per multos
dies consolabatꝰ eā: et ipam scdm
q decebat mutare habitū fecit. Hu
militate igit et obediētia in omnibus
simulata post multos circuitꝰ flexuosos
quos antiquo serpente docente tēptā
uerat: ad istud tandem inauditi doli
tendiculū conuītit ingeniū. Fleuit di
ebus multis nec ulla lacrimarū tm̄
extorqre potuit vir btūs: donec ille pro
mitteret ut erat innocentissime simplex
in subleuacōe salutis illiꝰ totaliter se
daturū. Ad hanc vocē meretrix cū cla
more valido et lacrimis. o deꝰ inqt om
potens. ubi hoc in sceria meruī? ut
pro voto tantū seruū tuū o in salutē
meā ad omē libitū obtinere. Et ille
Audacter inqt pete qd vis: et fiet. Et
illa. Vere inquit nūc scio: qr meī
misertꝰ ē deꝰ. Vnū restat quo pac
to parata sū in mortē et in penā
ire: quicq precepeis experiri. Cui
ille. Quid ē hoc inqt. Et illa indignā
to vultu suspirans quo nl minꝰ q
meretrix vilissima putaret? vē tā dor
inqt dicere qd tū vita comite viuere
non possū nisi vice sola tuo fruar cō
cubitu: nec salutis vite spes ē nō
pt. Hoc ille dolū vipereꝯ mentis in
telligens: nec hoc frustraberis inqt

esto cta. Et hec dicens assignauit ei
locū quo eū solū summo mane pꝰ dies
qtuor inueīret. Intm medijs ergo his
diebꝰ: vir beatꝰ in orōe continuꝰ per
noctabat. Mulier vō regi et suis quid
actū sit indicauit: occulte iubēs eos
suū introitū obseruare. Qd plura.
Stupefacto rege cū suis qd fieri debe
at prestolat. Sanctꝰ vero dei a me
dia nocte ad instar lecti ex carbonibꝰ
ignem in cella parauerat. Quo igit
facto pulsante ad ostiū muliere intro
misit eā vir beatꝰ et baculoq ignem
confricans ut magis ignesceret: se
mox deposuit super ignē dicens. Et
ex lectꝰ tali opere dignꝰ: hic cuba
men aliū non habebis. Hoc ut
vidit mulier quasi mortua cecidit.
Milites vō et regis ex insidijs irruē
tes. btm virū sine adustione aliqua
corporis et amicti in medijs ignibꝰ:
mulierē aūt irrigidatā ad parietem
quasi mortuā inuenerūt. Horrore
ergo et admiracōe confusi: fletib
gemibꝰ rogat ab igne surgere sctm
virū et stultis suis presūpcōibꝰ in
dulgere. Quo facto extrahūt cū
furore miserrimā et nisi vir btūs
instantissime et cū difficultate ei fu
isset presidio: illā statī iubētē rege
ignibꝰ concremassent. Nec mirū
in isto facto per totū regnū hispanie
predicatorū ordo recens adhuc et
coaluit et qualiuit sublimari. Nota
ergo lector qnta ptinacitas in muliere
vilissima. cui fornicatores in tota ne
quaq hispania sibi sufficere potuerūt:
nisi etiā in tam sancto ordine qreret
corruptores. Ideo de muliere nequā
salomon conqrit dicens. Et inueni ama
riorē morte mulierē q laqus ē ve
natorū: et sagena cor eiꝰ et vincla

sīt manꝰ eiꝰ. Qui placet deo fugiet
mulierē: et q̄ peccator est capietᷣ ab illa
Multos enī vulneratos deiecit: et for
tissimi quoqȝ interfecti sūt ab ea. Et
iob inquit. Anhelitus eiꝰ prunas ardē
facit: et flāma de ore eiꝰ egreditur
Quid tibi ergo serve dei? cur tibi
cū feminis confabulatio tā assidua.
Mirabātᷣ de xp̄o q̄ deus et homo fuit
et ideo ab omī suspitōne remotus: mi
rabātᷣ inquā discipuli q̄ cū muliere do
minꝰ loquerētᷣ. Quid ergo faciendū ē
tibi peccator homo? q̄ carnē habes īfir
mā et naturā infectā. Si iuvenis es
nulla securitas. si senex es experire cū
illo q̄ dixit iuvenculꝰ vivit adhuc. Sed
respondes. Zelus me trahit ad hoc solius
prīmi. Et respondeo. Nunqͥd et aīas viri ha
bent? quare cū illis non assiduas col
loquia. Et utiqȝ viri pluribꝰ et maioribꝰ
periculis patent. Moderis ergo ut raba
tū feminis. semper tibi sit testis in o
culis. sermones succinctos et utiles
appone. Quos si noluit esse contente flec
tiqȝ negant ad salutē. consulo ut te
subtrahas et negociū deo committas:
hoc qȝ maxime si specialis sorte persona
rū curā non habes. Quid enī tibi
prodest si universū mundū lucreris? et
aīe tue detrimentū patiaris. Sed for
te in longeve etatis usu et retroacta
castitate confidis: audias q̄ dicit
sanctissimꝰ et venerabilis augꝰ. Cū
mulieribꝰ sermo brevis et asper et
rigidꝰ habendꝰ est. Nec ideo minꝰ
vitande qȝ bone indolis et honeste
videntᷣ. sed q̄to religiosiores tanto
magis alliciunt: et sub spē religio
nis plurimū viget viscus libidinis
Crede michi ut epūs loquor et ex
pertus. cedros libani. gregū arietes
reperi sub hac peste corruisse: de
quorū vita nō minꝰ suspicabar q̄ de
ieronimi vel ambrosii turpitudine īpudi
ca. Ecce q̄ ēq̄d audisti. Si in viridi hec
facta sunt in arido q̄ fiet. Ignis ē mu
lier. et ignis usqȝ ad consūpcōnē devorans
Quid aūt de se iuvenes de se senciant
nescio? ego aūt iam lxᵃ. annorū sū vo
minꝰ: et undiqȝ per sexpentibꝰ ma
lis. casui adhuc lubricitatis perhor
resco. Memor sū facti q̄d meo tpr̄e prope
cameracū dyocesis accidit. Exemplum de
quodā curato diu casto: q̄ postea cum
sexagenaria virgine cecidit Quidā
clericus a puericia celebs et castus. post
longū theologie studiū in solepni ec
clesia canoniā est adeptꝰ. Animarū igitᷣ
zelo ductus: prebendā pro parrochiali
ecclā commutavit. In qua cū per septen
niū fructuose multū et fideliter labo
rasset? predicacōe et exemplo aīas lu
cratus xp̄o. quas dyabolꝰ conabatᷣ au
ferre: accidit ut virgo sexagenaria que
ciliciū sacerdotis lavare et mundare sole
bat. sola sine teste vel socia thalamū
ingrederētᷣ. Quid plura. Ecce tā neplandū
infortuniū res advenit: ut ambo sacerdos
et mulier anteq̄ separarentᷣ diu servato
castitatis et virginitatis lilio frus
trarentᷣ. Et q̄dē mulier tantū doluit
ut p̄ nimia amaritudine mortē accele
raret in planctu: sacerdos vero expertus
incognitū in luxuria adhuc ut credimꝰ
vilissimꝰ perseverat. Quid mirū? Quāto
loco altior tanto casus gravior. Unde
in merito angelorū casus irreparabilis fu
it. Quid in ordinibꝰ aliorū religio
sorū fiat ignoro. nec meū est iudi
care si scirem? de frm̄ predicatorū or
dine magis familiari michi et cognito
scio omnes fere quos in scandalū sui
ordinis cecidisse cognovi: irreparabi
liter corruisse. Credo tamē usqȝ in

hodiernum diem quo presens scribo unum esse inter ordines istum quem dominus Ihesus sua pietate et gratia minutius custodivit sicut ipse expertus sum: qui a xxx annis in diversis regionibus confessiones audiens exsequebar. ¶ Quanta via ad fornicationem est luxus in osculo. Quod Salomon in proverbiis insinuans de muliere garrula et vaga apprehensum inquit iuvenem osculatur. Ratio huius rei est quia luxuria per osculum irritatur: quia in osculantibus concientia pertransit: et animales spiritus coniungit. Unde Aristoteles dicit quod equus ante coitum conspirat anhelitum: et per hoc ad luxuriam provocatur. Quod hoc verum sit illi maxime sunt conscii qui confessiones audiunt illius generis mulierum: quos nolo propter scandalum ex habitu propalare. Quanta autem ex osculo enormitas feditatum eveniat nolo detegere nescientibus ne mittantur in vetitum: et a dyabolo gravius attemptentur. Hinc forte diceret aliquis: Nulla prorsus in osculis libidine moveor sed deum in virgine veneror: et eius presentia inhabitatoris afficior. Quod nequissime mentiens qui hoc dicis. Audi quod Christus dicat qui falli non potest nec fallere: Spiritus est deus et eos qui adorant in spiritu et veritate oportet adorare. Quid ergo dicis deum per osculum in virgine venerari? Esto ponamus te in osculis libidine non moveri: quis securum te faciet non mentem saltem virginis non vas fragilissimum corporis in osculis lubricari. Iam enim maxime talibus feminarum devotarum etiam affici corpora: que coitum non cognoverunt. Et in hoc evidentissima ratione demonstratur: quia hoc in illis maiori delectatione coitus minoratur: quod in istis non expertis quasi solum sine corruptione corporis licitum augmentatur. Absit tamen ab illa Christi amante mente licitum et sine crimine credendum osculum. Dum veridicus Augustinus in regula sua etiam fixum osculum tanta pena censuit vindicandum. Igitur si virginem aut feminam in Christo diligis quasi sanctam: et cavere debes sicut et tibi. Ne te ut dicis securus esse poteris et in osculis non moveri: de illa autem nunquam. Discrimini ergo te sine mortali peccato committere non licebit. Si quis virgo Christi quasi ad sanctum osculum invitaverit te: sputum pro osculo reddas vel pugnum ingeras contrectanti: nec credas hunc servum Christi sed sathane: non amatorem sed corruptorem: non pudicicie zelatorem: sed eum certissime noveris vilissimum lecatorem.

¶ Exemplum de puella cui iniunctum est ut violare se volenti audacter excuteret osculum. Existens in oppido magno Brabantie Bruxellensi venit ad me puella quedam rebus tenuis sed formosa: cum multis lacrimis postulans sibi misereri. Quam cum hortarer dicere quid haberet: illa cum eiulatu heu inquit me miseram: quia cum sacerdos quidam me vellet violenter opprimere et me oscularetur invitam: ausa manu percussi in faciem et per nares sanguinolentum reddidi: pro quo ut michi dicitur a clericis Romam me adire omnimodis oportebit. Tunc ego vix continens a cachinno et quasi seriose locutus terrui illam tanquam graviter excessisset: tandemque iuramentum eius accipiens quod staret mandato meo: dixi illi: Sub prestito iuramento precipio tibi: ut si ille vel alius presbiter violentiam tibi in osculis vel contrectationibus facere voluerit: contracto pugno valide os illius si potes excucias: nec in hoc ulli ordini parcas: quia castitatem tueri libere licet sicut corporis vitam. Hec ut dixi omnes qui aderant et ipsam puellam

in risu maximum et leticiam concitaui

Capitulum xm de virgine que se osculari volen
tem pistillo percussit.

In dominio gal
lie partibus virginem cuius virtutem mirabi
lem non expedit subticere. Hec vtroque
orbata parente in domo fratris militis
loco pedisseque seruiebat. Que cum
nullius viri iocos vellet admittere: ea
in quadam die in preparacione salsa manibus
occupata est: quidam e satellitibus ex inso
lencia eam osculari: sed frustra. Illa pis
tillo quo salsam terebat eum in capite
mox percussit. Tunc ille lesus: o ne
quissima inquit. quare me volentem ludere
percussisti. Cui illa sub stomachans.
et ego inquit. In tali ergo rigore virtutis
virgo nobilis perseuerans. adeo famo
sa effecta est: ut comitissa de entholis
mo eam cum filia sua regina anglie ut
illius instrueretur obsequiis collocauit. Hec
cum nullo modo postea virum accipere consen
tiret et cum multis regnis principibus et
honoribus est recusa: et in domum hos
pitalis apud primum humilis soror
effecta. quam nos vidimus eiusdem domus
ingressam: et in seruitute christi labore
et senectute confectam. Rem quidem
et si modo ad propositum non spectat
ista narrante narrabo.

Capitulum de monstro
quod parum distabat a femina.

Eo
tempore quo in anglia morabatur monstrum
a nautis in mari captum. regine alla
tum est. quod in paucis distabat a femi
na: nisi quod caput ita signatum habe
bat ac si super frontem corona ad
modum vasis quod fiscellam dicimus insigni
retur. Comedebat et bibebat et nouis
maxime frugibus delectabatur. Nullis
verbis vtebatur aut voce: nisi quod exili ge
mitu molestias exprimebat. tribus an
nis in palacio fuit. Etiam hinc mag
nificandus est deus qui digne in cunctis tali
bus etiam mirabilis predicatur.

Certa
via ad fornicacionem est luxus in contrecta
cionibus uberum et pudendorum. Unde salomon
in prouerbiis de muliere vaga protacta
inquit vultu blanditur dicens. Venite ineb
riemur vberibus: et cupitis fruamur
amplexibus. Heu quam flagiciosis acti
bus immiscet se humana nobilitas. Hac
nota irracionabilitatis solus racionabilita
tis capax homo fedatur: nec vllum irracio
nale animal huiusmodi sceleribus maculatur. Nota
ergo quanta miseria illorum est. qui iumentis
insipientibus similes fieri comprobantur:
nec bestia factus homo. sed bestia tur
pior es. In regum primo legitur quod azotii qui
interpretantur incendentes mutuo pal
patores et contrectatores intelligere: in
secretiori parte natium vindicta dei iustis
sima sunt percussi. Vide quantum scelus
et quanta nequicia cum attribuit viri feminis
nudi nudis. et credunt se corrupcionis
euasisse spurcicias: si enim virginitate pol
luta sigillum carnis integrum perseueret
hoc saluo facinus quod ex volunt. Absit hoc
a mundissime virginis filio. ut hanc
sponsam non reputet scelestissime
fedatam. Apostolus enim desponditur vni
viro virginem castam exhibere christo: cas
tam inquit non pollutam. Testor deum
spem quoque et enim omnium bonorum. quod plures
me in confessione audiuisse. qui magis
contrectacionum occasione peccauerunt con
tra pudiciciam: quam si decem pueros de
propriis fratribus genuissent. Quia enim con
paratus peccati naturalis et ad innaturale
flagicium. Hoc malum late per orbem
serpens etiam vinculo coniugali iunc
tos inuoluit.

Capitulum xm de quodam coniuga
to qui vicio contra naturam laborauit: cuius
viscera in cloacam descendebant.

Et
vide quod hinc contingerit etiam vinculo
coniugali in cameracensi ciuitate sub ve-

nerabili rogero eiusdem urbis episcopo: virum quendam fuisse percepimus: qui tali vitio subiacebat: ut non ei sufficeret delectatio coitus cum uxore: quin etiam contrectationibus illicitis eam molestaret. Ergo ubi nocte quadam reclamante uxore et imprecante vindictam dei: maritus perpetrato violenter scelere ad ventris officium surrexisset: mox resoluto ventre per secreta nature in cloacam eius viscera descendebant. Et sine mora clamans reportatur ad lectum: et publica voce confessus cum durissimo manuum cruciatu quas quasi ignibus urerentur abscidi petiit: in horam diei tertiam exspiravit. Unde igitur quam digna tali operi vindicta illata sit. Si ergo viri flagitium cum uxore tanta animadversione punitum est: quid illi acturi sint qui in proposito continendi et sub religionis specie talia commiserunt. Iste sunt vie sex trite a reprobis per quas ad fornicationis ludibrium pervenitur: nec illud vitabit quispiam qui per eas vel per unam etiam contempserit frequentare. Unde ecclesiastici. Via impiorum complanata lapidibus: et in viis eorum inferi et mors. Et psalmista dicit imprecando: fiat via illorum tenebre et lubricum. p̄tru ad exitum. Et contra semite iustorum quasi lux splendens: et vie eorum vie pulchre et non contaminabuntur gressus illorum. Per vias ergo immundorum flos agri et lilium convallium in virginibus conteritur. Quod tunc fugiendum est quod diligendum in libro iudicum ex consilio angelum Gedeonem attendas instruentem. Cum enim Gedeon qui et Ierobaal sacrificium super lapidem ex coctis carnibus obtulisset: precepit angelus ut simul ius carnium superfusum offerret. Quid in carne nisi fornicationis et adulterii carnale peccatum: et quid in iure nisi in quo caro excoquitur nisi provocativum variarum luxus per quas etiam mentes constantissime in mollitiem resolvuntur. Prius enim quam mens immundis cogitationibus immoretur: oculos vagos incaute proiciat: suggestiones consiliatricis exaudiat: amatoriis se verbis insereat: osculis mulceatur: et tandem contrectationes illicitas patiatur: priusquam ista sustineat: mens et caro constans fortissima perseverat. Cum vero talibus animum dare ceperit et senserit in seriis delectari: velut excocta caro in tabem resolvitur: et absque ulla fortitudine se subicit ante faciem tribulantis. Ca. xxi.

Apes quidem licet neque coitu misceantur: tamen maximum filiorum examen emittunt. Quid est autem sine contagio luxus caste et pudice maximum examen apum emittere: nisi in unitate matris ecclesie non adulterantes verbum dei sicut dicit apostolus id est ad lucrum aliud inclinantes secundum predicationis et virtutis exemplo christo domino adoptionis filios generare. Unde est quod spiritus sanctus in libro sapientie admiratur. O quam pulchra est casta generatio cum claritate. Nichil feditatis caritas patitur: sed munda et pudica completur. Unde beatus augustinus in libro super ioh. O sponsa christi pulchra inter mulieres. hoc est virtutes. intus dealbata ascendens et incumbens super fratruelem tuum: quia cuius lumine illustraris ut candeas. eius adiutorio fulciris ne cadas. Huic zelatori animarum iugaris consortio: hanc in nullo negotio preter unitatis: quia quicquid sine illa quasi forma virtutum est agitur omni virtute frustratur. Hoc preceptum domini lucidum: in quo universa lex pendet et prophete. Hec est lex christi continens animas testimonium domini fidele sapientiam prestans parvulis: id est humilibus. In lucro ergo animarum sicut lex

dum tercium caritatis opere et non agis propter
ea. Quot enim sunt in lege caritatis
que est gratia per legem caritatis quietis:
coronas meritorum in gloria tot ha
bebis. Iste ergo in modico examine
siluerum poteris laborare? qui sin
gulorum gloria videberis thesauri
zare: ita ut ab ysaia dicatur. Leua
in circuitu oculos tuos et vide: omnes
isti congregati sunt venerunt tibi
filii tui de longe venient: et filie
tue de latere surgent. Tunc videbis
et afflues et mirabitur et dilatabitur
cor tuum? quando conversa fuerit ad te multi
tudo maris: fortitudo gencium ve
nerit tibi. Quid hinc autem meis
temporibus accidit videamus. Noua res
est et in multis partibus iam audita. ¶
Exemplum de quodam qui renuit a podagra
curari: ne retardaretur a predicatione

Magister iohannes de niuella leodien
sis ecclesie decanus diuicias contempsit et
gloriam: et in monasterium de oegnies
ad regularem ordinem venit. De hoc
beato viro quedam vidimus: et quedam au
dita narramus. Vir vmquam indulsit
ocio aut quieti: qui semper indefes
sam in reuocatione animarum peccatricium
laboraret. Et vide zelum. Eo diuti
na et graui podagre molestia
laborante: quidam nominatissimus phi
sicus a superioribus partibus gallie ut
eum in propriis expensis curaret adduxit.
Cumque a medico quereret quanto se temporis
expendere in morbi remedio opor
teret: respondit. Perfectissime in
quit infra quatuor menses cura
bo vos. Hec ille tibiam percuciens
manu clamose dixit. Deum meum
seruum tuum si pro ista tu deus volu
erit in proximo putredine resoluen
da a predicatione et salute homi

cetera tribus diebus cessem: et anime quas
christus precio sui sanguinis emit per im
miteri liberande a demonibus distra
hantur. Vos autem magister hunc ad pri
am redire poteritis cum placebit.
A bona voluntate vestram atque labo
res vobis ipse christus restituet. Ipse
quidem homo beatissimus adeo plus
cum zelo animarum in pauperes fuit: ut
cum dare pauperibus obuiis nihil ha
beret speciali infirmitate semper
pro defectu muneris torquebatur: et
tunc pro corporali elemosina spiri
tualis beneficii orationem pro eis sup
pliciter exsoluebat. Quinde lector
considera zelum quem habuit. Agoni
zabat in morte eo vespere quo
defunctus est: et ecce vir vagus et mendicus
ex hiis quos ribaldos dicimus in cel
telori parte domus venit qua ille inte
rius decumbebat. Rogauit ille va
gus de confessione colloqui sancto
viro: sed ei responsum est quod non posset
in festo illo recedente. Quidam ex cir
cumsedentibus admonuit sanctus vir:
reducite illum inquit ad me quem repulis
tis. Hoc audito mirati et confusi
omnes: hominem reduxerunt. Cum
que omni diligencia facta confessi
one et absolucione recessit: et dixit
omnibus vir beatus. Nollem pro mil
le marcis auri me hominem non
audisse. Et vide quo fructu. Vir
homo per quartam leuce secessit
a domo: cum ecce repentina morte
percussus cecidit mortuus. Nec
mora in sequenti nocte viro sancto
migrante ad dominum: accidit quod
subiungo. ¶ De peccatrice que cum
tercia vice inclamasset predican
tem audiri misera expirauit

In vlterioribus partibus anglie

vir quidam sanctus et bonus: predicationis officio preeminebat. Eo autem in statione publice predicante: quedam peccatrix mulier amarissime contrita ut patuit in populo cum lacrimis exclamavit. Miserere mei serve dei: audi me miseram et absolve a peccatis. Tunc ille ut potuit eam compescuit: et usque post sermonem finitum expectare precepit. Quid plura. Iterum post paululum cum clamore surrexit: et petiit mox audiri. Sed cum iam finiendum sermonem promitteret predicator: illaque parum quiesceret surgit iam tercio clamat horrifice: cadit in faciem et expirat. Turbatus ergo non modice cum populo predicator: orat omnes presentes cum lacrimis orare dominum: ut aliquid quod sit factum de anima peccatricis ostendere dignaretur. Interim per tres dies clausus in cellula predicator nil dormivit neque gustavit: sed totus in oratione permansit. Tercia autem nocte anima defuncte lucidior super solem apparuit prestolanti. Assum inquit anima pro qua oras: ab omni pena soluta sum: nichil restat nisi statim ad superos evolare. Cum ille nimium mirans hesitaret: respondit anima. Hoc signum tibi quod non decipis. Quidam magister in partibus brabancie in monasterio de oegimes leodiensis diocesis ista nunc hora obiit: et sicut in vita semper circa afflictos et pauperes pius fuit: ita et nunc cum post mortem ante locum purgatorii in quo cum innumerabili multitudine detinebar ab angelis deferretur: et ibidem multos cognosceret quorum auctor salutis extiterat: pietate commotus pro eis suppliciter dominum exoravit: ut a pena purgatorii solverentur. Nec mora exauditus est a domino non tantum pro illis pro quibus oraverat: verum etiam cum multis aliis et ego pariter liberata: sic ad celos cum magna gloria sit receptus. Hec dicens anima in oculis mirantis evanuit. Ipse vero in transmarinis statim directo cum litteris nuncio: sicut anima pro signo dederat diem horamque beati viri migrationis invenit. Vide ergo lector quanta gloria digni sunt: qui in salutem proximorum fideles existunt. cam. xxim.

Nocte in expeditione deprehense excubat supine ut alas a rore protegant. Nox pro ignorantia in sacra pagina ponitur. Si ergo in ignoranciam vie per quam pergas ad christum incideris: excuba in oratione supinus: erigas oculos et manus in celum: donec elucescat splendor in tenebris: et viam dirigat ad optatum. Idem facias si in nocte vel tenebris incideris peccatorum. Sed si oculos cum publicano levare non audeas: invita sanctos angelos interpella ut deum tibi mitigent provocatum: ut secundum prophetam dominus exaudiat celos: celi terram: terra etc. sicque instalariter percharis ad graciam: et spe certiori quam prius hylaritatem prius in vultu attingas. Unde beatissimus augustinus in libro de vera religione confidenter hec fieri asserit dicens. Quicumque angelorum diligit deum: certus sum quod me diligat. Quicumque in illo manet et potest preces humanas sentire in illo me exaudit. Quicumque in ipso habet bonum suum in ipso me adiuvat: nec eius participatione poterit michi invidere. Et non

diu valde quod autor tangit in littera.
Apis igitur in nocte excubat supina:
ut alas suas a rore protegat. In ro
re hic rigorem tribulationis: in alis vir
tutes gratuitas vel naturales accipimus.
Unde sponsa in canticis conqueritur.
Caput meum plenum est rore:
et cincinni mei guttis noctium. Hoc
est ut dicit glosa in minoribus et gravi
oribus tribulationibus christus caput
eius cumulatur. Supina ergo id est
supplex peccatrix anima in oratione pro
cubat. ne eam gratuitis virtutibus et
naturalibus spoliet: ut diu gratui
tis quas deum offendens perdidit adiu
vari non valeat: naturalium amicula
peccatis exigentibus perdat. Et idem fere
in homine factum est qui descendebat
ab ierusalem in iericho: incidit in latro
nes: qui etiam despoliaverunt eum
gratuitis: et plagis impositis
abierunt naturalibus semivivo relic
to. Ablatis enim gratuitis a pecca
tore. et si naturalia penitus non tolla
tur: debilitantur tamen: et non sicut
ante homini ad vota succedunt. ¶

De supra modum prius virtuoso qui
postea miserabiliter cecidit: quia se
orationibus non protexit.

Vidi ho
minem sine comparatione fere sui temporis
humilem in servandum caritate. erga eius
beneficia sobrium supra modum: er
ga afflictos pium. in corporis casti
gatione assiduum: ab omni contagio
ni spurcitiis alienum. Hec in gra
tuitis. In naturalibus vero ita erat be
ne et decenter ornatus: ut nichil in
eo imperfectum reliquisse omnipotens pu
taretur. Pro celibatu ergo et sancti
monia ab omnibus honoratus. quasi
sanctus iam in terra inter homines
habebatur: ita ut de eo maximum
quendam audirem dicentem. Cuicum
que istum me videre contingit: non
hominem me videre puto sed angelum.
Hunc postea gradatim a rigore ius
titie vidimus recedentem. et tantam
erga deum ingratitudinem incurrisse:
ut missarum solempnia audire con
tempneret: et nullum in eo virtutis
vestigium remaneret: sed omni labe
pollutus nullam prorsus luxuriam
nullum facinus abhorreret: et hoc quia
alas virtutis gratuite vel naturalis
orationibus insistendo et lacrimis non
protexit. Qualiter autem orationibus
protegamur beatissimus augustinus in libro
de martiribus ostendit dicens. Fidenter
itaque fundes nostras preces ad dominum di
rigamus. Pro nobis enim angeli
deorsum celestia descenderunt ut nos
protegant: rursus quoque ad celestia
conscenderunt ut pro nobis dominum pe
tant: et hinc desideria nostra ad ipsum
et inde ad nos beneficia divina repor
tent ad premium. Frequens est aer ipse
angelorum gressibus pervius: mites
cit cotidie comitatu sanctorum: nich
il enim remansit in elementis vacu
um: quod non christi morte fuit conse
cratum. Eius manus in cruce levate
sunt: ut fideles eius sui possint impe
trare quod poscunt. Ferventer ergo et
cum fide petas: et accipies. Sine enim
fervore et fide. oratio tua debita virtu
te privatur. Veruntamen considerandum
est: quod in oratione duo sunt. labor et intentio.
Si cum intentione oras loqueris cum deo:
et exaudiris. Si vero sine intentione:
oratio quidem perfecta dici non potest: sed
tamen labor tuus premiabitur: et non
frustrabitur fructu suo. Multum ta
men in fructu et premio differunt
orationis virtus et labor: cum in orationibus

deo iungimur et in laboribus presentibus qualecumque penarum ad quas obligamur
pro peccatis exsolvere deponamus
De fratre qui visus est in via per aera ferri. Fratrem in ordine predicatorum vidimus de quo testatissima
veritate ferebatur quod dum in via pergeret et oraret sepius a suis visus
est quod eum a tergo sequebantur ad altitudinem cubiti a terra suspendi
et per aera ferri. Exemplum de moniali que ad Veni creator de terra elevabatur. Hoc idem de moniale quam
ante xl annos vidimus in foresto
brabantie monasterio. Que multis
annis in die penthecostes hora tertia dum in choro Veni creator cantabatur ad unum cubitum elevabatur
a terra et usque ad finem ympni suspensa manebat. Me quondam in adolescentia constituto et querulante
quod aliis deditus orationibus vacare non
possem quedam sancte vite vidit
Ad minimus inquit semel in die vel nocte capites horam aut spacium quo deum
libera mente exores. Et talis quidem oratio robur virtutis prestat et
iacula submovet inimici. Supplicatio est supplex fidelis anime in oratione
procubas quod ut proprios reatus vel alienos emendes vel prosperitatem pericula a aliena dimoveas vel celestibus desideriis inherendo huius
misere carnis incolatum evadas

Licet posite sint sub capitulum xxxij rege tamen libere sunt. Dominus
in ewangelio dicit Qui facit peccatum servus est peccati. Super quo beatus
augustinus A quo quis devictus est huic
servus addictus est. Unde quondam in
antiquis temporibus post diluvium innocentia perduravit nemo inter homines dominatus fuisse describitur. Cum
autem habundavit iniquitas et par
refriguit caritatis nemroth robustus venator hominum et raptor hominibus cepit deprimere et subiectis per potentiam
principari. Ex inde reges facti sunt
et totum orbem iniquis legibus subiecerunt. Unde augustinus in libro de
civitate dei. Et quid sunt magna
regna nisi magna latrocinia.
Exemplum de latronibus piratis et
magnis alexandri. In die quadam
quidam pirata captus a nautis alexandro magno oblatus est. Quem cum
interrogaret si mare vellet habere infestum ut per quod peccavit
per hoc et puniretur libera contumelia et increpatione alexandrum respondit. Et tu inquit si totum mundum
habere velles infestum. Rapinas
quas ex tecto parva navicula latro vocor tu autem quia navigio magno
imperator. Cum responsionis et invicte
veritatis audaciam in tantum et
miratus et complexus est alexander
ut piratam redderet libertati. Itaque
lex libertatis est caritas. Quam si ferre volueris etiam sub christo principe
liber eris. Unde dominus in ewangelio
Si vos filius liberaverit tunc vere liberi eritis. Sed si recusaveritis ei subdi etiam regum princeps subicieris
diabolice servituti. De virgine que nullis seris vel vinculis compedita teneri potuit. Et
quidem nostro tempore in germanie partibus sicut michi frater ordinis predicatorum narravit et vidit quedam
virgo sanctissima fuit que nullis
prorsus vinculis artari claustris
vel seris potuit nullis prorsus
vinculis compedita teneri qui mor

ut spiritu mouebatur. sicut sagitta que
quanto in arcu fortius stringitur. tanto
robustius iaculatur: ita solutis clau-
stris vinculisque disruptis instar
auis que super aera ferebatur. Unde
dicitur. Ubi spiritus domini ibi libertas.
Sed et illud notum omnibus solempne
miraculum dicebatur: quod sacra virgo
videntibus multis frequenter exibat
in campum. et aues indomitas cu-
iuscumque ordinis uel generis clamori-
bus conuocabat: et in medio earum
tamquam gallina inter pullos singulas
manu demulcens et oculis reside-
bat. Nomini. In illa innocencia per-
stitit a qua adam lapsus principatum
animalium perdidit: quem eidem per obe-
dienciam in prima creacione subegit.
De libertate philosophus dicit. Non potest
gratis constare libertas. Hanc si magni
non estimas: omnia pluris estimanda
sunt. Multa non quia difficilia non
audemus: sed quia non audemus dif-
ficilia sunt. Libertas nichil aliud
est: quam animus seipsum habens quo-
dammodo. Unde quam magnis homines
tenentur erroribus. qui dominandi
causa mare cupiunt permeare:
ignari quod sit ingens par celis
regnum. imperare sibi. Maximum
est imperium rebus habitis hilariter
uti pars libertatis est: beneficium ac-
cipere libertatem est perdere. Et ni-
si mentiebat veritas: de facili non
mendicares. Sapiens se contento
est: non ut velit esse sine amico.
sed ut possit. Ea sola putamus
empta pro quibus pecuniam soluimus:
ea gratuita vocamus pro quibus
nos ipsos impendimus. Adeo nichil
est cuique se vili. Sepe maximum
precium est pro quo nullum datur.

Nostri essemus si alia nostra non esset.
Qui se habet nichil perdidit.
Omnes ad hoc nobiles sumus: nec
pauperes abicit philosophia nec diuites
eligit. Bona mens nec commodatur
nec emitur. Et puto si venalis esset
non haberet emptorem: et mala
cotidie emitur. Animus nobilem facit:
ex quacumque enim condicione licet super fortu-
nam surgere. Non deformitate cor-
poris fedatur animus: sed pulchritu-
dine animi corpus ornatur. Sicut nulla
condicionis seruituti subicitur: sic
intra se libertate fruens ad nullum
contrarium sui cogi potest. Subdere
ergo apibus anima fidelis. ut libere ser-
uias regi christo: ne tibi dominetur dy-
abolus tamquam seruo. Capitulum xxxiiii

Sicut regem ordinat: sic et
populos creant. Nemo enim as-
sumit sibi honorem sicut dicit apostolus:
sed qui vocatur a deo tamquam aaron. Vo-
cari autem a deo dicitur: qui volunta-
te diuina canonice ab hiis quorum in-
terest dignus eligitur. Reges dico iu-
dices uel prelatos. Et de illis: quo-
rum indigni eleccionis suffragio sus-
tolluntur. Eis fiet sicut in libro iu-
dicum dicitur: ut ignis egrediatur
a ramno et succendat ligna siluarum.
Quod quociens problema istud et
eciam isto tempore impletum videmus.
Creant miseri fatuellos et sim-
plices: et omnis virtutis obliti genus
tantum respiciunt non personam.
Et vide qualiter illis rependitur
iusta merces. Isti quidem dignita-
tis apice roborati. quid sit iusticie
virtutis aut iuris non curant:
fas omne contempnunt. grassantur in
clericos. in laycos debachantur.
Et cum ulterius rapine non suppetunt

prophete mei calice manus imponit: et suos
creatores impios spoliantes magis
quam alienos turpius exsecratur. Hoc in
figura istorum sicut liber regum testa-
tur zacharias filius ioiade sacerdotis
qui a ioas rege quem pater occidentem
regem prefecerat prophetis immaturum
occisus est: nec recordatus quod sibi
pater eius fecisset bona. sed eum
crudeli morte multauit. Et non
dum quod dicitur: sicut ordinant regem
ita prelatos creant. Quod sit autem prelatos
carpes fidelium generare. Id est ge-
nerare breuiter quidem dici potest.
In generatione quidem tria precipue
sunt necessaria: valitudo congrua
generantis. debita qualitas in seme-
tina generationis materia: matrix
in concipiente conueniens. Genera-
tis personam dicimus prelatorum: seme-
tine generationis materiam predicatio-
nis verbum: conuenientem in conci-
piente matricem catholice matris
sinum. et hec semper sacra ydonei-
tate conueniens. Hereticorum enim con-
uenticulorum sinus quasi dici potest matrix cor-
rupta et scissa est: et ideo fetus
viuos generare non potest. Et
ideo ysaias propheta conqueritur dicens
Venerunt filii usque ad partum: et non
erat virtus pariendi. Tres sunt
sicut dicit aristotiles qui inualidi
sunt generare: infirmus puer et senex.
Infirmus non potest generare propter debi-
litatem et defectum virtutis active.
Quos per infirmos accipimus:
nisi eos qui languent in vitiis et in-
ualidi ad virtutes. Velle quidem
boni possunt sicut ait apostolus: perficere
autem non possunt. Isti autem per predica-
tionem spirituales filios generare ydo-
nei non sunt: sicut eis dominus per

psalmistam imperat dicens. Pecca-
tori autem dixit deus. quare tu enarras
iusticias meas: et assumis testamentum
meum per os tuum. Et vide causam.
Tu vero odisti disciplinam: et proiecisti
sermones meos retrorsum. Indignus
quod verbum dei seminat: et manu dissipat.
Item generare non potest quia puer est propter cre-
mentum: quia semen tunc generationis materia
transit prius in crementum. Et in signum
huius dominus ihesus cum factus esset annorum
xii. inuentus est in medio doctorum non
docens: sed audiens et interrogans eos.
Et illud quod lucas ipse de eo in actibus
scribit. cepit ihesus facere et docere:
primo scilicet facere postea docere. Conuenit
ergo primo iuniores id est incorpo-
rare sibi ad incrementum virtutis quam
volumen debent facere scripture: ut
in ore eorum predicatores fiat oportuno
tempore tamquam mel dulce. Tertius qui generare non
potest: et hic est senex. Et hec est causa:
quia natura non potest in eo digerere sanguinem
seminalem. Vnde in libro regum dicitur quod
rex dauid cum senuerat calefieri non
poterat: cum operiretur pellibus.
Naturalis enim virtus in senibus a rigo-
re deflectitur: et natura est ut dum orga-
nismus corporis quasi fornax et instru-
mentum ignis destruitur: feruoris et
sensus qualitas minuatur. Sicut enim vnus est
magnus ille grammaticus: quanto iunio-
res tanto perspicaciores: ergo ex con-
sequenti verum est quanto seniores tanto
minus perspicaces. Secundum in libro regum
iiii. dicitur quod azarias rex iuda in senectu-
te doluisset pedes et hoc affectu-
um: quod utique fuit in senibus circa salu-
tem proximi tardiores. Calorem
feruide caritatis tunc est ut sermo ex-
hortationis in predicatione apte et bene
digesto utiliter auditoribus prestatur.

q̄d vix et sine diuino miraculo in senib⁹
q̄ a lx uel sim longeuum a lxx annis se
sib⁹ memorat̄ fieri cōp̄bat̄. Quod aut̄
de b̄tissimo p̄re aug⁹ legit̄ teste
possidio calamen̄ ep̄o q̄ senectu
te longa confectus uerbum dei usq; ad
ipam extremā egritudinē īp̄termisse
alacriter et fortiter sana mente sanoq;
consilio in sca eccā p̄dicauit : membris
oīb⁹ sui corporis incolumis integro as
pectu atq; auditu dormiuit cum patrib⁹
suis. diuine uirtuti poti⁹ ascribendum est
q̄ nature : et uix in transacto tp̄e et etiā
in p̄nti sil'e non uidem⁹. Tercio notā
e q̄litas in semetipā cognoīs materia :
ut sit in ea tēperantia caloris frigidi
tatis et humiditatis et siccitatis. Pre
dicat dn̄s in ew̄o semē ē ūbum dei
In sese aut̄ p̄dicatōis materie ē ut p̄di
cator sermonē contēp̄et audientib⁹ :
ne excessu feruoris et zeli erumpat in
talia per q̄ scandalizet ac turbet aut
prouocet audientes. Vn̄ p̄sta in
struit dicens. Et bn̄ pacientes erunt
ut annuncient : pacifice uolens intelli
gere in p̄dicatib⁹ modamine. Hoc ide
de ceteris excessib⁹ caueat ne tepor
a frig⁹ in ūbo. et ne sine humore g'ue
siccum : ne et humidum nimis. hoc ē scdm
apham aq̄ id ē scłari scia mixtum : ni
mis reddat auditores intentos et
sollicitos. Discant ergo apes fide
lium reges id est p̄latos ydoneos
ordinare : qui p̄ p̄dicatōis semē
cōuemens possit adop̄cōis filios
Prerogatiua cª. xxiiii. generare
examen iudicium tenent incor
rigibiles enim notant : castigant mor
et puniunt. Quid mirum. Audi quod
dicat iosaphat rex isrl' iudicib⁹
suis quos constituit. Uidete que
quod faciatis : nō hominis exercetis iu

dicium sed dni : et qd̄cumq; iudicaueritis
in uos redundabit. Cū ergo horrenda se
tencia nullos q̄ puniunt uel punire
p̄mittunt iudicia : scdm p̄phetā ius
tificant pro muneribus impium : et causa
uidue nō ingreditur ad eos. Ue ergo
q̄ p̄rijs in malum : retributio enim illor⁹ ueni
et. Quia Iustus dns et iusticias di
lexit : equitatē uidit vultus eius. Si ad
dilexit iusticias et approbacionis o
culo uidit equitatē : per consequens iniu
sticias odit in iudicib⁹ et improbat falsi
tatē. Ubi ergo iusticiam habere non
poteris : paciens ad dnm iusticie cum
fiducia conuertaris : q̄ ipi iniusticia iusti
ciam ne q̄tiam ire nō sinit : sed cum acce
perit tēpus ipē iusticias iudicabit.
Quod aut super hoc nro tp̄e fere sim
ile a fr̄e ordinis p̄dicator audiui
in lothringia conuicta brabancie fac
tum sit : audiam⁹. Cª. xxiᵐ de p̄posito
citato ab abbate coram summo iudi
ce : q̄ ambo in die uno obierunt

Monasterium sancti iacobi aput
leodium notum multis ē : et acceptum
q̄stis quidam adolescens consobrin⁹ ma
ioris p̄positi cum deuocōis et religi
onis intrauit. Quod ut audiuit p̄po
situs indigne tulit : mandat conso
brinum per clericos : renuit ille.
Tunc p̄positus forti manu collecta sa
tellitum intrat uiolenter cenobium :
rapit iuuenē : et nudato sco ha
bitu induit scłari. Abbas ergo
monasterij collectis p̄oribus ci
uitatis ep̄o conq̄rit : et totum clerum
pro tantis iniurijs interpellat. Hoc
cum indignater audiret uir velle
ep̄s et abbatē potius impeteret di
ris ūbis : flexis abbas genib⁹ cum
modāmie ūborum dixit p̄posito
Iudicē contra te in terra habere nō

possum? et ideo contra te deum summum
iudicem interpello· ut infra xl^a di-
es uterque nostrum compareat coram illo:
sententiam pro meritis accepturus.
Ad hoc episcopus cachinnans cum sub irri-
sit hominem atque sprevit: et turpiter repulit
exprobratum. Quid plura? Quadragesimo die
circa nonam mortuus est dictus abbas.
Cum vero pro eo solempniter pulsare-
tur: sedens in balneo prepositus
quesivit quid hoc esset a circumstantibus. Chor-
icus quidam ingrediens et requisitus de son-
tu campanarum: respondit abbatem sancti
Iacobi iam defunctum et pro eo pulsa-
tionem fieri tam solempnem. Illico recor-
datus xl^a diem esse quo se citatum coram
summo iudice audierat ab abbate:
consternatus ait dixit suis. Cito vide-
te quid faciam· mortuus ego sum: compa-
rere me hodie summi iudicis conspec-
tibus oportebit. Nec mora post hec
verba cum balneum egredi festinaret:
inter astancium manus cum horrido eiulatu
et vocibus expiravit. Ibi procul
dubio respondere compulsus ubi tamen
strepitus cessans iurisperitorum advo-
cato conticesset? ubi nec preces nec
precium libabuntur: ubi nec interlocuto-
ria sententiam iudicis protelabit.

Exemplum de comite citato per abbatem
ad summum iudicem? qui cum proximante
termino incommodum sentiret: cause
cessit.

Simile quod et de comite quo-
dam hanonie fide indubitata per-
cepimus. Cum idem vellet in ecclesia sancti
Iohannis in valencenis canonicos
expellere regulares· et pro eis po-
nere canonicos seculares: abbas
eiusdem loci ad summum iudicem ap-
pellavit. Appropinquante autem appellatio-
nis die cum abbas inciperet infir-
mari et se ad comparendum coram sum-
mo iudice orationibus instancia prepara-
ret: ipse quoque comes sub eodem tempore sen-
tiret incommodum cause cessit omnimode
diem veritus sententiam expectare. Et nota
in perversione iudicii duo mala: u-
num quod offendit deum et unum quod of-
fendit proximum. Primum fit manda-
tum dei transgrediendo: secundum iudi-
cium proximo subtrahendo. Cet-
buco ergo eius peniet· ut offensam
dei etiam si hic penituerit· per afflic-
tionem corporis luat? et offensam pro-
ximi quam per iudicium iniustum incurrit
dampnis eius satisfaciendo restituat:
hoc enim iudicio quod manu diripere.
Vel si impenitens perseveret: penam
pro utraque perpetuo dampnatus exsol-
vat. Qua fronte in futuro illo ex-
tremo iudicio ipsum summum iudicem expec-
tabit? qui hic temporalis iudex cum per-
versum et falsum iudicium irritare non
timuit. Quando sit autem tenendum iudi-
cium ad illos maxime spectat qui
corrigere et iudicare debent excessus
et opera subditorum. Unde dicit
incorrigibiles enim notat· castigat
minor et morte punivit. Cuius exemplum
in libro primo regum invenies· ubi
Hely sacerdos contra legem excedentes
filios non correxerit: et cum eis
uno die vindictam crudelissime
sed iustissime ad duos filios acce-
pit. Quod verum in utroque quod dictum
est de iniustis iudicibus et de hiis
qui sunt circa correctionem subditorum
incorrigibilium negligentes.

Exemplum de comite qui vincti filium oppri-
mentem virginem interfecit.

Comes
quidam iustissimus iudex· ut circa rela-
tionem didicimus: in proprium filium et uni-
cum tale iudicium fecit. Decubuerat
comes annis duobus vel tribus lan-

guens: et vno die cum filio eius virgi
nem opprimente· clamor puelle per ciui
tatem valde concitatur. Quo clamore
pater attonitus: inquirit que causa sit.
Allegatur primitus que astabat: sed tandem
minis territi intimant veritatem. Quo
detecto· vultu dissilante cum lacrimis
peciit ab astante seruo cultrum exacu
tum et longum: quasi vellet sibi vngui
um extrementa rescindi. Et dum in
moratus cum vir fere horarum spacio
interiecto: filium precepit aduocari.
Quo veniente et propius accedente: dixit
pater. Fili scis nosti quam sim dominus terre.
et tu me superstite et viuente in confu
sionem mei et tui opprimere virginem vo
luisti. Absit· ut te talem heredem ha
beam: et te talem post me dominum terre
derelinquam. Hec dicens subito in
corde eum cultro percussit. Et dum quin
que dierum post hoc spacium intercessit:
tunc ecce comes mortem sibi imminere
prospiciens: quendam secreti sui con
scium mandauit abbatem. Cui cum con
fessus esset et peteret corpus Christi· et
nichil in confessione de occisione
filii tetigisset: abbas eum nolens
absoluere uel communicare· quasi sumit quare
tantum scelus filicidii obmisisset. Cui
comes mira constancia respondens dixit.
Absit ut illud reputem peccatum principa
tus heredem licet genitum carne me
a. qui contra fas ausu temerario iuris
violator existens se dignum iudicio
mortis fecit: et omni iure successi
onis indignum. Nec ergo fuit filium
pater: sed legum et pacis vindex le
gis et pacis violatorem occidi. Tu
autem abbas vicarius iudicis dei
contra legem me iudicas: quia deuterono
mii libro teste nec expressius filii pri
mas parentum manibus esse precepit.

Vnde ad Christi tribunal iudicis ap
pello: ubi sine tua absolucione fir
miter stare volo et cito eius iudicium ex
pectare. Hoc solum peto ut pixidem
aperias dominici sacramenti: et me sa
lutare dei oculis tantum videre permittas.
Quod ubi annuit abbas hostia salu
taris mox se ori comitis patenter
infudit: et eum iustum progatiuum ex
animis iudicem et rectissimum vindicem
scelerum comprobauit. Capitulum xxxv.

Miro modo innocencie sit. Illum utique
apes fidelium ymitantes qui secundum
prophetam peccatum non fecit: nec inuentus
est dolus in ore eius. Cara res in istis
temporibus quam nomine et facie innocencie puri
tatem ostendit eciam in pueris. puritatis
innocenciam inuenire: sed etate sup
plente malicia luxuriis in se vires
exhauriunt ante tempus. Ideo decus
omne deperiit· robur elanguit et ad
ultis et facinorosi quoque preferunt palmam·
virtus abiecta succubuit: cayn in fra
tricidiis reuiuiscit abel innocens de
imo prosternitur. Non est qui reputet pu
ritatem: et ideo sectatores innocencie
rarissime inueniuntur. Huius quidem si soli
essent principes obnoxii seculares: et
posset utique sine timore cum gemitu tolle
rari. Sed in illis est cum detestacione max
ima conspiciendum qui sunt loco apostolorum
dispensatores ecclesie· qui de speciebus in
nocentibus et probatis non ponde
rant per moue spiritum: si eum videat cul
tum et vsuturi. Non sic vilis deo in
nocencia creditur· qui ab inicio mundi
innocentem enoch a seculo transtulit:
noe iustum seruauit· abraham amplifi
cauit: ezau reprobauit· iacob dilexit·
ioseph innocuum toti egipto prefecit.
Innocenciam puritatis in matre christus
elegit: et innocentibus coronauit· in

baptista laudauit: in iohanne di-
lexit. in illis quos vocauit ad se
et complexus est paruulis commendauit di-
cens Sinite paruulos venire ad me:
talium est enim regnum celorum. Et quid
dicam? Tempus me potius deficeret quam
exempla. Cum quicumque deo placue-
runt aut per vite perfectionem post lapsum:
aut per vite innocenciam ante lapsum:
aut certe ad vite puritatem redierunt.
Quod autem in confinio burgundie per
per innocenciam actum sit. ut a fratre
ordinis minorum percepimus: recitamus.
Antiquissimo more seruatum est in or-
dine sancti benedicti a cunabulis
fere pueros induci: et sic eos in ordi-
ne per vite innocenciam educari. Ego
tamen contra sepius actum audiuimus. nec
per omnia puerum recipi omnibus inceptum
vouere approbamus quod nescit: sed po-
tius adultum quemlibet qui possit dis-
cretione reprobare quod displicet: et
eligere digna probare quod placet.

Exemplum de innocente qui candente
ferro non urebatur: sed post lapsum
adustus fuit.

Puer quidam in confi-
nio burgundie fuit: qui in monasterio
ordinis sancti benedicti apud du-
macum ab ipsis fere cunabulis in-
nocentissimus ac simplicissimus ad-
oleuit. Adultum ergo iuuenem ab-
bas suus pro recreatione uel ioco se-
cum extra proficisci precepit. Suffra-
dorum ergo equorum cum abbate cum
suis ante domum ferrariam descen-
dente: miratus ex simplicitate
iuuenis eo quod numquam tale quid vide-
rat: ferrum candens nuda manu
sine adustione aliqua uel lesura
eleuans contrectauit. Stupefactus
ergo abbas et omnes qui presentes ade-
rant. innocenciam in iuuene venera-
ti sunt: et rem iterato ac pluries pro-
bauerunt. Post hec abbate cum suis
alias occupato. iuuenis in interiora
domicilii mox est ingressus: ubi vx-
orem fabri cum puero super genua mini-
tus inueniens. cum paruulo cum numquam
simile videat iocabatur. Illa autem mu-
lier in iuuenem quasi incepti mali-
tia stimulata: si tale vellet habere
inquirit. Et ille: libentissime inquit.
Quem mox ad concubitum instruens:
puerum sic fieri promittebat. Ergo
ubi iuuenis post concubitum innocencia
spoliatus egressus est: ferrum candens
ut prius estimans contrectare adustus
grauiter exclamauit. Quam mire tur-
batus abbas et monachus. audiuit
ex interiori lesura causam iuuenem fortiter
lesum: et postea quod eum contra ignem pro-
texerat innocencia denudatum. Re-
ductum ergo ad monasterium iuuenem,
abbas super gestis diligenter inqui-
rit: et dampnum suum cum multis lacri-
mis gemebundo expauit: et sic
veritate ille simplicissimus confitetur.

De puritate nota gesta iulia-
ne virginis et cypriani. Sed et pote-
tem contra demones puritatem mi-
ra gesta cypriani et iustine virginis
testantur: ubi cyprianus adhuc pu-
er a nigro mago compulso. legitur
decem et octo annis puritatem virgi-
nalis innocencie custodisse: ut per
hanc maiori potencia et imperio
contra demones poteretur. Super
hoc quoddam valde memorabile cer-
tissima relatione ab hiis qui presentes
aderant et viderunt in machlinia
brabantie opido percepimus ac-
cidisse.

Exemplum de scolare qui
puellam ac a demonio per triennium
obsessam. signo crucis liberauit.

Puella quedam sacro die dominico cum
iuuenibus corizauit diu valde fa-
tigata ergo domum rediit. Post mo-
ram dormiens periens demone fit
repleta. Qua clamante surgit fa-
milia ligant vinclis seuientem:
mane in hanswijck ad oratorium
gloriose dei virginis extra opidum de-
portatur. Frequenter enim ibidem mater
virtutum operatrix plurima miracu-
la demonstrauit. Ubi ubi scola-
res pueri perceperunt: ad locum
ubi vexabatur puella in oratorium
concurrerunt. Quorum unus annorum
fere xii audacior ceteris atque sagaci-
or cepit compellere et adiurare de-
monium: ut corpus obsessum desereret
et exiret. Post moram ubi demon
cum sibilum per timorem se esse
monstrauit: dictus puer crucem
cum pollice in ore eius fixit: et sic per
paulatim per crucem adiussus obsce-
dere compulit: donec eum in speciem hir-
suti vermis omnibus presentibus intra hy-
atum oris herentem vidit. Quo in-
terius conatum ad inferiora redire vo-
lente clamauit presentibus: puer instan-
ter salutis signum opposuit: et cum max-
ima violentia demonem exire co-
egit. Exeuntem ergo ut diximus in
modum hirsuti vermis puer au-
dacter dexteram comprehendit: et in
fossam puteolam ubi pluuialis unda
consederat mox proiecit. Qui sta-
tim in oculis totius plebis dispa-
rens leticie et laudis materiam
omnibus dereliquit. Primum manus pu-
eri a contactu vermis nigredine
infecta remansit: sed protinus
aque benedicte lauamento recessit.
Sacrosancta ergo res est esse ab omni
labe criminis innocentem: sed sil[...]

uerit esse simplicem et prudentem. capitulum
Fructibus nullis nocet: xxxvi
sed nec mortuus quidem. Christus
de se predicat. Omnem palmitem qui fert
fructum purgabit eum: ut fructum
plus afferat. Recte autem subdit
nec mortuus quidem: sibi aliis no-
cent. Et hoc est quod in ewangelio de
Christo regis apud fidelium signanter
legitur. Calamum quassatum non
confringet: et linum fumigans
non extinguet. Quod et ad nos
moraliter referri potest. Fructibus nul-
lis nocentes id est fructificantibus
per bona opera nocere non debemus:
ut impediamus eos in aliquo. sed po-
tius adiuuemus: ut eorum exemplo
ad similia prouocemur. Unde salo-
mon in prouerbiis. Noli prohibere
eum qui bene facit: si potes et ipse
bene fac. Multis modis dicitur
homo nocere homini et precipue
tribus: corpus occidendo: animam
seducendo: vitam infamando.
Corpus tripliciter occiditur: gladi-
o materiali: subdola proditione:
victus subtractione. Gladio ma-
teriali uel consilii ut caym abel.
Subdola proditione ut iudas Christum.
Victus subtractione: ut qui necessita-
tis uel famis tempore negando victum
pauperes perire permittunt. De
primo dicitur in decalogo. Non occi-
des. De secundo in eodem. Non feres
contra proximum falsum testimonium.
De tertio dicit ambrosius. Pasce fame
morientem: quia si non paueris oc-
cidisti. Animam etiam proximi tri-
pliciter seducit: peccato: exemplo: con-
silio. Peccato: ut qui hominem
peccare facit sicut filii hely of-
ni et phinees: qui peccabant cum

mulieribus que excubabat ad ostium ta
bernaculi. Exemplo: ut salomon
qui illectus amore mulierum ydolis
ymolauit: et per hoc peccatrix fe
cit multos ex istis. Consilio: ut qui
tempore iude machabei persuaserunt
multis ut derelinquerent leges pa
trum suorum et ydolis imolarent.
Vel consilio potest dici seducere qui in
cauta predicatione nescientes et sim
plices de occultis peccatis reddit
curiosos et sollicitos: que primitus
ignorabat. De primo dicitur in de
calogo. Ffilon methabeis. De 2o
in libro hester in fine. Gladio et
igne pereat pro exemplo contemptus
et inobediencie. De 3o in libro
iob. Adducet consiliarios malos
in stultum finem. Vita etiam proximi
tripliciter infamatur. vel minuendo
bonum quod in eo est. vel augendo ma
lum si quod est: vel fingendo malum
quod in eo non est. Primum quidem malum est.
2m peius: 3m pessimum. Et hec est
bestia quam vidit daniel cum triplici
ordine dencium: que multos populos
deuastabat. Et hoc quare. Ra
co minus peccatum detractionis vitatur
a pluribus: quo minus peccati morta
lis culpam ab ignorantibus habere
putatur: cum tamen multo grauius sit
sine culpa proximum infamare. quam
furto vestem eius auferre. Et hoc
quidem multi: illud ponderant pau
ci. Huius rei vindictam et horribi
lem valde et mirabilem vidi.
Exemplum de sacerdote maliloquo: qui
ante mortem linguam propriam denti
bus lanabat. Noui ordine non
re. nomine non actibus sacerdotem
Hic in tantum vicio lingue deditus
erat: ut potius de se pessima men
tiretur: quam non socios vel cohabita
tes sibi omnibus infamaret. Hic ante
mortem raptus in furiam. tanta in se de
bachatus est rede: ut propriis dentibus
linguam maliloquam lanaret. et
palam cunctis ostenderet: quod quia lin
gua sua dolose egerat. et vene
num aspidum sub labiis eius. quasi se
pulchrum patens guttur illius fe
tore tetrimum anhelaret. Capitulum xxxvii

Non solum ab odoriferis: verum
etiam a fetidis herbis mellis
alimoniam trahunt apes tamen bo
nis odoribus delectantur et naturali
ter fugiunt fetida: sed in eis propter mellis
bonum vtiliter ad tempus demorantur.
Et hoc est idem quod paulus dicit.
Omnia probate: quod bonum est tenete.
Per odorifera intelligimus opera
bone fame: sicut per fetida ope
ra male fame. Unde apostolus. Bonus
christi odor sumus deo. aliis quidem odor
vite in vitam: aliis odor mortis in
mortem. Augustinus super eodem verbo dicit.
Sicut illud quondam preciosissimum
vngentum fracto alabastro odo
re domum impleuit: ita post erit
opinio bonorum beatorum fractis eorum
corporibus per martirium: quasi sua
uissimum holocaustum domino cunctum
toto orbe respersit. Et hoc quidem aliis
congaudentibus fama vite in vitam:
aliis inuidentibus fama mortis in
mortem. Tu autem apis fidelis cura
declarare fame operibus. odoribus be
atorum: que tibi in mutua collacione
de bonis et edificatoriis verbis ob
sapidum et odoriferum reddant.
per quod edificetur proximus. et cor
mundatum spiritualis gratulabitur
faciant: quo magis ad desiderium
collum eternorum eius suspirium excitet.

Gratius tibi sit quasi favos mellis
et lactis dulcedinem lingua tuam
labia tua distillare: quam amaricare
ventrem tuum tue memorie et felleis
provocari ad vomitum recordationibus.
Illud vero quod tertio apte subiungit quod
licet fugiant naturaliter fetida, sed
in eis ad tempus demorantur, sic intel
ligi debet: quod non solum in bonis
hominum actibus proficiendi occasio
nem sancta anima sumit, verum etiam in
malis dum in huiusmodi videt quod iuste dis
plicet: et in illis imitetur quod bonum
videt.

¶ De phillippo qui octo mo
nasteriorum cisterciensium fundator erat:
et usque ad quinque milium locorum beghi
narum.

Vidimus et valde dilectum
et familiarem habuimus nobilem phil
lippum militem de monmiral vite
perfectissime virum: in quo illud
memorabile frequenter advertimus, quod
totum tempus suum in oratione vel devo
tione continua vel in sanctis colloca
tionibus expendebat. Noverat enim
multos valde religiose vite viros
ac feminas: quos in grecie lum
bardie burgundie provincie gallie fla
ndrie atque brabantie partibus queren
do lustraverat: quorum virtutes mo
res et verba cum miro fervore et desi
derio referebat: et ad meliora
per hec audientium mentes excita
bat. Sed et auditores suos et collo
cutores mira oris gratia compellebat:
ut sibi aliquid dignum relatu quod au
dissent vel vidissent in facto vel
dicto bonorum exponere digna
rentur. Et hec quidem ultra quam credi
potest in eo tantam devotionem tan
tam leticiam excitabat et tantum desi
derium: ut istis solis vivere crederetur.
Si quid vero extra talia eum audire
contingeret: quasi esset percussus in
capite cum mira anxietate spiritus faci
em avertebat. Nec frustratus est fructu
oris vel auris bonorum salus qui li
benter protulit et audivit: cui etiam
deus miro modo remuneravit etiam in presenti.
Vix enim habuit de omnibus patrimonii
bonis necessarium vite victum: et tamen
octo monasteriorum cisterciensis ordi
nis fundator extitit indefessus: ex
ceptis congregationibus beghinarum,
quas ad quinque milia in diversis locis
et eo amplius in christi servicio mancipa
vit. Etiam quod sit bone fame odoribus
delectari.

Capitulum xxxviii.

Mira industria circa eas. Advol
vunt omnia in medium: nulla ope
ra spurcicie iacent: quin et excremen
ta operantium intus ponunt ne longe
recedant: ut congesta in unum locum tur
bidis diebus et operum otio foris ef
ferant aggregata. In hiis verbis notatur
capitulorum natura et celebris officina:
ubi debent excessus peccatorum pro
ferri accusari corrigi et purgari.
Conventuales enim omnes generaliter
decet et precipue cenobitas: ut mira
sit industria circa eos. Et hoc quomodo
convenientius fiet: quam ut in medium ex
cessus singulorum quasi excrementa ope
rantium salutem mutuam operantur:
et sic fit quod scriptum est: Salutem invicem
operemur. Multum est enim remissius
misericordius et tolerabilius in presenti
coram paucis et hoc coram fratribus cor
ripi et emendari: quam in illo horren
do iudicio coram omnibus bonis et
malis sententialiter condempnari.
Et hoc est quod dicit apostolus: Si nosmet
ipsos diiudicaremus: non utique iu
dicaremur. Sed heu timet quilibet
pacis sue et peccatis verecundatur argui.

vere

ne sibi a socio cum peccauerit talio
resideatur: quem pocius gaudere deberes
argui cum peccares? et illa fronte
socium audacter corripere: qua vel
les eum tuos excessus uel negligen
tias non tacere. Sed nunc secundum prophe
tam iob: protegunt umbre umbram
eius: et corpus eius quasi scuta fusi
lia compactum quasi ex squamis se
prementibus. Et in hoc dyabolum cum
omnibus suis intellexerit: qui se iniuncte de
fendit et protegit: ut sic omnis
ordo monasticus in dissolucionem: omnis
honestatis decus in turpitudinem:
omnis forma virtutis in vicium: omnis
rigor iusticie in precipicium facinorum
euanescat. Hec omnia prorsus eue
niunt: eo quod accusaciones et correctio
nes in capitulo non habentur. Petrus
ananiam et saphiram: qui in capitulo se
niorum pro vicio proprietatis corripuit
et puniuit. Paulus principem apostolorum
quem si in capitulo seniorum coram senioribus
et fratribus arguit: quod reprehen
sibilem iudicauit. Hec in inicio nas
centis ecclesie et inter dispensatores fi
dei maximos ad instructionem nostram
acta sunt et conscripta. Ubicunque ergo ho
rum seruatur exemplum: ibi indiuidua
semper cum ipsa habundancia rerum
temporalium christi gracia perseuerat. Et licet
in multis accusacionibus et correcti
onibus capitulorum: subite aliquando turba
ciones proueniant animorum: spiritus tamen
sancti virtute cicius conquiescunt et ad se
redeunt corde pacati. Unde tercius
satis innuit quod hec fieri solet turbi
dis diebus et tempore ocio: hoc est cum
deliberacione et discreto moderamine
prelatorum. Quod autem premittitur pomi in
medium operancium intrementa ne lon
gius recedant: sic intelligi debet:

ut pro accusacionibus et correctionibus
capitulorum: appellaciones et diffamacio
nes fieri prohibeat. Exemplum de de
cano qui unum de canonicis electum in
episcopum in capitulo exuta veste discipli
nauit. Solertissimum quendam in ec
clesia remensi anglicum genere decanum
ab hiis qui virum cognouerunt audiui
mus: qui canonicos suos pro excessibus
viriliter corrigebat. Accidit autem eius
tempore ut venerabilis et deo dignus albertus
leodiensis episcopus frater ducis brabancie
ab imperatore henrico exul ab episcopio
pelleretur: et a militibus eius iuxta
remensem urbem pro iusticia do
lose necaretur. Ad cuius exequias cum
venerabilis dodardus ex regali genere
ortus: tunc quidem archidyaconus re
mensis: secundum cathalano presul e
lectus: sine nupciali veste cum mul
ta nobilium turba interesset: sepul
to cadauere in choro cathedralis
ecclesie ut decebat: decanus omnes
canonicos necnon et ipsum cathala
nensem electum ad capitulum euoca
uit. Residentibus ergo cunctis dixit
decanus electo. Domine domine adhuc cre
do archidyaconatum cum canonica
tu resignastis? Cui electus: Non
domine inquit. Et decanus: Surgite er
go et satisfaciatis ecclesie et dorsum
ad disciplinam ~~pre~~ coram fratribus
preparate: eo quod sine nupciali veste
chorum cum canonicis contra regulam
introistis. Nec mora surgens et
procumbens electus uestes exuit:
et de manu decani ualidissimam
disciplinam accepit. Qua accepta
electus uestibus reinduitus erexit se:
et decano cum maxima oris gracia
coram omnibus dixit. Gracias ago
deo et prone remensi ecclesie eius

perssime gemitu: quod te talem in re-
gimine derelinquo. Hinc magis
diligam locum istum: et in sede ista
dignam semper vitatis memoriam ve-
nerabor. Hec dicens archidiaco-
natum et canoniam resignavit: et
in se verificavit illud vulgare pro-
verbium. Quanto caput altius: tanto
collum mollius. Quare enim decet nobi-
litatis celsitudinem: humilitatis
mansuetudine emolliri. Ergo quanti
in re narrata cognitio. non minus
in correcto exemplum virtutis relinqui-
tur. quam in prelato constantia precesse-
rat corrigentis: dum nobilis et
electus in presulem correctionem pro aliqua
parve culpe cum patientia et humilitate
sustinuit. Et ille etiam in tanto viro
ultum ire non pertulit: quod non cor-
rectum aliis in ruinam futurum fore
previdit. ¶ Exemplum de decano qui
~~relaxa~~ rogatus relaxare disciplinam
nepotis sui: auxit illam duplo

Audivi iterum quod idem decanus de
filio sororis sue egerit excedente.
Ob amorem et reverentiam dei et
avunculi sui canonica prebenda
in attrabatensi ecclesia clerico libe-
raliter est collata. Post tempus autem
ipse clericus pro lapsu carnis puni-
tus: per annum suspenditur a preben-
da. Inde casus accidit ut decanus
avunculus eius ad civitatem attraba-
tensem causis exigentibus deveniret.
Qui honeste ut talem virum decebat
a canonicis exceptus narratur etiam
ei excessus nepotis a sociis penaque
inflicta (ut canonica portione uno
anno careret) promptiusque esse ca-
pitulum penam liberaliter relaxare
nepoti: si pro eo preces fundere dig-
naretur. Et ille. Quare non inquit

Filius sororis mee est. Convocato er-
go capitulo canonicorum dixit. Nepotem
meum excessisse percepi. et iuxta con-
suetudinem ecclesie per annum in preben-
da punitum: rogo vos ut in meum ar-
bitrium ponatis hanc noxam. Nec
mora cunctis annuentibus leto vultu
erat enim clericus de bonis sociis illis
quorum nec unus umquam ut vulgo dicitur
benefecerat: decanus subiunxit dicens.
Dei gratia vos domini mei karissimi: nepo-
tis mei noxam in meum arbitrium po-
suistis. Commendo quidem et approbo
consuetudinem vestram: qui per annum
lubricos in carne punitis. Isti an-
no quo nepos meus a vobis in pre-
benda punitus est alterum annum addo:
ut duobus annis omni beneficio careat
prebendali. Et si quidem medio tem-
pore se correxerit tali modo ut digne
restitui mereatur: vestre in hoc anno be-
nivolentie largitati. Si autem ipso facto
quo male se gesserit. numquam ad preben-
dam vel gremium huius ecclesie admittatur.
Hec ut audiere canonici mire in verbo
edificati sunt: et tantam virtutem decani
in per totam galliam vulgaverunt. Ca.

Pariter aggregate plm xxxii
suaviter cantant. Quod autem
de cantu apium ad laudem Christi a secun-
dum litteram accidit audiamus. Nar-
rante michi sancto viro abbate quo-
dam. audivi hominem pauperem in sub-
urbio civitatis cuiusdam alvear-
ium maximum habuisse. Cuius frequen-
tius pauper apes sollicitus visitaret:
primum advertit eas sepius in die mi-
ra alacritate concinere. Et postea
cum curiosius indagaret sexties in-
terpolare concentus: nec ullis con-
vehendis cibis operam dare. Nec
diu post hec cum casu nocte media

surrexisset · vidit super apes to
tum aerem illustrari: et contra consuetu
dinem omnes apes ipsas in nocte cantibus
modulari. Stupefactus ergo vir e
rem frequentius probans ad civitatis
episcopum cum suo presbytero venit: narrat
de apibus quid agatur. Nec mora pre
sul in propria persona veritatem explo
rans: sicut ei dictum fuit invenit.
Convocato ergo consilio proborum
virorum et evocato populo civitatis:
quod in alveari sit aggreditur experiri.
Et fracto vase invenit in modum
pixidis eburnee vasculum ex cera
candidissima in fastigio alvearis:
et in eo sacramentum corporis Christi
Circa quod per modos apum choros in modum
phalangarum celestium: excubias
celebrantes. Sublato ergo vali
dissimo clamore cum lacrimis cor
pus Christi in ecclesiam detulerunt: et in
locum ubi inventum fuerat in reme
dium languentium innumerabilium orato
rium construxerunt. Cuius iam narra
tio ubique terrarum fama celebri vul
gata est. Duo fures presertim rei novi
tate sponte confessi sunt: quod in una
ecclesia corpus Christi cum pixide argen
tea rapuissent · et retenta pixide
sacramentum corporis Christi iuxta tri
scutes sub alveari predicto in
fuga celeri proiecissent. Sic er
go innotuit si tamen dici potest
in volatilibus brevissime api pa
nis ille vivus qui de celo descendit
et dat vitam mundo: et hominem ex
demonium veritati qui dixit: Panis
quem ego dedero caro mea est pro
mundi vita. Et quidem sufficiens
est ratio huius preciosissimi sacramen
ti ipsa veritas attestans que nec fal
lere nec falli potest: quamquam et huius mani

festissime miraculis etiam nostris temporibus
non cessavit comprobare. De sac
ramento super terram iniecto: quod elevatum
est per se in aere et panniculo inhesit

Oppidum Duacense amplum et mag
num est: inter Cameracum a dextris vie
et Attrabatum nobilissimas civita
tes. Hic in ecclesia sancti Amati epi
scopi sacerdos in pascha communicato populo
corpus Christi super nudam terram stu
pidus invenisset · et flexis genibus
elevare temptasset: mox per se
in aera sublimatum panniculo pan
niculo quo consecratos digitos sacer
dos detergere solet inhesit. Clamat
ergo presbyter canonicos vocat: ac
currunt illi: spectant in panno cor
pus vivificum in specie faciei ve
nustissimi pueri. Et mox convoca
to populo ad spectaculum: presentatur et
indifferenter nulli tanta religionis vi
sio denegatur. Hec cum audissem fama
volgante veni in oppidum quod predixi:
accessi ad decanum ecclesie cui optime
notus eram: pecii videre miraculum:
annuit ille: precepit ut fieret. Apta
est theca concurrit populus: moxque ubi
pixis revolvitur clamant omnes: ecce
iam video iam conspicio salvatorem.
Stabam attonitus nichil videns ni
si tantum speciem panis albissimi: nich
il quidem conscius michi quare sacrosanctum
corpus cum ceteris non viderem. Nec diu
cum ista mecum volvebam · ecce vidi
faciem in mensura etatis plenitudinis
Christi: spineam coronam in capite · et
duas guttas sanguinis de fronte
ex utraque parte nasi per faciem descen
dentes. Mox ergo flexis genibus
cum lacrimis adoravi. Surgens autem
nec coronam in capite nec sanguinem
vidi: sed faciem hominis super omnes

effigiem honoratam conuersam ad dexteram: ita ut uix dexter oculus uideri posset. Nasus erat ad modum longus directus valde et supercilia arcuata. oculos simplicissimos ac dimissos habebat: cesariem longam super humeros descendentem. barbam intonsam et sub mento curuatam subrictu extractam locuidissimi oris ex utraque parte menti nudas propter a pilis vallicu[las] ut in iuuenibus apparere solet, que barbam a pueritia nutrierunt, et frontem latam macilentas genas: et collum longum cum capite parum inflexum. Hec forma hic decor beatissime faciei. Eam autem diuisim diuersimode sub unius hore spacio videre solebant: alii in cruce extensum. alii ad iudicium venientem. plerique ex hoc ex magna parte sub pueri forma. Quod sanctum autem et quam meritorium sit missam audire cotidie uel saltem cum se facultas obtulerit: exemplis manifestabo omnibus.

Exemplum de sacerdote audiente missam qui aliis recedentibus eodem die per quietem ab Iherusalem ductus est in terram suam.

Sacerdos quidam de dacia ut fratris daci boni et beati viri de ordine predicatorum cum eodem parisius in meas scientia relatione didici: cum quitaneis suis terram sanctam adiuit peregrinus. Transito ergo mari in vigilia pasche venerunt Iherusalem: et summo mane recedere voluerunt. Quibus sacerdos dixit. Sanctissimus dies pasche est: et locus est resurrectionis domini et audiatis prius missam et eucharistiam sumite: postea recedemus. Abeuntibus omnibus et recedentibus mane sacerdos mansit in urbe: et dicta missa facto prandio cepit solus insequi precedentes. Cui cum attigit quendam in equo sedens et: quid est ait quod solus sacerdos properas peregrinus? At ille factum narrans: hac inquit de causa solus a sociis sum relictus. Tunc ille. Ascende inquit retro me: et videbimus si poteris insequi precedentes. Agit gratias presbiter, ascendit: et post horam ille sic residens obdormiuit. Circa vesperam uero cum euigilaret et circumspiceret ubi esset: dixit illi ductor suus. Potes ne cognoscere locum istum? Et ille pre timore vix respondere valens: mario videtur inquit michi domine mi quod ecclesia hec quam ante nos est ecclesia mea sit: et domus hec proxima in qua mansi. Cui ductor eius. Recte tibi videtur. Christum gloriosissimum cuius sacramenta es veneratus: et quorum causa peregrinari maria tranquilla solitudinem non horruisti. Hec dicens disparuit. Sacerdos autem statim intrans ecclesiam suam dictis cum clericis vesperis populo mirante diuina omnibus suis narrans magnalia: quod fecit esse certum per regressum sociorum eius postmodum comprobauit. At quoniam dubium pluribus venire posset quomodo tam sub breui temporis spacio in grauiori corpore per tot maria et terre tractus homo exire posset? excepto euidenti exemplo abbacuc per spiritum dei hora in babilonem de iudea translati: miraculum consimile quod diebus meis in brabantia contigit quod nulli qui hominem nouit ~~dub~~ dubium esse poterit referimus.

Exemplum de quodam desideranti videre terram sanctam quem angelus in nocte una duxit et reduxit: omnibus ei urbibus et locis demonstratis.

Anno circiter ab incarnatione domini m°cc°xiii° cum crux transmarina predicaretur

ubique terrarum. Erat vir in Braban-
tie partibus inestimabilis sanctita-
tis, qui desiderium quidem longum
habuerat terram in qua steterant
pedes Christi peregrinus invisere: sed
retardari a contemplatione diurna
incorporali exercitio verebatur. In
oratione autem existens in vigilia sancti
Petri ad vincula clauso cubicu-
lo: astitit ei cum ingenti lumine
(erat enim nox) angelus dei dicens:
Vidit dominus ingens desiderium tu-
um, invisere te velle terram sanctam.
Et nunc ad hoc mittor ad te: ut
tuum desiderium compleatur. Hec di-
cens angelus hominem apprehendit:
et in una nocte ad omnia loca spec-
tabilia terre sancte detulit et
transtulit eadem nocte. Videbatur
autem illi ipsa nox omni die lucidior,
ita quod omnium civitatum Gallie, Bur-
gundie, Lumbardie, Tuscie et terre sancte
loca dispositiones et situs: huius que ter-
ras noverat expressissime designa-
ret. Postmodum vero factum est ut
hortatu quorundam virorum quibus
hoc negare non poterat, ut cum illis
crucem susciperet: et eorum dux fieret
in terram sanctam, ut plane per via-
rum demonstrationem cunctis ostenderet:
quod nequaquam mentiretur sed verus dei
nuntius qui eum duxerat extitisset.
Hic vir beatissimus postquam reversus
est ut vidit se in honore haberi
cepit apud Guitaneos: dulce so-
lum natalis patrie dereliquit: et usque
ad finem vite in alienis partibus sancte
vixit. Sed in hoc miraculo questio
difficilis oritur: quomodo vir iste mo-
mentanea visione tam diversas vi-
arum dispositiones retinere memoriter
potuit et docere. Et sic solvi potest

Cypro me tempora recessus habent.
In nostro autem orbe Gallie atque Germa-
nie remotissimus fuit recessus. Quis
ergo eas semel ad temperatas vias
et Indos annuos redire docuit?
Quod ergo natura. Cuius nisi
nature sagacitatis? Quod ergo na-
tura: hoc et deus nature potuit et
etiam plus. De sacratissimo autem
corporis Christi sacramento, nacta occa-
sione loquendi, quod tum peccatum sit in-
digne conficientium: excepta beati
Pauli solidissima veritate: mira-
culum subsequens demonstrabit.
Exemplum de sacerdote lubrico: cuius
os et lingua computruit. Prope
villam in qua natus fui, sacerdos lu-
bricus et immundus fuit, et olim cum
immundis a mulieribus panem illum le-
galem sabbati sufficientem hunc
panem vivum edere non liceret:
infelix tamen ille presbiter hunc cotidie
polluto ore sumebat. Et vide vin-
dictam dei: os ei cum mento et na-
so et lingua computruit: ita ut
vix ab amicissimis poterat sustineri.
Exemplum de sacerdote cuius manus su-
per aram combuste sunt. Sed et alius
in Gallia fuit ut quondam puer au-
divi, cuius manus super aram exten-
se: igne celesti usque ad cubitos
combuste sunt atque consumpte.
Proinde occasione laudis apium
ad litteram quod in gloria corporis Christi
exhibuisse eas descripsimus: de vo-
cali etiam laude angelorum aliquid
dicere laboremus. Si autem laus
angelorum in patria vocalis futu-
ra sit: magna inter theologos
questio ventilatur. Et quidem ego si
vocalis laus in celo futura sit
nescio, unum scio quia et si nequaquam

angelis laudare deum sicut non
nulli volunt vocali laude quasi ex
necessitate conveniat: tamen utramque
vocalem et mentalem laudem in perpetua
te veraciter obtinebunt. Hic vero
hoc est in aere et in terra peregrinatio
nis nostre angelos vocali laude
usos fuisse: legi pluries et audivi

¶ De regularibus quorum finitis
matutinis angeli Felix namque
subiunxerunt: deinde priore cum suis
te deum et laudes compleverunt

Vidi suessionensem civitatem in
gallia excommunicationi subiacuisse
diutius: et non nisi sub silentio
divina misteria clericos celebrasse.
In vigilia ergo assumptionis beate
marie dominus iohannes cognomento
tas, prior canonicorum regularium sancti
iohannis in vineis iuxta muros eius
dem civitatis, assumptis tribus viris
devotissimis qui nunc omnes defuncti
sunt: in monte proximo civitati
in loco ubi quondam heremita reside
rat, ad celebrandam solempnita
tem gloriose virginis secesserunt.
Inclinata autem die cantatis vespe
ris: panem et aquam ore sobrio liba
verunt. Completorio dicto prius oratio
nes devotas et longas: membra
super nudam terram desertus enim
locus erat, ut paululum quiescerent
prostraverunt. Nec mora distan
tior surgunt ad matutinas: can
tant simpliciter et devote. At ubi
ante laudes prior nonam lectionem ex
ex more finivit: subito concentus
mirabilis insonuit angelorum,
et responsorium Felix namque altissimis
vocibus cantaverunt. Quo dicto,
quatuor tantum ex illa innumerabili mul
titudine visu et gloria singula
rum susceperunt: multitudine spi
rituum repetitionibus respondente. Post re
petitionem vero secundam iterato responso
rium Felix namque iuxta morem galli
canum inchoaverunt: et prosequentibus omni
bus communiter finierunt. Finito autem res
ponsorio: factum est silentium angelo
rum. Prior autem inchoato te deum
laudamus: matutinas cum suis
laudibus perfecerunt. Quibus dic
tis, quot singultus quot lacrimas
quot suspiria in recordatione sua
vissimi modulaminis ab imo pec
toris ediderunt illi quatuor beati
viri: non est mee possibilitatis evo
evolvere vel effari. Sed in eis com
pletum plane potuit credi: reliquie
cogitationum diem festum agent tibi.
Horum duos novi: priorem scilicet et robertum.

¶ De vocali etiam laude angelorum
istud miraculum contigit quod sub
iungo ¶ Exemplum de quodam cuius
obitu cantus angelorum auditus est

Camera beate marie monaste
rium est monialium et monialium ordinis
cisterciensis in brabantia iuxta bru
xellam. In hoc loco capellanus erat,
godefridus nomine devotus nimium:
dilectissimus michi et notus valde.
Hic diro rupture et viscerum cruci
atu annis fere quatuordecim cruciatus:
numquam tamen a predicatione et salute ho
minum quiescebat. Contigit ergo
ut ipse morte subita ante noctem
mediam interceptus melodiam can
tus mirabilis angelorum quasi de
loco prope extra audiret. Quo can
tu attonitus vigil mirabatur quod con
ventus solito tempestivius surrex
isset? et cum esset solempnitatis sancti
quam feriata nocte cum insolitis
vocibus et cum cantibus efferebat: non

enim poterat suspicari aliud esse
cantum nisi a mortalibus intra cho
rum. Ergo ubi cantus ille cessavit,
horologium recidit, campana pul
sata est: et sic vigil primo cognovit
quod cantus celestium non mortalium fuit.
Mane ergo invento mortuo omnibus
patuit: quod in exitu sancti viri an
gelorum exercitus tantis tripudiis ex
ultavit. Hec de cantu apium ad
litteram in laude et gloria corporis
Christi, necnon et de cantu vocali spiri
tuum angelorum satis quidem dictum suf
ficiat: nunc de cantu spiritualium apum
fidelium disseramus. Cantus et
laus vocalis a patribus institutus
ab ecclesia frequentatur: unde septem ho
ras canonicas a nobis psallimus sicut te
nemur qui dixit. Septies in die
supple naturali qui est dies et nox:
laudem dixi tibi. Et illud Omnes
gentes plaudite manibus: iubila
te deo in voce exultationis. Et
illud Cantate ei et psallite illi:
narrate omnia mirabilia eius. Hic
quidem cantus et laus vocalis innu
itur: de quibus augustinus in libro con
fessionum dicit. Flebam uberrime
in ymnis et canticis: suave sona
tis ecclesie vocibus vehementer affec
tus. Voces ergo ille influebant
auribus meis, et eliquabatur veri
tas in cor meum: et fluebant la
crime et bene michi erat cum illis.
Gallico vulgari proverbio uti
tur et dicit. Bons vins trasce
larme al oel maime. Ecce latine
et si non eque sic dicitur. Bonum vinum:
pinguem lacrimam ad oculum ducit.
Credo quod illud vinum exultationis
in canticis quod in augustino pa
tuit, lacrimas tam pingues excus

sit: de vasis optimis exprimebatur.
Et ideo quasi voce celesti fecunda
tus: mundo sublimius intonabat.
Sed heu nunc corruptis doliis a
cessit vinum: et ab hominum cor potius
provocat quam devocionem. Dum enim
sine mente suas quis formare vo
ces nititur: in mentibus audientium
devocionem dissipat. Et in vanum exerci
tus clamantis lingua laborat: ni
si summus artifex cor intus tangat.

Exemplum de quibusdam cantantibus
inter quos solus raucus exauditus est.

Unde in gallia memorabile quod
dam tempore phillippi regis accidisse
refertur. In ecclesia quadam conventuali
canonicorum secularium: precipua sancti
cuiusdam festivitas agebatur. In com
pletorio autem inter pater noster et credo
responsorium illud In pace in idipsum
decies cantantibus et discantantibus:
statim ubi post secundam repeticionem gloria
patri finierunt, et symbolum fidei Cre
do sub silencio dicere crediderunt:
vox celestis omnibus audientibus
dixit. Non est exauditus nisi raucus.
Stupefacti autem omnes adverterunt
despectum quendam cum voce lugubri
constitisse: nec eum aliquis ambige
bat super quem vox descendat extitisse.
Quantum autem malum sit in psal
modiis et canticis de spiritualibus dor
mitare: evidenter ostendam.

De dormientibus in choro: quibus
dyabolus cocleare cum pice liquata
offerebat.

Erat monachus ut
me legisse recordor: qui ad matu
tinas frequentissime dormitare sole
bat. Contigit autem ut eo nocte quo
dam ad matutinas in choro in lau
dibus dormiente, videt in sompnis
demonem tenentem cum pice in pa
et discordati in angulo

cellas lustrata monachos singulos visitare: et dormitantibus quibusdam offerre ferreum coclear plenum pice. Ad se ergo cum venisset demonium et coclear ferreum ori dormitantis offerret: retracto subito capite a cubiculi sedium cui innitebatur offendit: et lesus evigilans se saucium et vulneratum invenit. Liquidavit ergo consequenter in facto quantum negligentia circa horas divinas Domino displiceret: et quantum in ea demonibus placeret.

Exemplum de monialibus quas dyabolus sompno deluserat: et postea cachinnis deridebat.

Unde etiam accidit ut per illas que vere noverunt audivi: quod eadem de qua supra eius fecimus mentionem de Argensoles venerabilis abbatissa cum demon nequam omnes in conventu moniales sompno fallacie delusisset: et nulla earum ad matutinarum officium evigilasset: illa demonem cachinnis irridentem vidit: et fusa prece ad Dominum eum visibilem multis ostendit: iniunxitque singulis in conventu pro negligentia penam: et de cetero contra astutias dyaboli qui impedire semper nititur divinum officium cunctis reddidit cautiores. Similiter ergo apes fidelium congregate mente consentiunt et voce suaviter canunt: ut et in aures Domini sabaoth dulciter modulentur: et mediantibus auribus corporis commovent devotos in mentibus fidelium excitent. Capitulum xl

Habent grata miraque vocis suavitate.

Ad gratitudinem quod suavius laude Dei. Si secundum Augustinum ingratitudo maximum peccatum diffinitur: ergo virtus maxima gratitudo. Ideo omnem psalmodiam et cantum in laudis gloria terminamus. Unde nato ad redemptionem omnium in Bethleem salvatore: Gloria in excelsis Deo etc. angeli cantaverunt: ut pro pace in terra danda hominibus laudis omnibus materia preberetur. Est quoque et grata miraque vocis suavitas contemplative anime mentalis iubilus possit intelligi: qui pre magnitudine celestis gaudii conceptus interius nec sileri potest nec exprimi. Et hec tuba dicitur iubilea: que latet quidem interius et capax est: sed in loco ubi oritur angustatur.

Exemplum de moniali que cum de celestibus aliquid audiebat: dulce melos emittebat.

Huiusmodi tubam in Brabantie partibus monialem vidi: que ubi aliquid de iocunditate eterna et celestibus gaudiis audiebat: rapiebatur in spiritu: et cum ad horam paululum quievisset: mira quadam defecebat vultu et clausis oculis talem miris vocibus iubilum emittebat: ut nullum melos musicum posset eius dulcedini comparari. Et hic quidem sonus nulla articulata voce penitus promebatur: sed inter pectus et guttur armonia illa mirabilis resonabat. Hec est illa de qua dicit beatissimus Augustinus contemplationis species: que rapit omnem animam desiderio sui tanto ardentiorem quanto mundiorem: et tanto mundiorem quanto ad spiritualia resurgentem: et tanto ad spiritualia resurgentem quanto carnalibus desideriis et terrenis affectibus morientem. Ad hanc beatissimam contemplationem ipse gloriosissimus Augustinus raptus fuit:

tum sicut beatus possidonius calamensis
episcopus de eo testatur: sine ullo po-
cibo potuve in contemplatione ce-
lestium diebus tribus et noctibus con-
tinuus permanet. De seipso quoque
in libro confessionum expresse testa-
tur dicens. Aliquando intromittis
in affectum multum inusitatum intror-
sus nescio ad quam dulcedinem que
si perficiatur in me nescio quid
erit quod vita ista non erit. sed re-
cido in istis erumpnosis ponderi-
bus. et resorbeor solitis et teneor:
et multum fleo et multum teneor:
Hic esse valeo non volo. illic
volo non valeo miser utrobique.
Est autem gaudium quod non datur
impiis. sed hiis qui te gratis co-
lunt: quorum gaudium tu ipse es. Et
ipsa est beata vita. gaudere de te
in te per te: ipsa est et non alia.
Qui autem putant aliud gaudium
esse sectantur illud: nec tamen verum.
In vocibus ergo mentalis iubili
gratus eris deo gratus angelis:
nec mirabilius aliquid sub celo nec
iocundius potens experiri. Capitulum xli.

Habent privatim consilia

Et hoc secundum salomonem:
erit salus ubi multa consilia.
Contra in deuteronomio moyses
in cantico de reprobis dicit. Gens
absque consilio et sine prudentia.
Thobias filium suum verbis instru-
ens dicit. Consilium semper a sapien-
te require. Stultum est enim volun-
tati proprii motus inniti. Et propter hoc
salomon frequenter ammonuit di-
cens. Fili sine consilio nichil
facias: et post factum non penite-
bis. Consiliarium autem habe illum
qui providus et discretus est: et cu-

cum sciam et vitam tuam in omnibus
revelasti. Cautissimum et iustum est
nec omnem hominem induce in domum
tuam. Unde in proverbiis dicitur.
Consiliarius sit tibi unus de mille.

Exemplum de quodam bono simplice
quem dyabolus precipitare conaba-
tur: sed per quendam sacerdotem libe-
rabatur.

Erat vir bonus sed
simplex valde. sicut indubitabili
sermone percepi in partibus galliarum:
cui dyabolus in specie et visione
angelica frequentius apparebat.
Cui et dixit. Divisis quidem vo-
luntatibus fluctuas: et quod facere de-
bes ignoras. Ad hoc ergo missus
sum ut meo regaris consilio: et
consilium aliud omne postponas.
Quacumque autem hora prodideris
me: consilio meo et sincera visione
carebis. Nec mora ubi miserrimus
ille pactum cum morte spopondit.
visitatur. serenatur. illustratur. et in
tanta tranquillitate cordis et corpo-
ris conquievit: ut vix se hominem
inter homines. sed super homines
angelum estimaret. Hunc autem de-
ceptor astutus in familiarem sibi
superbiam premonita securitate ho-
minem extulisset: paulatim cepit
ei blandiri mollitiis. et per hanc
tandem miserum inclinavit ut in
crimine maximum proprie corruerat.
et ipsius etiam mortis precipicio appro-
quaret: sed misericordia eum divina pre-
venit. et tali remedio liberavit.
Erat in vicinio eius vir sagax in-
genio et expertus multa. cum ille con-
fiteri consueverat: postquam in laqueum
dyaboli cecidisset. Hic ut vidit
hominem solitarium incedere et absen-
tantem se ab omni societate bonorum:

eu̅ alloq̅t᷑ in hu̅c modu̅ amor:
carissime cur diu tu̅ regaris co̅
silio? et mutatis pristinis mori
bus nec confiteri te video nec loq
spiritualib9 viris: nec p̅dicacio̅nem
ecclastica frequentare. Videas ergo
ne decipias temetipm̅: et irreti
aris laqueis dyaboli teptatoris.
Et ego q̅dem simpliciter te noui:
et facilem quo te solu̅ ꝯpuatim
consilio callid9 hostis elidat: ꝛ
non habeas subleuate̅m. Ad
cui9 v̅ba mox homo rubore con
fusus credebat illi omnia per spi
ritu̅ patuisse: commotusq̅ et effuso
in lacrimas arguenti se tota̅ con
sciam patefecit: nec mora con
silio illi9 a teptatore solut9 e̅: et
per consequens a teptatore cam᷑
Tempora prognostica. xlij.
Et in hoc diligens cautela
fideliu̅ ꝑnotat᷑. Vnde paulus
redimentes te̅pus inq̅t q̅m dies
mali su̅t. Et ali q̅dem dicu̅t᷑ di
es non quia mali su̅t: sed quia
mala in eis fiu̅t. Hos ergo redi
mim9: si per cauta q̅usacoz et
cura aut spu̅ prouidentie: malig
natiu̅ contra nos insidias decli
nam9. Sunt aute̅ plerique fideliu̅
q̅ in hijs q̅ in p̅senciar᷑ sunt oculos
aptos habent ꝛ claros: ea v̅o que
futura sunt non attendu̅t. Sed
illa aialia q̅ vidit ezechiel ocula
ta erant ante et retro: totaq̅ cor
pus plenu̅ oculis erat. Quo plu
ries dat᷑ intelligi o̅em vitam n̅
nram et p̅teritis ꝛ p̅ntib9 et futu
ris oporte̅ puida circuspectione
muniri. Exm̅ de iuuene rege
q̅ emit sapiaz a philozopho in
nudinis. Erat q̅da̅ nobilis
adolescens q̅ valde sagax ingenio:
p̅ri sui successit in regno. Hunc accidit
ut in regia ciuitate nu̅dinis con
stitutis. rex cu̅ sodalib9 suis ad
i̅spiciendos i̅stitores et res vena
les sollicitus circuiret. Et videns ho
minem grandeuu̅ etate sedentem
i̅ nu̅dinis q̅rit q̅s sit: si q̅d venale
habe̅t. Cui ille. Dicor inq̅t philo
zophus: sapiaz venale habeo.
Ad hoc gauisus rex et subridens:
bene inq̅t ut iuuene̅ in regimine
constitutu̅ co̅petit sapiaz me ha
be̅. Tu ergo videas: q̅ntu̅ velis v̅e
dere centu̅ marcis. Et senex. Vnu̅
inq̅t pro statuto pcio tibi dica̅: q̅d
si bene tenueris: optime per illud
regeris et reges. Temere nil loq̅
ris. teme̅ nil attemptes: nisi prius
cogites q̅d sequat᷑. Si plus volue
ris: addas et preciu̅. Ad hoc ergo
omnib9 cachinantib9 in risu̅. rex con
siderans cui9 ibi pond9 adiuctu̅: et
philozopho statim solui p̅ciu̅ i̅
perauit. Verbu̅ aut q̅d accepe̅at.
in suplimnarib9 palacij. et i̅ men
sis et in ciphis aureis: et i̅ manu
tergijs scribi fecit. Hunc postea
successu tp̅is rex in sapia et v̅tute
p̅ficiens. instituit fortit̅ an̅i erip̅
pe̅ ꝑplm̅ huile de manu potentu̅.
q̅ a nobilib9 terre g̅uit̅ p̅mebat᷑:
et regnu̅ suu̅ in om̅i iusticia gub̅
nare. Pro quo nobiles sui in seditio
ne̅ v̅si. cu̅ neq̅q̅ in manifesto ꝑpt
fauore̅ ꝑpli contra eu̅ auderent
aliq̅d attemptare: occulte rasorem
q̅ndam p̅cio conduxeru̅t. ut rege̅
in conclaui radendu̅ nouacula
iugularet. Ergo ubi rex lota et
adlenita barba se ad rade̅du̅
exhibuit: dictus rasor i̅ manu tgio

quod erat re vera collum regis sceptum legit.
Nil tremens attemptes: nisi prius cogi
tes quid sequatur. Et supposito hor
rendi sceleris pavefactus expallu
it: et manum tremulam mox retraxit.
Quo viso rex exegit nec sine causa
faciendi considerans dissilien
tem rasorem quasi sibi hoc ex in
firmitate contigisset, extendit ad
penam: et veritatem rei cum tormen
tis extorsit. Sic ergo rex liberatus a
morte vere didicit quod melior est
sapientia cunctis opibus: et omnia que de
siderantur huic non valent compari.
Possumus tamen et ad litteram pre
cognoscere tempora futurorum: non
tamen quasi ex nobis: sed revelan
te illo qui dixit discipulis suis: Non
est vestrum nosse tempora vel momenta: que
pater posuit in sua potestate. Fit autem
hoc per spiritum intrinsecus suggerentem:
vel per somnium in enigmate:
vel per coniecturas ut homines saga
ces ingenio de preteritis vel presenti
bus futurorum causas eliciunt. ¶

Exemplum de quodam cui ordo predicato
rum futurus predicebatur.

Spiritu revelante prefatus frater
Henricus de Colonia ordinis pre
dicatorum, antequam ipse ordo inchoatus
fuisset: sicut per ipsum didicimus
futurum ordinem predicatorum precog
novit. Habuit patruum militem
sedulum in cultu dei: in partibus
Theutonie oppido Montis Martis.
Hic dictum fratrem Henricum iuvenem
sagacem videns, etate adultum
et optime gramaticis institutum
misit Parisius: ut dyalecticam et cete
ras artes insequeretur. Quod ut factum
est, patruus eius defunctus est et inter
missum est eius studium annis tribus:
quibus in predicto oppido scolas rexit.
Et his quidem elapsis: apparuit
ei patruus suus dicens: Sumes
in remedium pene quam in purga
torio crucior Iherosolimitanam crucem
que per Theutoniam predicatur et trans
fretabis: et exacto ibidem tempore cum
redieris postea Parisius: et invenies
novum predicatorum ordinem quem in
trabis. Paupertatem eorum ne vere
aris, et non despicias paucita
tem: quoniam in salutem multorum fe
licissime convalescent et convalescet.
Ad hec verba dictus clericus stupefac
tus sine ulla turbulentia cunctatione
quod iussus erat aggreditur. Et facta pere
grinatione ubi rediit et venit Parisius
invenit ordinem predicatorum novum
in partibus Albigensium inchoatum,
domumque inceptam Parisius: et sine
hesitatione in primo post tempore ordinem
est adeptus. Ubi cum annis pluribus
devotissime profecisset: iterato
apparuit illi patruus dicens:
A pena qua cruciabar te iuvan
te solutus sum: tu autem ne cuncteris
iterato transire mare si te seniores
tui elegerint transmittendum. Et
hoc quidem cum dictus frater Henricus
delatum haberet a magistro ordinis
et diffinitoribus capitularibus fra
trum: in terram sanctam transmissus est.
A qua postea rediens tertio quoque
a felicissimo rege Ludovico Fran
cie in socium peregrinationis sue ad
transmarina deductus est. Elap
so autem tempore cum rediret: in via qua
revertebatur ad Gallias feliciter mor
te defunctus est. Quantum autem vir
iste predicatorem profecerat Parisius in
clero: quanto vero consilio aut etiam
alias ubi diuisis clericis et populis pre

dicauit: ad plenum posse neminem arbitror estimare. Ex eciam homines sagaci ingenio futura prouideant: tali exemplo probabo. ¶ Exemplum de phisico qui puellam cantantem predixit morituram.

Comes losensis in confinio brabantie ludouicus nomine: phisicum expertum valde in comitatu habebat. Cumque per villam quandam iuxta choream haberet transitum: puella quedam pulchra facie cum mira suauitate vocis chorizantibus preminebat. Quam quidem comes per horam intuitus diligenter: cum familia pertransiuit. Et cum stupentem videret phisicus: miraris inquit o comes vocem et pulchritudinem preminentis puelle: et magis iam mirabeis morituram. Vix verba compleuit phisicus et clamor inualidus in villa sublatus est: cognouitque directis nunciis predictam puellam morte subita corruisse. Et nota lector quod phisicum non credo alias nisi vocis claritatis vix indagabilibus vicio mortem subitam in puella prognoscere potuisse. ¶ Exemplum de phisico qui predixit aleyse euentum de futuris infantulis.

Ducissa eciam brabantie nobilem aleysam antequam nobilissimum heynricum ducem duceret: per phisicum patris eius ducis burgundie prenouisse ipsa referente cognouimus: quod primo conceptum vix nato et baptizato protinus perderet: secundo vero debili ceteris postmodum letaretur: quod nos quidem euidentissime vidimus. Et hoc forte phisicus potuit prouidere: cognita qualitate et debilitate matricis. Spiritu autem prophetie sompnio ioseph sagacitate hominis quibus et maxime demones tempora precognoscunt. ¶ Exemplum de quodam qui in sompnio vidit calicem domini excrescere et effundi: et hoc in signum future sue mortis.

Sompnio quedam preuidisse imminentem mortem ipse cognoui. In vna quidem domo nos decem sacerdotes et duo dyaconi studio dediti morabamur: et spero quod sine labe mortalis peccati. Vnus ergo nostrum visum sompnium sic narrauit. Missam me in sompniis celebrare putabam. Et ecce vidi sacramentum sanguinis christi in calice crescere vsque ad superficiem: et effundi. Tunc vnus ex nobis grauiter suspirans dixit. Calix passionem significat: et nunc karissime prepara animam tuam ad temptaciones validissimas: vel ad mortem. Nec mora secunda nocte ita grauiter infirmatus est: ut mori subito crederetur: tercia autem nocte quidam ex sociis dictis matutinis orare volens dormitare cepit. Et ecce vox insonuit et dixit: vigila et ora. Hoc cum tercio fieret et tercio dormitaret: subito accurrit famulus qui custodiebat egrotum dicens eum mortuum aut inexcitabiliter dormientem. Attoniti omnes qui eramus in domo cucurrimus inuenimusque hominem mox defunctum: et verificatum sompnium et interpretacionem eius in misterio calicis presignatum. ¶ Nota ergo in excitacione dormitantis: quanta diligencia: quanta instancia oracionis velut excitati morientes clemencia saluatoris: ut ab inimici insidiantis calumpnioso incursu tueatur. Multum autem reprehendenda est negligencia quorundam religiosorum: qui sine compassione: sine corde: sine intentissima eciam obsecracionis ope ita vident

fratres quasi videret peccatores morien-
tes. Et tales quidem timere debent
ne eis idem iusto dei iudicio repen-
dat in fine: et sic auxilio desti-
tuti angustissime a demonibus
arceantur. In quibusdam regularium
monasteriis approbabilis valde con-
suetudo tenetur: ut imminente fratris
fine disciplinas acerbissimas sin-
guli cum suo tractu sanctorum accipi-
ant: in expulsione demonum et sub-
sidium morientis Capitulum xliij

Predominantur enim imbres ven-
tosque: et tunc se continent tectis
Quid in ymbre: nisi tribulatio:
Et in ventis: nisi temptatio designa-
tur demonum. Paulus quidem adiu-
tus se tribulatione erigi videns:
a fratribus per murum in sporta dimissus
est: et sic in nomine domini manus oppo-
siti persequentibus euasit. Et hoc idem
dominus in ewangelio suis indulsit.
Si vos inquit in una ciuitate fuerit
persecuti: fugite in aliam. Hoc et
nuper fratres predicatores et minores
in ungarie polonie et postea terre
sancte prouinciis: irruentibus tarta-
ris simili ratione fecerunt. Ubi de
duce quodam qui ordinem predicatorum
intrauerat: quoddam memorabile
referamus. Exemplum de duce facto
predicatore: quem tartari ante alta-
re occiderunt. Quidam dux in
ungaria potentissimus relictis in
principatu filiis: ordinem predica-
torum intrauit. Erat autem sufficienter
instructus: et factus egregius et de-
deuotissimus predicator. Irruentibus
ergo tartaris et priore domus cum fra-
tribus fugiente: petiuit idem frater
quondam dux ut in solacium dimit-
teretur debilium pplorum? Se autem con-
fectum esse senio. et etiam si non occide-
tur a tartaris: in proximo moriturum.
Permissus ergo remansit in domo
fratrum: et admonitione dulcissima paupe-
ribus et debilibus qui fugam inire non po-
terant ad patientiam confortatis: ipse
usque ad irruptionem barbarorum in
oratione et lacrimis in extremis in mo-
dum crucis extensus ante altare iace-
bat: et sic ab impiis occisus est. Re-
cedentibus ergo tartaris fratres ad
domum reuersi sunt: et fratrem quondam
ducem lateribus terebratis manibus
et pedibus atque confossis omnibus mem-
bris. et cerebro excusso de capite
coram altari ut dictum est inuenerunt.
Quo spectaculo cuncti fratres nimium
ad lacrimas mouentur: quidam pre ce-
teris horrens ingemuit dicens
Heu domine deus quare tanti viri tam
iniqua morte et pessima passus es
interire. Cumque in luctu et lacrimis
et redargutione iudiciorum dei tribus
diebus et noctibus fere ieiunus et sine
sompno permanet: tandem in excessu
mentis raptus: vidit occisum quem fle-
uerat dicentem sibi. Nonne oportuit
pati christum: et ita intrare in gloriam
suam. Non sunt condigne passiones
huius temporis ad futuram gloriam: que re-
uelabitur in nobis. Et hec dicens
disparuit: et fratrem consolatus diuina iu-
dicia que inscrutabilia sunt verborum
breuitate et auctoritate conclusit.
Igitur si tribulationum imbres
si ventos temptationum in demonum
suggestionibus imminere perpenderis:
nisi pro defensione fidei vel iu-
sticie causis exigat: te tutis tectis
contineas: aut fugias in remotis
Melius est enim bene fugere vel late-
re: quam bello succumbere et pugnare

Unde paulus sapienter nos amonet
dicens fugite fornicationem. Unde et
dominus amonuit contra regem hay
et postea contra filios beniamin:
et sic hostes pluries simulata fuga
devicit. Vel sic Imminente mente fra
tres ymbre tirarum aut vento dis
cordie. primo si potes labora ad pa
cem: si non potes tempestatem quasi fugi
as. Nullus enim se inserat rixis alterius
ut dicit salomon: quasi qui apprehendit
auribus canem. Capitulum xliiij.

Si dies futurus est mitis: prouo
lant examina se. Nota quod dicitur hic
euolare ethymologice quasi pro
cul volare: id est remote. Unde da
uid optauit dicens. Quis dabit
michi pennas sicut columbe et vo
labo et requiescam. Et subiungit. Ecce
elongaui fugiens: et mansi
in solitudine. Et dicitur hic solitu
do contemplationis in deum: uel so
litudo meditationis in studium scrip
turarum. Pacis enim tempore opera iusti
cie liberius exercentur. Unde propheta
Et erit opus iusticie pax: et hoc
intelligitur causatiue ut quia pax
erit opus iusticie erit. Et ideo ali
bi dicitur. In tempore vacuitatis hoc est
pacis scribe iusticiam: quasi diceret
tempore belli non poteris. Unde
in libro machabeorum fit oratio: ubi
dicitur. Adaperiat dominus cor vestrum in
lege sua et in preceptis suis et
faciat pacem: ut scilicet sub in ferens
commodius fieri precedentia si subdi
tum sequeretur quod est pax. Salomon pa
cis tempore dilatauit quasi phison sa
pienciam. Job enim post diuturna tribula
cionis certamina: moralem illam phylo
sophie sciam scripsisse creditur. Da
uid post datas victorias psal
morum pupugit nos in laude creatoris
dei. Esdras et neemias post reuer
sionem in ierusalem. libros suos
commodius ediderunt. Ipse etiam do
minus ihesus xpistus remotus a tur
bis quia ubi turba ibi turbatio:
in monte discipulis et in cenacu
lo ante passionem spiritualia predica
uit. Sed et in signum quietis in stu
dio ipse theologus ewangelista
iohannes super pectus domini saluatoris
incubens: flumina ewangelii de
ipso dominici pectoris fonte potauit.
Necnon etiam eundem in pathmos
insulam diuino nutu credimus rele
gatum ut ibidem sine impedimento
apocalipsim id est diuinas cerneret
visiones: et in eruditione eterne stu
diose scriberet que vidisset. Exem
plum de magistro qui inceptum opus compleuit
in loco solitario: ministrante sibi pau
lo apostolo. Sed et quidam par
isiensis magister tempore meo in ecclesia laodicen
si beatissime vite magistrum fuisse preposi
tus qui cum quoddam opus theolo
gicum inchoasset: et eum clerus eius
sumptibus per secutionibus impediret:
tandem in locum solitarium diuina vo
luntate translatus est: et in eo cep
tum opus apparente sibi paulo apostolo
et necessaria ministrante compleuit.
Ergo apes fidelium quibus deus sua
talenta commisit apparente die tem
poris a persecutionibus mitiori in
campo scripturarum prouolent vni
uerse: et ibi quod textus indigat con
sequenter attingant. Capitulum xlv.

Procedentes per rura redolen
tia inhiant floribus: et fu
gientibus rivis per gramina et
herbis dulcioribus inherentes cu
riose satagunt redolentias expri

Ecce q̄ manifeste apparet studi
osorū delectabilis fructꝰ in scru
tinio scripturaꝝ. Unde dn̄s in ewā
gelio. Scrutamini scripturas· in
quibꝰ putatis vos habē vitam
eternam. Et notandū q̄ sunt tri
ra· flores· riui: herbe dulces
In textu em̄ hec quatuor distiguū
tur. Et potest in hijs q̄driptita
sanctarꝫ scripturarū species assigna
ri. Prima spēs legem continet:
sub qua diuise hystorie cōtinent̄
In 2ª spē ꝓphete sūt: quibꝰ tres
libri salomonis· sapie 7 ecclisticꝰ
coniungūt̄. Tercia autē species
ē in quatuor ꝑ se ewāgeliorū li
bris: et hoc nichil habet cōiunctū
In quarta spē· actꝰ aplorū 7 eplē
copulant̄. In lege ergo ciuare
dolencia sumas ? et hic ē ager
rore plenꝰ cui scd̄m v̄ba ysaac
bn̄dixit dn̄s: huc cū eodē ingre
diaris ad meditādū in agrum
In ꝓphetis v̄o dulces flores ac
cipias: de quibꝰ sponsus i canti
cis dicit. Ymber abijt et recessit·
flores apparuerūt in t̄ra nr̄a:
tempꝰ putacōnis aduenit. In
ewangelijs riuos fugiētes: hoc
ē diuse descendentes per gra
mina denotes. De quibꝰ in pn̄
cipio genesis dicit̄. Fons egre
diebat̄ de medio paradisi: hō
ē xp̄us de corde patris q̄ dixit
Exiui a p̄re 7 veni i mundum
Fons hic diuidit̄ in q̄tuor flu
mina ewāgeliorū: q̄ orbē irrigat
vniusū. In actibus v̄o uel epis
tolis aplorū dulces herbas in
telligas ? quas in pn̄cipio mū
di tercia die t̄ra germinare pre
cepit: ut hanc v̄tute potenti ai

marū mr̄aꝫ diusi morbi effica
cissime pelleret̄. Riuib9 ergo
florib9 riuis· 7 herbis dulcib9
inherentes: curiosi9 satagamꝰ
in singulis v̄tutib9 redolencī
as expcīri. Insistamꝰ ergo oroi
posita lcōni: ut orō pueniat
studiū 7 ꝓparet intellectū. De
studio autē lcōnis gloriosissimꝰ
augꝰ loq̄t̄ dicens. Nutri aiaꝫ tuā
lcōnib9 diuinis: parabit em̄ tibi
mensā spūalem. Delectaco em̄
diuinorū eloq̄orū dulcedo ē palato
cordis: et dū auiditate ꝑcipitur
vtilis ē si teneat̄. In hac em̄ p̄nti
luce nil puto iocūdius poculo scrip
turaꝝ: quo omnia mella superat̄
Homo ergo timēs deū· voluntatē
eius in scripturis sanctis diligent̄
inq̄rat: et ne amet ētūmma pie
tate mansuescat. Prius em̄ affectꝰ
penetrat: quo sup̄ba loq̄citas nō
attendit. Q̄d in daniele patuit eui
dent̄. Q̄d aūt phi de studio sapie
cie senciant: breuit̄ videamꝰ
Rem maximā pmittit tibi sapi
encia: ut te reducat tibi. Talem
tibi aīm statuas· ut multe in eo
artes sint: multa p̄cepta· multa
rū etatū exempla. Nichil autē
habē ad qd̄ exacerueris· uel infirmi
tatē aīmi tui temptes ? sed in ocio
inconcusso iacere: nō est trāq̄lli
tas sed malicia. Magna et specio
sa res ē sapiencia: vacuo illi loco
ē opus est. Non dabit se in angus
tijs vitꝰ ? laxū spaciū res magna
desiderat: expellant̄ omnia· totū
illi pectꝰ vacet ? libeālium artiū
consectacō molestos v̄bosos· ipe
ciosos· sibi placentes facit: ideo
non sūt discretes nccā· q̄ supuacāe

didicerunt. Non ergo perspicienda sunt
ista sed prospicienda tantum: et bre
viter salutanda. Causa dum enim im
morandum est quod diu nichil animus
agere maius potest: non ut plus
aliquid scias sed quod melius. Quid est
quare non estimem futurum sapientem
eum qui litteras nescit? cum sapiencia non sit
in litteris sed res tradit verbo. et
nescio an certior memoria sit: quam que
nullum extra se habet subsidium.
Nos omnia nobis difficilia facilium
fastidio fecimus. Sufficit ad id na
tura quod poscit. Queris quod sit am
plissimum spacium vite? Usque ad sa
pienciam pervenire. Qui ad illam per
venerit: attigit non longissimum tan
tum sed maximum. Non est quod imbe
cillem aciem committas improbo lu
mini: a tenebris primo ad umbro
sa procede: deinde plus aude
et paulatim claram lucem assuescat.
Queque salutaria sunt sepe agi
tari debent sepe versari: ut non
tantum nota sint nobis sed eciam pa
rata. Discas quod oportet et quod di
dicisti agendo confirmes: namque
didicit ac facienda et vitanda per
cepit: nondum sapiens est: nisi in ea
que didicit eius animus transfiguratus est.
Antiqua sapiencia nichil aliud nichil
aliud quam facienda et vitanda prece
pit: et tunc meliores erant viri.
Postquam vero docti tantum prodierunt:
boni esse desierunt. Simplex illa et
aperta virtus in obscuram et solertem
scienciam versa est: docemurque dispu
tare non vivere. Simplex erat ex
causa simplici valitudo. Non
multum ad fructum confert locus:
nisi se sibi prestet animus. Omnes va
cant qui volunt: neminem res sequun
tur. Si vis ista quibus urgeris effuge
re: non alibi sis oportet sed alius.
Servire sapiencie libertas est: mira
leticia et illuminacio mentis est inte
gracio vera et quies a tumultibus io
cundissime serenata. Exemplum de
quodam hebete ingenio sed studio
so: cui in choro tota scriptura quasi
palacium apparebat: et illam ad
unguem intelligebat illa hora.
Vidi adolescentem in partibus Gallie
in ordine regulari. Hic tenuissime
sciencie fuit et hebes ingenio: instanter
tamen posuit animum ad discendum: et
studio scripturarum devotius intendebat.
Habebat autem consuetudinem ut
eo narrante cognovi: quod semper post
vesperam omni vespere post sedu
lam orationem totius diei in studiis me
mor esset: et sic se in lectulo depo
nebat. Huic mos ut nolle sonum in
excitacione fratrum de nocte anxie cap
tabat: illa extrema recordacio lectionis
cum qua vespere obdormierat ei in
memoriam veniebat: et cum illa ad cho
rum ad matutinas pergens clau
sis oculis stabat. Apparebat autem
ei quasi amplum altum longum et pulch
errimum palacium tota series scripturarum.
et eam illa hora ita perfecte intellige
bat: ut nulla eciam ei difficillimarum
questionum insolubilis videretur:
sed omnia occulta scripture quasi
quinque digitos in manu discernebat.
Si quando vero vel ad ictum oculi oculos
aperuerat visio fugiebat: nec
minima particula visionis ipsius
nisi superficialiter tantum memor esse
poterat: reclusis autem oculis vi
sio repente redibat. Et erat illud
in hac visione supra modum mirabi
le quod eo psallente cum ceteris in

nullo penitus qui uel contemplatoe uel
eius admiranda dulcedine frustra
batur. sed diuidebat quodam mo
et psallentis et contemplantis intec
cio: et utriusque fructu inestiabi
liter fruebatur. Et hoc est quod philosophus
insinuat dicens Utinam quadmo
dum unimusa nimis dispaties in conspect
tum nostrum uenit: ita philosophia
nobis tota posset occurrere: pulch
rimum mundo spectaculum exhibet
perfecto enim omnes mortales in admi
racionem sui raperet. et delictis huius
que uere ignorancia magna credi
mus: paulatim per partes incogni
tore toti9 ueritatis facili9 ducemur.
Exemplum de abbatissa que sine gramma
tica etiam difficillimos libros beati
augustini intelligebat Sed et
in campania gallie et prouincia in
monasterio ordinis cisterciensis
quod dicitur argensoles: uidimus ab
batissam que sine ulla litterarum artis
gramatice non solum libros theolo
gie uerum etiam libros augustini
de trinitate plenissime intellige
bat: et difficillimas questiones eo
rum solucionibus exponebat. Et hoc
quod est sicut venerabilis robertus ab
bas vaucellensis michi retulit et
probauit: impetrauit a domino annis
plurimis ante mortem Hec eadem
tum uideret quodam tempore ceruicam com
tisse campanie domine blanche que dic
tum monasterium fundauerat cum gla
dio angelum imminere: supplicauit
domino ut comitisse parceret et correc
tionis inducias daret Cui dominus
Diffinitiua inquit sentencia lata est eam
mori oportere: uel te morituram ictu
gladii ferientis accipe Et illa felix
inquit mors que comitissam animam a dampna

comitis euadat: et ego accipiens dis
solui et esse cum christo ab incolatu mi
sere carnis absoluar Nec mora
post hec uerba decumbens: ad domi
num transiuit Et quod in hoc facto: insi
nuatur illud christi maioris caritatis exemplum.
Unius patre clau capitulum xlvi
dit limine Et in hoc unitas
certe et integracio fidei designatur
Ut enim dicit sponsus in canticis
una est columba mea. certum sine ullo in
delitatis felle contestans: quam sine
macula sordis in scelere et sine dupli
citatis ruga paulus affirmat Sicut
unus dicitur pater omnium: sic fides et
unum baptisma in simul mentibus ecclesie
ministratur. Ab hac ergo testatissima
ueritate quicumque turpiter exciderit:
seipsos a militante inferius mundo et
a superius triumphante merito preciderunt
Unde theremias conquestus pro
populo israel dixit Eramus incredibiles
ad dominum deum nostrum. et dissipati re
cessimus ne audiremus legem uel
uocem illius: ideo adheserunt nobis
multa mala et maledictiones: que
constituit dominus moysi Et hoc idem
sapiens in ecclesiastico dicit In gen
te incredibili: exardescet ira dei
Tales sunt illi qui tunicam inconsutilem
domini significantem unitatem fidei:
quam milites crucifigentes scindere
noluerunt: pessime lacerare conten
dunt Unde in ecclesiastica hystoria
reperitur Exemplum de arrio de quo con
questus est dominus Cum enim dominus ihesus
apparuisset cuidam episcopo scissa tunica
et quesiuisset episcopus cum lacrimis quis
hoc fecisset: respondit dominus dicens
Arrius hoc fecit Nec mirum: quamuis
omnes hereticos excepto manicheo
nullus eam crudelius scindisse putatur

Capitulum xlv de heretico qui dicebat meliorem esse meretricem pauperem quam aliquam perfectissime continentem

Sed et quidam nostro tempore in urbe Antwerpiensi Brabantie supra maritima Gwilhelmus Cornelius nomine: supra modum inenarrabili heresi scindere unitatem fidei tutam est conatus. Hic quidem in ypocrisi et in simulatione diutius conversatus: prebende beneficium quasi sub pretextu perfecte paupertatis dimisit: et inde luxurie deditus erat totus. Dicebat enim sicut rubiginem ignis: sic omne peccatum paupertate consumi et ante dei oculos annullari: meliorem esse publicam meretricem pauperem quam aliquam virginem perfecte continentem aliquid in suum subsidium retinentem: et propter hoc prorsus omnes religiosos esse dampnatos. Quod autem dicebat pauperi luxuriam non esse peccatum: blasphemia magna fuit: quasi vellet esse iustior iustissimo deo illis quibus ipse precepit: Non misereberis in iudicio pauperis. De isto autem certissima relatione didicimus: quod cum defuncto eo atque in ecclesia beate virginis cum honore sepulto: quedam die tercio ipsam ecclesiam introisset: vidit corporalibus oculis sepulchrum dicti Gwilhelmi Cornelii vacuum et apertum manifestissima significatione presagiens dampnationis eventum. Nam post annos quatuor cognita et denudata atque probata nequissime heresis illius malitia: cadaver eius de sepulchro quasi stirps inutilis secundum ysaiam loquentem de nabuchodonosor proiectum est et combustum. Domus ergo ecclesie que romana et catholica dicitur: domus vere fidei claudaris lumine: ne clauso ostio simul cum fatuis virginibus excludaris: et in sedicione chore a flammis ultricibus devoreris. Capitulum xlvi

Non transgrediaris terminos constitutos. Terminus constitutus dicitur: prius modus intelligencie scripturarum. Hunc modum ante baptismum Augustinus adhuc mundi plus ignorabat: quoniam tunc etiam plura volebat humana ratione comprehendere: quod pia mens veritate fidei intuitu apprehendere. Multi enim et pariter reprehendendi sunt: qui questionibus vel predicationibus difficillimis et supervacuis ab intellectu perturbabant potius quam instruunt auditores. Contra tales dominus per moysen in libro numeri precepit dicens: Cum congregandus erit populus: simplex erit tubarum clangor. Quod salomon in proverbiis videtur exponere dicens: Doctrina prudentium facilis. Et ecclesiasticus: Non abscondas sapientiam in doctrina eius. Propter hoc ysaias de predicatoribus vel doctoribus predicat inquiens: Conflabunt gladios suos in vomeres: et lanceas suas in falces. Quid per gladios: nisi acute questiones in disputationibus? Et quid per lanceas: nisi verba predicationum in sublimitate sermonis? Hec quidem et in vomeres et in falces bene conflamus: quando ad aptitudinem intelligencie audientium disputationes vel predicationes salubriter ordinamus. Tali vomere sicut dicitur in libro iudicum percussit Samgar sexcentos: et Sampson in mandibula asine philistinorum mille prostravit. Paulus in lege doctissimus precepit predicare non in sapientia verbi ut non evacuaretur crux christi: sed placuit

inquit deo per stulticiam predicacionis
salvos facere credentes. Audi quid de
doctoribus curiosis philosophus senciat.
Quemadmodum inquit ceterarum omnium sic quoque
literarum intemperancia laboramus: nec vi-
te philosophiam sed scole discimus. Nullos plus
vereri de omnibus mortalibus iudico
quam qui philosophiam velut quoddam artificium
didicerunt: sed aliter quam vivendum esset
precipiant. Eandem ad alienam virtute
extendendam necesse est exercitat et suam.
Stude bonis et certis moribus: non questi-
onibus que finem non habent. Studeas
non multa legendo percurrere: sed que
utilia tantum. Stomachi fastidien-
tis est plura degustare: que ubi varia
sunt et diversa inquinant non alunt.
Probatos itaque semper lege: et si quando
ad alia diverti libuerit ad priores
redi. Ex pluribus que legis: aliquid ap-
prehendas hodiernum. Solet enim
tantum miles in aliena castra tran-
sire non tamquam transfuga: sed velut
explorator. Dandum est aliquid inter-
vallum animo, ita non ut resolvatur: sed
remittatur. Arcus non remissus aut
frangitur aut mollescit. Ocium tamen
sine litteris mors est: et vivi hominis
sepultura. Non multum autem refert
utrum omittas studium an intermittas:
sed eorum more que intenta dissiliunt usque
ad initia sua recurrit quod a continua-
cione discessit. Hoc tamen animus continuum
temperancie moderamine: ut fatigan-
do non consumat ingenium sed con-
sumet. Non semper in actu sis: sed
medium animo tuo requiem dato: sed et
requies ipsa plena sit sapiencie studiis
et cogitacionibus bonis. Prudentes enim
numquam ocio marcet. Animum enim aliquam
remissionem habet: solutum numquam. Sapi-
encia animum format et fabricat. vitam
disponit. actiones regit. agenda
et omittenda demonstrat. sedet
ad gubernaculum et per ancipitia
fluctuancium dirigit cursum: accele-
rat tarda. perplexa expedit. exequitur
ardua. infirma levat: dura tem-
perat. aspera mollit. Cogita hunc
esse sapiencie effectum: gaudium equali-
tate. Gaudium hoc non nascitur
nisi ex virtutum consciencia et vita pura.
Puritas enim mentis ex parvis mag-
na existimat. ex apertis obscura:
ex proximis remota. ex partibus tota.
Non te moveat dicentis auctoritas:
nec quis sed quid dicat intendas. Id quere
quod potes invenire: id disce quod po-
tes scire: id opta quod optari coram
bonis potest. Non quam multis. sed qualibus
placeas cogita. Si vel alicui rei te im-
ponas: in qua statim est tibi medium
descendenti cadendum est. Hortor
ut philosophiam in precordia tua dimittas.
et experimentum profectus tui capias:
nec oracione nec scripto. sed animi firmi-
tate. cupiditatum diminucione. verba re-
bus proba. Facere docet vera philozo-
phia: non dicere tamen. Maximum hoc
est officium sapiencie et indicium ut ver-
bis opera concordat: ut ubique animus
par sibi idemque sit. Quid te torques
in illa questione et laceras quam sub-
tilius et melius est contempsisse quam solvere.
Nichil inconsideracius nichil stultius
quam questionibus et rebus animum occupare:
quas nec scire utile est nec expedit.
Honestum moveat te questio honesta
moribus. cogitacionibus pacis actio mo-
da: speculacionibus divine tuos non cre-
dens. Impossibile multum et ingeni-
um est attingere velle summum prin-
cipium: cum ipsa non aliud verum principia
in omni re agitans probacione non sustinet.

habet et ipsa natura racionis metas suas:
habet et fines quos soli nature deo no-
ta sunt et apta. Quid te inflas huma-
na superbia? Quo tenderis? Quo
assurgis forcius: tanto turpius con-
quassaris. Audi illum de quo beatissi-
mus volusianus in laude mirabili
testatur scribens. In aliis inquit sacer-
dotibus per mundum quoscumque toleratur
inscia id est ignorancia: cum autem
ad augustinum ventum fuerit: legi
deesse creditur quidquid eum contigerit igno-
rare. Quid autem tam magnifico viro
super profunditate sermonis et ar-
duarum rerum disputacione contigerit
audiamus. ¶ De beato augustino
quando de trinitate librum composuit: pu-
erulum super litus maris invenit etc.

Inter miracula quedam augustini
tale de eo miraculum invenitur. Eo in
tempore quo beatus augustinus librum
de trinitate composuit: illud mira-
culum deus ostendit tale. Ypponensis
civitatis affinitate nobilis valde in
qua beatus augustinus episcopatum ministra-
bat: super litus maris pulcherrime
sita erat. Beatus autem augustinus in
consuetudine habebat ut post
diuturnum studium et laborem vespe-
re super litus maris secretius a longe
episcopis et clericis qui cum pro consilio
et negociis universalis ecclesie frequen-
tabant solus antecedens deambu-
labat: ne scilicet eius contemplacio-
nem aut studium usus colloquencium
impediret. Cum ergo sic solus ince-
deret puerulum mire pulchritudi-
nis super litus maris sedentem invenit et
qui facta in terra fossa parvula sicut
pueri in plateis ludentes solent
coclear argenteo aquam hauri-
ebat de mari: et in illam fossam
parvulam infundebat. Quem ut beatus
augustinus ita seriose sedentem vidit:
pedem mox impressit et sistit. Pro-
cedens inde puerum salutat: et
inquirit quid agat. Et puer cum mag-
no serio respondens: volo inquit
totum istud exhaurire mare: et
isti fosse si possum infundere. Quo
viso responso quasi puerili vir sanctus
in risum decentissimum concitatus
respondit. Et quomodo inquit o bone
puer hoc poteris? Ingens ma-
re est: parvum coclear quo exhau-
ris: fossa parvula in qua fundis.
Et mox puer: Possibilius inquit mi-
chi hoc facere quod intendo: quam te implere
quod cogitas. Ad hoc beatus augustinus mi-
rabiliter stupefactus: quid hoc esset
interrogat. Et puer. Cogitatum inquit
volvis et estuas volumine brevi
concludere: quod sit illud individue tri-
nitatis inexplicabile sacramentum.
Et hoc quidem antequam possis: iste
fosse parvule pocius tocius maris un-
das infundam. Hec dicens repen-
te puer disparuit. Beatus vero augustinus
christum in facto glorificans: quod vere
puer dixit mox advertit. Vide quod
ipse gloriosissimus augustinus huic rei con-
sonum in libro loquitur de baptismo
parvulorum. Ubi inquit de re obscuris-
sima disputatur non adiuvantibus
divinarum scripturarum certis clarisque docu-
mentis: cohibere se debet humana
presumpcio. Sine dispendio enim sa-
lutis promisse: multa possumus ig-
norare. Scrutande tamen sunt divine
scripture et nec earum superficie debe-
mus esse contenti: quia ad exercitacionem
nostram ita modificate sunt ut intus
semper penetrari velint. Et vide
quod dicat idem beatus augustinus in libro

de ope monachorũ ad illos q̄ sine
edificacōe fideliũ scripturis sacris
insudāt. Conferam⁹ igit̄ cũ fra-
tribus: q̄ ad nos ab estu secli ve-
niunt fatigati. Alloq̄mur eos. con-
solem̄. exhortemur. puocemus
eos: edificem⁹ in eis si q̄d ī vita
sua pro gradu suo deesse cōspici-
m⁹. Talia opa si nō facim⁹: peri-
culose a dn̄o ipa spūalia alimēta
suscipim⁹. Hec vera aūt et q̄ⁿ effi-
cax sit illa sentēcia ysaie. confun-
dent̄ omēs plectentes et texentes
subtilia: exemplo euidētissimo
sub nr̄o fere tp̄e videam⁹. Cᵐ ex.ᵐ
de symone de tornaco: q̄ blasphe-
mando xp̄m paralisi insanabili
usq̄ ad insipiencia īumētorũ p-
cussus ē. Magist̄ symō de tor-
naco parisius in theologia rege-
bat: et erat excellens ille suo tp̄e:
sed contra decēcia talis officij sup̄
modũ supb⁹ incōtinēs et supbus.
Hic cũ sup̄ omēs doctores ciuitatis
auditores habēt: et in scola corā
omnibus de hũilitate altissime
doctrīne xp̄i q̄stione p̄rehabita dis-
putacōe t̄minauit: in fine tīdē
tā dat⁹ in reprobũ sensũ. ī exse-
cranda contra xp̄m blasphemie
v̄ba ~~prop~~ prorupit. Tres sũt inq̄t
q̄ mũdũ suis sectis et dogmatib⁹
subiugarũt. Moyses. ihesus. et
machomet⁹. Moyses p̄mo iuda-
icũ p̄plm ī fatuauit. scd̄o ihs a
suo noīe xp̄ianos: tercio gentilē
p̄plm machomet⁹. Hec mora-
cuisis oculis pro hũana voce mu-
gitũ emisit: et epylencia stati
elisus in t̄rã. die t̄cio eiusdē mor-
bi vindicta accepit. Plaga ergo
eũ īsanabili pcussit corpis et

et oim̄ sciā usq̄ ad p̄ma litteraz ele-
mēta p̄uauit. Et grauiori q̄dē in-
sania cũ hac plaga pcussus ē: cũ usq̄
in die mortis sue q̄si mut⁹ cōpat⁹
ē iumētis insipientib⁹. et in luxu-
rie feditate p̄mãsit. Et vide supme
admiracōis miraclm̄: alex. dē forni-
caria cōcubinã suã noiare poteāt
et sciebat: vocabũ v̄o de trinitate q̄
iuxta eũ ad spectacũlũ ponebat.
quē olim cordetenus sciebat: post
inflictã plagã nec noiare nouit
nec valebat. Non tñ̄ sis egrediaris
ergo t̄minos constitutos: et prius
semp̄ modũ habeas ī scripturis.
Gaudent plau- Caplm̄ xlviij
sui et timiueris. Tubs natiua
sonora ē: et in ea p̄dicacōis sono-
ritas designat̄. Vnde ysaias pre-
cipit dicens. Clama in fortitudīe:
quasi tuba exalta vocē tuã. Tu-
ba hic ductilē intelligim⁹. q̄ ex ere
uel argento fiebat scd̄m precep-
tũ moysi. q̄ etiã dicit̄ iubilea: q̄
talib⁹ vtebāt̄ in festis et in neo-
menijs sacerdotes. Per has p̄dicato-
res v̄bi dei rectissime figurāt̄:
quorũ vox q̄si tuba vehemēs in-
terret iplos. nūc iustos ad r̄sisten-
dũ hostib⁹ exhortat̄. Nūc robo-
rat exemplis debiles: hic alios
in tribulacōe consolat̄. Nūc dulci-
ter cōgaudet pijs: nūc merēs de
malorũ interitu eiulat̄. Et nō īd
q̄ in textu duo ponit̄ in q̄b⁹ gau-
dent apes: plaus⁹ p̄it̄ et tinnitus.
Plausus scd̄m psal.ᵐᵃ manib⁹ fit:
q̄ dicit. Omēs gentes plaudite ma-
nib⁹. Et signat bonũ opis cũ v̄tute
conamē: qd̄ p̄dicacōis tinnitus so-
ciatũ mirũ reddit fideliũ apũ au-
rib⁹ modulamē. Ad plausũ ergo

boni operis et tinnitu predicationis
gaudeant fidelium apes: et eorum
modulamine ad vite perfectionem et
desiderium celestis patrie provocentur

¶ De devota que cum audiret predicare
de unione divinitatis: cum clamore
et sanguinis effusione disrupta ex
spiravit. Exempli gratia quoddam
referam: quod multis valuit ad incita
menta virtutis. Erat in gallie partibus
vir michi notus et carus predicator quidam
nomine iohannes cognomento polinus
Hic tunc quidem quando istud accidit erat ca
nonicus regularis in essegnies: sed
postea ad ordinem predicatorum in quo
verbum dei alligatum non esset devo
ta mente transivit. Hic iuxta ca
meracensem urbem in monasterio
religiosissimo ac devoto cantipra
tensi in choro canonicorum regularium
presentibus beghinis multis cum populo:
in festo apostolorum phillippi et iacobi
predicavit. Cumque illud verbum quod ma
net in me et ego in eo hic fert fruc
tum multum habet pre manibus:
et illi crebris versationibus miris mo
dis insisteret: virgo quedam amicula
ferventissima spiritu cepit primo intra
se fremere pre nimio doloris fervo
re et concuti omnibus membris suis:
sed cum ter aut quater aliquid diu comprime
tur crescentium pulsibus fortiarum:
tandem ubi predicator inseparabilem
mixturam exprimeret quasi vini et aque ave
bere cum deo: spiritus eius quasi mustum
absque spiraculo lagunculam cordis
eius cum valida effusione sanguinis
et clamore disrupit: et in conspec
tu omnium exspiravit. Esse brevis in
volatilibus apis qualiter ad predicatio
nis sonore tinnitum gavisa est: nec
postea se tristibus miscuit quam gau
dium intrans domini in ira super dilectum
suavit requiescat. Habet dyabolus
tinnitum et lusores suos: quorum ap
plausum servit eius et subditi gaudent
Omnium horum genere: torneamentis
milites et satellites dediti. Isti adeo
adeo fidelibus populis et plebei mul
titudini maxime nocivi sunt: ut dap
nabilibus et intolerabilibus expen
sis eorum vix ulla terrarum copia suffi
ciat. Exheredant divites rustica
tiones verbum in devastant: exspolia
tur pauperes: et vix eis relinquitur frus
tum panis. Et hoc totum fit: ut ty
nnitu applaudentium hystrionum
longe lateque probi militis nomen
deferatur. Et certe periit nomen eo
rum sonitu: quia vocum strepitu per
transiunt. Quid habet in talibus prob
miles: equo baiardo magis.
Gwilhelmus de barris miles nostro
tempore optimus fuit. Tenuit nomen eius
dum vixit: iam mortuus non auditur.
Baiardus vero equus tempore karoli vi
xit: quingentis et eo amplius annis
mortuus est: et adhuc superest fa
ma eius. Bucefalus equus magni
ni alexandri ad honorem sui mor
tui nomine suo meruit construi buce
falee civitatem. Et tu miles tu sa
telles: probitate tua quid meruisti.

¶ Exemplum de torneamento iuxta ni
siam: in quo usque ad trecentos sexa
ginta septem mortui sunt

Audi quod nostro tempore gestum sit tes
te tota theutonia. Anno circiter ab
incarnatione domini anno. ccxliii. iuxta
niciam super renum opidum nobile:
ad torneamentum multi nobiles
duces comites barones ac milites
congregati sunt. Supervenit quidam frater
conradus de ordine predicatorum cum so

cio· rogauit suppliciter et quasi cum lacri-
mis ut sibi parcerent· et desisterent
ab incepto proposito: compaterentur que christi-
anitati et afflicte miserie ecclesie· quia illo
tempore hungariam· quoniam· poloniam
a tartaris miserabiliter vastabatur.
Et cum multi essent qui ad preces eius li-
benti consensu destitissent· quidam comes de
castris sic dictus subsannauit firmi-
ter et consencientes eidem: et congrega-
tis turmis militum ferale illud tor-
neamentum infelicissime inchoauit.
Mane autem eiusdem diei ut a pluribus
ferebatur· quasi gleba ingens et lata
super aera videbatur: et circa glebam
ac supra quasi coruini generis volu-
cres crocitando volare. Nec credo
aliud quam demones has fuisse: qui
futuri mali presciti prodigium hoc de-
derunt. Nec mora cum torneamentum
fieret· milites ac satellites cum tan-
ta strage et in tanta multitudine
plurimi in morte plurimi in vesaniam·
plerique et in languores perpetuos ce-
ciderunt: ut nullus ambigeret ludum
huius non tantum hominum· sed verissime
operacione diuina demonum extitisse
Homines vero mortui usque ad trecentos
sexaginta septem computati sunt: inter
quos eciam primo mortuus dicitur comes
ille de castris· qui dicto fratri predicatori
contumaciter contradixit. Sub eadem
nocte quo die hec facta sunt· in spe-
ciebus militum armatorum iuxta vil-
lam brabancie que iska maior dicitur.
congregaciones facte a demonibus
presbitero ville teste cognouimus
Et hoc credo in leticiam tanti ma-
li. Exemplum de milite cuius pena
post eius mortem uxori illius osten-
sa est. Fuit et in theutonie partibus
sicut a fratre ordinis predicatorum au-
diuimus· quidam illustris terre mo incola fuit·
miles potens nimie deditus tornea-
mentis: mortuus est autem miserabi-
liter sicut vixit. Reliquit autem uxo-
rem deuotam valde et sanctam:
que mortuo marito ut ipsamet ma-
gistro alberto fratri ordinis predicatorum
cum fletu magno narrauit et ipse
michi. Rapta est mulier ad excessum
mentis: et vidit circa animam viri sui
demones in magna multitudine
congregatos: dixitque unus eminen-
cior ceteris ad consortes. Ponite
caligas in pedibus eius: quarum spi-
cula penetrent a plantis pedum usque
ad cerebrum. Hinc cum loricam indui-
te: cuius spicula ante et retro pene-
trent totum corpus. Hinc galeam
capiti eius imponite: cuius fili spi-
cula descendendo transeant usque
ad plantas. Hinc scutum collo eius
licite: cuius pondere membris omnibus
conquassetur. Hec omnia cum ad iussionem
principis demonum in animam mise-
ram compleret: dixit iterato demo-
nibus. Consuetudo istius erat ut
post torneamenta foueretur balneis:
et post balnea deponeretur in lectum
et iuxta eum puella tenerior: cuius
complexibus et coitu fruebatur: hiis
omnibus aptate filia. Nec mora
in flammis balneantibus anima cruci-
ata in lectum candentem ferreum po-
nitur: et iuxta eum bufo terribili-
bus oculis ad magnitudinem et longi-
tudinem lectice eius· cuius contactu vel
osculis adeo exhaustus est: ut
magis cum bufonis illius horribi-
lis quam armorum dictorum terribilium
balnei vel lecti tanti vexacio
cruciaret. Heu quam digna pena
talium fuit. Illa autem beata mulier·

que hec dispensatione dei de anima mariti vidit. omnibus diebus vite sue ex recordatione visionis adeo afflicta fuit: ut nullus posset ambigere qui eam circa cognovit: quin illa supra id quod credi posset cordibus quomodo veraciter.

De milite in torneamentis mortuo, qui ut extraheret ferrum de vulnere iussit servo. Vidi consobrinam patris mei mulierem annorum centum triginta. Hec in villa in qua nata erat Lewes Saliz iuxta Bruxellam in Brabantia, factum huiusmodi suo tempore referebat. In hac villa sexaginta milites arma portantes frequenter per prelia morabantur: ubi vir unus erat modo huiusmodi: omnes aliis militibus circumiacentium regionum sine ullo armorum presidio, exceptis scuto lateris et galea, induti tantum linea plicata tunica: torneamenta frequentius faciebant. Et contigit ut frequenter fieri solet: ut in congressu comparis miles male protectus clipeo in corde lancea feriretur. Cum gravi ergo luctu ad domum propriam corpus eius inanime sic delatum in lectello componitur. Excubias vero facientibus parentibus et amicis: fit nocte media circa corpus mira confusio. Et post horam egresso famulo et misso pro negotio prope villam: obviavit ei in equo nigro factus est miles occisus et dixit illi: Ascendas retro me: et feram te ad locum quo mitteris prope villam. Territus autem famulus ut iussus est ascendit: et cum brachiis teneret se ad latera sedentis in equo et nesciens manum vulneri lateris tetigisset: dixit miles: Fortius infige manum vulneri: et extrahe ferrum lancee qua percussus fui. Tremebundus ergo famulus fecit quod iussus est. Ad locum autem famulo ubi transmissus est veniente: dixit miles: Descende nunc et occisori meo specialiter dicas. et aliis omnibus quibus vis. ut veniant ad talem locum et videant incolumem factum de me: et in signum quod veraciter videris ferrum lancee ostendas eis. Mane ergo facto famulus eam quam iussus est fecit. Et cum ventum esset ad locum ubi venire mandaverat cum aliis occisorem, invenerunt corvorum et milvorum multitudinem infinitam: que validis morsibus cadaver miserabile discerpserunt. Sed hinc forte querendum est: quomodo occisus resurgere vivere loqui et cetera vere dicatur. Et respondemus quod in vita beati benedicti abbatis assertio beati gregorii pape sufficiat. ubi dicitur pastoris mortui corpus de tumulo surrexisse: et reversum ad propria ad puniendum familiam excitasse. ff

Possumus autem salvo iudicio meliori: probabilem satis reddere tamen. Manente adhuc spiritu corporis organismo. velut vestem homo- per corpus organizatum dyabolus intrare: et ad voces et verba reformare fauces. et ad motum membrorum arterias renovare. Non in longum tamen hoc potest: quia natura corporis fluxibilem sine anima vegetabili in robur debitum conservare non potest: quin ad lentato humore citius corrumpatur.

Est et aliud genus ludorum: plenum vanitate sub sole. Sunt enim lusores tesserarum quod adeo notum sit in mundo: ut vix aliquid nequius illis reputetur. Hoc ludo pauperes inducti fiunt: et mendicant divites. nobiles ingrati et suis rusticis viliores

Ex tesserum autem ludo desperatissi
homines fiunt: fures, raptores, ho
micide. Assueti talibus de facili
non desistunt. Ardor tantus est luso
ribus: ut omnem verecundiam perdant us
que ad verenda nudati.

Exemplum quod iudeus in ludo tesserorum deum christum et matrem eius blasphemans terribiliter exspiravit.

Fuit in
quadam villa campanie: ubi iudeus
cum christiano in sacra nocte paras
ceves in tesserum ludo consedit.
Cumque iudeus multam pecuniam per
deret: et ex hoc impatientius turbare
tur: tandem in christum torquens iniu
riam blasphemavit. Et cum ad
iactandum hasardum manus tesseres
collegisset: manus eius cum tesseri
bus fit contracta. Qui ex reprobo i
furore sustensus: cum ipsa contrac
ta manu mensam lusoriam percu
tere mitteret: iterato in christum et matrem
eius blasphemiam turpissimam
evomens: statim eversis terri
biliter oculis cecidit et exspiravit.
Christianus vero collusor eius pavore
nimio in amentiam versus elanguit:
et vitam miseram dira morte finivit.

Miraculum de lusoribus tesserum.

In brabantie partibus urbe lo
vaniensi tunc vidimus generosum et
bonum: qui in nocte sancta pas
ceves ad matutinas surgens:
transibat ante cellarium in pla
tea vel qua potissimi adolescentes
ad lusum tesserum sedentes blas
phemiis et iuramentis invicem
contendebant. Transiens ante
civis: invenit homines platee an
te cellarium: quos cum magno mur
mure plangebat hominem quendam
ignotum plagatum miserabiliter
et sanguine cruentatum. Qui cum
quereret auctorem lesionis tante: quis
esset responderunt. Isti inquiunt iuve
nes qui hic in cellario ad tesseres
sedent. Maior ergo ingressus civis
superat ludentibus tali nocte: et
eos diris verbis interrogat: cur ad
eos ingressum hominem ignotum tam
crudeliter verberassent. Attoniti
autem iuvenes negant ad eos ali
quem intrasse postquam consederant:
nullum vero ab eis vel verbo vel verbe
lacessitum. Et mox cum ante surgentes
quesivit hominem: nec invenerunt. Consi
que singuli ad seipsos: ita adver
tunt iuramentis suis terribilibus in
sum christum dominum contumeliis affec
tum: rursum in periuriis cruciatum.
Hec cum michi frater ordinis predi
catorum sub dubio retulisset: ego
ipse in dicta urbe perveniens inter
rogavi pro vero: inveni hominem:
qui sum veritatem rei: sub prestito
iuramento narravit ille ut scripsi
mus: et addidit quod dominus domus
in cuius cellario lusores sederant:
in dicto facto tanta contricione permo
tus est: ut mediante cive illo qui hec
narravit cum uxore omnia bona di
videret: et quod per usuram rapuerat i
iuriatis restitueret: et vitam sua
bene terminaret.

Exemplum de quodam nudato tesseribus etc.

Frater quoque ordinis predica
torum bonus et verdicus narravit
michi quod quidam nudatus lusus ludo
tesserum adeo desperatus est: ut
arrepto arcu sagittam in aerem ia
ceret tamquam ipsum celi dominum percussurus:
et mox sagitta reversa ante faciem
iacientis: sanguine recenti totaliter
infecta recepta est. Qui mox in reme

diabolibus laqueis resolutus. Frater quidam michi hoc narravit ad duo milia via quesitum venerit: et confessus vitam suam cum mira penitencia et devocione correxit. ¶ De chorizantibus quod valde peccant.

Est et tercium chorizancium ludorum genus. Quod quam nocivum sit in libro de civitate dei beatus augustinus insinuat: ubi narrat nausicam scipionem nobilem romanorum ducem sub sella de theatro sustinuisse: ne romani qui de novo triumphaverant in bello contra carthaginem diu tam cum imperii choreis et ludis venereis dediti vacare possent: et per hoc luderet alterius: et cessantibus bellis extrinsecis intestinis malis ad discordias moverentur. Signum in choreis est evidentissime manifestum: quod ad sinistram circuientes in qua parte hedi maledicti ponentur qui regnum perdituri sunt. quod benedictis ad dexteram a iudice conferetur. In autem secundum veridici augustini sentenciam melius est dominico die vel festo arare quam choreas ducere. et opus servile quod est arare mortale est in festo die: ergo multo gravius choreas ducere quam arare. Excusantur tamen in parte et non in toto que in nupciis fidelium fiunt: in quibus solacium modesti gaudii habere debet illos qui ad vitam laboriosi matrimonii convenerunt. Unde vulgariter dicitur virum dignum habere penam nolam cum aurea cathena suspensam: qui in fine anni de suscepta uxore non doluerit. Et quidem quam tam mala de choreis emanant. mulieres experte noverunt: tam in visu quam in auditu. tam in confabulacionibus quam in complexibus. ¶ Exemplum de p[er]cate muliere que baculo a iuxta ludentibus casu inopinato occisa est.

In villa quadam brabancie ut in-fert ordinis predicatorum narravit. mulier procax et vana erat: que in omni fere festo choreas ducere consuevit. Et factum est ut iuvenibus viris ad saltum iuxta choream ludentibus. unus ipsorum pilam ferire conatus baculus de manu sambucalis evaderet: et dictam mulierem ducentem choream percussam in capite morte necaret. Hec ut viderent omnes confusi sunt: et corpus ad domum propriam detulerunt et in feretro posuerunt. Presbitero autem cum clericis vigilias dicturo veniente: ecce taurus nigerrimus immo demon pessimus cum mugitu accurrens. feretrum cum corpore deiecit. et cornibus illud dissipatum membratim confodit: ita ut visceribus hinc inde dispersis fetor intollerabilis spergeretur. Fugientibus ergo cunctis cadaver laceratum in crastinum solum relinquitur: quousque scilicet evaporato fetore proximi eius intrare possent ad corpus: et sublatum extra cymiterium sepelire. ¶ Exemplum de eo quod chorizantes disrupto ponte submersi sunt.

In gallia iuxta laudinum sicut a presbitero ville percepimus. quidam chorizantes saltibus super pontem: disrupto ponte fortissimo in aquis validis totaliter sunt submersi. ¶ Exemplum de saltatrice: que cum adultero luctabatur.

Vidi et ego adhuc puer in choreis saltatricem procacissimam: que me presente post choreas insolenter cum adultero luctabatur: et cum cessasset subita morte percussa miserabiliter expiravit.

Est et quartum illorum genus qui in avibus celi et canibus terre ludunt. Quorum dampnacio maxime in clericis manifesta est: qui per vagaciones ludorum talium debitum christi obsequium non exsolvunt. Sed et laycis nobilibus ista damp-

nabilia esse cognoscatis: si orones co
tidianas et missas neglexerint et con
sprenerint propter illa. Unde cum a tre
ueri ciuitate cum fratribus predicatoribus
in theutonia descenderem per re
num in colonia agrippina. et multa
ab eis discerem: inter cetera frater quidam
dam narrauit dicens. Exemplum de
venatore cuius abortiuum nascitur cum
capite canino. Fuit in theuto
nia nobilis quidam venatoribus in tantum
deditus. ut nullam saltem dominico uel die
festo missam audiret: sed semper ve
nationibus intentus esset. Corripie
bat autem eum frequenter eius vxor sua de
uota deo: et ille quasi muliebres
monitus non curabat. Accidit ut
ipsa vxor post multos partus editos.
impregnata puerum pareret aborti
uum: habentem caput canis venati
ci pendentibus auribus et porrectis
Confusa ergo mater et multis ma
tronis nobilibus que astabant. consi
lium omnium fuit: ut terra cicius partus ob
rutus tegeret. Veniente ergo a ve
natione marito eius: quesiuit quis pu
er esset que obitum habuisset. Dis
simulantibus autem omnibus cum pudore:
instat miles detracto gladio ut
ei partus ostendatur. Et mox timore
compulsa: eici iubet de terra pro
lem monstruosam in triste spec
taculum dicens. Ecce quam manifesto
prodigio insipienciam tuam mani
festauit omnipotens: qui nullum ho
norem diebus festis. nullam reueren
ciam sacramentis corporis christi tri
buisti: sed vagis et vanis ludis
venationum indiscretis temporibus insti
tisti. Hec ut vidit nobilis correx
it se: et egit penitentiam de commissis
Exemplum de venatore milite qui

cum suis nocte feram insecutus est: et
disparuit nec postea comparuit
Item et quidam alius potentissimus
miles. cum multos ex subditis coge
ret secum vacare cotidie et venationi
bus insidiare: et propter hoc plerique cul
turas agrorum dimittentes: ad pau
pertatem et inopiam cum vxoribus et filiis
deueniebant. Accidit ut vna dierum
cum priuata familia domus sue miles
ingressus nemora feram impeteret:
et agitantibus canibus equo residens
sequebatur. Et cum nichil proficeret
tota die. sed semper feram videret ante
fugam: in amencia versus cum suis
omnibus feram de nocte secutus est
Et ex illa die nullus hominum vidit aut
sciuit. quid de eis fieret aut euenit
Dixerunt nonnulli et bene credimus:
quod sicut dathan et abyron hyscen
te terra viui absorpti sunt et in in
fernum transmissi. De ludo ca
tus: et quantum lubrici et venerei
sunt vitandi. Est et quoddam ludo
rum genus. quod dyabolus in condempna
cionem multorum modis diuersissimis
adinuenit. Quis enim dubitat ob
scenis et venereis cantibus. corda
etiam religiosorum ac bonorum fide
lium multociens promoueri. In
istis est tinnitus demonum: in istis ap
plaudunt vanissimi spectatores
Istis ergo coniungunt cum suis ges
ticulationibus et verbis turpissimis
ac scurrilibus hystriones. Talibus
dare est demonibus sacrificare ut di
cit augustinus. Et quam nociua hec sint: phi
losophus dicit. Nichil tam dampnosum
moribus bonis quam in aliquo specta
culo residere. Tunc enim per volup
tatem facilius vicia subrepunt: cum
eorum similitudines et exempla sen

sibus visibiliter imprimitur. Subductus est
ergo populo tenera aetas et parum te-
nax recti: quia unum exemplum luxuri-
e aut alterius mali multa mala
facit. De autem talibus applaudunt
demones: per generosum et vere
sanctum virum Goswinum dominum de Vel-
pia militem in ducatu Brabantie
veridica relatione percepi. Habebat
ille ut michi retulit famulum quendam
nocturne custodie deputatum: qui
obscenis nimis et lubricis congre-
gationes puellarum et iuvenum ca-
nens tibia et fistulis faciebat.
Hic cum semel vespere caneret tibia
et gesticulationibus et saltibus conar-
paret: vidit dictus miles mani-
festissime demonem cornutum villo-
sum vibrantibus et igneis oculis
ante tybicinem saltitare: et secundum
motum illius motibus diversimodis
congaudere. Hic cum servo dominus inti-
masset et ille nollet desistere a
dampnabili ludo et maxime per
provocationes in obscenis carmini-
bus puellarum: dimisit eum et repu-
lit. Ille vero post paucos dies repro-
ba morte percussus: vitam miseram
terminavit. Huius exempli mul-
to terribiliorem eventum in huius libri
ultimo capitulo ubi agitur de insidiis
demonum diligens lector inveniet.
Quod autem obscena carmina finguntur
a demonibus et peccatorum mentibus
immittuntur: quidam demon nequissimus
qui in Nivella urbe Brabantie
puellam nobilem anno domini mº
ccº xviº possidebat manifeste populis
audientibus dixit. Canticum hunc
celebrem de Martino ego tibi col-
legam meo composui: et per diver-
sas terras Gallie vel Theutonie
promulgavi. Erat autem turpissimus et
plenus luxuriosis plausibus cantus
ille. Est et tertius alius tinnitus
demonum dampnabilis valde:
et nocivus fidelium animabus.

Capitulum xiiii. quod prophani ludi non debent
circa funera exerceri.

De hoc fra-
trem quendam ordinis predicatorum
narrantem audivi: cui accidit quod
sub iugo. Ad predicandum villam intra-
verat et ascenderat solarium vespere
ad pausandum: et ecce in opposita
domo predicti adolescentes ad funus
defuncti convenerunt: et obscenis ca-
nentes lusibus vigilabant. Accid-
it vidit frater et audivit per op-
positam fenestram cui intendebat:
flere cepit uberrime predicator in-
famatis miseratus. Nec mora ubi
se posuit super lectum: vigilanti quedam
astitit dicens. Legatione fungor
animarum in purgatorio purganda-
rum. Hec enim mandant sine mora de-
lictis possessionibus constitutis:
Miseremini mei miseremini mei saltem
vos amici mei: quia manus domini
tetigit me. Et mox fratri. Ex hiis
inquit verbis cras tibi thema ser-
monis thema suscipies: et reve-
lles ludos execrabiles quos vidis-
ti: et inducens homines per contrarium
ut defunctorum amicorum pie subve-
niant animabus. Nec distulit frater:
in crastinum sepulto corpore mor-
tui legationem iniunctam convenientibus
populis indicare. Tantumque in illo
sermone profecit ut omnes a mi-
nimo usque ad maximum ad tantam
lacrimarum habundantiam commoveret:
ut minus fervor excitaret in populo
defunctis proximis subvenire: et
ludos quos prediximus execrabiles remo-

nere. Ab hominibus ergo apes fide
lium spiritus dyaboli: et applauden
tium et consorcia detestentur. Ex
consciencie bone nichil letius: et ma
le nichil tristius. Capitulum xlix

Hilaritate et nitore apum sani
tas estimatur. Et hoc eidem
quod Salomon in proverbiis dicit:
Animus gaudens etatem floridam fa
cit: spiritus tristis exsiccat ossa. Testi
monio consciencie bone nichil credo
letius: nichil gaudentius in hac
vita. Testimonio vero male consciencie
nichil credo tristius nichil horri
bilius in terrenis. De hoc gaudio
non solum spiritus: verum eciam participat
et caro. iuxta illud psalmi. Cor meum et
caro mea exultaverunt in deum vivum.
Hoc idem credimus et vidimus de
tristicia gehennali consciencie. ut
animo interius merore turbato:
corpus exterius tabescat. De
hoc quoddam supra modum proba
bile certissima relatione cognovi.

Exemplum quod confessus peccatum eiecit ver
mes tamquam demones ex ore.

Erat vir multis notus et clarus
in burgundie partibus. qui quidem ali
quanto tempore in iuventute conversatus:
postea a virtute tepescens: cepit
ad vicia declinare. Nec mora
squalenti mente tabescens inci
dit in languorem: nec tamen dei
manum castigantis agnovit: sed
mala malis accumulans pallore
vultus et macie quasi homo ignibus ex
ustus miserabiliter habilitabat ad
penam. Cumque nulla medicorum
cura proficeret. nec saltem alicuius
ei languentis vite causam aperire
aperiret: tandem in se reversus
solam causam languoris anime di
vina miseracione pro merito penitentis
intellexit. Confessus ergo cum la
crimis cuidam sanctissimo sacerdoti
statim ut beneficium absolucionis
accepit: in similitudinem fere bu
fonum in facie. sed diversificata
postremus animalia turpe teterrima et
prava quasi vitiorum septem demo
nia de ore simul eiecit cunctis cernentibus.
Vix modico temporis interiecto spacio
in tabe animalibus resolutis: reflore
cepit tempus prorsus et facies peni
tentis: mensque et corpore integri
me sospitatus. multis postea pro
fuit in exemplum. Unde notandum
est valde quod in ipso textu dicitur: quod
nitore eciam apum sanitas estima
tur. Quid ergo hic in nitore: nisi
consciencie puritas designatur. De
qua in libro ecclesiastici dicitur: Qui
diligit cordis mundiciam: habebit
amicum regem. Et illud quod dixit: Beati
mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt.
Tales fuerunt et sunt oculi prophe
tarum: qui a principio mundi ea que
sunt et erunt luculentissime conte
plantes: nunc implicite nunc expli
cite. nunc in tegumentis mediis nunc
verbis evidentissime predixerunt.
Huius nitore puritatis et gracie quasi
lacte candidissimo loti sunt oculi
columbarum sanctarum scilicet animarum que in
nubibus et super nubes volant: et
ad fenestras suas a longe celeste
patriam speculantes: eam audere si
nondum valide intrare. salutant pari
ter et suspirant. Intrant tamen nonnulli
cum paulo et in paradisum per spiritum
rapiuntur: sed hora et mora brevi.

Exemplum de elizabeth. que per annum
cum viro in uno lecto virgo permanebat

Monialis genere et vita nobilis

elizabeth dicta de wans· in monas
terio brabantie quod aquiria dicitur· a
cunabulis fere xpo deuotissima
fuit. Cuius sanctitati parentes eius
simpliciter inuidentes: eam militi pro
batissimo licet inuitam in coniugium tra
diderunt. Cum quo uno in lecto annum
integrum agens: virgo tamen et inpol
luta permansit. Hanc penitentem
fere tribus annis ymago crucifixi un
dique sequebatur. Et si quid inmundum quod
absit noxium cogitasset: manum de cru
ce porrectam eius pectori suppone
bat: et incommodum protinus effuga
bat. Hec et angelicis sepe assuefac
ta colloquiis: ad amena uirecta pa
radisi die quadam eiecta est. Ubi quod de
sicut ipsa michi confessa est non so
lum ex primis adhuc et tunc natis: uerum
etiam postmodum nascituris· com
munique ab illo tempore visionis usque in
finem mundi saluandi erant per similitu
dines vidit: et quod mirabilius
est in quo statu viduitatis coniugii
vel virginitatis singuli glorificandi
essent spiritu reuelante discreuit. Hos
ergo cum postea videret in vita· quorum
similitudines in celo viderat: licet eos
antea non nouisset· specialissime ex
facie cognoscebat: et subito in ictu
oculi in singulis meritorum vel statu
um differentias ~~cognosce~~ discerne
bat. Ut autem michi xpus testis et
iudex sit in die iudicii si falsum loquor
ipsemet veritatem rei in me certissime
comprobaui: cum michi statum meum quem
nisi confessor meus nullus hominum no
uit luce clarius indicaret. Hoc et
a multis aliis quibus et idem fecit certis
sima relatione cognoui. Audiuit et
illud valde miraculum: quod in illa no
bili puella elizabeth de astha cum

dentissime contigit. Hanc cum vidisset
in pompa et ornatu seculari: ut potest
illa per quos parentes eius spe posteri
tatis gaudere cupiebat: constanter dixit
ad eam. Frustra tu conaris et tui: quo
niam te perdidi in statu virginitatis per
fectissime morituram. Quod autem hoc
et quam mira occasione factum sit: ipsa
met puella nobilis et omnes qui au
dierunt mirati sunt. Hoc est gaudium.
Est et gaudium sicut dicit beatissimus
augustinus in libro confessionum quod non
datur impiis· sed eis qui te gratis
colunt: quod est sola certa iocunditas· quod
dicimus gaudium de bona consciencia et
fide non ficta. Hoc solo frui videntur
illi qui mortem habent in deside
rio· et vitam in paciencia: qui vitam
istam putant exilium: et terrene habita
tionis dulcedinem incolatum. Hii ri
sum mundi putant reputant errorem:
et gaudio decipi dicunt frustra.

Exemplum de muliere seculari de
uotissima.

Vidi mulierem iu
uenculam pulchram valde nobilem:
et rebus mundi affluenter pollen
tem. Hec a puerilibus annis viro
nobili matrimonio copulata· ci
to postmodum spreuit mundum: et
in se omnes concupiscentias eius an
nullauit. In domo mariti velut
ancilla humilis seruiebat: et ta
men ut michi vir eius dicebat· gra
tior illi erat in vili habitu quam pom
poso. Hec vix umquam ridere visa est
nisi cum deuotis et bonis: et tunc
solum iocunditate mirabili reple
batur. Ergo cum vir suus aliquos di
lectos hospites et seculares ha
bebat quos ex more festinare
volebat: aliquos deuotos occul
te mandabat· ut uxorem hospitibus

letā vode et per adventū et societa
tem illorū. Consummata autem in bre
ui venit ad mortē: et cū diu sine
in voce et exteriorū sensuū exercitio
iacuisset: tandem simpliciter oculis
eleuatis in cachinnū et risū maxi
mū excitata est: et sic repente emisso
spū cū ipa dispone ridentis faci
es iubilo et leticia plena pro ple mi
rante remansit. Nulli procul dubio
dubiū: quī illa ad conspectū angelo
rū astanciū exultaret. Caueant tamē
spūales quicq; deuoti et pii ne ex proprio motu
in morte gaudere videantur: sed cū
timore et reuerencia diem vltimū
exspectare. Et ad hoc exemplum manifes
te enarrabo. Exemplum de quoda
quē dyabolus in agone intebatur deci
pere vana exultacione

Gernerus quidā canonicus regularis
in monasterio sancti iohis in vine
is apud suessionē in gallia. vir
mire sanctitatis ut vidimus et inno
cencie. ante mortē grauissima infir
mitate laborabat: et ecce dyabolus
qui semper insidiatur nostro calcaneo. im
misit menti eius presumptuose exulta
cionis tripudiū: ita ut lingua eius
et facies eius tanto iubilo resultaret:
quod omnes circumstantes eū crederent iam
celestem gloriā intueri: et ideo
omnes in magno deuocionis et exulta
cionis spū eius exitū exspectabant.
Solus autē quidam walterus cognomē
to puus. magnus tamē merito sancti
tatis: de huiusmodi morientis tripu
dio tacitus tristabatur. Cūq; moriens
agonizare inciperet: per spacium temporis
ab illa exultacione refractus flere
cepit vberrime. Ad quē cū ergo quidā ex
fratribus inclinatus: quereret causam post
tantā exultacionē tristicie. Et ille

faciatis michi inquit quietū firmū tota
liter quiescere. Nec mora factū est ut ro
gauit: et omnibus dixit. Heu carissimi
vidistis in me suggerente dyabolo
vane et presumptuose exultacionis
audaciam: sed non permisit me
periclitari misericordie sue et dominus
qui me redarguit ab inepte vani
tatis audacia: et amonuit po
tius cū spei moderamine in dei
timore diem vltimū exspectare.
Vos autē fratres karissimi rogate
deū ut michi de ista negligencia et aliis
multis ignoscat: et iudicet me
non secundum opera mea: sed secundum
suā misericordiā saluet me.
Mox ergo ut hec verba compleuit
et omnes respondissent amen: re
solutis in fletū oculis exspirauit.
Et quidem illius hic dignissime recor
demur qui super omnem gloriā mundi
constituta dixit: quoniam omnes iusticie
nostre quasi pannus menstruate. Sed
et hic notandū. quod multos in morte
legimus exultasse: et quasi iam celestem
gloriā preuenientes in iubilo dul
citer salutasse: et hoc ut exemplo
pateat audiamus. Exemplum de quo
dam cui dominus promisit. ut in eius obi
tu presens esset. Quidā frater ordi
nis predicatorū vite bone et sancte:
lector fuit in brugensi flandrie do
mo. Hic grauiter infirmatus. cum
letissimo vultu appropinquare videretur
morti: quidā frater cū lacrimis fla
gitauit ut si quid consolacionis inte
rius accepisset a domino. sibi dicere dig
naretur. Cui ille silere non valens
pre gaudio: vere inquit accepi. quia
dominus ipse ihesus morti se mee specialiter
adesse promisit. Cui frater. Et ego
inquit per eundem dominū te contestor:

ut michi digito uel nutu innuas. cu
cum videris esse presentem. Et ille
facturum me quam libenter: siquidem dominus permi
serit. Die postmodum tercia morbo
ingravescente tabula percussa est:
et fratres in infirmariam cucurrerunt.
Prestolantibus ergo et orantibus fra
tribus. frater moriens digitum suum
cum manu ad certum locum extendit: et
diffusis oculis cum cantu letissimo
dicere cepit. In galilea ibi eum vide
bimus: sicut dixit nobis alleluya.
Quo finito: protinus exspiravit.

Capitulum .xx.m de puero qui in agone primo trista
batur: et postea letabatur. Ad idem
quoque accidit ut ego et mecum quidam
presbiter sancte vite. cuiusdam pau
percule domicilium intraremus: et ex
casu invenimus infantem iacentem et
agonizantem in cunis. Nec mora vi
dentibus et ammirantibus nobis: mor
te puer turpissima torquebatur. Ange
bat vultum angebat et oculis: et ca
put anxium contorquebat. Subitoque
depressis oculis paululum et iterum
apertis suspicere in celum cepit. et adeo
vehementissime vultu membris et
oculis exultare: ut risus et cachinnus
eius sicut in tali puero audiri ex-
tra domum clarius potuisset. Et nisi me
bra eius fascia strictius cingeretur:
extra cunas quasi tripudians exilisset.
Nec dubitavimus quin hec videremus ul
lo modo quin ad visionem ineffabilis
glorie. et contuitum angelorum. qui pu
ris et innocentibus oculis apparebant.
in tali puero tam dire et tam anxie
morienti: contra naturam talis ex
ultatio contingebat. Quid autem
philosophus de gaudio et nitore conscientie
dicat audiamus. Gaudium inquit ve
rum nisi sapienti contingit. Est enim
animi illa cum sincera quedam et mera leti
cia suis bonis verisque fidentibus: et
hoc tamen ex virtute conscientia propositus
inspirata. Nichil enim iocundius con
scientia bona et magna per beatitudinis
est etiam in presenti: nichil sibi in con
scientia. nichil sibi in mente resistere.
Quam sola vita quietem dicimus: quam
interius mente pacatam habemus.
Illud ergo vitias quod te remordet.
quod angit quod displicet: quod nullo
alio teste arguitur nisi te. Gaudium
quod foris est levius evanescit: nec sta
bili pede figitur. Illud autem quod intus
est permanet inconcussum: et si mille
pulsibus quatiatur. Hilaritate ergo
et nitore conscientie apes fidelium glo
rientur: ut in eis firmitas inviolabilis
et imperturbabilis confirmetur.

Capitulum .l.m
Dicunt quidam apes revi
viscere mortuas. si intra tecta
hyeme servetur: et ad solem verno
tempore reponatur. Hinc per propositum gratiam
que vita anime est. virtus vere penitentie
denotatur: quam utique dominus per eze
chielem prophetam indicat dicens. Nolo
mortem peccatoris: sed ut magis con
vertatur et vivat. Certa quo apes fide
lium servare debent. virtus fidelium
est: adversus quam porte inferi non
prevalebunt. dummodo desperatione
non frangatur. soli insidie potius quam
iusticie. xpo sole veniente per penitencia
am se componat: ut sic cordibus du
ratis quasi hyeme peccati fugatis
virescente veritatis tempore gratiam
capiant redivivi. Numquid qui cecidit
non resurget? Istis ysaias cla
mat. Elevare elevare consurge.
Et paulus. Fidelis sermo et omni
acceptione dignus quia xpus ihesus ve
nit in hunc mundum peccatores sal

nos fact: quorum primus ego sum:
hinc tertio vero penitentie sub meo
tempore facte exempla proponam. ¶ De pe
nitentia cuiusdam comitis spoliatoris

In germanie partibus quidam nobilis
comes sed ferus pauper spoliator:
ex misericordissima pietate diuina gra
ui infirmitate correptus est et amaris
sima perfectione contritus. omnia que
ad restitutionem posuit que habebat: et
irremediabilibus lacrimis cotidie ri
gans lectum suum: angelos et sanctos
dei ad impetrandam misericordiam inuoca
bat. Decumbens vero corpori suo tan
tum supplicium ingerebat: ut talos pe
dum et crura fricaret ad lignum. et cu
tem carnem et neruos violentia assi
duitatis diuelleret. Aquam frigidam
in hyeme tamquam ad bibendam acceptam
clam pectori et membris superfunde
bat: ut ex hac glaciali frigore tor
queretur. Nec diu post hec positus in ago
nia tanto spiritu repletus est: ut sicut
xpus de publicano euangelistam
ita et de isto fecit prophetam. De seipso
enim predixit. quod sine purgatorio ad
celum euolaret: et eo mortuo ac hen
rico rege defuncto. tota thuringia
maximis calamitatibus subiaceret
¶ Exemplum de pirata predone. qui primo he
mit postea religionem intrauit

Fuit et alius nobilis eiusdem
patrie miles: sed predo pessimus. Hic
post annos plures ad parentis lamenta
conuersus est: et facta restitutione ad
heremum transiit: et ibi multa ine
dia maceratus: seipsum per se uel so
cium omni medium vespere cum flamea
ardentis candele cera in auditu pas
sionis christi cruciabat. Hic propter se
uioris vite modum ad ordinem predi
catorum transiens: miris gestis cla

ruit. ¶ Exemplum de quodam nobili cui
in venatione apparuit miles mor
tuus: usque ad diem iudicii a duobus
demonibus cruciandus

Venerabilis et deo dignus magister
bonifacius quondam lausanensis epi
scopus relatione cognoui: quod quidam
nobilis sue diocesis venatum circa mon
tes alpium pergens. familiam suam iclu
natiuam die cum canibus perdidit: solus
que in silua est relictus. Illo ergo horren
te solitudinem. et si quid audiret
diutius expectante: tandem duos ca
nibus auscultat: quos venabulo
insonante confortans reptando mani
bus et pedibus ad locum conatur ascen
dere. iubilatrantes caniculos au
diebat. At ubi cum difficultate perue
nit: inuenit locum planum pulchrum que
valde atque eminentem inter montes
In quo quasi hominem magnum et elegan
tem forma facie tenus prostratum
videns: duas clauas ferreas ad
utrumque latus iacentis horribilibus
oculis intuetur. Hunc multis plagis
et vulneribus cruentatum dicti canes ve
natici cernebant: sed mox ad conspectum
domini sui militis obmutescunt. Post
horrorem autem assumpto spiritu. prostrato
dixit. In ex parte dei es loquaris mihi:
et quis sis et unde veneris edicito
Cui ille. Ex parte magestatis dei sum. et or
dinatione diuina tibi talis appareo:
ut in me misero pene sumas exemplum
Hortatus sum licet tibi corporalis
apparea. Miles viuens fui peccator
maximissimus. ea tempestate qua ri
chardus rex anglie. contra phillippum
regem francie plura certauit. In illa er
go expeditione que a brabantigenis in
pictauia et in gasconia facta est: ego
infelicissimus luxuriis et homici

diis debacchabar: nec in hiis aliam
condicionem vel sexum flexus misericordie
pepercit. Medio itaque tempore validissimam
febrem acutam incurri: et tamen nec con-
tritus sum tunc nec confessus nec christi
sacramenta suscepi. Instante autem hora
mortis obmutui: et ecce super spera-
tam misericordia dei preventus sum: et valida
contritione cordis permotus. Cum licet lo-
qui non possem: excussi tamen lacri-
mas: et in hiis vita deo propiciante
finivi. Nec mora defunctus sum tradi-
tus a duobus demonibus instar clava-
rum istarum ferreari tormentis usque in
diem iudicii cruciandus. Et hodie quidem
per ascensum montium istorum meam mi-
seram animam impulerunt: et iterum per
abrupta eorum eam cum dictis clavis
ferreis precipitem depulerunt. Scias
tormentum istud tam magnum et tam
diuturnum spe venie quam in fine mun-
di habiturus sum: mirabiliter releva-
ri. Nec mora: ubi spiritus ille ver-
ba ista finivit: corpus quod videbatur
aereum cum dictis clavis ferreis quasi
fumus evanuit. Miles autem qui hec
viderat et audierat: a rapinis pau-
perum et a mala vita conversus: correc-
tius amodo vixit: et multos alios
peccatores ad exemplum penitentie sua nar-
ratione promovit. Exemplum de peni-
tencia cuiusdam raptoris: qui ad
rogatum ipsius confessoris corpus suum mem-
bratim divisit. Alius in theu-
tonia multis rapinis et cedibus
per patriam debacchatus: captus ad de-
collandum positus: petivit a iudice et
obtinuit tempus prolixius peniten-
di. Et mox astanti iuveni confessori bono
dixit. Si vere amicus es: cooperator es-
to michi misero in salutem. Affer
obsecro instrumentum ferreum quod de-
trix dicitur: quo parant femine linum
suum. Quod ut factum est dixit iuveni. Suc-
cessive michi manus ulnas brachia
usque ad humeros: pedes vero et tibias
usque ad nates: postea genitalia au-
res oculos nasum labia: caput autem
ad ultimum amputabis. Iuvenis igitur
et si cum dolore quod rogatus fuerat exequen-
te: penitens ipse unumquodque membrum
antequam truncaretur instrumenti ferrei
dentibus: per inflexiones multipli-
ces et pluralitates diuturnas affligebat
dicens. Hanc penam veram propter mem-
bra vestra percipite: quibus actu nepha-
rio scelera perpetravi: et deum creatorem
meum et redemptorem offendi. Extre-
mo ergo post eandem penam trunco corporis
cum capite solo superstite: hilari vultu
dixit. O utinam nunc tormentum istud quod
respectu scelerum meorum parvum sustinui:
reiterare semel iterum actio licet in
misericordia: et in eo diutius immorari.
Et hec dicens orat cum lacrimis suppliciter
circumstantes se: quatenus sibi misero in ele-
mosinis pauperum et orationibus subve-
nirent. Hiis dictis extendit caput: et
mox a iuvene decollatur. Sed hunc
forte dicet quis [struck through] Necessariam quis
mortem et si penaliorem accivit quod me-
ruit. Quanta etiam erga tales peccatores
sit divine misericordie magnitudo: glori-
osus pater augustinus in libro collationum
contra novatum insinuat dicens. Nec
cuiusque iniquitas cogat ad penam: nec quan-
titas criminis: nec brevitas temporis: nec
vite enormitas: nec hore extremi-
tas: si pura fuit voluntatis mutatio:
excludit a venia: sed in amplissimos
sinus suos mater caritas [struck through] reverten-
tes suscipit prodigos: et velit nolit no-
vatus hereticus semper vere penitentes susci-
pit christus. Et alias idem dixit. Post

adulteriu prodicione et homicidiu
dauid dixit Peccaui. Et nathan a
dno missus dix subito ut dixes Trans
latu e pctm tuu O dulce vbu pec
caui O tres sille q portas aperuit
padisi. Aude ergo dice peccaui ysto
te terreat pudor hominis. no timor
dyaboli: no despacio pro pcto enor
mi Quid penitenti no ignoscat ?
cu effusus sanguis xpi cognoscat.
Quis homicida desperet ? cu in
spem reditur qo a quo xpus occisus
est ? Bene et optime dixit. Aliter
em nec magdalena venia. nec pe
tro fiducia. nec paulus gram ipetrass
¶ Exm de quoda qui ppriam filia
oppresserat ? cu cu epus vnu pat
nr iniuxisset: p dolore exspirauit
Ad hoc et si sirpuatle pbadu
qdam qd nro tpe in gallie ptibus
accidit: fidelissime traditu no sile
bo. Ad illu venabile viru mgrm
petr de corbeel senonensem archi
epm qda pctor qppa filia violent
oppresserat: confessionis gra venit
Confessus ergo in magna et mi
rabili contrione et lacrimis: q sicut
si vmqm posset vllo dolore uel pe
na a domino venia ipetrare Cui p
sul Ita inqt indubitant: si pniaz
sbire volueris tanti mali Et ille ve
hement exclamans volo inqt: eci
am si mille mortes me sustine vo
lueris Conlacrimatus ergo infelici
ssimo ia felicissimo peccatori: et.
ego septenem inqt tm tibi pnie
pena impono Tunc ille Quod est
ait qd pniaz tm michi flagiciosissio
septenne iniugis ? qui si viuere
usqz in fine mudi tanti facinoris pe
nis innumabilibus minuere no vale
rem. Cui presul Vade inqt et

et tantu tres dies in pane et aqua
ieiuna Tunc amplius ille plorans
contridens se: rogabat ut pniaz si
bi iniungeret salutare Supra modu
ergo admiratus et exhilaratus epus.
tande diffinitiue precepit homini
ut abiret et tantu vnu pr noster
diceret: sciretqz pro cto pctm ia esse
dimissu Nec mora ille diru eiula
tu emittens. et in tra procidens
exspirauit Nec dubia fides est. si
cut deo dignus epus postea pdica
uit: qd idem penitens sine vlla
alia purgatorii pena. ta validissi
ma contricione purgatus ad gloria
euolauit ¶ Et qm multi sunt
qui ad religione in morte confu
giunt ? quid eis habitus religionis
valeat in vltima necitate susceptus
dubitare plurimi voluerint: exm
ad hoc indubitabile et congrue
tissimu enarrabo Et impie qde
nonnulli religiosoru in extrema
hora vite penitentibus negare so
lent ? quasi tuc indigni sint recipi
qi nequaqm validi intrare voluerit:
xpus norma iuris oimodi sero
penitente in cruce latrone para
disi ianuas comite introduxit
¶ Exm de quoda pposito q morte
ad ordine recipit: tonsurat. iungit.
moritur et saluat. Sicut sup
dicto walteo de mensebordh fra
tre ordinis pdicatoru narrante cog
noui: contigit qd qdam magnus
ppositus madeburgensem ciuitate
vespe quasi in crastinu recessurus
intraret Et ecce in pmo sompno
subita infirmitate copulso. priore
frm pdicatoru cu festinacoe mada
uit Veniente ergo priore pposito.
rogauit instanter cu lacrimis: ut eu

recipet et mox vestiret. Cum prior et ab
manet hoc fieret: quia in hoc fratrum conse
sus erat requirendus. Et proposito negocio inquit
scio quod sentio: crastinum vix habebo.
Si diligitis salutem meam anime mee: festi
nate recipere penitentem: quia certus sum quod in
hoc seculo non saluabor. Ut ergo instan
ciam viri prior vidit: perrexit domum: conuen
tum excitauit: et requisiuit consensum: alle
gat sufficienciam viri ad ordinem: etiam
si adhuc adviuat. Innuit mox conuentus
defertur infirmus in domum: receptus induitur
communicatur inungitur: et ante diem vita defungitur.
Nec mora in monasterio primo ciuita
tis monialis quedam vidit in sompnis quod a
prefamilias in loco commodo
resideret: ad quem cum multi fratres ordinis
predicatorum quasi post laborem pro de
nario diurno accedere viderentur:
extremo quidem ignotus frater tarde
tamen protendit manum ut denarium
acciperet. Talis quidem frater: quem prefamilias
intuitus denarium inquit sed non modo
accipies: multis prius remediis ex
purgandus. Hec cum dicta monialis pres
bitero monasterii retulisset: quasi sciret
si quis fratrum defunctus esset. Cui ille presbiter
se fuisse vespere in domo fratrum: infirmum
vel defunctum neminem respondet:
mane post primam venit supprior fratrum
predicatorum qui se premiserat predicare con
uentui: dixit se predicare non posse: quia
defuncti fratris talis sepulture inter
esse debet. Itaque verificata est predicta
visio monialis: et manifeste monstra
tum est quod multum prodest collatus habitus
penitenti: dummodo pura fieret mu
tacio voluntatis. Est et aliud in
gens malum in quibusdam religiosis:
qui in recipiendis apostatis penitenti
bus nimis inmites sunt et difficiles.
Exemplum de apostata cui ordo ne

gatus fuit: et ideo impenitentissime
mortuus est. Novi quendam fratrem or
dinis predicatorum virum litteratum et mag
num: qui cum apostatasset ab ordine
et grauissima infirmitate correptus
humiliter regressum ad ordinem peteret nec
impetraret: impenitentissime mortuus
est desperatus mortuus est. Et apparuit
in aquaria monasterio brabancie sanc
tissime moniali: ostendens se perpetuo
condempnatum: sicut ab ipsa eadem
accepimus que hec vidit. Et ego quidem
dico: quod nollem illi in morte petenti
ordinem vel habitum pro toto auro
arabie denegasse. Credo enim certus
sum quod occasionem illi mortis perpetue
prebuerunt: qui ei in extreme vite peri
culo misericordiam denegauerunt. Rogo
igitur et contestor omnes per aspersionem
sanguinis ihesu christi: ut tale quid caue
at omnis ordo. Nam sicut pro peccato
achor quondam electus dei populus flagel
latus est: ita et nunc pro tali excessu quamvis
tamen in infinitum maior esse demonstratur.
Quid enim regula aurea vel pallium
coccineum: ad animam christi sanguine preci
oso redemptam. Nec tamen solus
delinquens quis: verum etiam totus
ordo vel consentiens vel dissimulans
flagellatur. Discant ergo apes fide
lium et si quis mortue per peccatum mit
tentur etiam per bona opera misericordie prima
nere: nec frangi desperatione vel te
dio: si mox plene ad libitum in vivi
dum robur gracie non resurgit. Ne
patris ergo mortalibus primo cum vir
tute resiliant: deinde consciencia stimula
ta humiliter conterant: ut hinc con
fessi sine fictione cum lacrimis vel do
lore per penitenciam reviviscant. Certe autem
prudentie sit penitenciam agere in hac vi
ta: exemplum subsequens demonstrabit.

Exemplum de infirmo cui optio data est an tribus diebus in purgatorio vel uno anno in infirmitate permanere vellet

Erat vir fidelis et bonus sicut predictus magister Albertus frater ordinis predicatorum et postea Ratisponensis episcopus sibi ab aliis qui rem familiariter noverant traditum referebat: qui postquam diutina paralisi quam sanguis fecerat maduit in languore gravissimo. Cum uno per annum modice tribulatus: rogavit cum lacrimis dominum ut tanto languori finem imponeret data morte. Nec mora missus ad eum angelus domini dixit ei. Exaudivit dominus precem tuam: sed eligas quod vis. aut tribus diebus purgatorii pena torqueberis si nunc decedis: aut si adhuc per annum in languore permanere volueris: sine ullo purgatorio ad superos evolabis. Tunc ille penam presentem recolens. nec futuram advertens respondit maiori potius eligo: et non tantum tribus diebus. sed quantum tibi domino placuerit in purgatorio tribulari. Fiat inquit angelus secundum verbum tuum. Nec mora languens morte solutus est: et eius anima in purgatorio deportata. Uno ergo exacto die: venit angelus ad locum purgatorii ubi anima torquebatur. et dixit ei. Quid nunc agis anima? que pro unius anni languore tribus diebus elegisti in purgatorio detineri. Cui anima. Non seductor non angelus: qui me in penis multis annorum curriculis pro tribus dierum spaciis fefellisti. Et angelus. Non mora inquit. sed inestimabili tortura decepta es: quia non nisi unum diem de tribus in purgatorio peregisti. Tamen tibi adhuc si retractare volueris quod elegisti. dominus miseretur ut ad corpus tuum quod nondum sepultum est reporteris: et per annum unum languorem quem expertus es paciaris. Cui anima. Immo inquit. ut non per unum annum tantum: sed usque in finem mundi languore etiam detinear acriori. Hoc dicto anima reportatur ad corpus. et per unum annum languore detenta. multos quibus hec retulit ad penitentiam animavit: et post annum unum iterum defuncta. transiit ad superna.

Exemplum de beghinis que ardebant in membris quibus magis peccaverunt

Proinde circa millesimum ducentesimum ~~anni~~ vicesimum sextum annum incarnationis dominice. res mirabilis accidit in opido Nivellensi. In hac urbe ut pluribus adhuc viventibus notum est: mulierum devotarum que beghine dicuntur. nunc late diffuse per orbem religiositas inchoavit. Harum plures que magis spirituales erant igne sacro acriter sunt accense: et hoc in membris tantum quibus magis peccaverunt: postquam ad agnitionem venerant veritatis. Alie in lingua propter linguine vel loquacitatem. alie in auribus contra susurrium: alie in manibus contra opus illicitum vel contactum. alie in pede vel tibia contra immoderatum discursum: alie in pectoribus medio contra cogitationes turpes. vel temptationum consensum mirabiliter torquebantur. Hoc per tempus secundum maius et minus quo peccatis et negligentiis fuerant irretite. In ecclesia ergo beate Gheertrudis virginis deportate extincte sunt: et membra que ignis exusserat ut in aliis consuetum est eidem grata speciali miraculo contra naturam ad colorem et formam pristinam redierunt. Et ne hoc casu sed miraculo fieri probaretur: quedam puella vite secularis de suburbio Nivellensi

allata est igne sacro succensa clamans
et dicens. O sancta gheertrudis
virgo. beghina non sum. ut quid ergo
succendor. Et sic mora manus illius
adusta cum parte brachii residua ce
cidit quasi carbo. Et hoc velut beata
gheertrudis puelle manifesto miracu
lo responderet. beghina non es:
et ideo sicut beghine non fiet tibi.
Plures ex hiis quas dicto modo curate
sunt vidimus post et ante. Beati
ergo et felices illi sunt: qui hic et non
in futuro peccata luere meruerunt.

Vita apium longissima cum sit
septennis: nunquam aut ultra de
cem annos durare possit. Quid autem
in septenario numero est: nisi septifor
mis gratia spiritus sancti. Et quid in de
nario est nisi legis decalogus figura
tur. Ex hiis duobus tota vita pen
det christiani. in hiis versentur apes fide
lium: preter hec nichil liceat. nichil
libeat in hac vita. Quadrata tibi sit
quasi forma moralis vite et modus:
et ex hiis resultat gratia septiformis.
Et vide qualiter. ut scilicet spiritu sa
piencie quo ad deum homo regatur
interior: et quo ad contemplacionem divi
ni vultus validius attendat. Spiritu
vero intelligencie in natura vite quo
ad proximum per mentis inferior ordi
netur: et ad sui regimen homo ex
terior gubernetur. Spiritu autem consilii
super precepta ut vendat omnia et
det pauperibus: nudum que christum seque
tur nudus. et tremens altior attraha
tur. Spiritu vero fortitudinis contemp
tis prosperis. contra adversa et aspera
solidetur. Spiritu autem sciencie legem imple
re festinet: ut in compage caritatis
per unitatem pacis et fidei coniunga
tur. Spiritu vero pietatis per compas

sionem liquefiat et mollescat: ut in omni
bus et ad omnia pietatis ordinetur. Postre
mo spiritu timoris pondus anima capiat in
propriam moderamen: et per hoc in ea omnis
peccati rubigo et macula destruatur. Et
hec septiformis gratia secundum septem proprie
tates vel effectus ignis quem spiritum sanctum
significat: diversitate donorum in eodem
spiritu plenius operatur. Et hii septem effectus
vel proprietates ignis sunt. quibus significantur
actus spiritus sancti in septem do
nis. Retrograde tamen ponuntur: ut
primus ultimo. et ultimus primo velut
ordo preposterus attendatur. versus Destru
it emollit. coniungit consolidatque: Altius
attollit. illuminat. ignificatque. Ignis
enim destruit rubiginem: et spiritus timo
ris expellit peccatum. Ignis emollit id
est liquefacit: et mentem spiritus pieta
tis per compassionem emollit. Ignis
coniungit multa scilicet ligna in unum
cinerem: et spiritus sciencie que est caritatis
multorum mentes in unam pacem et fidem.
Ignis consolidat. ut vasa figuli pro
bat fornax: et spiritus fortitudinis
mentes fidelium contra adversa robo
rat. Ignis illuminat: et spiritus intellectus
docet nos omnem veritatem oris cordis
et operis. Ignis attollit altius: et
spiritus consilii non solum in preceptis. sed
etiam super precepta mentem erigit.
Ignis ignificat id est fervertem effi
cit: et spiritus sapiencie id est sapide sciencie men
tem ad contemplacionem accendit.
Verum ergo tabernaculum dei in hominibus
quod in vicissitudine temporum septiformi
talibus lucernis septem in omnem decorem
et gloriam illustratur: ut ex hiis in
decalogo legis precepta domini lucidis
sima resplenderet. Hec ergo et si
columpna lucis in nocte a tenebris re
uelet: in die presentis vite ignorancia

status sui quasi nubibus caligine ne-
cuanescat inter eius adumbrabat. Nescit
enim homo an odio an odio an amore
dignus sit. Exemplum de beata lutgarde que
monialis ab angelo salutatur. Sub
hoc dubio cum illa pia lutgardis sanc-
ta monialis ut in vita eius describitur sinus
langueret diucius: et cotidianis lacri-
mis certificari se posceret: etiam in preti
bocem ad se manifestissime factam audiuit
Secura esto karissima: quia placet domino vita
tua. Ad horam ergo pia lutgardis ex-
ultans: cepit iterum ut prius vehemen-
tius formidare. Accidit autem visitatam
esse: uel sit veniens consolari. Certo
non est eam passus misericors dominus
diucius tribulari: cum ecce vir specta-
bilis et ignotus omnibus locutorium
ubi moniales sedebant introiuit.
Salutatis breuiter omnibus: postulauit
piam lutgardem citius accersiri. Que
ut venit salutauit eam: et omnibus
audientibus dixit. Hec tibi mandat
xpistus. Iam secura viuas de cetero:
quia in te domino bene complacuit. Hec dicens
iuuenis sine mora disparuit: nec
ultra restabat quarere vnde venerat vel
quis fuit. Exemplum de quodam qui
territus est a demone: cui dominum sua
tiret celesti lumine consolatus est.
Vidimus et iuliacum quendam ca-
nonicum cantipratensis cenobii. Qui
cum diu vitam innocentissimam tenuisset:
a demone nocte quadam quasi sinus ex-
territus plena voce clamans et eiulans
rogauit dominum: ut si saluandus esset: ei
signum aliquod demonstraret. Nec mora
patente celo et lumine circumfulsus:
ad spem viuam festinantissime solabatur.
Nec hoc mirum erat: quia beatus homo
cui celum patebat. Quod autem de bo-
no mortis et beata morte philosophi
sentiat audiamus. Non est vita grata:
mortis est condicio oportuna. Grata
autem mortem intelligas: qua nichil in
consciencia reprehensibile sentiens:
mortem gratanter expectas. Mori fe-
licius est: dum in pace versatur. Tolerabi-
lior est qui mori iubet: quam qui male
viuere. Non enim viuere bonum est: sed bene
viuere. Non sapiens semper cogitat qua-
lis vita non quanta sit. Citius autem mo-
ri aut tardius ad rem non pertinet. Be-
ne autem mori est effugere male viuendi
periculum. Nichil melius eterna lex fecit:
quam quod nobis vnum introitum ad vitam de-
dit: exitus multos. Bono loco res
humane sunt: quia nemo nisi vicio
suo miser est. Nobis aduerso hoc corpus
liber esse: tamquam semper migraturus ha-
bita. Cum venerit dies ille qui mixtum
hoc diuini humanique secernet tempus: hic
nisi veneit inquit ipse me michi reddet.
Nec nunc tamen sine me sum. Sed gra-
ui terrene mole detineor. Per has mor-
tales moras: quibus illi meliori vite
preludit. Quidquid illic circa te iacet re-
cum tamquam hospitalis loci sarcinam specta.
Transcendum est: excutit natura rede-
untem sicut intrantem. Non licet
plus efferre quam intuleris: ymo etiam
ex eo quod ad vitam attulisti: pars magna
ponenda est. Equo ergo animo mem-
bra tua superuacua dimitte: et corpus
inhabitatum diu pone. Scindetur:
obruetur: abolebitur. Veniet qui te re-
uelet dies. Tunc nature tibi archa-
na retegentur: discutietur ista caligo
et lux vndique clara circumdabit. Yma-
ginare tecum quantus ille sit fulgor: ut
syderibus inter se lumen miscentibus
nulla serenum vmbra turbabit:
equaliter splendebit omne celi latus:
dies et nox aeris infima cessabit

Tunc in tenebris te vixisse dices
cum totam lucem et totam aspexeris? quam
nunc per angustissimas vias ocu-
lorum obscurissime intueris: et tamen
admiraris illam iam procul. Quid tibi
videbitur divina lux cum illam suo loco vi-
deris? Hec cogitatio stolidum illi spei illi habi-
tudinem non sinit: ut hunc leto ex-
as in id quod semper et mortis compendio
inites quod in perpetuum non tollatur. Hoc
ergo unum dictabis: vitam contempnere.
Nemo enim illam bene regit nisi qui con-
tempsit. Vita non est imperfecta si est
honesta: ubicumque desines tota est.
Non est magna res vivere. Magnum est
honeste vivere prudenter fortiter: nam
vita si moriendi virtus abest servitus
est. Quomodo fabula sic vita non quam
diu sed quam bene sit acta refert. Nihil
teneres si prudens adverteris. Vitam se-
queris, fugit illa; mortem fugis et il-
la persequitur: nec est unus omnium qui eam
dat. Vide ergo mors ne sequatur: vita
fugiat. Studiosus hoc dolore me aliquid
effice: ut ergo mortem non fugiam nec
vitam sequar. Et maiori animo ad
emendationem nostri debemus attendere: quo
semel nobis tradita est perpetua bonorum
possessio. Mors quam pertimescimus et
recusamus intermittit vitam non eripit.
Veniet iterum qui nos in lucem exponat
dies: et ideo equo animo debes reditu-
rus exire. Sic nos gerere debemus non
tamquam nos propter corpus vivere debeamus:
sed tamquam non possimus sine corpore.
Ante senectutem curavi ut bene vi-
verem: in senectute ut bene moriar.
Bene autem mori est libenter mori: ut
satis vixerimus nec dies nec anni fa-
ciunt sed animus. Mors autem finis est a
transitus. Nec ergo desinere timeo id
enim est quasi incepisse nec transire: quia

nusquam tam anguste ero. Noli huic
tranquillitati confidere: in momento
mare evertitur. eodem die ubi luserant
navigia sorbentur. Nullius rei felicior
amissio est: quam que desiderari amissa non
potest. Liquet tanta hominum imprude-
ntiam: ut timore mortis cogantur ad
mortem. Vere beata mors que melioris
conscientia conditionis leta suscipitur. Non
vitam deserere querulatur qui potius ingerit
tedium quam consoletur. Properat invenire
quod firmum est et perpetuum morte mansurum:
nisi enim properemus relinquimur. Agit
non agitur velox dies: in se iam rapimur.
Omnia in futurum disponimus: et inter
precipua letissimus. Tu ergo fidelis
apis anima vitam tuam contineres? et
semper exercebas in gratia septiformi: et
etiam decalogo legis perfecte consumes

Hyeme latent et — cap. iij
tacent, vescuntur melle quod estivo
tempore congregaverunt. Hyeme dicimus
medium tempus quo anima exuta de
corpore transit ad requiem vel ad pe-
nam: et diem resurrectionis ultimam
quo anima sociabitur corpori et immorta-
litate perpetua perfruetur. Et bene dicitur
latent et hoc corpore in sepulchris:
quod daniel propheta in pulvere dormi-
re distinxit. Et bene dixit in pulvere:
quia secundum quod primo homini dictum est pul-
vis es et in pulverem reverteris: corpo-
ra generaliter in pulverem resolvuntur.
De hac conditione excipitur corpus christi
quod non vidit corruptionem: quia tertia die
resurrexit. De hac secundum verba domini au-
gustinum corpus excipitur beate virginis:
de hac ut vere credimus ewangelis-
ta iohannes. qui sicut fuerunt socii pas-
sionis: ita et iuste sint consolationis
cum christo iam immortalitate vestiti.

Capitulum xiiii de sancto theodolfo cuius corpus

fere annis sexcentis iacuit incorruptum

Quidimus et corpus cuiusdam sancti:
quod annis fere sexcentis manserat in
tegraliter incorruptum. Qua autem
occasione hoc viderim breviter enar
rabo. In urbe germanie treverensi
europe antiquissima civitate structu
ra quedam mirabilis erat: que helene
constantini matris palacium dicebatur.
Hec ne ab civibus posset comparetur in
preiudicium civitatis: a civibus comdestruc
ta. In cuius latere a parte aquilonari orato
rium parvum inventum est: in quo alta
re ex alabastro nitidissimum erat:
et in latere dextro sepulchrum. Scriptum
vero supra sepulchrum in pariete
legebatur. Sancte theodolphe peti
mus nunc miserere. Ad sepulchrum ergo
civibus pariter adunatis vocati fra
tres predicatores. et ego casualiter
superveniens. deposito autem lapide cor
pus invenimus incorruptum: et apto
feminale ad cooperiendum nature se
creta manus supra verenda dimissas.
De permissione vero civium manum et dex
teram quam in sacrificio corporis christi
vivens extenderat inde abscidi:
et in Lovanium fratribus predicatoribus
dedi. Huius reliquias capillorum et un
guium in antiquissimo monasterio
iam dicte civitatis quod horreum dicitur:
cum superscriptione veteri ac aliis reliquiis
inveni. De hoc beatissimo viro et fratre
eius beato theodrico qui in alia parte struc
ture supradicte manu natus inventus est:
fama antiquissima ferebatur. Fuerunt
ambo filii sororis cuiusdam impera
toris romanorum: quorum beatus theo
dolfus iussu avunculi filiam regis
britannie desponsaverat adhuc
puer. Cumque adolescens factus spe
gratioris vite sponsam nollet acci
pere in uxorem: sed virgo in perpetuum
remanere: cesar indignatione commo
tus illum de patria expulit. Qui treve
rim veniens et habitum monacha
lem suscipiens: quasi in artissimo
specu in loco que diximus se reclusit.
Erat autem lectus eius lapideus cum cer
vicali lapideo: iuxta oratorium quod
predixi. Decedit autem credit frater eius:
et beatam vitam in eodem loco duxisse.
Decreto autem consilio populi civitatis
sacrum corpus in ecclesiam fratrum predicatorum
translatum est: et retro altare digna
veneratione locatum est. Revolui postea
cronica temporum: et de hiis duobus fra
tribus scriptum legi: quod sub clodoveo
rege francorum hii viri sanctissimi
floruerint. Credo autem salvo iudicio
meliori. digne quidem beatum theodol
phum pro signo et incorruptione virgi
nitatis in carne: incorruptionis
etiam gloriam in corpore suscepisse.
Unde in libro sapientie dicitur. Incorruptio
facit proximum esse deo. Iusticia enim
perpetua est et immortalis. Iniusticia
autem mortis est acquisitio. Gloriosus deus
in sanctis suis. mirabilis et in ma
iestate sua: qui etiam pulverem nostrum
ita glorificat in presenti. ut digne
in eo future resurrectionis gloriam
pleno pectore fiducialiter sperare
possimus. Similiter plurima sanctorum
innocentium corpora. sub herode passorum
vidimus incorrupta. Quantum ergo et
quare sanctorum corpora veneramur:
beatissimus augustinus in libro de civitate
dei declarat dicens. Quod quanto venanda
sanctorum corpora defunctorum. Si enim
paterna vestis et anulus tanto cari
ora sunt filiis. quanto magis erga paren
tes maior affectus: quanto magis corpora
beatorum quibus dignius coniuncti atque per

fectus in omne opus bonum usus est
spiritus sanctus. Certum est quod hii qui hono
raverunt sanctos: multa beneficia
per eos sunt experti. Et de hoc quidem
exempla plurima. ¶ Exemplum de fratre
quem docuit beata virgo benedictiones
contra dyabolum et sanatus est

Frater ordinis predicatorum cui hoc
accidit quod subiungo: narravit michi
nunquam se per annos plurimos dormi
visse. Jacebat enim in infirmaria: spiritui
vix herente carne tamen deditus erat
servicio matris Christi. Dictis autem a fratribus
matutinis nocte quadam usque ad laudes:
domina nostra cum ingenti lumine apparuit
fratri infirmo dicens. Ego mater Christi et
patrona ordinis tui venio premunire
te quod in similitudine habitus tui dy
abolus ut malus frater adveniet: sed
contra hunc verbis huiusmodi te signa
bis. Benedicat me deus pater qui me
cuncta creavit ex nichilo. Benedicat
me deus filius: qui hominem perditum san
guine reparavit proprio. Benedicat me
spiritus sanctus: cuius salvet me pie
consolacionis infusio. Et diu senti
es protracte debilitatis incommodum:
sed in proximo convenientibus fratribus
in unum facies quod inspirabit tibi:
et integram recipies sanitatem. Hec
dicens pietatis mater statim disparuit.
Frater autem qui per plures annos vix
ad dormiendum oculos clauserat:
spacio psalmorum qui in matutinis et
laudibus dicebantur protinus obdor
mivit. Excitatus autem in cantico Bene
dictus: vidit dyabolum in specie fratris
in habitu venientem. Qui in paula
tim crescens: domus fastigium at
tingebat. Frater memoratus verborum me
moriter que a pietatis matre didicerat
consignavit se: et mox dehiscente
terra hostis antiquus patuit magna
ruina. Paucis inde diebus quo hec
gesta sunt evolutis: de predicatione
fratres undique convenerunt. Quibus lotis
et rasis: frater debilis secundum iussa patro
ne ordinis inspiratus dixit. O deus
omnibus piorum laborum retributor ser
vorum tuorum sudores quos gratis oculis
intueris: respice nunc ad me indig
num famulum tuum: et me participem
digneris efficere eorum qui in istis la
boribus et sudoribus tui famuli me
ruerunt. Hec dicens sordes loture
fratrum in uno alveolo congerens
et suo capiti superponens: sanitatem
non solum capitis verum eciam tocius
corporis cum omni integritate recepit.
Hunc postea et laborum multorum
pacientissimum vidimus: et in predi
cacionibus continuis expeditum.

¶ Exemplum de sacerdote quem dyabolus in
specie mulieris seduxisset: nisi sanctus
bartholomeus sub specie peregrini sub
venisset.

Fuit sacerdos quidam
vita et officio dignus qui beatum bartho
lomeum apostolum specialiter diligebat:
et in sua solempnitate plures quam alio
tempore recreabat pauperes. Accidit
autem ut in festo eius celebrata mis
sa demonem in specie pulcherrime
mulieris honesti habitus et decen
tis statim extra ecclesiam inveniret:
quam salutatam rogat ut secum ad pran
dium declinaret. Qua annuente mox
ducta est: et ad mensam cum sacerdote re
sedit. Iuxta solitum autem nullus pau
perum invitatur. Non inmemor ergo
beatus bartholomeus devoti erga se
presbiteri et frequentissime servien
tis: venit ad portam illius in specie
pauperis et mendici. Quo clamante
occurrit famulus domus ingressum

negat: precepit post prandium elemosinam expectare. Cui apostolus benigno vultu: hunc, inquit, expecto. Sed iterum dicas domino tuo ut respondeat et renunciet michi quid illud sit quod in rebus mundi mirabilius est: et tamen unius pedis spacio terminatur. Subridens ergo servus venit ad dominum: exponit illi mediam hominis questionem. Cui cum sacerdos respondere non posset: susurravit illi mulier in aure: facies, inquit, hominis est, quia tot hominibus diversificata consistit: ut nullam sit similis alteri specie vel natura. Questione ergo soluta remittit presbiter. Et cum solutam laudasset apostolus: vade, inquit, queras adhuc ex parte mea: quid sit magis proprium hominibus in rebus habitis. Regressus ergo servus: querentis verba proponit. Super hoc etiam nescio sacerdoti mulier in aure respondit. Proprium, inquit, in rebus habitis est patria. Solucionem ergo servus susceptam a domino: defert ad portam. Quam cum iterum laudasset apostolus: sapienter, inquit, due questiones solute sunt: adhuc addam et terciam et quesitam. Vade et queras a domino tuo ex parte mea: quot miliaribus via ab inferis extendatur. Regressus servus tercio iam verba proponit. Et hoc quoque presbitero ignoranti: mulier in aure susurrat dicens. Hoc melius nemo novit: quam qui viam sepe eundo ad inferos mensuravit. Hanc cum servus susceptam a domino suo responsionem reportasset ad portam: bene, inquit apostolus, respondit dominus tuus. Vade ergo et dic illi. Et quis est ille qui viam sepe ad inferos mensuravit? nisi nequissimus demon qui in specie mulieris prandentis tecum sedens tibi in aure susurrat. Et te ad concubitum illecturus erat: nisi ergo Bartholomeus cui devote servisti te misericorditer prevenissem. Nec mora ubi servus hec domino nunciavit: statim ab oculis eius evanuit demon. Qui nimium stupens a mensa surrexit: et currens ad portam ut suum liberatorem cerneret non invenit.

Quatuor ecclesie inter cathedrales ecclesias sancte speciali usu dignitatis et scribi solent et dici: ut sancta romana ecclesia. et sancta iherosolimitana ecclesia. sancta treverensis et coloniensis non ab re venerabiliter nuncupantur. Sancte enim dicuntur: quasi sanguine tincte. Fuit enim sancta romana ecclesia sanguine tincta: precipue apostolorum petri et pauli. et innumerabilium martirum aliorum. Sancta vero iherosolimorum ecclesia. ipsius christi gloriosissimo sanguine dedicatur. Sancta vero treverensis ecclesia exceptis particularibus martiriis quibus a principio fidei frequenter extitit coronata: tribus vicibus tamen tota illa civitas pro christo martirizata legitur et occisa. Sancta vero coloniensis ecclesia. ab illo gloriosissimo virginali collegio. cuius numerum solius dei sciencia comprehendit: noscitur triumphata. Licet ergo undecim milium mulierum virginum in principio collecta dicatur: tamen tot milia virorum mulierum. nobilium et ignobilium cum illis euntium et redeuntium a roma coniuncta et cum eis martirizata sunt: ut merito ex profluvio tanti sanguinis. sancta id est sanguine tincta dicatur. Unde quidam cesarius papa. et multi episcopi. reges atque regine. quorum nomina cum

corporibus lapidibus inscripta inter
tumulos sacrarum virginum reperta sunt
et levata. Haec ideo memineri(m):
ut miraculum quod dicturus sum gratius
accipiatur audiatur. Exemplum de quadam
defuncta que revixit et exercitium xi milium
virginum honorandum predicavit et
iterum obiit. Bruxella urbs no
bilis est et magna brabancie. In
hac hospitale pauperum est precipue
caritatis et religione preclarum.
In isto soror est quedam multo labore
viduarum satagente: que gravi infir
mitate detenta rebus humanis excep
ta est. Cumque ab hora diei tercia usque
post vesperas mortua iacuisset
revixit subito et erexit se: convo
catisque sororibus et omnibus qui presentes
erant dixit. Virginalem illum exer
citum coloniensium virginum cotidie ve
nerata sum: et earum precibus nunc a
purgatorio liberata. Et ob hoc ad
vitam redire compulsa sum ut omnibus
earum memoriam digne habentibus affu
tura in morte suffragia nunciarem:
dummodo de vita tales erant quibus
oratio valere posset. In hoc testimonio
reddo spiritum iterato. Et mora facta
dixit et fecit. Exemplum de quodam no
bili infirmante quem beata virgo ad
eum veniens cum pixide curavit.

Narravit michi dominus guilhelmus
de aska villa brabancie vir nobi
lis et devotus quia cum extra terram
positus in expedicione fuisset infir
matus est usque ad mortem: et penitus
a medicis desperatus febre acutissima
laborabat. Fuerat autem semper de
votus et suppliciter erga gloriosam vir
ginem mariam. Et ut vidit nullum se
habere vel sperare remedium medico
rum: ad patronam suam tempore appropinquato
rum divine maiestatis fida mente con
versus est. Et facta nocte media: ap
paruit ei gloriosa mater cum pixide
medicaminis salutaris. Quo puncto
sub momento sanavit. Et dixit ei
Ecce sanus factus es: vitam tuam cum opor
tune poteris commutabis et ut de
siderasti iam postmodum mancipa
beris servituti. Hanc igitur post
hoc facto intravit phisicus: et contra
naturam sine ulla crisi invenit hominem
integraliter sospitatum. Hic postmodum
uxoris vinculo diu violenter detentus
est: sed postmodum licenciatus ab illa
de consilio nostro ad domum milicie
theutonicorum hospitalis beate marie
cum magna devocione transivit. Post
quem et alium quendam et filium eius commi
lites intrasse cognovi. Quorum pri
mus quarto mense ingressus sui iux
ta toletum obiit: et eadem nocte in bra
bancia amico suo apparuit. Secun
doque apparens genibus pene tenus
peccati speciem pro quo in purgato
rio punitur ostendit. Huius ordinis
fratres commendabiles valde referunt:
et fidelissimos terre sancte et in eius
milites strenuissimos perhibent(?).
Sed et aliud de veneracione sanctorum
devotum valde et stupendum audi
vi miraculum ab hiis fratribus ordinis
predicatorum: qui personas per quas gestum
est cognoverunt. Exemplum de quodam
qui pulsato signo vesperarum incipere
noluit: et cum postea incipere incepit
aureum nummisma magnum reperit

In theutonie partibus miles quidam
ad deponendam herbam de prato
conduxerat falcatores. Illis ergo
falcantibus in vigilia cuiusdam sanc
ti ubi tempus vespertinum advenit: per
villas in circuitu pulsabatur. Et mor

unus ad socios falcatores: desista
mus inquit ab opere: quia iam vespe
re compulsante. Sed cum illi nollent: pri
mo magis confunderent admonentem:
ipse mox opere derelicto ad vesperas
ivit. Tercio autem die ad opus imper
fectum cum ceteris rediens: vidit
quod antecedentibus aliis se solum fal
care postremus oporteret: et propter
hoc ab aliis est derisus. Paciens
tamen ferens risus omnium et cachin
nos: ubi manum ad falcem posuit:
ante se pendentem in surculo gra
minis dragmam invenit et immense lati
tudinis auream mox invenit. Curua
tis ergo genibus cum lacrimis dominum
benedixit. Quo clamante concurrunt
socii: concurrit et miles pratorum
dominus: videntque divinum miraculum. Scrip
turamque miles litteratus in nummo vo
ce patria legens: hec ut interpre
tari potuimus continebat. Quamvis
dei me comperet et in domum mere
degit pauperis: qui non infregit diem
sancto celebrem. Hanc dragmam
uxor militis fere marca argenti pau
peri emit: et multis postea rei
geste probacionem ostendit. Exemplum de
quibusdam qui per reliquias beate ka
therine a fluxu maris liberati sunt.

In hollandie partibus reliquie
beate katherine virginis in hospitali
quodam celebres continentur: habentes mi
nistri hospitalis ad domus suas ecclesias con
ferebant. Et accidit una dierum ut
in via positi: fluxum maris statim
solutum obvium sibi venire viderent.
At quoniam divertere non erat a fluxu: con
turbati sunt usque ad mortem. Sed
unus confidencia plenus: cum capsa
ubi erant reliquie fecit circulum in are
na: et flexis genibus in oratione circula

rentibus intra circulum adiutorium beate ka
therine virginis invocabat. Mira res.
Veniens fluxus circulum circuivit: ele
vavit se mare et spumas intumuit:
ita ut patulo desuper celo ascenderet et
cubitos quadraginta: in circulo autem stanti
nec sola gutta aque defluxit. Viri au
tem qui intra erant novem numero quorum
unum vidimus exspectaverunt: quousque
mare recurreret ad sinum suum. Illa
secundum poetam modum temporis: et vomit
et potat dira caribdis aquam. Et tunc
exultantes per totam terram: inauditum mi
raculum post transitum iordanis conso
nis laudibus vulgaverunt. Facta au
tem sunt hec anno circiter ab incarnacione
domini mcc° quinto. Testes geste rei
fuerunt illi qui in navigio positis
in circulo succurrere voluerunt. Hec
suffragia sanctorum quantum ad vivos:
ad mortuos vero sanctorum suffragia
plurima referuntur: de quibus non nulla
que sine ulla hesitacione cognovimus re
feremus. Exemplum de quodam qui ad pre
ces iohannis ewangeliste per beatam vir
ginem de purgatorio liberatus est.

Vidi quendam canonicum tam carum
sibi esse: qui se in religiosissimo can
tipratensi cenobio ad ordinem transtu
lit regularem. Illa cum beatissimum apostolum
et ewangelistam iohannem in vita ferventissime
dilexisset: post mortem illius concanonicus con
canonico eius in visione visus est appari
torem huiusmodi se videre. Accessit iohannes apostolus
ad gloriosam virginem matrem christi: rogans
suppliciter sic dicens. Ecce anima ami
ci nostri torquetur in penis: venias ob
secro et liberes eam: quia et si in vita
perfecte non vixit: tamen vitam suam
pro magna parte correxit. Flexit mo
ta annuit virgo virginum: et ad purga
torium descendentes animam liberatam

adduxit: et secum transferunt ad superna
Cognoscimus hoc per illum qui hoc vidit
et testimonium perhibuit: et scimus quia
verum est testimonium eius. Hyeme
ergo presentis temporis quod sub multis tri-
bulacionibus ducitur sancti in corpore
quasi in pulvere latent et dormiunt:
et melle pro cibo utuntur quod estatis tempore
congregaverunt. Tempus estatis est
vita gracie in presenti: in qua fideles quasi
sanctis actibus meruerunt: ut secundum
apocalipsim opera eorum sequentur illos:
et medio tempore inter diem future resur-
rectionis et mortem anime eorum eternis
epulis perfruuntur. Si vero nequaquam in presenti
purgate sed purgande post hanc
vitam decesserint: tunc vivorum pos-
sunt suffragiis adiuvari. Et hos
dicere possumus ꝯcibos. quibus anime fideli-
um exute de corpore avidissime recur-
rant: et hoc tamen si in vita bonis operi-
bus meruerunt. Frustra enim tunc divite
epulone guttam et tunc fatuis virginibus
oleum flagitant alienum: quia non hic
ꝯprium et si non ad totalem liberationem suf-
ficiens habuerint. Certo autem deside-
rio anhelant anime in purgatorio ut
amicorum suffragiis adiuventur: mani-
festo miraculo quod in galliis accidit
demonstrabo. Exemplum de quodam qui
libenter pro defunctis celebravit:
cui citato coram episcopo plusquam mille ani-
me astiterunt. Erat presbiter admo-
dum pauper et tenuis sed devotus val-
de ad universas animas que in purgatorio tor-
quebantur: adeo ut omnibus diebus nullo
excepto missam pro fidelibus defunctis
celebraret. Accusatus ergo apud
episcopum et citatus: et confessus veritatem
simpliciter compellebatur ut mandato episcopi
staret iuraret et fideiussores poneret
pro emenda. Iuravit ergo presbiter: sed

angustiabatur ubi fideiussores acci-
peret qui sponderent. Nec mora oculi
compellentis episcopi sunt aperti: et plusquam
mille manus in aere quasi ad sponden-
dum pro presbitero vidit extensas. Quo
viso presul attonitus pro presbitero dixit:
Sufficientes habes qui spondeant pro te.
Vade et de beneficio Christi et meo:
misse officium exercito pro defunctis
sicut prius. Septem autem modis
suffragiorum iuvari animas in purga-
torio liber machabeorum primus ostendit:
ubi symon septem pyramides circa se-
pulchrum parentum suorum et fratrum
legitur statuisse. Et possunt sumi hec
septem pyramidarum suffragia in
uno versu. Fle. pete. ieiuna. vigila.
da. redde. celebra. Fle. hoc est plora.
non sicut ceteri qui spem non habent:
sed secundum ecclesiasticum in mortuum produc
lacrimas. id est in altum duc ad deum scilicet
Lacrime enim temperant calorem ignis
purgatorii. Si autem lacrimas alias
inmoderatas pro mortuo fleveris:
inanes sunt et nullum refrigerium pre-
stant. Exemplum de quodam quem lacrime
matris inanes a gloria retardabant
Matris religione didici quod
narro. Avia mea filium primogenitum
habuit: indole insignem et decore
precipuum. Quo mortuo inconsola-
biliter doluit: nec forte sine presagi-
o futuri mali. Nam post illum alium ha-
buit qui pompa vanitatis illectus: dila-
pidator paterne hereditatis prodi-
galissimus fuit. Mater autem ut dictum
est inconsolabiliter lamentante appa-
ruerunt ei iuvenes in quadam via: et
visum est ei cum ingenti gaudio gra-
dientes. Cuius memor filii cum inter
illos non esse videret et fleret: ecce post
alios filium lento gradu subsequentem

agnouit. Cum mater cum grandi cla
more dixit. Et quid est fili quod solus es
et non cum aliis gradientibus retardatus.
Cum ille in toga laterali magnum aque
pondus ostendens: ecce inquit mater
lacrime quas pro me tamen effudisti:
quarum pondere ab aliorum prosecu
tione retardor. Ad deum ergo lacri
mas commutabis: et in presentia cor
poris christi sacrificium cum elemosinis
pauperum pro me cor pium et deuo
tum effundas: et tunc liberabor ab
omni modo quo nunc grauor. Nota
hic lector dispensatorem diuina uel
ad consolationem uel ad correctionem matris
se dixisse mortuum iuuenem iam bis
lacrimis a comitatu sodalium retar
datum: quod meritis quidem uiuentium
cum a defunctorum adiuuari possunt:
sed nullis prorsus de meritis spe
diri. Secundum suffragium defunctorum
notatur cum dicitur pete id est ora. Vn
de secundo libro machabeorum dicitur
Sancta ergo et salubris est cogita
tio pro defunctis exorare: ut a pec
catis soluantur. Referam ergo quoddam:
unde istud lucidius patet sub exemplo

Exemplum de ottone imperatore quomodo
et qualibus suffragiis a purgatorio
liberatus sit

Ottone imperatore
mortuo quedam cognata eius in monaste
rio virginum preerat: que zelo castimonie
tam subditos mire feruebat. Ob
seruans ergo die quadam fenestram lo
cutorii summo mane: quendam leniter
pulsantem audiuit. Qua aperta: ecce
imperator apparens matertere dixit
Defunctus ego sum: et in purga
torio excrucior penis. Dirigas
ergo nuncios ad diuersa deuota ce
nobia. et decies mille psalteria
pro me legi facias: ita ut ad sin
gulos psalmos accipiat decem
ictuum disciplinam: et ad unumquemque
versum addat salutationem angelicam aue
maria et orationem dominicam pater noster. Psalmus
vero de profundis quando accipit disci
plinam dicatur. Talibus enim remediis
post mortem uiuens promeruit liberari.
Et nota quod idem otto benignissimus
imperator anno precedenti mortem
suam infinitam annonam tempore caristie di
uersis monasteriis et pauperibus dimi
serat larga manu. Sine mora nunciis
missis ut precepit matertere: nego
cium eius ab omnibus summa cum deuotione
susceptum est atque perfectum. Apparens
ergo matertere ad eundem locum fenes
tre quo diximus in aurora: tanta clarita
te circumdatus est ut nullo modo eum cer
neret sed audiuit. Gratias ago tibi: et
pro me misericordissimo domino gratias
age: quia iam a penis exemptus ad gloriam
transeo sempiternam. Ne mireris lec
tor quia ab illis audiui qui interfuerunt
diutius languori et morti: quod omni die
sacerdotibus christi dorsum suum tradidit
flagellandum. Et eius contritio tanta fuit:
ut ille cuius supra fecimus mentionem re
dignus conradus hildemensis episcopus
testaretur. uix se posse credere: quod otto
imperator post tantam contritionem primam
uel ad horam post mortem purgatorium
sustineret. Tertium suffragium defunc
torum est ieiunium. Unde dauid ieiu
nauit usque ad solis occasum mortuo
abner: et tu similiter super mortuum tuum
quousque feruorem uindicte dei quem
sol iustitie dicitur sensibus mitigatum.

Exemplum de quodam per suffragium
matris de penis liberato

In villa que appellatur Lonamum iuuenis
quidam dissolutus et leuis: languore de
cubuit. Rogatum ergo matris labi

presbiter leprosorum vir pius et zelator
animarum. venit ad iuvenem: et eum ad con
fessionem peccatorum et penitenciam sedulus
invitavit. Qui modicum morem in multa valde
contricione confesso. et non multo post mor
tuo: iste pro eo continuavit ieiunia.
et usque ad quinque annos quasi irremedia
bilibus lacrimis protelavit. Ergo ut
ipsum tempus completum est: die quodam
dominico dicto lambertus presbiter mortuus
est et sepultus. Septimana ante feria quinta
predictus iuvenis manifeste apparuit
michi sic dicens. Ecce nunc karissime
adiutorio tuo ad requiem transeo de
gravissimis penis quas pertuli pro pecca
tis: et mecum dominus lambertus presbiter qui
me ad confessionem et cognicionem pecca
torum meorum salubriter provocavit.
Per quo et aliis multis quos ad pe
nitenciam salutis adduxit: multa
mercede cumulabitur primiorum. Vide
ergo lector quante mercedis sit docere in
scios. viam salutis ostendere: et ad con
fessionem et penitenciam trahere peccatores. Similiter
hoc quoque sine grandi mercede negari non
vivientes compati mortuis: et eos quoque
per in oracionibus vel ieiuniis adiuvare

Quartum suffragium defunctorum
est vigilia: vel alius labor in afflic
cione corporis sui. Unde in libro regum
2o dicitur. quod respha filia haya concu
bina saul. ab inicio mensis substravit
sibi cilicium super petram: et non permisit
aves vel bestias lacerare corpora
suspensorum: donec stillaret aqua
de celo super interfectos. Quid per
suspensos nisi excruciate in pur
gatorio anime designantur. Per res
pha fidelis amicus iuvare debet.
vigiliis vel labore ab inicio mensis.
hoc est defectus vite in morientibus: secundum
quod in ecclesiastico dicitur. Super mortuum
plora: defecit enim lux eius. Per aves
et bestias hoc est tortores de
mones lacerare non sinas dum sup
pliciter exorando: nec a labore ces
ses donec stillet aqua de celo super
interfectos: et pietate divina eas
consolans et consolatas liberatas.
Huius suffragii exemplum in vita venera
bilis xpine descripsimus.

Exemplum de xpina que medietatem purgatorii cuiusdam comitis suscepit in se

Ludowicus comes lossensis nobi
lissimus inter theutonicos erat: vir sa
gax ingenio. et in armis exercitatus
et strenuus. Hic virginem xpi xpinam
miro amplectebatur affectu. Cumque
extremus ageret xpinam ad se vocari
fecit: et in conclavi ceteris secedentibus
omnibus remanens sine mora comes
virtute qua potuit erexit se: et sup
plex ante pedes xpine toto corpore
factus. ei omnia peccata sua cum maximis
lacrimis recitavit. Et hoc non pro in
dulgencia quam dare non potuit: sed
ut magis ad oracionem pro se tali pia
culo moveretur hoc fecit. Mortuus er
go comes eidem xpine manifeste ap
paruit: et se traditum acerbissimis
in purgatorio tormentis ostendit.
Cui pia mulier non modice miserta
ta respondit. Age nunc et vade hinc:
et secundum divinam misericordiam penam pro pec
catis exsolve. Ergo vero in meo corpo
re exactura supplicia: dimidiam tui
purgatorii partem excipio. His ita
quoque gestis. videres xpinam non multo
post tempore certis horis secundum quod anima com
itis alternis doloribus torquebatur: flam
meis vaporibus. interdum vero frigoris
algoribus cruciari. Loca vero in quibus
comes peccare vel insaniis falsis
gaudere solebat: lacrimis irremedi

abulib(us) irrigabat. Longo p(ost)
tempore idem comes ante morte(m)
sua(m) ei apparuit: et gr(ati)as agens
illi ea(m) contemplante ad sup(er)na tra(n)
siuit. ¶ Secundu(m) suffragiu(m) pro
a(n)i(m)ab(us) (con)sistit e(st) dare elemosina(m). Unde
in libro 2⁰ machabeoru(m) dicitur:
q(uod) vir fortissim(us) iudas collac(i)one
facta duodecim milia dragmas
argenti misit ih(er)osolima(m): offer
re ea ibi pro peccatis mortuor(um).
Item in iii. c(apitulo) ecc(lesi)astico dicitur:
Sicut aqua extinguit igne(m): ita
elemosina extinguit pecc(atu)m. Et in
daniele dicitur: Peccata tua elemosi
nis redime. Sup(er) hoc suffragior(um)
articulo in gestis sancti (et) mag
ni regis karoli legim(us) q(uo)d subiun
go. ¶ Exe(m)plum de quoda(m) q(ui) militis
auunculi neglexit de equo testa
mentu(m): qui pro eode(m) milite duc
tus e(st) ad purgatoriu(m). Eide(m) re
gi miles q(ui)dam in armis stre(n)nu(us)
seruiebat a(n)nis multis. Hic ad
extrema p(er)ductus: ad se (con)sobrinu(m)
suu(m) que(m) solu(m) habebat sup(er)stite(m)
euocauit dicens. In comitatu re
gis ia(m) a(n)nis lr̃ p(er)stiti: michil in
mu(n)do p(ro)prij possidens: nisi q(uo)d ad
miliciam p(er)tinebat. Et ecce solu(m) e(st)
equu(m) optimu(m) habeo: et ex hoc statuo
testame(n)tu(m). Me ergo mortuo vendes
equu(m): et pecunia(m) pro a(n)i(m)a mea to
taliter erogabis. Pollicitus e(st) cliens:
ut ei preceperat auunculus. Mortuo aute(m)
milite satelles vidit equu(m) validu(m)
et audacem: et eu(m) nec vendidit nec
pecunia(m) pro eo soluit: sed eu(m) reti
nuit statutu(m) auunculi p(ar)uipendens.
Circa dimidiu(m) vero a(n)nu(m) tra(n)sactu(m) spa
ciu(m): a(n)i(m)a defuncti apparuit satelliti
dicens. Non curasti facere q(uo)d pro a(n)i(m)a

mea statuera(m) libera(n)da: et ideo me
dio t(em)p(or)e quo p(er) elemosinas liberari
debuera(m): passus sum graues penas.
Sed ecce nu(n)c iudiciu(m) dedit o(mn)ip(otens) pon
derator o(mn)i(u)m: et om(ne)s eius assessores
angeli iustu(m) e(ss)e decreuerunt: ut a(n)i(m)a mea
ad requiem tra(n)seat, et a(n)i(m)a tua penas
accipiat quas exactur(us) adhuc fuera(m)
in tormentis. His dictis repente dispa
ruit. Et mox satelles grauissima(m) in
firmitate(m) incurrens: q(ue) gesta erat sa
cerdoti confessus e(st): et no(n) multo post
mortuus penas q(ui)b(us) timebat exsoluit.
Vide ergo lector q(uan)ti pecc(at)i sit et delic
ti amicoru(m) vel pare(n)tu(m) retardare tes
tame(n)ta: q(uod) si effectu(m) haberent accelera
rent ad gloria(m): q(ue) si no(n) habeat a glo
ria differu(n)tur. ¶ Tertiu(m) remediu(m) de
functoru(m) e(st) reddere si quid iniuste ra
puerint vel habuerint. Teste en(im)
beato augustino: no(n) dimittitur pec
catu(m): nisi restituatur oblatu(m). Et illud
terribilissimu(m) q(uo)d dicitur in septuag(inta)
Ve qui predaris: nonne et ipse preda
beris. Huius rei exempla plurima:
quoru(m) unu(m) verissimu(m) noui. ¶ Exe(m)
plum de quoda(m) q(ui) p(ro)pt(er) debita non soluta
purgatorium sustinuit. Narra
te en(im) fr(atr)e ordinis p(re)dicatoru(m) his
verbis audiui. Pater ait meus contra
(con)militone(m) suu(m) viru(m) diuite(m) (et) poten
tem inimicicias exercente: fabru(m) ha
buit in vicino q(ui) equos suos et eoru(m)
q(ue) fecerat longo t(em)p(or)e sufferrabat.
Post hec recidit faber in languore(m):
et expensas per obliuione(m) vel in
curia(m) nullus soluit. Mortuus e(st) aute(m)
post a(n)nos fere triginta pater meus:
et apparuit manifeste cuida(m) fide
lissimo seruo suo: gerens i(n) manib(us)
suas flamantia equoru(m) ferrame(n)ta
dicens. Dices vxori mee ut soluat

tali homini tale debitum: quo sic vexor
Post hoc non multi dies effluxerant
cum ecce servus ille cum amarissimis la-
crimis venit ad me: et quod vidisset ex-
posuit. Conlacrimatus sermo: a bona
inventione ingredimur. Audit illa quod actum
sit: addit et lacrimas. Accessit ad fabrum
diutina tabe prope consumptum: querit si pa-
ter meus ei in aliquo moriens tene-
batur. Tunc ille cum lacrimis suspirans
dixit. Heu carissima domina etiam fere
in una marca: sed affectus longo te-
dio et inopia incidi in languorem et
silui usque modo. Nec mora mox solvit
pauperi in integrum debitum. Et mox
soluto debito illo cum aliis debitis
multis ut michi illa secreto narra-
vit: et pater meus in huiusmodi appa-
ruit. Videbatur illi videre illum in balne-
o a summo capitis usque ad yma pedum
quasi veste longa totaliter involutum.
Cum ille dixit. Apprehende funem: et
exsolvas me. Soror illa sic cum funis
accipiens et paulatim ligatum exsolvit.
Et statim illi congratulans: et gratias
agens sic inquit. Prius fueram obliga-
tus in pena: quoadusque solveres que
tenebar. ¶ Septimum et ultimum
remedium defunctorum est celebratio
missarum. Oblatio enim corporis Christi:
absolvit a debito culpe et pene.
Unde in egipto per comestionem et
esum agni populus israheliticus libe-
rabatur: et sanguis agni paschalis
in superliminaribus ponebatur contra
angelum vastatorem: et serpens eneus
in palo erectus est contra morsus ser-
pentum. Et psalmista. Parasti in
conspectu meo mensam: adversus
eos qui tribulant me. Beatus Gregorius
papa in dyalogo scripsit quendam suum
fratrem a purgatorio liberatum: pro quo

triginta diebus sacramentum corporis Christi
est oblatum in altari ¶ Exemplum de duce
defenso ab exercitu dealbatorum: quos
ipse de purgatorio liberaverat
Sed et frater quidam ordinis predicato-
rum qui terras et maria multa peregri-
nando peragravit: narravit michi
quod dux dives et potens valde super-
vacuis expensis deditus erat et glo-
rie secularis. Qui ad correctionem via
sedula cum grandi prodigalitate consiliis: con-
vocatis suis omnibus dixit. Ut video vi-
deo in vita quam hactenus duxi mea salus
non est: et vitam inutiliter et dampnabili-
ter iam expendi. Volo ergo expensis
parcere et minuere familiam: ut abla-
ta restituere et elemosinis redimere
peccata que feci. Et factum est sic. Hoc ut
viderunt sui detrahere ceperunt domi-
no suo. Nec propter hoc dux sapiens des-
titit ab inceptis. qui prius re-
stitutis iniustis larga manu cepit
erogare pauperibus: instituere ca-
pellanias: maxime ad celebrandum
missas in subsidium animarum que in
purgatorio torquebantur. Quod cum sedu-
le ageret vidit dyabolus et invidit:
et nobiles illius contra eum crudeliter
instigavit. Qui pariter coniurantes
regem quendam contra eum inimicicias
exercentem. sed impare viribus adierunt
Dixeruntque regi. Dum iam contra dominum
nostrum ducem durum animum habuisti:
licet ad placitum tibi non successit
Nunc ergo tempus invenire poteris
oportunum: ut te vindices ad opta-
tum. Dux enim solus clericorum fabulis
deditus. segniter sua expendit et
improbe: et nulli nobilium suorum im-
pendit beneficium vel honorem: per-
facile erit vobis utpote nobis contra
eum in subsidium venientibus tote terre istius

propluribus deuoluatur. Nec mora ut
audiuit rex letus effectus est, et habi
to consilio nuncios tamen remittit ad
ducem occasiones calumpnias ingemi
nans: quod eum sepius per iniurias op
pressisset, nunc vero illi vellet red
dere talionem: nisi se dederit et sua.
Et in hoc illi constituit certum diem.
Hec ut audiuit dux, mandauit
nobiles et proceres terre sue: et
quid rex sibi mandauit insinuat.
Et illi quasi vno ore respondentes dixe
runt. Hactenus nos ut seruos et
fatuos reputasti, solis mundi se
ductoribus clericis inhesisti, nunc
te muniant illi et consulant in aduer
sis: tibi autem nec succurrere volumus
nec valemus. Hec ut vidit dux
vehementer expauit: et mox se
conferens ad castrum munitissi
mum solius dei auxilium implorauit.
Medio autem tempore condicti diei
duce prospectante per propugnacula
cum quibusdam: vidit ingentem exer
citum albatorum in equis albis, clipe
is cruce rubea consignatis emi
nus venientem. Et mox stupens dix
it suis. Aliquid videtis aut illa que vi
deo. Et illi. Nichil inquiunt. Et mox
omnes cum duce supplices preces dan
tes ad dominum: viderunt innumerabilem
exercitum albatorum. Tunc dux cum
quibusdam suis exiens: genua cur
uauit. Cui obuius vnus ex multis
milibus eleuauit eum dicens. Ne ve
rearis fidelissime principum venturi
regis   aduentum. Assunt illi
diuino iussu parati iuuare te: quos
elemosinis et missarum suffragiis
de purgatorio liberasti. Medio autem
tempore condicti diei liberabuntur et alii: qui
nobiscum in tuum adiutorium sunt venturi.

Et hoc dicto: omnis illa albatorum
turba disparuit. Dux vero reuersus in
castrum cum suis omnibus benedixit dominum.
Ad diem ergo tempore procedente rex
cum infinita multitudine suorum vel
aliorum nobilium qui contra dominum suum
ducem totum terre populum adduxerunt, quasi
si de victoria certus aduenit: et in pla
nicie iuxta castrum cum mira multi
tudine se diffudit. Venit et illi ob
uius dux minime alacer vultu et ani
mo audacissimus: statimque ubi castrum exiuit
cum paucis, illi tanta et innumerabilis
exercitus celestis multitudo coniuncta
est: ut ex aduerso castrorum celestium
multitudo regis quasi modica vide
retur. Quod ut vidit rex et omnes qui secum
erant validissimo timore concussi
sunt: et aduertentes magnalia sum
mi dei, proiectis armis obuiis ma
nibus in terram prostrati sunt: et ad
voluntatem ducis cum propria vita et
rebus totaliter se dederunt. Nec mo
ra dux diuinam misericordiam in se recog
noscens misericordiam cum omnibus fecit:
et firmissimis conditionibus ordinatis
obsides pacis accepit. Et ubi par
inter ducem et regem omnimoda con
uenit: congregacio celestis exercitus
repente disparuit. Hinc denique
factum est ut rebus in summa tranquillitate
pacis, gratias deo exercitus in commune
persolueret: et glorificaret in suis
mirabilibus diuine maiestatis: et
sic quisque cum gaudio ad propria remearet.

De quodam in purgatorio exul
tante, qui cognouit nati pueri et
futuri presbiteri vel liberatur.

Et nos veridica relatione didici
mus quendam defunctum subito et ad
penas purgatorii transeuntem, cuius
dam sanctissimi viri precibus restitutum

ad vitam. Hic tale quod vidisset et auditu
in purgatorio referebat. Iam cuius-
dam quam prius in vita cognoverat gra-
vissime torquebat. In mediis ergo
ignibus subito illa exultabunda cla-
mavit: Eya misericordissime domine
deus: nec in fine oblitus es mei
Cum anima consors in pena. Unde inquit ti-
bi in miseria tanta in tot suppliciis exul-
tare? Et illa: Certo inquit exultabun-
da tripudio: quia michi stare a domino
datum est in hoc instanti natum puerum
qui longe post futurus est presbiter: in cuius
missa quam celebrabit primam ab hiis
penis ad requiem evolabo. Exemplum
de patre auctoris huius libri qui respon-
sum habuit quod per post futurum filium
a purgatorio posset liberari: quem post-
ea si celebrare pro eo distulisset argu-
ebat. Sed et patrem meum ut me
adhuc puerum ad litterarum studium et
vitam celibem provocaret: sepius
michi cum lacrimis et devotione refere-
tem audivi. Cum inquit mare transissem
terram sanctam Iherosolimam visitare:
veni in montem quem nigrum vocant ubi
sparsim multi viri sancti heremite
domino servierunt. Uni ergo eorum peccata
mea confessus sum. Consilium accepi
me de facili meas culpas non pos-
se diluere. Sed si filium haberem et
hunc ad litteras ponerem fieretque
sacerdos ydoneus Christo: potissime per
hunc me posse iuvari. Huius occa-
sione consilii in scola datus sum. Et
spero divina suffragante gratia tam pro me
et si minus ydoneum quam pro aliis quos
publice in sermonibus vel secreto in
consilio ad ordinem pro illo efficaciter
inducere potui: adiutus sit multis

modis. Michi quorum Christus testis sit
quod si quando pro eo celebrare distulissem
alias impeditus. ipse michi appare-
bat in sompniis: et manibus osten-
sis plagis plurimis vulneratis. me
utique quare patrem filius non iuvarem
sinceriter arguebat. Exemplum de
presbitero qui audivit in missa cla-
mantes. festinate pacem recipere etc.
Sed et in austrie partibus sicut per
abbatissam quandam piam et religi-
osam audivi. quidam sanctissime vite cis-
terciensis ordinis fuit: qui in
missa celebrata pro mortuis ante
participationem corporis Christi cum diceret
agnus dei qui tollis peccata mundi do-
na eis requiem. audivit voces cla-
mantium a remotis: Festinate festi-
nate pacem recipere: quia iam missa
ad finem appropinquat. Cum mox ut sta-
bat corpus Christi tenens in manibus fit rap-
tus in spiritu: et vidit innumerabilium
animarum multitudinem festinantem ad
pacem: et aliis recedentibus ac
succedentibus aliis clamantes precep-
ta pace festinate festinate: quia iam
missa appropinquat ad finem. Sic monachus
stetit a prima fere hora diei usque
ad horam nonam: [illegible] prestolantibus
aliis et querentibus quid stans haberet
immobilis. Tandem ergo reversus
ad se finivit missam. et precipiente
abbate cunctis quid vidisset exposu-
it: et post paucos dies ipsemet mo-
nachus vitam finivit. Hiis lector au-
ditis quis salvo meliori iudicio du-
bitare poterit. ut spiritu sancto [illegible]
ordinante in ecclesia dei antiquitus est
statutum: ut in missa pro fidelibus mor-
tuis nec pax prebeatur vivientibus neque
detur: sed tantum requiem animabus ut per-
hat multe amodo a laboribus requies

tant. Compendiose que de racionibus et exemplis septem de defunctorum suffragiis evolutis: generaliter de statu triplici animarum que ex hoc seculo transierunt visionem mirabilem et indubitabilem referemus.

De visione rusticani ad matutinas ante tempus festinantis: de triplici statu hominum post hanc vitam

Cum in brabancie partibus predicarem et una dierum dicta missa, intentum alias socium itineris prestolarer: venit ad me homuncio rusticanus et pauper habitu et forma despectus devotissime petens ut eum audirem. Annui: consedit et dixit michi. Annus iam fere elapsus est cum essem in domo mea in nocte vigiliarum sancte katherine super stramina iacens: audivi campanam ut michi videbatur istius ecclesie resonantem. Surgens ergo ut pergerem ad ecclesiam: uxor mea que in lecto alio quiescebat clamavit ad me. Quo vadis miser? Et ego. Ad matutinas vado: quia pulsatum est. Et illa. Ipsius miser necesse agitat te: quia in primo sompno adhuc est. Nichil autem curans quid illa diceret: usque ad atrium ecclesie properavi. Et ecce occurrit michi sacerdos quidam ignotus, vestibus sacris indutus: stola per modum crucis in pectore redimitus. Qui dixit michi. Appone cor tuum ad ea que tibi monstravero. Et mox super atrium edito signo crucis surrexit populus tantus: ut eum vix spacium quinque iugerum capere potuisset. Et erat populus ille supra id quod dici potest aut credi miseria miserandus: nudus penitus et per omnia sevis plagis et cruentatis vulneribus laceratus. Post moram sacerdos ille iterato edito signo crucis disparuit populus. et alius multo minor numero et horrore surrexit: habitu quidem pauper et colore pallidus quasi macie multa et tabe confectus dissimiles persone secundum magis et minus. Iterato post hoc sacerdos signo crucis edito populus repente discessit: et surrexit populus prioris numero quem solus atrii spacium capere potuisset: longe dissimilis claritate et gloria omnibus hominibus mundi quos unquam vidi. Erant autem vestimenta eorum sicut nix a sole irradiata: et facies omnium splendore iocundior. Et dixit michi sacerdos. Discerne istorum trium populorum dissimilitudines quas vidisti. Prima illa miserrima gens sine ulla contricione discedens a seculo eternaliter dampnata est. Secundo apparentes cum contricione sed non peracta penitencia mortui sunt: sed illi quidem adhuc gravissimis penis detinentur. sed tandem purgati pervenient ad regem. Tercia autem gens populus electus est: qui peracta penitencia cum domino gloriantur. Hoc dicto cum ipso populo sacerdos disparuit: et mox ad matutinorum officium campana pulsabat. Ego autem auditis matutinis et missa de die regressus sum domum: et tribus mensibus elangui post istam terribilem visionem. Peracta ergo narracione diligenter perscrutatus sum quis nam esset homuncio talis: et inveni eum esse conversacionis huiusmodi. Circa octo iugera terre arabilis habebat cum domo: ex quibus sibi et suis victum necessarium sed tenuissimum elaborans partes etiam pauperibus erogabat. Ter in ebdomada ieiunabat: sine lineis sine calceis in distinctis temporibus incedebat: frequenter in pa

bus numquam super lectum aut cul citra re
cumbebat. Et alia plura. Talis erat
homo qui michi fidem in omnibus de
hiis que dixi me narrabat faciebat:
maxime cum in verbis eius et facie di
uinam videre gratiam relucere. liij

Estate prodeunte et quasi longo
hyemis tedio fatigate exci
tatis membris et aliis excussis crimi
nibus: exultatione multiplici in auras
liberas spaciantur. Hic manifestis
sime post finem mundi resurrectionis
gloria denotatur. Estas enim qua a
pes prodeunt tempus ultime resur
rectionis insinuat: quo ille beato
rum post diutina prestolationis tedia
corporibus suis uniri desiderant.
Tunc secundum prophetam per evigila
tores sonitu clangoris et tube ex
cinis carnis excussis de pulvere:
membra singula in locis debitis et
motibus propriis redient ad compagem.
Illas quorum contemplationis super latitu
dinem celi non in enigmate sicut nunc:
sed per ipsam speciem angustissime
dilatabuntur. Unde ysayas in magna
cordis exultatione declarat dicens. Tunc
videbis et afflues: et mirabi
tur et dilatabitur cor tuum. In quo vero
statu beatitudinis beatorum caro resur
get: propheta iob et tante nimium
et plane describit. Scio enim quod re
demptor meus vivit et in novissimo
die de terra surrecturus sum: et in
carne mea videbo deum salvato
rem meum. Quem visurus sum ego ipse
et oculi mei conspecturi sunt: et non
alius. Reposita est hec spes mea in
sinu meo. Quando est quod in tantum ex
ultatio multiplex dicatur? nisi quia
sanctis in illa celesti patria diversorum
erit occasio gaudiorum. Fideli

servo teste christo in fine dicetur. Intra
in gaudium domini tui. Quando est autem
intrare gaudium? nisi sicut piscem in
aqua supra se et infra, ante et
retro, a dextris et a sinistris oc
casionem gaudii et exultationis
habere. Gaudium ergo sancti
intrant in eo quod vident ista sex.
Nota versus. Primo deum supra, sub 87
tus contraria victa. Ante sacros
cetus: et retro pericula lux. Justos
in dextra: dampnatos preter sinistram.
Igitur primo sancti deum vident super
et de hoc speciale gaudium habe
bunt: quia videbunt eum tamquam solum do
minum supra se ad districtorum et
evasionem malorum dominorum quos
olim intra passi sunt. Unde ysay
as propheta gratulabundus ostendit
In illa inquit die eternitatis intellige
incurvabitur omnis altitudo viro
rum: et exaltabitur dominus solus. Et vi
de augmentum gaudii secundum thom
mum. Ante cuius pedes horrendi
inquit reges nudato latere palpita
bunt. Et notandum valde est quod feli
cissimum et beatissimum videre erit christum
in patria: si tam dulce petro fuit eum
videre in transfiguratione ut tria ibi opta
ret fieri tabernacula ubi nichil ha
bet nisi miseria. Decerptum bonum
et dulce fuit faciem illius videre que sic
resplenduit sicut sol adhuc in car
ne passibilem: sed dulcissimum ac
optimum erit videre illum super solem
clarissimum: per divinitatis gloriam in
mortalem. Hec est enim vita eterna
ut ipse dicit: ut cognoscant te solum
verum deum et quem misisti ihesum christum.

Exemplum de quadam cuius vultus tamquam
flamma inventus est radiasse

Audivi super hoc quendam relatorem

dignissimum. ab ore bone memorie Berte nobilissime mulieris: abbatisse ordinis cisterciensis monasterii quod iuxta insulam in Flandria reclinatorium nuncupatur. Hic cum adhuc esset in aqiria monialis. contigit ut sanctissima quedam ex sociabus pro negocio quereret: et in eo templatorum domini vultu rapta in angulo cete solitariam inveniret. Que ubi a faciei eius velum inconsulte dimovit: vultu eius omni flamma radiantius choruscavit. Cuius fulgore subito contuentis temeritas repressa: fere exanimis recidit resupina. Quid mirum? Legimus quod facies moysi splendida facta sit: ex illa enigmatica collocucione divina. Et ideo timentes filii israel in tabernacula diffugerunt. De quodam cuius oculus ut speculum lucebat

Sed et illius memorabilis ade cuius supra fecimus mencionem postquam in visu faciem christi vidit: sicut ab illis audivimus qui eam postea cognoverunt. instar lucidissimi speculi eius bini oculi intuerunt. Secunda occasio gaudii erit videre subiectos contraria victa: hoc est demones qui nos olim in diversis temptacionibus afflixerunt. Et hoc signatum fuerat in libro iosue. ubi quinque reges amorreorum qui afflixerunt populum dei comprehensi sunt: et vinctis manibus et pedibus ab omni populo viriliter conculcati. Et hoc signum est atque figura: quod adversarii nostri demones nullam penitus extreme examinacionis iudicium. potestatem temptandi habebunt in sanctos. Et vide quanta ista occasio gaudii futura sit. De libido superat incendium ignis

Legimus in vitas patrum quod quidam sancti mulatus in ferina tanti sensit incitamentum incendium: ut digitis manuum consumptis ad ignem lesionem non sentiret exterius. Quid mirum? Forcior ignis impegit in forte: et invaluit. Lenis aqua materialis ignis extinguitur: sed tamen forti animo ignis luxurie triumphatur. Exemplum de quodam qui abscidit sibi genitalia

Vidi fratrem ordinis predicatorum qui de fratre adhuc credo vivente narravit. quod diu incentivo libidinis impugnatus. cum vinci sepe pene videretur a dyabolo: transinsiliens veretrum sibi succidit et testes: et mortem cum maximo discrimine vix evasit. Nec hoc recito factum approbans: sed demonii violenciam multum mirans. Tercia occasio gaudii erit videre ante sanctos cetus: hoc est angelos qui in mensa christi ante conspectum eius in singulis officiis ministrabunt. Et in signum huius regina saba in libro tercio regum dixisse fertur salomoni Beati servi tui: et hii qui assistunt coram te omni tempore. Gaudebimus tunc plane letissimis visionibus angelorum: qui vincentibus nobis in omni profectu virtutis magnifice congaudebant: et nos ubique multiplicibus adiutoriis assistentes contra demones et diversa pericula tuebantur: nosque frequencius tamquam susceptos sua presencia solabantur. Et ut hoc exemplo pateat evidenti: quod inde verissima relacione didicimus referamus. Exemplum de duabus errantibus: quibus angelus domini deduxit

Elizabeth de gravio apud nivella in brabancia virgo devotissima fuit. Hec custodia devotarum bona quam vivente adhuc et migrante nunc duarum milium beghinarum preter nolimus: de nivella in lalocs ...

ad duo fere miliaria properabant
Et contigit eis in via quod deviasset
secute Pavefacte ergo per silvam
primam flere ceperunt Quibus flen-
tibus vehementer: subito iuvenis
apparuit coram eis Erat autem iuvenis
ut michi una earum denarravit ca-
ne capo et caro: alba indutus tunica
et albo pariter colobio superducto
Salutatis autem illis: ab eis quo perge-
rent inquisivit Respondentibus vero illis in
la loces ire vellemus: si viam sciret in-
dicaret Et ille Scio inquit: me sequimini
Illo ergo cum silencio precedente: se-
quuntur et ille Nec fuit aliqua earum que
aliquid loqui poterat: pre nimio me-
tus gaudio vel stupore At ubi
properantes viderunt villam: subito
in ictu oculi ductorem iuvenem perdi-
derunt Que timore prostrate in ter-
ra ceperunt flere: quod ductori tanto
nichil amplius sunt locute Ad cor
autem post lacrimas redeuntes deum mag-
nifice collaudarunt: et sepius dul-
ce factum ad memoriam reducentes ex-
inde in spirituali vita tali solacio pro-
fecerunt ¶ Exemplum de fratribus angus-
tiatis quibus eos sustinet: quibus angelus
predixit quibus eos et eorum pri-
mum invitatorem refecturus esset

Consimile quoque duobus fratribus ordinis
predicatorum contigit In partibus gal-
liarum illo tunc ordine noviter inchoato
gradientibus duobus fratribus pre-
dicatoribus ieiuniorum tempore ante pas-
cha cum iam instaret tempus prandii ho-
ra nona et secum quererent quis fide-
lium eos ad refectionem reciperet in terra
tam rara hominibus et ignota: subito
affuit iuxta illos vir elegantis for-
me et habitus peregrini dicens
Quid confertis inter vos fratres.

Illis autem recitantibus dicentes quod dixisset:
ait eis Modice fidei, de hoc inter
vos dubii querebatis quis vos ad
refectionem reciperet in terra tam rara homi-
nibus et ignota: Christo credite veritati
qui non hesitantibus et in se confiden-
tibus repromisit dicens Querite pri-
mum regnum dei: et hec omnia adicien-
tur vobis Credidistis in hoc Christo mit-
tere alia ista pro illo dimittentes et pau-
pertate regnum sedulo queritis et nunc de
Christo diffiditis ut vos sine refectione
dimittat et non quasi filios pascat.
Et hoc vobis signum Transibitis cam-
pum istum in valle quandam villam parvulam
invenietis: illic intrantes ecclesiam invita-
bit vos presbiter magno affectu In-
perveniet miles qui vos violenter aufer-
ret sacerdoti, et cum vos deducet per-
sona loci que aliter patronus dicitur magnis
precibus obtinebit vos a milite: et
ambos invitatores vestros militem scilicet
et presbiterum vobiscum largissimis fer-
culis reparabit Confidite ergo in
deum: et fratres ordinis vestri exemplo isto
confidere faciatis Hoc ut dixit: repen-
te disparuit Illi autem per ordinem ut
eis predixerat omnia invenerunt Et
notandum quod non solum Christus: sed et no-
bis angeli in mensa eius ministrabunt Unde
et ipse Christus confortans suos dixit
Ecce ego dispono vobis sicut dis-
posuit michi pater meus regnum:
ut edatis et bibatis super mensam
meam in regno meo ¶ Certa occa-
sio gaudii erit videre retro pericu-
la luxus: que super sanctos dum adhuc
viverent in timore fuerunt Unde
beatissimus augustinus in libro de civitate
dei xix dixit Quamdiu vitiis repug-
nantibus plena pax non est: quia illa
que resistunt periculoso debellantur pre-

lio: et illa que victa fuit nondum secu-
ro triumphauit ocio: sed adhuc solli-
cito preminet imperio. In illa ergo resur-
rectionis gloria dicere confidenter po-
terimus. Laqueus contritus est: et nos li-
berati sumus. Et ysaias. In illa quidem
die precipitabit dominus mortem in sem-
piternum. ¶ Certa occasio gaudii
est videre sanctos in dextera quibus
dicetur. Venite benedicti patris mei.
Magnum enim gaudium erit habere so-
cietatem cum matre christi patriarchis et
apostolis: quorum sola hic etiam audita
memoria cor exultatione iam replet.
Si ergo hic dici potest ecce quam bonum et
quam iocundum habitare fratres in unum.
ubi tamen boni permixti sunt cum pes-
simis: quid erit ibi ubi deerit bo-
nus nullus. nullus commiscebitur malus. Quod
autem super hoc cuidam nobilissimo
gentili tempore nostro dominus omnipotens ostendere
dignatus est referamus. ¶ Exemplum de re-
ge francie qui regem tartarorum per
nuncios conuertere voluit sed frustra
laborauit: et de euentu cuiusdam nobi-
lis gentilis. ¶ Cum anno ab incar-
natione domini m°. cc°. deuotissimus rex
francie ludouicus cum fratribus suis rober-
to comite attrebatensium. et alfon-
so comite pictauensium. et karolo
comite andegauensium. in terre sancte
subsidium transfretaret: et ciuita-
tem damiatam egipti nobilissimam
obtineret. audiuit quod rex tartarorum
matrem christianam habebat: et licet filius
gentilis esset. christiane tamen fidei
diligentes sectatores. Pater enim eius
regem indie christianum occiderat: et
filiam eius duxit in uxorem. Sperabat er-
go pius rex francie quod regem tarta-
rorum causa matris aut alia gratia
mouere posset ad christiane fidei pie-

tatem: misit ad illum duos fratres mino-
res et duos fratres predicatores. per
quos misit eidem capellam ex bysso
instar tentorii et omnia utensilia eius
aurea quibus altari necessaria inferret. cum
aliis exeniis preciosis. Qui mul-
tas terras et maria peragentes ve-
nerunt ad illum: et ab eo solempniter fuerunt
recepti. Fuerunt autem apud illum lon-
go tempore: sed in conuersione regis nichil
profecerunt. ¶ Viderunt autem ibi
exercitum virum nobilem regis fratris con-
sobrinum: de quo talia ferebant.
Cum idem nobilis adhuc gentilis
febre acutissima laboraret et ma-
teria ad cerebrum ascendente in furi-
am raptus. dormientibus omnibus qui
circa illum erant aufugit nudus: et tribus
diebus et tribus noctibus per heremum
vastissimam oberrauit. Tercia er-
go nocte digesta materia cessauit
et ad se rediit compos mentis. Cumque
nebulis horrende solitudinis: quid faceret
quo se verteret nesciebat. Et ecce
post instans modicum discussis tenebris
vidit in montis cacumine ingens lu-
men. Reptans ergo manibus et pedi-
bus ascendit in montem. Et ecce super
omnem solis fulgorem regem admira-
bilem vidit in throno aureo resi-
dentem: et ad eius dexteram regi-
nam incomparabili decore fulgentem
Vidit iuxtim seniores et iuue-
nes in throno aureo assidentes:
ministros ex omni parte vultibus syde-
reis rutilantes. Hec ut vidit gen-
tilis: super id quod credi potest obstupuit.
Nec mora unus ministrorum a rege mis-
sus cum vestibus nudum induit: et ad
regem duxit. Cui rex. Nichil ait in
rebus humanis simile quod vidisti. Et ille
Nichil inquit domine. Et rex ad eum

Ego sum inquit christianorum deus: rex et
dominus sempiternus. Tu autem redibis
ad propria tua? et perquirens invenies in
gente vngarica que sunt iuxta te genti
tue duos presbiteros christianos talis
habitus et talis forme: a quibus erudi
eris ad normam fidei christiane. Hec
ut audiuit gentilis: renuit beatorum
societate spirituum frustrari. Et inquit
ad eum rex. Impossibile est inquit tale
te remanere nobiscum: sed si christiano
rum susceperis fidem ut precepi so
cietate ista iocundissima perfrueris.
Hoc dicto miles sedens in equo albo
suscepit illum? et in exercitu tartaro
rum populo mirante reduxit: fuitque
apud illum diebus tribus et postea repen
te disparuit. Nobilis autem ut iussus
erat presbiteros quesiuit et invenit? et
eruditus ad fidem cum multis tarta
rorum sacrum baptisma suscepit:
et christiane postmodum et sancte vixit.
Vestes autem quibus ut diximus indutus ac
ceperat: precipui coloris erat atque
mollicie. Corpus vero earum pluma
rium id est ex acu factum adiuti poterat
nec textrinum: sed super omne artifi
cium hominis diuina virtute concretum.
Dictum ergo virum fratres missi a rege
francie sepe viderunt: et postea
in gallia reuersi fratribus nostris rem gestam ut
narrauimus retulerunt. Et postea ut
ab uno fratre percepi: mox in corde et
litteris commendaui. De hac socie
tate gloriosissimus augustinus in libro
de ciuitate dei elegantissime di
cit. Hec illa beata et gloriosa ciuitas
in se magnum habebit bonum: quod
nullus superiori nullus inferior inuide
bit? sed sicut nec in corpore vult
oculus esse quod digitus est nec pes quod
oculus: cum membrum vtrumque contine

at carnibus pascitur composito? sic erit
pacatissimo concordie vinculo cuiusque ma
ius bonum acceperit obstrictus: ut suf
ficiat sibi donum quo alio minus ac
cepit et nolit amplius. Ibi iebabi
tur cum fratribus suis ioseph. Cer
ta et ultima occasio gaudii erit vi
dere dampnatos parte sinistra: quibus
scilicet positis a sinistris rex dicturus
est. Ite maledicti in ignem eternum.
De hiis secundum prophetam. Letabitur ius
tus cum viderit vindictam. Et ysaias
in persona christi. Ingredientur supple
sancti et videbunt cadauera mortu
orum qui preuaricati sunt in me: usque ad sa
cietatem omnibus carnibus. Cymatiat
nonnulli simplicium solent: quod facti
in extremo iudicio parentum vel ami
corum suorum visa dampnatione nullatenus
turbabuntur. Sed stulta hanc annun
ciatam omnibus fidelibus cum iniquitate reputabit:
qui sanctos perpetua exultatione fir
matos turbari vel dolere non posse
non ambigit. Si enim in presenti vita a
quolibet perfecto requiritur ut diuine
iusticie in omnibus concors viuat? quid
mirum si de sancto glorificato iam cre
ditur: ut viso quolibet in tormentis tristis
simo non tristetur. Exemplum de ma
ria de oegines que licet ad eius preces
sibi mater sua apparuit: et se dampna
tam dixit et quare. Super hoc autem
quid olim audierim a venerabili
magistro iohanne quodam leodiensi deca
no: sed postmodum de oegines regu
lari canonico: ad instructionem legen
tium referamus. Dixit enim michi quod hoc
ipsum quod narrare intendo ab ore beate
marie de oegines super modum mira
tus est audiuit. Hec illa beatissima
mulier cuius vitam venerabilis iacobus
achonensis quondam episcopus postea co

mane et etiam tarde in aliis discreto ser
mone conscripsit. Hec ergo animas que
in purgatorio torquebantur valde com
paciens: super animam quoque matris sue
defuncte sollicitabatur in spiritu. sed
hoc a carne ut iam patebit. Nam cum
igitur propter elemosinas et propter hones
tum quendam vite modum quo inter mun
danos vixerat. sperabat quidem posse
salvari: sic tamen quasi per ignem.
Super hoc tamen dubio cum ipsa timeret.
quia iudicia dei abyssus multa:
rogavit dominum ut eam certam reddere digna
retur. Cumque multas in hoc lacrimas
funderet et accidit die quadam ut ad
missam in ecclesia iuxta altare quasi
ad pedes domine marie sederet: et ipsa
horrore concussa videret prope se spiritum
tenebrosum astare. Que mox sig
no crucis timore fugato: audacter
ter quis esset interrogat. Et spiritus
Ego sum inquit mater tua. Cui illa
Quomodo inquit tibi est mater? Cui illa
Male inquit. Nichil me iuvare po
terunt preces tue: cum me quidem dap
natam perpetua inferni claustra de
tineant. Ad hec illa elato gemitu. heu
inquit mater? que causa dampnationis
tue? Cui illa. Multa inquit fili et
viri in hiis que per iniusta matrimonia
et usuris acquisita fuerunt: et constanti
mihi mali nec restitui ablata
nec curavi adiutare nec volui
quid contra deum in meo hospicio
et a michi subditis agerentur: sed
tortuosas mundi vias ingressa
indignum iudicavi progenitorum me
orum vestigia declinare? Spernens
arguentem me super hiis et aliis
malis meis nec in ullo penitui:
et ideo infructuosa vita morte con
summata. a future vite felicitate deperii.

Hec dicens inter repente disparuit.
Ancilla vero christi omnibus per ordinem con
sideratis. etiam matre dampnata
iusti dei iudicium benedixit et nec
flevit apostolus perpetue morti matrem
traditam per quem carnis vicia suppe
rat: quia ratio intellectualis anime quam
solus creavit omnipotens iudici summo
tum deo subdita concordabat. Iste
vero apes future beatitudinis que sunt ser
tuplici exultatione superius inferius.
anterius et posterius. a dextris. etiam
et a sinistris. domini sui gaudium intro
ibunt: et sic auras libere spaciet.

Hec sunt illa que vexant **capitulum liiij**
apes in presenti vita. Et possunt
hic diverse temptaciones et ludifica
tiones demonum assignari. Non enim
semper uno modo decipiendi sunt
demones: sed quanto in eorum sagacita
te et ingenio pre omnibus morta
libus pollent. de facili vide possunt
quibus modis sit in decipiendis ha
bilior. Sunt autem genera secundum quod in ter
tia consideramus parte. Virudines
et alie aves depopulant easdem.
Per virudines et alias aves il
li quidem demones designantur. qui
se transfigurant in angelum lucis:
ut quasi alias essent horror parit et tiori
specie venustatis et claritatis as
sumpta in nullo suspecti simplicibus
habeantur. Quemadmodum transfi
guret se in angelum lucis. quia hoc
frequenter legit et audit. narrationes
in hac parte suspendo et referamque
quod est cunctis seculis inauditum: quod sub
probissime ipsa domina et angelis
reverendissima sanctimonia diabolus sit
simulare. Non tamen lectore tede
at si facta mirabilia et terribilia
referam: que nostre persecutionis articulum

precesserunt. ¶ De puero qui hastulam
incidit que sine levi in lesione cruenta-
vit: et de mirabili eius visione

Me in capitulo camerace(n)si in braban-
tie partibus tunc manente cum illa die in-
passionis feria sexta ante pascha con-
fessiones audiens in ecclesia residerem:
advenit puer fere annorum quindecim in
cum dolore mirabili procidens ante pe-
des. Qui dixit miserere mei domine mise-
re: quia michi terribile quod accidit in hac
die. Obstupescens ergo quod tam horren-
dum tali puero contigisset: hortabar
et ipsum cum lacrimis ut audacter ediceret
quid hoc esset. Heu inquit domine sedebam
in campo cum sociis iuxta oves et incidi
hastulam ad sagittam faciendam: et ecce
hastula sine meo ullo vulnere vel lesu-
ra sanguine tincta est et respersa. Hoc
cum audissem miratus sum et gavisus quod
puero nichil gravius accidisset: et tamen
futurum mox alicuius signum infortunii mor-
adverti. Confortatum ergo ammonitum et
absolutum puerum dereliqui. Nec vix dierum septem
spacium intercessit: cum ecce mihi famuli
ab eiusdem pueri puerum nunciat gra-
viter infirmari: et meum adventum
cum lacrimis postulare. Nec mora sur-
rexi et veni ad puerum: confessione patrata
in tali animate gravissimum quod ei feria
tercia post diem pasche contigerat. Et nomi-
it. Huius inquit sceleris horrore contabui
et statim elangui. Nocte autem media
cum solus iacerem in lectulo mori michi
visus sum. Et ecce viri turpissimi animam
meam rapientes per vallem fumo te-
terrimam et longissimam portaverunt:
et in puteum altissimum flammeis ardo-
ribus estuantem quasi molem glaciei
frigentem in ignibus proiecerunt.
Nota lector mirabilem operacionem a tali
puero ut michi Christus testis est veritatem

Cumque ibidem miris incendiis crucia-
rer? ecce vocem audivi quasi diceret pra-
tis pratis puero pratis etati: subi-
to ereptus sum et restitutus sum vite. O-
culos autem statim aperiens vidi mi-
re pulchritudinis dominam astantem
michi et dicentem. Ne timeas care
fili: doluisti et veniam consequeris. Ite-
rum cum recessisset dyabolus veniet in
specie sacerdotis nec credas ei: sed
manda illuc tuo confessus es ante pas-
cha. Hec dicens disparuit. Et subito
accidit ut quasi vir reverendus specie sacerdos
alba indutus et casula: et velut in
candida pixide preferens sacramenta
Ad hec ergo ad confessionem et sacra-
mentorum susceptionem residens horta-
batur. Cumque signo crucis diu ei conre-
luctarer et ille michi longius arceo-
tis tamen ficta ingereret sacramenta et
tandem post longum agonem beatam mariam
virginem invocavi et mox seductor ille
disparuit: et me petente mi famili-
as vos vocavit. Hec ut audivi
supra modum miratus sum: et auda-
ciam et presumpcionem dyaboli qui fictio-
ne temerare temptavit vivifica sa-
cramenta. Credo enim et certus sum quod
nisi puer fuisset a Christi gloriosa matre
et virgine premunitus: accepisset quidem
figmenta dyaboli et per hoc ad
minus contaminatum corpus possidens
introisset. Glorificavi ergo dominum
et multiplicat benedixi qui in tali
puero intelligenciam et constanciam
dedit: et per eum et in eo sue benig-
nitatis et amiracionibus opera con-
firmavit. Iussi ergo mox prochi-
anum eius presbiterum accersiri
et cum salutaribus sacramentis premu-
niri: sicque die tercia ab hac vita mi-
gravit et consummatus in brevi tempora

periculosa compleuit. Potest et
aliud temptacionum genus prudenter
quarum sterCORe thobias cecatus uel
aliarum auium uenatio designare:
ut sub virtutum specie viciorum tene
bris inuoluamur. Verbi causa
captat quis diues fieri et congre
gare diuicias. ut in fine condat
uberius testamentum. faciatque christum
heredem: q copiam suarum dereli
quit uel dominos terre uel parentes
uel clienticulos suos uel raptores
quoslibet nequissimos possessores.
Hoc miserie in clericis vidimus. quorum
bona pauperum esse deberent. ut
q eis omni die superfluunt non in mar
supiis uel in archa: sed indigentio ori
famelico. et in ventribus esurientium
liberaliter erogare deberent.

Exemplum de episcopo qui intestatus cuiusdam
tamen nullum intactam pecuniam pauperibus
erogari fecit.

Audiuimus de venerabili guil
helmo nato aluernie parisiensi episcopo
cui cum nunciaret quidam canonicus pari
siensis ecclesie intestatus discessisset. et
ipse de iure canonico in tribus milli
bus marcarum succedere debet: eidem compulsus
lacrimis respondit. Absit hoc a me:
sed heu misero. pecuniam suam fecisset
in perdicione. Et hoc dicens precepit
pecuniam in usus pauperum erogari.
Bene et digne dixit et fecit. Capitulum

Insidiantur et hiis supplantatoribus
adaquantibus carne. hoc est ad aquam
bibentibus. Nullus enim decipiendi ef
ficacior dyabolo locus est quam cum fide
les super cibos et potus immoderatius se
effundunt: ut tunc ad uberiorem temptacionis
protracti. non solum ad lasciuiam. sed eti
am ad prophana deliramenta procedant.
Hinc iob timens filiis suis vescentibus
et bibentibus vinum mittebat et sancti
ficabat eos. et holocausta offerebat
per singulos: ne forte inquit benedix
erint idest maledixerit domino in cor
dibus suis. Et hoc idem naturaliter prodesse
et significare videtur in ebriosis. li
gwe titubantis lubricitas post nimie
potacionis excessum. Quod autem hinc ges
tum sit: congrue et oportunissime vide
amus. Ingluuiei et iuramentis et
maledictionibus in loquendo. gallia pre
ceteris fere terris studet audiuimus. In hac
uita a fratre ordinis predicatorum audiui:
accidit quod subiungo. Exemplum de quo
dam qui animam suam dyabolo vendidit:
quam emptor cum corpore secum duxit.

Sedebant quidam viri in taberna
honesti quantum ad seculum: et bibebant.
Et cum incaluissent mero: ceperunt co
ferre de diuisis ad inuicem. Et inventus est
sermo quod futurum sit post hanc vitam.
Cumque unus vanissime inquit decipimur a cle
ricis istis. qui dicunt animas sine corporibus
viuere post ruinam. Hoc dicto in risum omnibus
concitatis. aduenit homo statura
fortis et magnus. et residens cum
illis vinum postulat bibit: querit quis
sermo sit inter eos. De animabus inquit
ille qui supra. Si quis esset qui animam meam
vellet emere foro optimo dare eam:
et de precio eius in commune omnibus ad
bibendum. Tunc cachinnantibus omnibus
ille qui superuenerat talem inquit mercato
rem quero. paratus sum eam emere: dicito
quanti precii dabis. Et sic elato coleran
ti inquit. Hoc consencientibus eius in pre
cio soluit ille emptor statim pecu
niam. et letantibus omnibus biberunt
pleno calice: non curantes ad premium
illo qui animam suam vendidisset. Vespe
autem facto tempore inquit emptor ut
vnusquisque in viam ad propria reuertatur. vos

aut anteq̄ separemini: date iudiciu̅
Si quis equu̅ emeit capistro vinculo
alligatum? nu̅q̄d cu̅ equo ius eme
tis cedet et capistru̅. Cui om̄s pa̅i
ter ri̅decunt: vtiq̄ cedet. Mer mora
venditore̅ q̄stionis et ri̅sionis hor
rore trementē. emptor cu̅ aia̅ et cor
pore videntib⁹ om̄ib⁹ secu̅ leuauit
in aera: et secu̅ ut cr̄edi̅ ē ad inferna
detraxit. Dyabol⁹ eni̅ erat in homi̅s
specie. Cuius eni̅ alius dicet se aia̅z
mercatore̅? nisi ille cui⁹ figura olim
ad abraham dictu̅ ē. Da michi
aias et cetera tolle tibi. ca^m lvi

Vespe quoq̄ p̄sequu̅t easde̅: et
i̅pugnat eas odio natu̅ali
Vesparu̅ g̅n̄e q̄tuor vnuu̅ spes adiu̅
g̅u̅t: blacte scrabones et stupestris
Ex hijs quatuor demonioru̅ spēs fi
gurāt. Vespe q̄ iracu̅de su̅t et hoīes
acutissime pu̅ngu̅t. strepituq̄ tuba
li per aera curru̅t. demones illos
significat: q̄ vltione p̄mittente di
na te̅pestatib⁹ aeris et tonitruis se
i̅miscent. et in hijs terret homi̅es
dap̄nificat et occidu̅t. Et de hijs tri
b⁹ exempla ponem⁹. Exe^m de
te̅pestate magna quoda̅ ca̅ treue
rim facta. In theutonia circa a
nu̅ dn̄i m. cc. lvi. ta̅tos ve̅toru̅ cho
ruscatonu̅. tonitruoru̅ et gra̅dinu̅
fragores i̅naleste̅ vidim⁹: ut hoīes
q̄ per ciuitates q̄si amētes i̅cede
rent. et i̅mi̅ne̅ die̅ iudicij formida
rent. Circa treuerim vineas demo
litas penit⁹. siluas a̅tiq̄ssimas et
arbores fu̅dit⁹ euersas inspexim⁹:
et excelsoru̅ fastigia corruisse. Fuere
q̄ dicerent demones se vidisse: et eos
quasi bestias diu̅sas in aere sibi i̅
uice̅ ex ventis c̄trarijs occurrisse.
Hec de terrorib⁹. Exe^m de te̅
pestate cu̅ se dyabol⁹ i̅miscuit
In prouincia prouincie apud le
monicas t̄p̄e estatis p̄ ore fr̄m p̄di
catoru̅ eiusde̅ ciuitatis narrante
p̄cep̄im⁹. ta̅te magnitudinis gra̅
dines cecidisse: ut in vrbib⁹ villis
atq̄ campestrib⁹ tecta frāgerētur.
demolirent̄ vinee. fruges redige
rent̄ in paleas: homi̅es extra tec
ta. volucres in agris et pecora mo
rerēt̄. Qualit̄ in hijs se i̅miscueit
sathanas: breuit̄ audiam⁹.
Exe^m de petro vsurario. cui⁹ vinea
in te̅pestate custodita ē
Vinea cuiusdā custos sub tugurio
i̅mi̅ētib⁹ te̅pestatib⁹ latitabat:
et audiuit clamāciu̅ voces in aere
Caue caue. Et alius ri̅debat. Cedo
cauebo. Et p̄m⁹. Vinea̅ petri ri
chardi ne leseris. Sopita ergo p⁹
modu̅ te̅pestate: sola vinea petri
richardi i̅mu̅nis i̅uenta ē a lesura.
Erat eni̅ petr⁹ richard⁹ sic bmo
ni⁹ dicebat̄ vsurari⁹ pessim⁹ et
obnoxius multis malis. Ex quo
considerand̄ ē q̄ in comitatu sp̄i
tuu̅ nefandoru̅ amicos ymo poti⁹
i̅micos ut samius loquar demo̅es
habuisset: q̄ ei bona sua et sic ad
vite solaciu̅. ta̅ ad p̄petue dap̄na
tonis cumulu̅ conseruasset. Hec
q̄ntu̅ ad dap̄na. Jn occisione v̄o
homi̅ qualiter p̄mittēte deo coo
perēt̄ demones. audiam⁹.
Exe^m de tyburna quā p⁹ lu
sum fulme̅ extirpit in via
In marchia flandrie atq̄
brabancie villa populosissima
sita ē: in qua dedicaco̅ celebrata
multos ad spectacula traxerat
et ad lusu̅. Inter quos ut a mag̅ro
guilhelmo bono et l̄rato p̄sb̄ro

precepimus. quod dum tibicina erat: quod chori
zantes iuvenes et puellas saltacioni
bus et gesticulacionibus suis ad carmi
na obscena et turpia concitabat.
Hinc celo nubibus circa vesperas obscu
rato: cum quidam ad propria redierunt. Solo autem
tybicina nondum lusibus saciato. per
viam ad solita remeante et canente
tybia ac saltante et posterioribus sonitu
bus turpiter insonante: duo pueri pas
tores ubi chorus stare solebat et tonitruum
imminere viderunt. ad diverticula confu
gerunt: et eis videntibus in tybicinem
fulmen cecidit et extinxit. et eius bra
chium amputavit. Post moram viderunt
pueri quod duo nigerrimi canes ex inspe
rato venerunt: et inter se pendulum
extincti brachium deportaverunt. Hinc
post tonitrua nunciantibus pueris amici
venerunt: et cadaver mortuum ad propria
detulerunt. Hanc autem dicente presbytero
quod in atrio fidelium sepeliendus non esset:
cum in lusibus turpibus tam notabiliter
tonitruum occidisset. Responderunt ami
ci. Et si extincta tonitruo: tamen ad
dedicatorum ecclesie peregrinus tamen aliis occur
risset. Permisit ergo presbyter et sic dolens:
et in atrio sepulta est. Videre tamen iudicium
dei in iudicii. Mane facto sepulchrum
patens inventum est: et loculus in quo
iacuerat vacuus et electo cadaver.
vero ut optime credi potest. sicut et eius
brachium a demonibus asportatum.
Nota ergo lector: quia tali vindicta
digni sunt. et si eos pacientie deo ta
les semper casus non perimant: qui tur
pibus ludis et cantibus sacra fidelium
atria et etiam in honorant. Secundum spe
cies vespertilio est blacta: de qua liber
de natura rerum dicit. quod lucifuga est
et in tenebris ambulat. Hec vero
demonia designat. quod nocte hominibus

apparent in sompniis: et eos visi
onibus fantasticis polluunt et illudunt.
De hoc quoddam ridiculosum legisse me
memini. Exemplum de monacho cui dya
bolus exprobravit: quod eum per feminam
illusisset. Cum quidam monachus
ad obsessum energuminum accessisset:
multo astante populo cum cum irrisione
mordaci demonium clamavit. Ecce
frater ecce. Nunquid tibi pulchram mulierem
in hac nocte in sompniis adduxi.
Quippe ut post confusionem monachus
retulit in sompniis pollutus fuit illa
nocte: et non confessus fuit. Sed in
in nocte quidam demones virtutem noc
endi et apparendi accipiunt: quam luce
te die habere non possunt: et hoc fit ad fi
delium fidem roborandam. Sancti homines
homo nocte quam die terret. Nichil tamen
dyabolus sicut dicit augustinus vel nocte
vel die potest nisi permissus. Et vide quod
pulchro et evidenti exemplo hoc
pateat. Exemplum de virgine que nocte
etiam dyabolum in funere baculo cu
tiens ad terram stravit. Vidimus in
villa nivelle virginem deo dignam de
qua verissime narrabatur. Hec cum
parentibus in domo fratris militibus re
licta esset pro cisterciensi autem ordine diu
laborans. nec ad effectum ducere va
lens: fortiter in animo suo statuit quod si non
posset sicut etiam in seculo ordinem obser
vare. Incessit ergo sine lineis. obser
vavit ieiunia et silencium tenuit.
carnibus. hora matutinarum
surrexit: ecclesiam intravit. horas re
gulares persolvit. Contigit autem ut
ea ignorante mortuum cuiusdam de
functi corpus vespere ad ecclesiam deferre
tur: et solum in feretro relinqueret. Sur
gens autem media nocte virgo quam
domnus intravit ecclesiam et sicut parum aut

michil timuit: recedit horas incepit.
Hec ut vidit dyabolus illudit: et corpo-
mortuum intrans loculum primo mouit. Vir-
go igitur se signans constanter ait et ccla-
mat dyabolo: Quiesce miserrime spec-
te: quia michil potes contra me. Et mor-
dyabolus surgens cum corpore: vere inquit
mihi potero contra te: et meas iniuri-
as a te passas frequentius vindicabo.
Hoc ut illa vidit intrepido corde bacu-
lum cum infixa cruce cum ambabus manibus
rapuit: et in capite mortuum feriens
ad terram proiecit: et sic fideli audacia
demonem effugauit. Dum ergo virgo
Christi cum magna angustia laborauit
ut cadauer deiectum in feretro repo-
neret: sed frustra quia non potuit. Veni-
ens autem mane presbiter cum custode: mi-
ratur deiectum corpus et vulneratum in capi-
te. Querit quid actum sit: fatetur virgo cum
lacrimis: rogat obnixius releuari cor-
pus: negat ille dicens visurum po-
tius populum: et per gesta rem certita-
dum in laudem Christi. Hoc turbata
virgo ubi presbiterum inuincibilem et in-
exorabilem vidit: vanam nimium
gloriam et erubescenciam reformidans
domum fratris cognatorum et patriam dere-
liquit: nec umquam ad eam postea rediit.
sed usque ad mortem in incella permansit.
Tercia species demonum est strabones
ut dicit liber de natura rerum. Stra-
bonum fetus requlis et barbatus est. Alius
in aquis natat. alius super terram repit.
alius in terra manet: et alius in aere
reuolat. Et in omnibus hiis multi-
plicitas demonum comparatur. Sunt enim
demones qui in aquis manent et hos
poete neptunos. alii qui super terram
et hos incubos: alii in terra sicut
in speluncis moncium aut in siluis et
hos dusios vocat Augustinus. Alii in aera

et hos spiritualia nequicie in celestibus apostolus
vocat. De hiis quidem in suis locis ha-
bent dominium: permittente tamen illo
qui omnia in numero pondere et mensura dis-
posuit. Non nisi singulariter neptu-
nus ponitur aquarum ab aristotile: licet
neptunos pluraliter hic ponamus.
De neptunorum factis multa ridi-
culosa et magna mirabilia referun-
tur. Et ita fides est quia frequenter audiuntur
ab hominibus et videntur: rarius tamen nostris
temporibus postquam fides cepit emiciacius
predicari. Capitulum xxiii de quodam fratre qui
adhuc puer a dyabolo occisus reuixit:
et post hoc ordinem predicatorum predicauit
intrauit. Narrauit michi vir bo-
nus et sanctus sacerdos frater ordinis predicatorum
nobilissima ducum prosapia oriundus
de gentibus romanorum. Hic ad fidem
Christi conuersus fuit illo tempore quo gens pa-
comana percussa effugata est a populo
tartarorum. Hic puer adhuc gentilis
ut referebat michi annorum fere sep-
tem: cum sororibus suis et puellis ali-
is in ripa fluminis iocabatur. Et subi-
to in ludendum de aqua egresso quasi vir
tetrimus et pilosus ludentes inuasit
dicens: Quid me inquietatis o pueri.
Cunctis igitur fugientibus: dictum pue-
rum in fuga ceteris tardiorem in dorso
claua percussit et mox occidit. Et re-
gresso in aquas saltauit. Sorores autem
puerum mortuum rapientes: ad tab-
naculum detulerunt. Nondum enim Coma-
ni in domibus vtebantur. Aggregatis
ergo parentibus fit planctus pro puero:
sed ante mediam noctem cum multa suorum
leticia mortuo restituta est vita. Cre-
do fidenter sicut postea patuit. quia
ex tunc in puero salutis opus diuine pre-
destinacionis benignitas causabat.
Aliud michi idem optimus frater de se

licet ad rem non ptineat quam nunc in
manibus habemus narrauit: quam
ad edificacionem legencium breuiter enar
rabo ¶ c. xiii^m de fratre qui lotrici veterem
tunicam sine licencia dedit

Ipse adolescentulus baptizatus
et a priore ordinis predicatorum in vn
garia receptus ad ordinem: in habi
tu sclari ad scolam datus est ¶ Preceptu
est autem illi ut nichil sicut frater sine li
cencia ageret prelatorum ¶ Hoc si quidem
et si in pluribus obseruauit: contigit
tamen ut lotrici sue tunicam veterem
sine licencia daret ¶ Post hoc autem
cepit grauiter infirmari et et acute
febricitans sine confessione sine viati
co ut ei videbatur ad extrema productus
est ¶ Et mora anbi cum demones rapere
voluerunt: affuit angelus cum nimio
splendore dicens ¶ Fili ne time
as. michael archangelus ego sum:
te contra demones defensabo ¶ Rece
dentibus ergo ceteris vnus demonum
cauillacior ceteris. tridente animam
rapere conabatur: quem michael gra
ui animaduersione corripiens effuga
uit ¶ Et mora animam in paradisi ianu
am introducere voluit: sed vir gra
deuus et magne auctoritatis re
sistere visus est dicens ¶ Iam nuncha
el reducatur ad corpus: et cum aliis
peccatis precipue inobediencia corrigat
¶ Statim anima reducta ad corpus adolescens
lescens se tercio sudore perfusum
inuenit: et oculos aperiens priorem
ante se sedentem vidit ¶ Cui mox
confessus quid vidisset exposuit
¶ Hunc post studia litterarum oportune fra
trem vidimus et in sacerdotem promotum
vidimus: qui fide postea genti fidem
exponens romanorum plurimum non mo
dicum baptizauit ¶ c. Hunc de incu

bis demonibus sequitur

Incubos demones oppressisse femi
nas aliquas venereis confabula
cionibus ad concubitum illexisse in confessi
one pluries audiuimus: quarum vnam
virginem in religioso habitu vidi
¶ Que cum primo diceret numquam se in concubi
tum consensisse animatus sum quo iudicio
hoc potuisset in anima non consenciente
te omnibus premisisse ¶ Credere ergo illi nul
lo modo volens horrificis iuramentis
virginem contestatus sum: et tandem viole
ter extorsi. ut cum lacrimis et erubes
cencia fateretur se primo mente quam carne
corruptam ¶ Et vide quam mirabile quod
occultum iudicium equitatis ¶ Illa virginitatem
postea quasi doleret ad mortem et con
fiteretur cum lacrimis omni die: nulla tamen
arte uel studio potuit ab incubo de
mone liberari: ita ut nulla ei valeret
crucis signacio non aqua benedicta: non
ipsa christi corporis ipsis angelis terrifica
sacramenta: donec post annos multos
oracione et ieiunio pie lutgardis demo
incubus fugaretur ¶ Et nos quidem credi
mus et fatemur salvo tamen iudicio sente
ncie melioris. quod postquam de peccato suo a
mare fleuit et doluit: pena eius con
bitus demonis pena culpe quam culpa
fuit ¶ De hac eadem muliere veratam
venerabilis et deo digna monialis
de valle ducis in brabancia michi
cristina nomine narrauit: quod cum
vigilia penthecostes negaret se
cum lacrimis suscipere sacramenta corpus
a demone importunius vexaretur: dixit
ad eam magna compassione xpina
¶ Vade quiesce securius cras corpus christi
tura domino: ego autem in me recipio
penam tuam ¶ Recessit autem illa gaudens
dormiuit in pace: cum aliis nocte
ad oracionem surrexerit: mane cum omni

tranquillitate sacramenta suscepit. Cristina autem quasi nichil ponderans quam in se penam veritate susceperat: vespere dormitum iniit. Fleta mora cum se sopori dedisset: audit preter solitum in stramine cubilis sui quasi porcellum commoventem se et inquietius agitantem. Surrexit in illo suspicata dyabolum: et quem habebat ante lectum fugare incipit quod esset. Decubuit illa iterum iterumque: sed paucis commolestata surrexerit. Et cum hoc pluries attemptasset: manifeste quidem sensit et vidit cum suis fere stramentibus quod demoniace pravitatis nequitia veraret. Dimisit ergo lectum tota nocte permansit insompnis: et cum orare vellet demonibus fluctuabat insultu. Quid plura. Dixit et vere credidi quod nunquam ante tanta et talia pertulisset. Mane facto cum predicta mulier conata fuisset cristina ad eam veniens. Renuncio inquit pene tue: vix sine vite discrimine violenciam crudelissimi temptatoris evasi. ¶ Incubos generare beda in hystoriis britonum: et multe alie scripture testantur. Qua autem ratione hoc fieri possit non video: nisi hoc solum quod virile semen effusum mox incubi in vas muliebre cum debita temperancie qualitate transfundat. Sed sic quod pregnare incubum non dicemus? infinitas tamen rationes latere humanis ingeniis in rerum secretis nature plenissime confitemur: et paucissimas respective hominum sensibus apparere. ¶ Nunc de illusionibus uel divisionibus que etiam per demonum sequuntur.

Illusiorum demonum opera multa percepimus: et hii sunt quibus gentiles lucos plantatos antiquitus consecrabant. Unde et adhuc prussie gentiles silvas estimant consecratas: et eas in tantum non audentes nunquam ingredi utuntur: nisi tamen in eis diis suis voluerint immolare. Hii sunt etiam demones de quibus beatus augustinus in libro de civitate dei evidentissime scribit: quod hominum viventium corpora aut de pane subito ex hominibus rapiebant. Et cum ea delusi homines in alias regiones delata viderint quod aput se mortua estimabant: illa tamen immortalia facta credebant et in deorum numero computabant. Sic et nos etiam temporibus modernis frequenter audimus quasi in agone mortis positas mulieres subito rapi: et earum loco a demonibus figmenta deponi: et ipsa figmenta similia raptis corporibus quasi mortua sepeliri: visas vero postea feminas et inter homines conversatas. Siquidem magi in egipto coram pharaone virgas in dracones converterunt ranas fecerunt: et aquas fluminis in sanguinem mutaverunt. Sicut autem dicit venerabilis augustinus per mundum demones discurrentes occulta semina deferunt: per que subito talia figmenta procedunt. Et utique illa que magi in egipto fecerunt ut pote dracones ranas et sanguinem vera signa fuerunt: et hoc non fallaciter licet nequiter sed veraciter ostenderunt. Quid ergo culpatur si quis a fide dixerit quod demones subito figmentum humano corpori simillimum faciant: et pro sublato corpore ponant. Quis enim dubitet demones hominem ingenio sagaciori tollere quod homines iudicare ut in infirmitate cuiuslibet iudicare possint de facili de qualitate etiam hominis uel de morte. et secundum hoc simile qualitate debet eum rapere et ad alienam transferre. Et hoc quidem si demones possunt ad tempus tamen possunt. et non illud diu durabile figmentum et simillimum corpori possunt efficere: et corpus invisibile facere quod seponunt

Si enim per adiunctionem lapidis oscolaun vel per nigromanticas incantationes aliquis invisibilis hominibus reddi potest: quare non potius opere et ingenio demonum? Ca. De nobili puella quam dyaboli de gremio matris fratris sui violenter invisibiliter rapiunt.

In partibus theutonie plenissima fratrum predicatorum et minorum attestatione percepi: puellam esse nobilissimam filiam comitis salz de swanelenberch in claustro monialium enutritam: que per aliquas noctis horas a demonibus rapitur. et in ipso raptu invisibilis et intrectabilis esse comprobatur. Et hoc cum quidam frater eius carnalis de ordine fratrum minorum experiri certius voluisset: accepit dictam puellam sororem suam in gremio et in brachio suo eam fortissime strinxit ac tenuit: et tamen veniente hora rapta de manibus tenentis invisibiliter et incontrectabiliter tollebatur. Hoc exemplum magister albertus frater ordinis predicatorum theologus in disputatione parisius adduxit: cum coram episcopo parisiensi predicta questio de raptu mulierum talium moveretur: sicut ab illis plena disputatione percepimus qui in disputatione fuerunt. Querente vero translati hominis qualiter demones alienent: videre non possum: nisi eo modo quo homines per energiam operatorum et mentis insaniam. ut que sunt circa eos penitus non advertant. efficiantur amentes. Cum vero voluntate divina vel hominum diligentia ita rapti a demonibus hominibus restituuntur et menti: nunquam tamen sic restituuntur in integrum sanitati. quin semper cor eorum suspensum sit et pronum ad reditum: sicut illi qui semel amentiam passi sunt: facili occasione ad amentiam relabuntur. Addo quidam retulerunt quod viderunt facies sic raptarum: que pallida spiritu macie et livida et oculi magis instabiles magis quam in non raptis. Ca. De puella amatori negata. que cum mortua putaretur. inter dumeta est inventa ab eo: et vixit secum tempora multa.

Overtena villa est brabantie solempnis: in hac quidam iuvenis puellam adamavit. Cumque pro ea cum parentibus loqueretur. et illi renuerent: puella medio tempore incidit in acutam: qua ingravescente mortua omnibus visa est. Luctu igitur facto campane pulsate sunt quasi pro mortua. Nec mora iuvenis amator puelle de villa eadem in crepusculo noctis pergebat ad aliam. Et cum per dumeta transiret: audivit vocem quasi femine lamentantis. Sollicitus ergo discurrens et querens auditam: invenit puellam quam mortuam estimabat. Cui dixit: Mortuam te plangunt tui. et huc unde venisti? Et ait: Vir ante me vadit qui deducat me. Stupefactus ad hoc iuvenis cum iuvenem alium nisi solam puellam vidit: rapit eam: et in domum extra villam amicis suis protinus occultavit. Hinc regressus in villam amicis suis loquitur: ingreditur ad patrem puelle cum amicis sedentem ad funus: querit si filiam sibi daret quam quasi mortuam deplangebat. Cui pater admiratus respondit: Nunquid pro deo michi es. ut mortuas suscitares? et accipias in uxorem. Et iuvenis: Tamen ait libens spondeas ut filiam tuam habeam in uxorem: si vivam reddidero et sanatam. Cui pater consentiens. dictum coram omnibus con

firmavit. Hoc rerum membris revoluto in
theca qua cooperta mortua putabatur:
figmentum mirabile quale a nullo homi-
num fieri potuit invenerunt. Dicitur ab
hiis qui figmenta huiusmodi dyabolica
inspexerunt. ea erat interius putrido lig-
no similia: levi exterius pellicula sup-
ducta. Hinc reducta puella est prius red-
dita sana. Post dies aliquot dictum
iuvenem accepit maritum accepit:
et usque ad tempora nostra incolumis perdu-
ravit. Exemplum de quodam qui sororem
suam a demonibus raptam iuxta ma-
re repperit et reduxit

Simili pene modo cum quidam in
confinio Flandrie sororem languidam
et mortuam putatam. sub eadem die
antequam sepeliretur figmentum in tarn-
dimenta iuxta maris litora reppe-
risset: reduxit a eam ad propria. Et in-
gressus domum ubi ab amicis quasi
mortua plangebatur. dicto optimum
figmentum extracto gladio in frus-
ta concidit: horrentibus cunctis atque cla-
mantibus cur in funus sororis tanta
crudelitate seviret. Et ille subri-
dens. crudelis inquit videor in soro-
rem? non est illud corpus sororis: sed
figmentum demonum et illusio. Et
hec dicens secum cunctos adduxit ad
domum propriam? et eis sororem reductam
ostendit: et hec usque ad tempora nostra prima
sit sana. Quis non obstupescat
in tam inexplicabilem casum. rerum or-
dinem et cursum nature. super id quod
estimari poterit variari. Ego
quidem talia fieri permittente oc-
culto dei iudicio per operatores de-
monum: nec inficior nec confirmo
Sed quia obicientibus talia et verissi-
ma assertione firmantibus subterfuge-
re dissimulatione non potui: ista michi

narrata et inculcata conscripsi: et
aliis discucienda relinquo. Quantum
tamen disputationem et determinationem
super premissis litteratorem aliquem et
magis expertum optarem audire: quia
de hiis proprio ingenio temere aliquid
diffinire. Interrogavi et super hoc
supradictum magistrum albertum. sed ille dissi-
mulavit: et noluit aliquid diffinire.
Quo autem in montibus iidem demo-
nes dusii habitare dicantur. et de se-
ducere ac dementare deceptos: ma-
nifeste declarabo. Exemplum de fratre
quem hereticus ducens in speluncam
pervertere voluit: sed detecta nequi-
cia dyaboli ipse conversus est

Anno ab incarnatione domini millesimo cc
xxxi. predicante in theutonia
magistro conrado contra hereticos. et ab
eisdem felici morte perempto.
hereticus quidam ut per fratrem conrar-
dum ante multos annos accepi. sedu-
ctus a demonibus quendam fratrem ordi-
nis predicatorum ad heresim invita-
bat: qui cum vidisset instantissime re-
nitentem dixit fratri. Pertinax valde es
in fide tua: nec tamen de hac ni-
si per scripta quedam aliquid certius in-
speristi. Credere autem si velles dic-
tis meis: Christum tibi ac matrem eius
ac sanctos oculata fide demonstra-
rem. Hoc ille illusionem demonum
suspicatus. volens quod tamen probare
quid esset. non inmerito inquit ti-
bi tunc crederem: si promissa du-
ceres ad effectum. Gavisus hereticus
diem fratri statuit. Frater vero pr-
idem cum sacramento corporis Christi
clam secum sub cappa portavit.
Duxit ergo fratrem hereticus in
in specum cuiusdam montis mal-
tum valde palacium: quod claritate

mirabili reluxebat. Nec mora ut in inferiorem partem palacii pervenerunt, viderunt thronos positos ex auro purissimo, in quibus rex fulgore chorusco residebat, et iuxta eum regina sereno vultu pulcherrima. Et ex utraque parte sedilia, in quibus seniores quasi patriarche vel velut apostoli astante multitudine permaxima angelorum; et hii omnes luce sydera chorusantes, ut nichil minus quam demones putarentur. Quos mox ut vidit hereticus, cadens in faciem adoravit; dictus autem frater immotus stetit, sed tanto spectaculo vehementer obstupuit. Et mox ad eum conversus hereticus: Quare, inquit, dei filium intuens non adoras? Pronus accedens adora quem vides, et ab ore eius fidei nostre secreta suscipias. Tunc frater accedens cum prius extraxit pixidem, et obtulit regine in solio residenti dicens: Si regina es, mater Christi, ecce filius tuus; quem si susceperis te velut matrem Christi recognoscam. Cum hac preciosus vox totum illud fantasticum evanescit, et annichilato fulgore tanto tenebre defuerunt, ut vix frater cum ductore suo ad montis exitum regredi potuerunt. Conversus ergo hereticus ad fidem rediit, et mira demonis astutia stupefactus expavit.

De quarta demonum dicemus specie, quos apostolus spiritualia nequitie in celestibus vocat. Et nota quod dicit spiritualia nequitie in celestibus, ad distinctionem demonum aliorum qui se corporalibus apparicionibus frequenter immiscent. Isti vero spiritualiter magis et nequiter atque subtilius in deceptionem et dampnationem hominum debachantur. Illi enim simplices et ydiotas decipiunt; per istorum vero nequissima et astutissima temptamenta etiam homines perfectissimi cadunt. Illi mediocriter temptare cessant, isti numquam. Contra hos Petrus apostolus precipit omnibus invigilare fideles, quia adversarius vester dyabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret, cui fortes in fide id est per operationem resistamus. Circuire autem dyabolus dicitur, ut si te superare non possit in uno, vexet te tamen ut succumbas in alio. Vel si ad horam ei in temptatione resistitur, nichilominus tamen ingeminare quod semel aut pluries spreveris non veretur. Hinc fit quod quanto multo tempore resistentem hominem temptat, quem tandem victum tedio statum virtutis enervat. Hinc quoddam accidit quod sine ulla hesitationis dubietate cognovi.

Exemplum de puella temptata que dum in aurora ad dilectum ire vellet, ei Christus quasi crucifixus apparuit et temptatio cessavit

Erat puella in Brabancie partibus inter proceres generosa, que in amore cuiusdam iuvenis per multos annos miro demonum stimulabatur insultu. Hec cum michi frequenter cum multis lacrimis in confessione dyabolicas insidias aperiret, consului ~~nemini~~ ut summopere caveret ne nutu aut verbo iuveni temptationis occasionem preberet. Et paruit illa diligenter ut monui. Cumque adeo graviter temptaretur ut sompnum cibique perderet appetitum, accidit nocte quadam ut tanto demonum ageretur impulsu, quod superveniente aurora surgere cogitaret et clam adire iuvenem qui in vicino manebat. Nec mora ubi surgens oculos aperuit, vidit Christum quasi plagis recentibus crucifixum, leni sermone dicentem sibi lingua patria: Ey op doys amer te sin

tros bians le bons · le dous · et li tros
haus · Quod nos coloratis verbis latine
exponimus · ame diligas quia sum formo
sus · bonus dulcis et graciosus · Hec cum
dixit repente disparuit : et puellam
in omni pace et gaudio et graciarum actione
ab omni temptacione liberam dereliquit
Bene et veldice de se xpistus asseruit
Diligendus est pre omnibus · quia speciosus
forma pre filiis hominum : et sicut sple
dor glorie et figura substancie eius
Contra de homine dicitur · Omnis caro
fenum Diligendus est quia bonus : a quo
omne bonum procedit Contra de ho
mine dicitur · Nemo bonus nisi solus deus
Diligendus eciam quia dulcis : cuius la
bia fauus distillans · et misericordia
eius super omnia opera eius Contra
de homine salomon querit · Nequius
oculo quid creatum est · qui tamen est
lucerna corporis nostri Diligendus est quia
graciosus · quem deus pater constituit he
dem vniuersorum : per quem fecit et secula
Contra de homine malachias dicit
Nunquid non pater vnus omnium nostrum · Quare
despicit vnusquisque proximum suum ·
Merito ergo puelle iuuenem diligen
ti xpistus per hec verba conclusit : et
se pocius diligendum formosum bonum
dulcem et graciosum comprobauit

C. ex.m De milite apostatare vo
lente · quem dominus grossum panem intinctum
vulneribus gustare coegit : et omnis
eius temptacio cessauit

Similiter pene modo quidam milita
cio cisterciense ordine transeunte
xpistus in visione conduxit Nam cum
ille grauissime a dyabolo ad exi
tum temptaretur · et de nocte in noc
tem meditaretur apostatare per fu
gam : semel parato ad exitum
et quasi commodiorem horam noctis

in lectulo prestolanti et semivigi
lanti xpistus apparuit in persona per
sonatissimi viri Et cum ab illo que
reret quid sit iacens haberet mali :
respondit ille Dolorem cordis ha
beo : et magnum defectum debilita
tis in membris Cui dominus grossum
panem ordeaceum offerens dixit
Surge et comede panem istum Cumque
ille turbatus minus · quomodo inquit istum
panem grossum comederem : quia panem
monasterii similaginem manduca
re non possum · Tunc dominus dexter
to latere vulneri pectoris sanguine
et sanie profluenti ordeaceum
panem admouit : et tali perfluuio
madefactum iubet comedere lan
guescentem Hor ille cum horro
re membris dissiliens · heu inquit
domine quomodo talem pollutum comede
rem : qui prius saltem mundum sed
asperum recusabam · Et dominus quasi im
nati vultu imminens resistenti ·
oportet inquit ut gustu saltem attemp
tes : quid sapiat panis iste Cumque
diffugium non habet · et susceptum
panem tremebundus sicuti vir la
biis attigisset : sensit in pane super
modum omnem suauitatem dulcorem mi
rabilem : quem hyante quodam ore con
trectans : totum subito cum mira auj
ditate comedit Nec mora domino dis
parente temptatus ille ad se reuerso ·
et quid vidisset sensissetque sincero
corde retractans : ab omni dolore
mortis et carnis temptacione conualu
it : et in magna tranquillitate spiritus
usque in finem vite permansit Quid
mirum · Ordeaceus panis austeri
ordinis mellea xpisti lateris perfusione
linitus est Sed et hoc genus demo
niorum cum aliter decipere homines quia

nõ possit. demõstracõ est in aera factum: quib9 simplicium corda in admiracõz non solum excitata: potestatem facientium talia venerentur. Et quasi sup omne miraculum qd a sanctis in terra fieri videmus. qd vero curat sit in diuersitate morborum: illa spiritalia nequicie in celestib9. qd est in aere curiositate gaudentes attollant. In hijs qd est videndum est et occulta fide monstrandum qz licet talia fieri videantur in re tamen nulla prorsus sunt: sicut nec illa q in speculo simillima veris et subsistentibus reb9 in speculo cernuntur: cum nulla tamen existencia vel veritate subsistunt: sed per speculo mox obiecto sublato. obiecti similitudo subtrahitur in vidente. Quod autem hmoi verissima attestacõe contigerit ondamus

Cap. xlm. de mirabilibus visis in partib9 britannie.

Fratre heynrico theutonico quodam viro in omni scitate conspicuo. attestantib9 frib9 narrante audiui. Cum qdam frater nobilis gnre et reb9 pollens predicatorum ordinem intrasset: instante appropinquante tpe professionis sue petiuit a priore suo redire ad terram suam ut disponeret de reb9 suis Et annuit prior: cum eo qz iter arripuit Cumqz venissent in desertis britannie siluis: dixit priori demonstrabo vobis miraculum. Et prior. Quod est illud: Et frater illum ducens ad fontem lucidissimum. sup quem lapis instar altaris in columpnis marmoreis locabatur: aquam protinus superfudit. Et sine mora contenebrato celo ceperunt nubes concurrere mugire tonitrua. ymbres ruere fulgura choruscare: statimqz tanta inundacõ facta est ut claro cum ad leucam vnam tota terra obrui videretur Quod ut vidit prior miratus est: et audiente dicto fre heynrico frib9 pluribus enarrauit. Hoc idem audiui a pre meo ante annos qdraginta: q illis in ptib9 sub rege richardo anglie militauit. Hec cum dictus frater heynricus michi et multis aliis recitaret: qsiui vnde ista fieri potuissent. Et respondit. qz arte mathematica ignota modo hoibus. et ministerio demonum qui ad tempestatem et ad pluuias aera possunt impellere et concitare cum volunt: occulto tamen dei iudicio permittente.

Capitulum de figmentis factis sup mare coram frib9 predicatoribus.

Eundem fratrem heynricum et istud valde mirabile narrantem audiui. Cum existeret e priore prouinciali frm predicatorum in ptibus transmarinis: accidit ut acconensem ciuitatem gra visitandi fres secundum ordinem aduenissent. Facta aut cena vno vespe secundum morem suum totis conuenit collacõz eis facere extra claustrum abi cum conuocauit. Est aut locus pe mare ad ptem occiduam ciuitatis. Considentib9 ergo supra mare cõtis pe litus nebula consurgebat: qua post paululum annullata apparuit sup mare mons altus atqz diffusus: et supra montem structura in modum castri murorum ambitu turrib9 ac palaciis decentissima dispõne mirabilis. et ab ipso castro usqz ad litus pons ingens cum multa diffusione ptensus: per quem et equites et pedites diuisi formatis et figure ascendere et descendere videbantur. Cum ergo fres tali spectaculo aliqz diu nimium attoniti tenerentur: dixit frib9 dictus frater heynricus prouincialis. Surgamus fres eamus ad orationem: illudit enim dyabolus oculis nris ut curiositate nos teneat: et a dei ope corpeamur. Recedentib9 frib9. aliqu curiositate ductus sqz ad

sive immobiles permanserunt? videruntque instante nocte ut prius maris undis nebulam surgere: et post modicum nebula disparente nulla structure subsistentiam apparere. Horum similia multa vidi dei antiquitus in anglie partibus dicebantur: sed predicatorum veritatis figmenta falsitatis nunc credimus annullari. Sive igitur dormiat sive vigilet. sive studeat sive ambulet quis fidelis. secundum Ieronimum semper super se manu pingat dominicam crucem: que contra demones est totius virtutis insigne. Dormientes enim ac si vigilarent. non solum mania sed in corporibus vexant: et eos surgere ambulare. et loqui faciunt. et ad facinora sepius provocant et impellunt.

Exemplum de quodam qui dicta et facta dormiens recitabat

Habui in scolis socium qui me vidente et audiente non solum facta sed et dicta. lectiones que de die receptas dormiens recitabat: quod ut certius sui vigilans nullatenus potuisset. Huiusmodi rei sunt exempla plurima.

Exemplum de ceco qui vaccas totius ville custodiebat: et omnium colores discernebat.

Erat in villa quadam cecus quidam qui vaccas totius ville custodiebat in pascuis. repellebat a frugibus: et ad certa loca pascuis uberiora ducebat: et quod maioris erat prodigii colores et statum singularum vaccarum specialiter discernebat. Verbi gratia ut si vaccam coloris talis ab homine petiisses: sine difficultate vaccam talem apprehensam in cornibus obtulisset. Ad locum autem ubi cecus quidam episcopus pervenisset. et cecum audisset de se talia et probasset: quesivit ab illo si confirmationis sacramentum ab episcopo suscepisset. Et ille. non inquit. Statim mora episcopus confessum confirmavit cecum. et mox ab eo vaccarum discretio est ablata: quam demonum operatione et ministerio huius fiebat. Insidente autem quod factum sit: a fratre ordinis predicatorum hoc audivi.

Exemplum de quodam qui ad studium dormitabat: quia signum crucis non impresserat.

Frater quidam post matutinas residere in cella sua voluit ut studeret: et mox ut oculos obiecit libro dormitabat. Cumque sepius reluctaretur nec prevaleret impaciens dixit sibi. Quid est quod tibi contra solitum prevalet sompnus. Et mox dyabolus ad eum. Nondum clause sunt porte. Et ille. Quomodo clauduntur inquit. Et demon. A vertice usque ad pectus: ab aure usque ad aurem. Et nota lector quod in hoc crucis misterium designavit.

Exemplum de quodam qui dyabolum signo crucis fugabat.

Simili pene modo magister albertus frater ordinis predicatorum michi narravit quod parisius illi demon in specie cuiusdam fratris apparuit. et eum a studio revocavit: sed mox crucis virtute discessit. Quid autem de ambulatione factum sit audiamus.

Exemplum de quodam quem dyabolus in specie socii precessit: et infatuavit.

Narravit michi frater ordinis predicatorum quod in itinere positus in specie socii sui qui retro se a via paululum declinans remanserat. dyabolum vidit precedere: et cum illum socium crederet et eum assequi vellet nec posset. tandem cum villam ingrederetur et ille non compareret. solumque se videret: mire turbatus est. Cum verito sine socio intrare domum: resedit merens. Nec diu post socius eius et ipse turbatus intravit villam: et invenit eum ibi residentem. Qui pre ammiratione

signantes se et quod actum sit conferentes: ambos se illusos a demone repererunt. Caveant ergo fratres predicatores sive minores ne sancte et excellentissime institutionis regulam excedentes: socium non nisi expectatum a visu precedentem vel subsequentem patiantur. Enimvero certus sum quod ista et multa maiora horum pericula de momentanea sociorum divisione evenerunt frequentius. Nec enim nescius futurorum periculorum atque maiorum periculorum, christus princeps salutis humane extitit vel esse potuit: qui combinatione discipulos ordinavit. Excepti sunt multi et aliud notandi genus

Exemplum de quodam ad quem dyabolus in specie mulieris venit in dormitorio

Est frater ordinis predicatorum michi consanguinitate coniunctus: cui hoc accidit quod sub iugo. Iacebat uno mane in dormitorio vigilans ante primam. Et ecce vidit demonem in specie pulcherrime mulieris in dormitorio venientem, et turbari cepit quod mulier illuc et hac illa hora intrare permissa fuisset: demonem hanc esse minime suspicatus. Et mora progrediens mulier se iuxta fratrem in lecto quasi risu iocundo et illum alliciens collocavit. Cum frater horrens et se signare volens nec valens, dorsum tandem ad parietem ponens et pedibus conatus eius contradicens: cum pugno eius faciem percutere voluisset os demon late diffusum aperuit, et a lecto detrusus cecidit: et sic repente disparuit. Tantus autem collisionis sonus ipsius et demonis fuit: ut a fratre in primo lecto iacente et stupente clarius audiretur. Clamare autem frater passus violentiam demonis cum voluisset non potuit ut michi narravit non potuit: sed tamen quasi mutus irriguit. Et mirum valde qua virtute qua arte demon hoc potuit: et hoc maxime contra iuvenem qui dei gratia plenus fuit. Sed hec questio citius solvitur: si de lupis beati ambrosii sententia in exameron videatur. Homo quem lupus prius viderit contra cessit? et anticipatus obtutu nocentis licet clamandi voluntatem habeat non habet tamen vocis officium: despiciturque eum tempore victor vocis ablate. Et ratio naturalis est. Lupus radiis oculorum suorum immissis hominum eius spiritus visibiles exsiccat in instanti: quibus desiccatis siccantur arterie et sic raucus efficitur instrumento vocis obligato impedito. Si ergo luporum natura talem violentiam per solum contuitum habere comprobatur: quid potius natura demonum que multo subtilior sagacior et potentior est in pernicia sue malitie vocem obliget in homine: visusque pariter et auditum.

Exemplum de irrisione qualiter demones illudebant auctorem huius libri

Et michi quidem simile quid accidit: per quod et ista probantur. Accersito ad compescendas inimicicias que inter duos fratres carnales gravissime versabantur: cum fratre eorum sacerdote preclaro iter arripui. Ubi ergo sacra nocte ante vigiliam pasche in cenaculo iacebamus: spacio trium miliarium aut quatuor ante diem evigilavi, et hortabar ut sacerdos descendens inferius ignem in candela afferret: quo inspecto libro matutinarum officium cantaremus. Paruit ille, et cum candelam accendere debuisset tanto tremore concussus est: ut sine igne recurreret dicens Ignem ad presens non habeo: expectare nos diei lucem oportet. Sic ille vitavit mendacium: et pusillanimitatis sue verecundiam non detexit. Immi

mox verbis illius: quod suscitatione quippe illa
hora de familia non decebat. Ergo
ubi obdormiuimus: non euigilauimus usque
ad ortum solis. Excitatus igitur et dolens
dormitasse tam diu: surgens in lecto
consedi. Apertis oculis ad fenestram vi-
di quasi socium meum caluo capite in-
dato inguine et asinino veretro: quasi
ad urinam faciendam demonem stantem.
Indignatus ergo socio vehementer cum
eum increpare vellem non possem abla-
ta voce. Audiui mox stertentem socium
ad pedes meos in lecto: clamansque
voce reddita vocaui socium. Quo cum stu-
pore surgente dixi ridens. Ecce iuxta
me ad fenestram in specie tua cum quanta
inordinacione stat dyabolus: et me contra-
te valde commouit. Hec dicens vidi quod
malignus ille per fenestram quasi fumus
euanuit. Dictis autem matutinis festina-
uimus ad locum ubi pariter vocati fuera-
mus. Nec mora ubi sequenti die pasche ce-
lebrauimus predicauimus et comedimus:
cum me vicino sub diuo in pomerio ad
sompnum meridianum deposuissem et clau-
sissem oculos ut dormirem: audiui eum-
nus iuxta me quasi susurrantes aliquos sub-
misse tamen. Querens autem et cogitans
ne forte aliquis me expectet ut eis satisfa-
cerem aperui oculos et surrexi: nemi-
nemque videns reclinaui me et clausi
oculos. Statimque audiens iam altius et
euidentius murmurantes surrexi nec
ullum vidi: sed nec tamen aliquid de nequicia
demonum suspicatus: iterum me deposui.
Nec interstitium aliquod clausis oculis in-
tercessit: cum manifesta voce audirem
in hec verba contumelie prorumpentes.
Ecce inquiunt cum quanta superbia vilis iste
nos facit dormiens expectare.
Ad hunc igitur clamorem apertis oculis sur-
rexissem nec aliquem inuenissem: cognoui

procul dubio demonum nequitiam: qui me
conturbare voluerunt et indicium futu-
re nequicie demonstrare. Quarta enim fe-
ria sequenti infra octauas pasche conue-
nerunt amici fratrum illorum quos ad pacem
reducere debebamus. Et interea grandi tan-
ta inter se discordia fratres sunt commoti: ut
in eodem loco ubi ante demones audie-
ram murmurantes nisi maria parentum
et amicorum violencia restitisset: fer-
uente instinctu demonum validissime
peremissent. Vicimus tamen dei gratia ne-
quiciam demonum: et pacem reformauimus
inter fratres. Propter hoc igitur diligenter consi-
deraui presentem in re gesta quam retuli quod
presencia demonibus que primo vidi vox
michi ablata est ne clamarem: secundo au-
tem plures eorum cum audissem visus
michi ablatus est ne viderem. Vide
ergo lector quantas et quales nocendi ar-
tes dyabolus attemptat: et quam sollicitum
aduersus illum oporteat esse hominem: nec
frangi ullis iniuriis nec allici blan-
dimentis. **Capitulum de chorea demo-
num prope coloniam in habitu alborum
monachorum homines decipere volencium**

Anno preterito .xxiij. scilicet .cc. lviij. prope
ciuitatem colonie agrippinam in villa
que oppidum regis vocatur quodam die so-
lempni ingens chorea demonum in
habitu alborum monachorum in pla-
nicie campi visa est: vocibus altisonis
tripudians et exultans. Congrega-
tis igitur cum sacerdote hominibus ville cum
ad choream accedere vellent demo-
nes secundum quod homines appropinquabant
chorizando procedebant ad re-
num proximum: quousque se totaliter
illa malignancium turba in fluui-
um annullauit. Et hinc quoque nequi-
cia demonum consideranda est: quasi ad
exemplum spiritualium virorum ad ludum

nepharium chorizantium hominum simpli
citatem inducere voluerit. Vide
et hic spiritualia mire nequitie in re
lestibus. De fratre iordano magistro
ordinis predicatorum quod predicaturus co
ram papa ab obsesso quasi interfectus
est: qui tertia die celebrans et se secun
da abluitione perfundens sanatus eadem
die coram papa predicavit
Beate memorie frater iordanus et ma
gister ordinis predicatorum gratia visitandi
fratres romam venerat. Cum accepta
benedictione in domo fratrum a fratribus legit
missam: intravit postea infirmariam
videre languentes: et invenit fratrem
quendam quasi sane mentis esset tamen
diligentissime compeditum. Querit
ergo magister ab illo compedito causam.
Respondit ille alienatum se fuisse hactenus:
sed in adventu eius integre restitutum.
Credidit magister nequitie spiritualis astutius quam
debebat: et compeditum solui precipie
bat. Nec mora felix papa honorius
audito adventu eius mandat eum facta
dormitione post prandium intrare curiam:
facturum in clero sermonem. Hinc post
ea venit ad prandium. mandat re
nire fratrem quendam qui fuerat compeditus:
accubuit ille sensate se habuit. Et
ubi facto prandio et dictis gratiis
magistro stratum est ad pausandum: venit
demoniacus ille et arrepto rasorio
guttur magistri incidit sed non ex toto:
nondum certo loco vulnere dato. Cum sub
ito lesus evigilans manum obiecit
rasorio: et duobus vel tribus digitis
usque ad emutilationem ut credebatur
accepit lesionem. Expergefacto ergo
in tumultu toto conventu accurrunt fra
tres. magistrum quasi semimortuum inveniunt:
et elato fletu cum clamoribus eiula
bant. Cui prior domus imperato silentio
precepit ne rebus in scandalum ordinis dif
funderetur: et ne inverteretur ab emulis se
cularibus celaretur. Venit ergo predicationi
di hora: et prior fratrum vice magistri predica
turus accessit. Et ubi themate preliba
to prosequi sermonem debuit: subito
resolutus in fletum cum clamore valido
mugitum emisit. Attonitis autem omnibus
cardinalibus quidam fidelissimus ordinis
priorem trahit in partem: querit quid
cause sit: fatetur. Nec mora ab eo magistro
ductus ad papam: aperuit infortunium.
conclamat ad planctum papa dicens
dicens. Heu domine deus quid actum est: ho
die magna columpna ecclesie recidit et ad
plura. Accedunt cyrurgici prospiciunt
pertractant vulnera: divinum potius quam hu
manum suadent adiutorium cum omni
precum instantia postulandum. Tertia au
tem die huius infortunii illucescente: innuit
magister adolescenti novicio ut sibi alta
re prepararet in occulto stupefactus nec
mirum inveniens: priori indicat quod sibi
precipitur. Cum quasi raptus stupore
nimio currit ad magistrum. querit si deli
ret an falsum sit: quod in supremo vite
periculo velit celebrare. Magister ergo
intuitus priorem: annisis oculis innuit
ut recedat. Cum eo parente et expec
tante cum magna grandibus cunctis. surrex
it magister ut potuit sacris vestibus se
induit celebravit: et sumpto corpo
re dominico sacramenti vulnera manus
et gutturis secunde ablutionis in calice
liquore perfundit: et fit in integrum
sospitatus. eadem die in admiratione
omnium qui remanserunt in consistorio
coram papa et cardinalibus et omni
clero gloriosissime predicavit. Hinc
postea factum est ut ipse papa et fratres
in curia devotissimi erga predica
torum ordinem: eum magis fuerint ...

tatibus et privilegiis exaltarent. Un-
de successori ipsius pape Honorii domnus
papa Gregorius fratri Iohanni dicto de Arge-
ntina quondam Bosnensi episcopo magistro or-
dinis predicatorum facto cum magna
devotione dixit: Ecce tibi karissime quasi pre-
sidente papa orbis constituto linguam
tuam pono pro malleo: ut secundum omnia
privilegia que ordini tuo expediunt vel pri-
vilegia que aliis etiam religiosis quibus-
cumque usque in presens concessa sunt privilegi-
a: scribi facias et bullabo. Nec mora
magister et qui cum eo erant fratres omnibus re-
gistris apostolicorum inspectis omnia privi-
legia que sibi commoda et utilia pro con-
firmatione ordinis erant vel fore pos-
sent: consensu cardinalium et tunc
bullata et subscriptionibus insignita so-
lempniter acceperunt. Hinc ad bre-
medorie redeamus Iordanum: et quod fece-
rit vel de eo factum sit videamus. Igitur
dies venit quo accepta licentia a car-
dinalibus exire curiam debuit et a domno
papa invitatus contra consuetudinem
unicum visam ad mensam eius in modi-
lime cornicilata sede compulsus est:
et post prandium sic dimissus. Et vide quod
actum sit. Extra Romam ad sex fere
miliaria noctis tenebris deprehensus
hospitium cum suis a sacerdote ville quesi-
vit sed non accepit. Sed cum receptus
fuisset a paupere et pre penuria re-
cipientis incenatus remansisset vespe-
re: dixit cum ingenti gaudio fratribus
qui secum erant. Benedictus presbiter
qui nobis negavit hospitium quia ipse
michi gloriam abstulit quam hodie
habui: quando cum summo orbis pontifi-
ce in una mensa sedi. Hinc per alpium
iuga non longe a montis pede di-
gressus: acuta febre gravissima labo-
re itineris fatigatus incurrit. Et vide

lecto: quod callide et hinc insidiatus est
dyabolus sancto viro. Episcopus civitatis
ad quam declinavit tanti patris adventu-
m audiens cum hospicio recepit ipsum in-
mo: et violenter in proprium sui secreti tha-
lamum et in lectum sibi proprium collocavit.
Habuit autem magister secum priorem sui
ordinis virum discretum litteratum valde
et prudentem in moribus probatum et phi-
sicum: qui magistrum sciens compositum etiam in in-
firmitate durissimum dixit: Oportet
ut magisterio exiam a te: et michi sis
obediens et subiectus. Cui magister humili-
ter: fiat inquit. Prior ergo contra consuetu-
dinem ordinis suaviter stratum est infirmati.
Fratres enim vidimus in lectis plumeis fratribus
iacere non licebit: sed quia multis locis et
terris maxime apud pauperes palearum co-
pia vel strameta non sunt statutum est ut
sicut sternentur fratribus iacere liceret. Nocte igitur
magistro solo in thalamo quiescente apparu-
it dyabolus transfiguratus in angelum lucis
dicens: Est ne magister iste Iordanus qui fa-
ma celebris et virtute pre tanti predica-
torum ordinis claresceret. Dubitare po-
teram: nisi ante longo tempore te novissem
quod vilis et quod inprudens factus es: qui
quasi dominator terre in lecto plumeo
et sericis requiescis. O miser qualem exem-
plum ordini tuo et fratribus relinquis.
Sed non est tui deus oblitus in fine: qui ad
redarguendum te misit me. Et tu igitur
surge: et terre simpliciter incumbe. Nec
mora dyabolo disparente territus
magister in terram corruit: et sic iacens
mane a dicto priore et fratribus invenitur.
Quem prior severe valde corripuit:
et per obedientiam in lecto iacere coegit.
Sequenti autem nocte sathan iterum au-
daciam divinus quod patrem sibi inobedientem
redarguit: et magistro ad terram descen-
dere mox precepit. Quem cum mane

prior creato fuemisset ad terram: qui
inter indignatus dixit: O miser vere am
non tamen ut ita dicam stulticiam, immo per
sus insaniam: qui in pria illius non solum
corporis, sed eciam anime contra obe
dienciam facere voluisti. Et ego testor
altissimum: quod nollem pro toto mundo
ita graviter contra deum et ordinem ex
cessisse. Et hec dicens flere cepit
uberrime: quod ut vidit flere cepit com
lacrimatus est et magister. Et procidens ad pe
des eius confessus est qualiter ei ut ab eo
verius crederet transfiguratus in angelum
lucis dyabolus illusisset. Tunc prior cra
iniratus est valde mitigatus: et prece
pit ut lectum ascenderet et tempus ex
tracii expectaret. Erat autem debilitatus
valde et indurata materia: vix ha
bebat spiritus ad pausandum. Tercia au
tem nocte non desistit neque dyabolus tri
plicare vesaniam: et vir mox ad increpandum
verba composuit: prorumpens cum vir
tutibus et dixit: O nequissime humani generis
inimice, quo simplicitatem meam quasi per
zelum quasi lenitatemque ad ordinem illudere vo
luisti. Et ego quidem nisi hoc omnipo
tentis dei dispensacio prevenisset, sa
pientius advertissem quod multo melior
est obediencia quam stultorum victime: et quod quasi
genus ariolandi est nolle acquiescere. Sed
et hinc michi misericordie accessit glori
a: tibi autem confusio sempiterna.
Et statim hiis dictis in facie umbra
tica exspuit disparentis. Magister autem
postquam cum alacritate spiritus et sine pertur
bacione quievit: circa diem septimum op
time convaluit. Cum infra paucos
dies ab egritudine recreatus: integer
rime convaluit. Quid autem sibi ipsi in
sua infirmitate contigerit: ad exem
plum posteris affuturum fratribus enarra
vit. Hinc et aliud per illusionem demo
num in bononia contigit. Capitulum de dul
cedine fantastica quam supradictus iorda
nus per oraciones deprehendit in sacramento
Celebravit idem beatus vir missam
die quadam ut solebat fere cotidie in
secreto: sensit autem tam mirifici odoris
fragranciam in susceptione domini sacramen
ti, ut nulli dubium esse possit hanc non ex
isse a deo: nisi forsitan alicui qui dis
crecionem spirituum habuisset. Quem mire odo
riferum per longum tempus habebat et
manus: ita ut vir illi cibus sapere ore
sumptus. Palato tamen interioris cordis discer
nebat quod odor ille recreacionem spiritui
non prestabat. Ibit ergo dominum de
precari quid sibi vellet odor ille re
spersus in vanum: et revelatum est ei
quod demonis arte sit gestum: et facto
crucis signaculo mox cessavit.
Capitulum de dyabolo qui temptantis fratribus
dixit predicto: cessent fratres a predicacione
etc. et ego cessabo a temptacione
Eodem tempore dum idem magister iordanus
multos litteratos clericos ad ordinem
convertisset et in bononia recepisset:
et multi ex eis gravissimis demonum
impulsibus temptarentur: et per hoc magister
nimia oracionum instancia repugnaret:
una dierum demon libera voce locutus
est ei: Facias inquit cessare fratres tuos a
predicacione et confessionibus hominum au
diendis: et ego cessare socios meos faciam
ab omnimoda temptacione fratrum et lucta.
Consensit mox magister ad tempus: et effec
tum mox consecutus est sponsionis. Sed cum
multi post hos dies effluxerant: cum
magistro oranti dictum est ita: Quid est quod
facere voluisti: ut messes pactum cum
morte. Orent fratres pro tempore et pro
tempore studeant, proximorum insistere in
structionibus et saluti: et procul dubio
pure et vigilantis instancia tempta

cones demonum repellere. Semel mora
ubi hoc magister in capitulo fratribus mandaret
et illi mandatum eius miro spiritus fervore
complerent, virtus demonum evacuata
est: et facti sunt omnes mira alacri
tate mentis ab omnibus temptationibus quieve
runt. Est hic nota lector quod in hoc ar
ticulo dicit Augustinus. Orationibus mundamur:
lectionibus instruimur. utrumque autem bonum
est si vacat. Si vero non, melius est orare quam le
gere. In lectionibus cognoscimus quid agere
debeamus: in orationibus percipimus quod sa
luti nostre postulamus. Orationibus nutritur
anima: lectionibus exercitatur. Novit semper oratio
sine lectione perficere: sed lectio sine oratione
rarissime. Unde ut discimpt de faci
li quanti sit periculi et laboris parum
vel nihil orare sed semper legere: et
nunquam ad sapidam scientiam pervenire.

Exemplum de alberto ordinis predicatorum
qualiter inter magnos labores cotidie
cotidie psalterium legerit

Quidi et certissime experto sufficit au
ditor eius per multum tempus quod venerabi
lis ille frater ordinis predicatorum
magister albertus cuius superius fecimus men
tionem multis annis fere cotidie cum
tamen in cathedra theologie regeret.
tamen de die et nocte orationibus incumbe
bat ut psalterium cantitum legeret et
et interdum certis horis et lectionibus
et disputationibus seminatis: et contem
platione divine et meditationibus insu
daret. Quid ergo mirum si talis ho
mo super homines in scientia profecerit: qui
tam sancte tam integre in virtute
profecit. Certum est ergo ut in pre
cedentibus dictum est orationis instantiam
virtutem demonum enervari: et
non tantum studium scripture verum etiam
omnis virtutis gratiam per orationis vigi
lantiam augmentari et in robur
perseverantie conservari

De ipso autem pie memorie et venerabili sancto
viro magistro ordinis predicatorum sancto
Iordano quid ad petitionem fratrum in
prosa posuerim indicat indicet.

Gaude felix theutonia respue i
stat letitie. quondam virtutis gloria
surgit vigore gratie. Rorem in sidere
in habundantia si vas fit impar ve
me. Rivum rorante edidit fons aquis
indeficiens: qui patens idem reddidit
rivus late saturiens. Quem bibens
ager sitiens fructum centenum reddidit:
triplo centenum faciens pater ior
danus effluit. Ut rivus fonte gra
que nunquam quis minuit. bibens ex
indigentia: sed stat in scola plenus
qui pressos doluit dura mundi mise
ria. Allexit ore melleo multos ut
christo vinceret. spreto cultu phalereo.
cultum cordis indueret. et verba vite
spargerent. ore flamantes igneo fri
gus peccati pellerent. Sanctus orbato
oculo fabro lumine restituit. et fa
me pulso populo multiplicatum pre
buit panem turbe dum eguit. christum
sequens miraculo per quem hoc munus
habuit. Preces sancti conceperat
uxor viri bohemie. prolem sancto
devoverat. ob spem maioris gratie.
sed abortiva specie nescivit quod vo
verat sancti patris custodie. Pat
tis horis plurimis voti memor ef
ficitur. inclamat sanctum precibus et in fle
ctu resolvitur. nec mora vite redditur
puer dans vagitibus et sic iordanus
dicitur. Sathan sanctum aggreditur. temp
tat modis mirificis. odor suscitatus
spargitur. dum sanctus instat insticiis. sed
non valet artificis dum dolus dum pro
ditur in prece viri simplicis. Hinc tra

terra sancta adiit · fratres illuc transferre
sed cum per mare rediit · ingredo re-
pit psallere · xpistumque benedicere. Sicque
celum mox subiit ut signis declara-
tur deo. Nec mora mox micauit ·
columpna lucis lucidaque diu de celo
micauit · membra lustrans sanctissima
ut quo transisset animam videntes scire
voluit mire manifestissima. Adiecto
sancto litori celi lampas emicuit
que ter superstans funeri quarto quoque re-
resplenduit · in hunc corpus sextum habu-
it · et sic rectum sit celeri · raptam nu-
be non paruit. Corpus fragrans mi-
rifice timuit a fidelibus a grecis da-
tur vncte · latinis et gentilibus lau-
des xpisto cum fletibus · et fit verum mag-
nifice sub tribus patet testibus. Hic
in achona littera fertur pater almifi-
cus · recipitur cum gloria · fit mox sig-
no mirifico. Saluatur paliticus · sicque
vtriusque gratia appalatur magnificus. In-
terim tot prodigia in bar nomini re-
cepit · prece sancti demonium victum
clamat et fugiunt · et surdi sonos
audiunt · claudos soluit leticia · ceca
lumen recepit. Hec patris tam eximii
sequimur nos vestigia · ut digni patris
filii patris dicemur gratia · sicque secum in
gloria sortem sperantes primi · du-
camur ad celestia. Amen. Hic vir
beate memorie natione theutonicus · de
westphalia natus est: qui mira preditus
gratia ordini predicatorum prefuit
multis annis. De predicto iorda-
no qualiter post mortem visus est
deferri inter choros sanctorum

Frater quidam ordinis predicato-
rum electus et bonus arnoldus nomine ·
ex partibus treuerensibus natus · et prior
fratrum in opido wiburgensi: deum be-
ati virum magistrum iordanum ut ipse
mei retulit michi · fratri defuncti vi-
dit inter choros apostolorum et prophetarum
angelorum manibus ferri. Et hoc quidem
ut audiui beata lutgardis aquirie
monialis de magistro iordano in spiritu
rapta vidit. Et quidem licet digre-
diar apte tamen: de supradicto fratre ar-
noldo priore wiburgensi visionem
pulcherrimam narrabo. De predicto
iordano qualiter ostensum est ei nomen suum
in libro vite aureis litteris scriptum

Retulit michi frater pius et bonus qui
hoc ipsum ab illius ore percepit scilicet magistri
iordani: quod ante mortem suam desideri-
um magnum habuerat ut super statu
suo cum ut pium est bonarum mentium non
modice metuebat: a domino solaretur.
Accidit ergo ut semivigilanti dominus no-
ster ihesus xpistus in forma speciosa pre fili-
is hominum gloriosissimus appareret: quem
ut statim intuitu primo cognouit · co-
gitare cepit. Eya vtinam michi ostenderes
domine me esse cum saluandis in libro vi-
te conscriptum. Et mox dominus in pectore
suo librum vite demonstrans: eius
cogitacionem innuit. Ecce inquit liber re-
uolue eum: et nomen tuum ascriptum in-
uenies. Et gaudio mox cordis exili-
ens vertit librum · et legens litteris
aureis scriptum vidit: et in eo reppe-
rit nomen suum. Et merito quidem in
libro vite pectoris xpisti se scriptum vi-
dit: qui vitam perelectus et opere verbum
vite xpistum in pectore gerebat et ore:
per quod deo graciosus et hominibus ama-
bilis apparebat. Ipse enim assumptus in
socium a domino vngarie · fratres suum in wi-
burge nullum alium priorem eligere vo-
luerunt: donec reditus remaneret.
Cui successit magister raymundus vir lit-
teratus valde: qui in vtroque iure rexe-
rat ecclesiastico scilicet et ciuili. De quo

data bono epo qui absolutus dum p[re]fuit ordinem p[re]dicatorum. Huic successit et venerabilis iohes de theutonia natus: q[ui] multo t[em]p[or]e penitenciarius dom[ini] pape in roma. eum bosnensi ecc[lesi]e prefecit epm. Cum eni haberet in epatu plusq[uam] octo milia marcarum in redditibus: quasi nil tamen in usus p[ro]p[ri]os expendebat. sed omnia pauperibus erogabat. Preter solum q[ui]dem equum habuit: et sed asellum q[ui] libros et epales insulas deportabat: ipse vero pedes cum fratribus incedebat. Hinc postmodum absolutus ab epatu. electus est in magistrum ordinis p[re]dicatorum: et huius p[re]fuit multis annis. De hoc venerabili viro certissima relacione percepimus: q[uod] ei pu[er]o existenti adhuc in etate annorum decem ordo p[re]dicatorum q[ui] nondum erat tunc. et q[uod] epus futurus esset: et omnis status vite sue a dno revelatus sit et consilius multa quoque facta ab eo referuntur: ex quibus unum breviter enarrabo

De quodam cum avis pro sustento et hospitis refectione. magnum numisma ad pedes posuit: et avolavit.

Venit in romanie partibus tunc magister intravit hospitium pauperrimi sacerdotis: decubuit sup[er] scampnum itinere fatigatus. Et dum anxius cogitaret unde pauperrimo hospiti aliquid obviaret. unde se cum fratribus reficeret: venit avis quam corniculam dicimus. et de supremo aere eius pedibus advolavit. Que pedes magistri frequenter contingens rostro: iterum ad aera revolavit. Quo viso magister surgens invenit magnitudinis spissitudinis et latitudinis nummisma argenteum q[uo]d cornicula ad pedes magistri posuit mox invenit: et advocans sacerdotem nummum cornicule iussit accipe et fratribus ministrare. Hunc ante epatum cognovi a iuventute: nec umquam q[ui]s advertere potuit minus devotum nec minus q[uam] sollicitum de gr[ati]a vel salute aliena: q[uo]d postea cum epus vel magister ordinis extitisset. Obiit autem in maximo fervore spiritus apud argentinam urbem theutonie: ad cuius tumulum crebra miracula facta narrantur. Elevatum est autem corpus eius venerabile a dno metensi epo et electo argentinensi anno ab incarnacione dni m cc xl ii. In cuius elevacione fratribus p[re]dicatoribus ad capitulum generale congregatis: regina ungarie mandavit per litteras solempne miraculum q[uo]d subiungo.

Exemplum de concordia inter regem et filium: per predictum virum post mortem sua[m].

Filius suus primogenitus congregato exercitu maximo dimicare voluit contra patrem. Pro quo regina mater nimium gravissime conturbata: tota nocte precedenti qua sequenti die futurum congressio putabatur. in oratione se et lacrimis dedit: tam pro filio q[uam] pro viro rege sollicita. Fiducialius tamen ad magistrum iohem q[uem] multum in vita dilexerat oracione directa. et ad fratrem q[ue]ndam eiusdem ordinis q[uem] iam defunctum confessorem habuerat: ambo eidem regine semivigilanti apparuerunt. Cui magister iohes sereno vultu porrigens. Cum in meis oracionibus mediante clemencia dei fiduciam habuisti: ecce predico tibi q[uod] hodie antequam gene das nuncius dicet tibi q[uod] pacificati sunt pater et filius: in bonum omnibus ordinatis. Mandavit et alia dicta illustris regina. q[uod] eodem anno per merita dicti epi iohis suscitatus mortuus extitisset. Simul et alia miracula infinita claudorum cecorum obsessorum

a demonibus et aliarum infirmitatum
per eius merita contigissent. Hinc
successit venerabilis hubertus vir
gratiosus et spectabilis genere de
burgundie partibus natus: qui gratia predi
cationis insignis lector fratrum anglie
in magistrum preficeretur emicuit. Hinc
postmodum in tuscie partibus prior pro
vincialis fratrum predicatorum factus. adeo
ratione curie gratiosus et carus fuit:
ut eum plures cardinales in papam
eligerent: eo tempore quo dominus innocen
tius quartus in apostolicum est assumptus.
Qui postea provincialis francie
factus magister totius ordinis est effectus.
Sed quia non inutiliter licet longe a
materia digressi sumus: spiritualem
negotiam prosequamur. Est et aliud
fallendi genus demonum ut homines
fallant: spacio penitentie vel vi
te prolixioris promisso. Unde in
frater ordinis predicatorum quoddam valde
mirabile recitavit. ¶ Exemplum de no
bili qui nocte quasi nigram monialem
cantantem invenit in silva: qui de even
tu suo interrogans fere deceptus est.
Erat quidam nobilis in westpha
lie partibus vir armis strenuus: et in
suos prepotens. Hic nocte quadam in sil
vam terribilem transiens: audivit
vocem mulieris quasi in vicinio can
tantis: et dixit suis. Estne quis vestrum
qui mecum vadat mulierem illam can ad
tantem. Omnibus ergo dissilienti
bus et prohibentibus illum preterit
solus: et invenit stantem sub arbore
quasi nigram monialem extensis
in celum manibus cantantem. Quam cum
interrogasset ille quid ageret: respondit
Hic laudo deum meum. Credens autem
ille aliquam sanctorum esse: rogavit
eam dicens. Dic michi obsecro.

quid futurum est michi. Et illa. Mul
ta inquit mala fecisti et adhuc faci
es. devictis inimicis tuis transmari
nam crucem suscipies: transfreta
bis et in christi servicio morieris.
Ad hec verba gavisus ille recessit: et
ut ei dictum est facta cede hominum inimi
cos devicit. Cumque prestolaretur can
tus signatorum ut transfretaret: incidit
in acutissimam febrem. Rogantibus
ergo et consulentibus physicis et ami
cis ut confiteretur peccata et peniteret
communiretque se ecclesiasticis sacramentis
quia ei periculum imminere videretur: noluit
ille nullo modo se reputans moriturum.
Cumque super hoc physici mirarentur: fratrem
illius carnalem magne indolis cleri
cum mandaverunt. Cum frater fratris infirman
tis periculum annunciantes: super salu
te anime sue amonendum instantius consu
lebant. Mox ad fratrem ingressus cle
ricus arguit periculosius infirmantem: quod
neque de salute anime sue cogitaret.
Cui miles ait. Et tu ut alii stultus
instas michi. Quod optime scio quod neque
quomodo moriar. Cui clericus cum la
crimis dixit. Unde hoc habes frater
karissime. Et ille tandem. Sic et sic
dictum est michi quod crucem assumpturus
essem: et in terram sanctam in christi servi
cio moriturus. Ad hec verba frater eius
tactus dolore cordis intrinsecus. Vere
inquit karissime antiquus ille hostis dy
abolus tuo nunc insidiatur calcaneo:
qui mendacio suo te nunc nititur decipere
moriturum. Age ergo salutis causam
et penitere: et impleas quod rogaris.
Nec mora decumbens petit advocari
presbiterum. postulat veniam. crimina con
fitetur. statuit testamentum. recipit cor
pus christi. inungitur. exalat spiritum: et sic
ut credimus ab insidiis demonum li

beratur. Nec mora postea defuncti fra-
ter clericus bonitatem Christi in fine mortu-
us recognoscens predicatorum ordinem in-
trans seculum dereliquit.

Circa finem libri videndum est que
et qualis ubi et unde potestas de-
monum: qua non solum gentibus vel fal-
sis et perversis christianis: verum etiam et
bonis ad vexandum eos illabi vide-
antur. Et videmus quod illa quidem est in
malis correptio vel vindicta: in bo-
nis vero probacio purgativa. Qualis
autem sit vel qualiter fiat breviter videatur.
Quod per energiam operacionum: ubi vero
habeat nulli dubium quin in corpore non
in anima. Solus enim deus non creatura
per inhabitationem gratie illabitur animabus.
Unde autem potestas demonum sit planis-
simum est quia a deo. Et quidem excessus quan-
doque hominum per bonos sive malos ange-
los punitur: per bonos ut in hero-
de agrippa: per malos ut in saul.

C. [illegible] Exemplum de nuncio ducis gheldrie qui
contorto collo subsannavit humilitatem
cuiusdam regis francie: cuius faci-
es contorta permansit.

Hunc nunc ad
designandum meritum devotissimi
regis francie ludowici accidit quod
subiungo: illis michi recitantibus qui
viderunt. Ut gratum autem deo ipsius
regis francie exemplum altissime
humilitatis existat: rex omnium christus tam
evidenti miraculo demonstravit.
Comes gheldrie otto cursorem cum lit-
teris parisius miserat: cum superbo
reditum. Quem redeuntem comes
interrogans quesivit si regem vidisset
francie ludowicum. At ille ut more
subsannantis contorsit collum. vidi
inquit vidi illum miserum papalardum
regem: capucium habentem capitis
super scapulas ex adverso suspensum.
Statim in momento contorta illius est
facies ex adverso: et sic contorta perman-
sit. Erubescat theologice cathedre
ille presumptor qui predicavit ipsum de
quo scripsimus regem non debere communibus
uti vestibus: sed semper purpuratum
incedere: nec plures missas audire
quam unam. Mortaliter autem peccare dice-
bat omnes fratres predicatores intelligens
illos: qui dictum regem inducerent ad
huiusmodi devotionis et humilitatis ex-
empla. Quod minus sane primo velut insa-
nissimus intellexit, cum salutis nostre prin-
ceps ihesus ex comparacione culpavit illos
qui in domibus regum mollibus vestiun-
tur: cum nobilissimus ille baptista ex
pilis camelorum indutus zona pellicea
cingeretur. Moderatores orbis et
reges frequenter vidimus communibus pannis la-
neis vestibus uti: non nisi camelini co-
loris vestibus avus ipsius regis glori-
osissimus philippus rex in diversis tem-
poribus utebatur. Ludowicum autem filium
eius eque gloriosum regem et bonum
istius ludowici regis patrem: numquam
me vidisse meminimi purpuratum.
Karolus ille magnus postquam in roma
coronatus est imperator: numquam postea
voluit ut de eo scribitur infula pom-
posi habitu insigniri. Quantum autem
predicto illi devotissimo regi ludowi-
co tota universalis ecclesia teneatur: ne-
minem posse arbitror estimare.
Qui sane videre voluerit quanta ecclesie
iactura fuisset: si intolerabilis super-
bia de qua superius in universitate cleri-
corum parisius compendioso stilo digessi-
mus, in destructione duorum ordinum
fratrum scilicet predicatorum et minorum pro-
cessum aliquatenus habuisset. Egit
enim dictus rex prosecutoribus iniquorum.
egit et litteris apud papam beatissimum

alexandrum et fratres curie cardinales:
qui tamen omnes gratia dei et sua mix
et incepto negotio fauorabiles exti
terunt. In fine habet maliciam et
in suo vigore iusticia et innocentia
viueret. Testor deum testor sanctos. tes
tor et fideles omnes: quod nunquam aliquis
regum nunquam aliquis principum tam
nitro quam tu ad salutem et pacem fide
lium protexit eam. Dotauit muneribus
et veris honoribus exaltauit. Quid
enim christo in diuitiis. quid illi in ho
noribus mundi. vel in hominibus prin
cipari. Dixit ut veritas est et vere
dixit. Regnum meum non est hinc. Ap
plausum enim pylati quasi de gente sua
et pontificibus non curauit: sed con
stanter prestitit pro populo mori: acce
lerans passionem qua in supernis efficeret
regnum quod non habet finem. Age igitur
nunc supremo regi salutis tue principi
christo. age nunc ecclesia. age tu precipue
predicator et minor. agamus omnes
solempnes gratias. qui talem in istis temporibus
regem dedit: qui in forti manu
teneat regnum suum: et nichilominus
pacis caritatis et humilitatis exem
pla prebeat vniuersis. Atque enim
gladius eius aptus incisionibus et tamen
nudus exerit: et tamen retracta manu
conuertitur ad vaginam. Exemplum de
moniale obsessa

Vidi in brabantie partibus in mo
nasterio cisterciensi monialem
quandam religiosam valde et vite
puram: quam ut visitarem et eam
consolarer. subito demon pessimus
qui in ea latebat per horam verba
salutis sustinere non valens. cepit
latrare ut canis: et aperto ore ac
collo contorto cepit cum latribus blas
phemare. Cui dixi. O miserrime
qui dei laudibus cum bonis angelis
insistere noluisti: nunc tamen ex la
tratu et bestias imitaris. Exemplum
de demonio quod vidit ab obsessa
mendax sum etc. et non poterat dicere
peccaui ignosce michi

Vidi et aliam in eadem terra mulie
rem diuitem et honestam possessam a
demone. quam cum rogante religioso
presbitero visitarem: inuenimus eam a
vexatione quiescentem et sensate loquen
tem ut sanam. Cui occulte nullo aduer
tente versum cantici moysi in deutero
nomio secundum quod a quodam sancto vi
ro audieram. ad prouocandum demoni
um in obsessa tercio repetiui. Deum
qui te genuit dereliquisti: et oblitus es
domini creatoris tui. Nec mora mulier
pallere cepit labiis atque vultu: et
due vene in collo eius ad grossiciem
pollicis intumescere. Tunc ego.
Quare inquam pessime vexare feminam
presumpsisti. Et demon. Quoniam
quia viro suo compassa in subsidium
anime illius contulit quicquid boni fecerat in
vita: et ex hoc nacta occasione vas
vacuum mox introiui. Cui ego. Men
tiris miserrime. Ex hoc enim quod de
dit: mediante caritate cumulatum est bo
num eius. Et ille cum cachinno. Mendax
inquit sum: nec mirum si mentior. Et
ego. Est ne illa tam pulchra celestis
patria quam perdidisti. Et ille. Sin in
finitum pulchrior quam dicatur. Et ego.
Velles ne ad illam redire si posses. Et ille.
Vellem inquit ut possem usque in die
iudicii omnia excogitata supplicia
sustinere. Cui dixi. Ego promitto tibi
in periculum premisse salutis mee fir
mi si mendax inueniar: illam posse te recu
perare te posse si tamen hoc dixeris. Domine
deus meus peccaui. ignosce michi. Et

mox ille contorto collo exclamat hor-
rifice. Domine deus. Cumque hoc sepius continuo cla-
more valido personaret, nec in verba
procederet: impossibile enim sibi erat ut il-
lum deum suum dominum recognosceret: et se
peccasse fateretur, atque sibi rogaret ig-
nosci. Tandem subiunxit: Domine deus
margarete. Sic enim obsessa mulier
vocabatur. Deum recognoscere sum indig-
natus. Tunc ego: O infelicissime omnium
creaturarum superbia elisit te et celo de-
pulit: te redire inexpiabilis superbi-
a non permittit. Nec mora superbus spiritus ob-
mutuit confusus. Et post paucos dies
non tamen tunc feminam dereliquit.
Audi et de alio obsesso mirum dictu quod
tum. Exemplum de heretico qui finxit se obses-
sum, quem clericus vere obsessus in
ecclesia combussit: et ipse clericus liberatur.

Erat circa Cameracum civitatem
quidam hereticus astutus valde, qui
metuens inquisitionem et obitum a fratribus pre-
dicatoribus, qui dicta civitate eo tempore
plurimos comburebant: finxit se arrep-
tum a demone, et ob hoc ad sanctum
Aytadrum in haspera obsessos cura-
re potentem ligatus ab amicis de-
ductus est: ut in eo non hereticum palliatum
sed obsessi et ligati furiam reputarent.
Et ut audivit quidam clericus obsessus
et ligatus cum eo Egidius Boegris, sic enim
vocabatur, ligatus ponitur in loco: sequen-
ti nocte idem obsessus clericus divino nu-
tu solutus est, et aggregatis mattis
et stramina et scirpina circa illum super liga-
tum hereticum cumulavit. Videns autem et
furiam credens ille dissimulat: clericus
ignem de lampade sumens comburere
cumulum cepit. Et tunc hereticus excla-
mavit. Ad cuius clamorem expergefac-
ti custodes cum ignem extinguere in-
tenderent, clericus arrepto gladio quem

casu iuxta lectum invenit omnes violen-
ter abegit, et hereticum in igne combus-
sit. Nec mora domino exacto iudicio cle-
ricus a demone liberatur: et plene sos-
pes apparuit. Et nunc quam fal-
lacias demonum falsas ex magna
parte determinavimus per quas verari fre-
quentius apes fidelium consueverunt:
huic operi finem imponimus. Lectores
huius libri attentius flagitantes: ne dic-
tis detrahant minus quam decuit bene
dictis, sed in exemplum virtutis trahant
quicquid invenerint bene dictum. Peto autem
suppliciter ab hiis maxime quorum ma-
nus Christi sanguine consecrate sunt in al-
tari, quatinus pro me specialiter et pro
cunctis fidelium animabus unam missam
celebret: vel si sacerdos non est cele-
brari faciat lector libri. Et rogo
ut si aliquid in hoc labore vel aliis
unquam meruerim, illud tamquam me partici-
pem faciat ihesus christus dominus noster:
qui cum patre et spiritu sancto vivit et reg-
nat deus: per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit liber apum editus per fratrem
thomam brabantinum quondam suppo-
rem lovaniensem ordinis predicatorum.

Issent m. c quater anni domini vigesies ter
Ac semel adiectis finis fuit ante kalendas
Codicis istius decimo sexto que decembris

Est quo completus hic liber apum reputetur
Fiunt mit apes celites ut celibes
Amen

Liber canonicorum regularium in tiecto

[illegible] consilibus p(ri)ncipalibus tractatus et processus [illegible] [illegible] praeterea
[illegible] continuationem [illegible] temporibus [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
in impendere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] convertendas quae
[illegible] [illegible] [illegible] fuerant et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veritate
delicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videlicet
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quibus nec et in
[illegible] nobis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fatear et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] recedendi
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] quidam
[illegible] [illegible] videre ad [illegible] [illegible] quibus [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempore
[illegible] [illegible] ad recedendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nobis
[illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] contra [illegible]
[illegible] contra Rodolphum de Diepholt [illegible] [illegible] [illegible] seculares
[illegible] et alios questiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] et in [illegible] [illegible] rebus [illegible]
[illegible] et professionem [illegible] fide [illegible] [illegible] et [illegible] manus [illegible]
[illegible] [illegible] ad mortem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et bona voluntate Confidentes in domino et in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Canonicus [illegible] [illegible] pervenerunt [illegible] [illegible]
[illegible] instrumenta [illegible] fuerunt [illegible] in domo habitationis [illegible] [illegible]
[illegible] situata [illegible] [illegible] nuncupata [illegible] et discretis [illegible]
[illegible] Canonico et Henrico de [illegible] armigero [illegible] [illegible] testibus ad [illegible]

m [illegible] [illegible] [illegible] Clericus [illegible] [illegible] Compromission
[illegible] praemissis omnibus [illegible] [illegible] fierent et agerentur [illegible] [illegible]
[illegible] et audivi [illegible] [illegible] publicum instrumentum [illegible] [illegible] scriptum
et in hanc formam publicam redegi [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et con
[illegible] in testimonium omnium et singulorum praemissorum

[illegible]